ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів

«Молодіжна військова наука
у Київському національному університеті
імені Тараса Шевченка»

26 квітня 2024 року

За загальною редакцією заступника начальника Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка з наукової роботи
полковника Бориса Попкова

Київ – 2024

Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів «Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», м. Київ, 26 квітня 2024 р. Київ: Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2024. 384 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол від 18.04.2024 № 10)

Редакцікубяйна колегія:

Попков Б.О., п-к, к.військ.н., с.н.с., **Лойшин А.А.,** п-к, д-р філософії, **Пампуха І.В.,** п-к, к.т.н., доц., **Гончарук Л.М.,** п-к, к.філол.н., **Сафін О.Д.,** д.психол.н., проф., **Жарков Я.М.,** к.і.н., доц., **Мась Н.М.,** п-к, к.психол.н., доц., **Коропатнік І.М.,** п-к, д.ю.н., проф., **Рижиков В.С**., д.пед.н., проф.

Опубліковано тези доповідей молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, інших вищих військових та вищих навчальних закладів України, вітчизняних фахівців із: Актуальних військової психології та соціальної роботи; Технічних проблем озброєння і військової техніки та технологій подвійного призначення; Актуальних проблем військового права в умовах воєнного стану; Фінансів; Інформаційно-психологічної боротьби у воєнній сфері; Актуальних проблем лінгвістичного забезпечення Збройних Сил України; Актуальних проблем геопросторової підтримки військ в умовах ведення російсько-української війни; Медіакомунікацій Міністерства оборони України і Збройних Сил України в умовах правового режиму воєнного стану; інформаційно-психологічної боротьби у воєнній сфері; Актуальних питань воєнної політології та морально-психологічного впливу.

© Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ № 1 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ..... 25

Абдуллаєв М.Ю., Хайдаров У.Р., Рустамов А.А. СУЧАСНИЙ СПОРТ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ 25

Артікова Г.Т., Муродов Ш.Н., Умаров Б.Д. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УЗБЕКИСТАНІ 26

Атрохов А.В. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄС ТА УКРАЇНІ..... 28

Балачій Л.О. ФРУСТРАЦІЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОР РИЗИКУ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЗЛАДІВ: СТРАТЕГІЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ..... 29

Безбах В.Г., Лелюк М.Г. ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ..... 30

Безбах В.Г., Лелюк М.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ 32

Безносюк О.О. СУЛАЙМОН ІНОЯТОВ – ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ СВІТОВОГО ЗНАЧЕННЯ 34

Безносюк О.О., Тодавчич Н.В. ІНКЛЮЗІЯ – ОСВІТА, ДОСТУПНА ДЛЯ ВСІХ 35

Безносюк О.О., Музафарова Ф.Б. ВЕЛИКИЙ ТЕНІС – СПОРТ ЕМОЦІЙНО СТІЙКИХ, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ..... 36

Беспалько А.О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ОФІЦЕРА СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ 38

Бокатенко П.Р., Сторожук Н.А. КОГНІТИВНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 39

Бортнікова Д.Г., Кожедуб О.В. ЗВ'ЯЗОК МІЖ ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ТА ЗГУРТОВАНІСТЮ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ..... 40

Бурдюг О.В. ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ..... 41

Вановська І.М. УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО САМООСВІТНЬОГО НАВЧАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ВІЙСЬКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ..... 42

Вовкотеча О.М. ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СЛУХАЧІВ

КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ 43
Вяткіна В. СИСТЕМА І ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ..... 44
Гарматюк І.Т., Михалюк І.М. ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ 45
Герасимнюк І.О., Клімішина Н.П. БОДИНАМІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ВТЕЧІ ВІД ПРОБЛЕМИ 46
Глущук А.О., Левенець А.Є. РОЛЬ ТА МІСЦЕ АРТ-ТЕРАПІЇ В ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ УЧАСТІ У БОЙОВИХ ДІЯХ 47
Гомонюк С.О., Клімішина Н.П. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ТА СПОРТОМ..... 48
Горячева К.С. РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МЕТОДОМ ДІЛОВИХ ІГОР..... 49
Гришенькіна К.А., Кожедуб О.В. ПСИХОКОРЕКЦІЯ НЕГАТИВНИХ СТРЕСОВИХ РЕАКЦІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ПРИЗВАНИХ ЗА МОБІЛІЗАЦІЄЮ..... 50
Гупало А.Ю. ОБОРОНА ТА ІННОВАЦІЇ: КОЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПРЯМОВУЮТЬСЯ НА ВІЙНУ 51
Гучок Д.О. ЦІННІСНО-СМИСЛОВА СФЕРА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ З ОЗНАКАМИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ 52
Джус В.А. ОПЕРАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ МЕХАНІЗМИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ..... 53
Джус О.А. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ТА СВОБОД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ..... 54
Жданюк А.І., Калишенко К.М. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ ДО СТРЕСУ: СТРЕСОРИ, СТРАТЕГІЇ КОПІНГУ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕЗИЛІЄНС..... 55
Жмихова А.В., Герасимнюк І.О. ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ..... 56
Білошапка Т.В., Зайцев Д.В. ВПЛИВ МОБІЛІЗАЦІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ..... 57
Zarichanskyi O. INDIVIDUAL-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF PERSONALITY'S PROPENSITY FOR CORRUPT BEHAVIOR 58
Полунін А.О., Суворова З.С., Григор'єва Г.С., Зінчик А.Г. ДОСЛІДЖЕННЯ

ПРОТИЗАПАЛЬНОЇ ДІЇ ПРЕПАРАТУ НА ОСНОВІ КВЕРЦЕТИНУ «ЛІПОФЛАВОН» 59
Зубченко О.В. ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ В ОРГАНАХ СЕКТОРУ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ 60
Ізбуллаєва Г.В., Алімов А.А., Собіров А.А. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ 61
Кальчук Г.В., Лалетін С.П. ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ СЕКТОРУ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ 63
Кандибал А.С., Мась Н.М. ВАЖЛИВІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО МОЖЛИВОГО ПОЛОНУ 64
Капрій А.Г., Кучерявий А.О. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ПРИЗВАНИХ ЗА МОБІЛІЗАЦІЄЮ 65
Ковальчук В.Г., Калишенко К.М. ТРИВОГА ПІД ЧАС ВІЙНИ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 65
Кожедуб О.В. ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ 66
Кокошко Б.Р., Сафін О.Д. ПСИХОКОРЕКЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ДЕФОРМАЦІЙ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ 67
Кочергіна Т.І., Дем’янюк О.С., Борзак О.М. ЗНАЧЕННЯ СПОРТУ У СУЧАСНОМУ ЖИТТІ 68
Кравченко О.І. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 69
Кравченко О.І., Жогіна Л.В. ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО КОЛЕКТИВУ 70
Кравченко К.С. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ У ВІКНУ 71
Кравченко К.О. ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОТЕРАПІЇ ПЕРШОГО ВИБОРУ У РОБОТІ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ МАЮТЬ ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД 72
Кричка І.Т., Сафін О.Д. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАР’ЄРНИХ ДОМАГАНЬ МОЛОДИХ ОФІЦЕРІВ-ПСИХОЛОГІВ 73
Кубявка М.Б., Халіманенко С.М., Моргун О.Г. АКТУАЛІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ ТАКТИЧНОГО РІВНЯ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У ВВНЗ ТА ВНП ЗВО 74

Кубявка М.Б., Пирогов К.О. ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ ТАКТИЧНОГО РІВНЯ В СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ 75
Кугай Т. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ- УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ 76
Куценко А.О., Мась Н.М. ПСИХОДІАГНОСТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОБІЛІЗОВАНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ 77
Лалетін С.П., Кальчук Г.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА 79
Левенець А.Є. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ КОГНІТИВНІЙ ВІЙНІ ПРОТИВНИКА 80
Леськов М.І., Кожедуб О.В. ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ІДЕНТИТЕТУ. ІДЕНТИФІКАЦІЯ З ВІЙСЬКОВИМИ ЦІННОСТЯМИ, ВІРУВАННЯМИ ТА СТАНДАРТАМИ 82
Ломакін В.В., Сторожук Н.А. КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У БОЙОВІЙ ОБСТАНОВЦІ 83
Лукавий А.А., Левенець А.Є. ПСИХІЧНА САМОРЕГУЛЯЦІЯ НЕГАТИВНИХ СТАНІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ 84
Магола С.І. ДО ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ 85
Мадяр Ю.Ф. ДО ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ 87
Максімова М.І., Венгерчук А.Є. ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ У СІМ'ЯХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ 88
Мамуров Б.Б. РОЛЬ СПОРТУ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ 89
Матвієнко Д.С., Сторожук Н.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ, НА ЯКІ ПСИХОЛОГУ ВАРТО ЗВЕРТАТИ УВАГУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ПОЛОНУ 91
Мотика С.М. СУТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 92
Мошаренкова Т.В., Мошаренков В.В. ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПЛОЩИНІ ПРОФЕСІЙНОГО Й РОДИННОГО ВИХОВАННЯ

МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ..... 93
Назарова М.А., Кравчук П.В. ПАМ'ЯТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ..... 94
Нарзікулова Д.Х., Ельчієва Д.Т. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ХАРАКТЕРИСТИКА, СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ..... 95
Невольниченко А.І., Зарицька А.І. РЕЛЯЦІЙНА МОДЕЛЬ ПОБУДОВИ ТЕЗАУРУСУ ВОЄННОЇ НАУКИ..... 97
Носаровська Т.А. ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ШКОЛЯРІВ..... 98
Онищук А. ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ..... 99
Орлов В.В., Сириця М.В. ДО ПРОБЛЕМИ АКТУАЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ОЗНАКАМИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ПОСТЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ПЕРІОД..... 100
Петраківська О.П. НЕСВІДОМА МІМІКРІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ВЗАЄМОДІЇ КОМАНДИРА І ПІДЛЕГЛИХ..... 101
Пєтков С.В. ТАЛАНТ ЯК ГОЛОВНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КАТАКЛІЗМІВ..... 102
Потапова В.Г. КОРЕКЦІЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ..... 103
Разумей М.А. НАВЧАЛЬНІ МАЙСТЕРНІ ЯК ОСНОВА МАТЕРІАЛЬНОЇ БАЗИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВКИ..... 103
Рижиков В.С. ФОРМИ ТА ВИДИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ ВІЙСЬКОВИХ НАУКОВИХ ІНСТИТУТІВ (УСТАНОВ) ТА ПІДРОЗДІЛІВ..... 105
Рудий Р.С. РОЛЬ ТЕКСТОВОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДТРИМЦІ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ..... 106
Саідов І.І., Ібрагімов А.К., Азімов Н.Н. ЯК ШВИДКО ГУБИТЬСЯ ФОРМА БЕЗ ПОСТІЙНИХ ТРЕНУВАНЬ І ЩО З ЦИМ РОБИТИ?..... 107
Сакевич А.О. ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО ЧИННИКА НА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ..... 109
Самойленко В.І. ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ 110
Сидоренко М.П. ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ..... 111

Сіткарь К.І. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ, У ПРОЦЕСІ ЇХ АДАПТАЦІЇ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ 112
Скарбовська Ю. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПСИХОЛОГА ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ 113
Сотніченко М. ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ 114
Тихончук І., Венгерчук А.Є. ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК 115
Тітомир Ю.К. НАВЧАЛЬНО-НАУКОВЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ 116
Толіпов У.К. СУЧАСНИЙ СТАН І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У РЕСПУБЛІЦІ УЗБЕКИСТАН 117
Трубчанінов М.А. ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ ВВНЗ 119
Устянський В.В., Кравчук П.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХІЧНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОФІЦЕРІВ-ПСИХОЛОГІВ 120
Файзієв Я.З., Сатторов М.Е. ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА УПРАВЛІННЯ СПОРТИВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ 121
Франчук Є.Ю., Герасимнюк І.О. МОТИВАЦІЙНО-ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 122
Харькова І.Г., Клімішина Н.П. БОЙОВА ПСИХІЧНА ТРАВМА 124
Храмогін Е.В., Кучерявий А.О. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ 125
Черних Ю.О. ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ЇХ ПІДГОТОВКИ У ВВНЗ 126
Шамал В.М. ІНТЕГРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНУ ПРОГРАМУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ 128
Шапкін С.Б. РОСІЙСЬКІ ПРОПАГАНДИСТСЬКІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, МЕДІЙНІ КОЛАБОРАЦІЇ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ

ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ 129
Шаповалов О.О., Мась Н.М. ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ 130
Юркова О.І. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОГЕННИХ ВТРАТ У СУЧАСНИХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ 131
Яцишин М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ НИМ ОБОВ'ЯЗКІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ 132
Ярова Т. ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ В ІНТЕРЕСАХ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ПЕРСОНАЛУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 133
Яскульський О.В., Сафін О.Д. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 134
Собчук Р. TELEGRAM-КАНАЛИ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА КУРСАНТІВ……...135

СЕКЦІЯ № 2 ТЕХНІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ..... 136

Гахович С.В., Матвієнко Є.О. ДЕТЕКТУВАННЯ ЛІТАКІВ НА СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКАХ ЗА ДОПОМОГОЮ ГЛИБОКИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ 136
Коваленко С.Д. УЗАГАЛЬНЕННЯ, ВИВЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ СКЛАДОВИХ СИЛ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ТА ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ 137
Коваль М.О., Охрамович М.М. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЕЗДРОТОВИХ СЕНСОРНИХ МЕРЕЖ 139
Мірошніченко О.В., Лукіянчук А.А. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) У ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ 140
Матвієнко Є.О. ДЕТЕКТУВАННЯ ЛІТАКІВ НА СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКАХ ЗА ДОПОМОГОЮ ГЛИБОКИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ 141
Сотніков Є.О. ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ВІЙСЬКОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ 142
Циганюк В.О. АВТОМАТИЗАЦІЯ СТВОРЕННЯ КРЕСЛЕНЬ ПОГРУЗКИ АВТОМОБІЛІВ НА АВТОВОЗИ 144
Шамрай Н.М., Грибенюк Я.В. ОЦІНКА ЯКОСТІ МЕТОДУ ВИЯВЛЕННЯ ОБ'ЄКТІВ НА СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКАХ НА ОСНОВІ АЛГОРИТМУ

FIREFLY 145
Янушкевич В.А. АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ СТВОРЕННЯ КРЕСЛЕНЬ ДЛЯ ЗАВАНТАЖЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ 146
Янушкевич В.О., Бадрук О.О. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМІВ КАТЕГОРИЗАЦІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИКИ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ..... 147

СЕКЦІЯ № 3 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 149
Абраменко Д.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ 149
Бевза Ю.С. АЛЬТЕРНАТИВНА (НЕВІЙСЬКОВА) СЛУЖБА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 150
Василенко Т.Ю. ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВИХ ЗАСАД ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ В ІНТЕРЕСАХ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ 151
Винниченко І.Ю. ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ ДЕРЖАВИ 152
Гавришкевич І.М. ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗМІЩЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ВІЙСЬКОВОГО КОНТИНГЕНТУ В УКРАЇНІ 153
Горбач А.Р. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОГАНОГО ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ 155
Горкуша В.П. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ ЦВС 157
Єременко К.В. ТЕОРЕТИКО-ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА 158
Зав’язун В.М. СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 160
Заічко К.В. ПОНЯТТЯ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ..... 162
Златніков В.Г. СИСТЕМА ПОКАРАНЬ ЗА ДІЮЧИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ 164
Ільчук А.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЛІ ТА МІСЦЯ ВІЙСЬКОВОЇ

СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ 165
Кирилюк А.О. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ 166
Комар А.Ю. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ НАВКОЛО ВІЙСЬКОВИХ ОБ'ЄКТІВ..... 168
Корольова І.М. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ..... 169
Кравченко М.С. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ..... 170
Кундиловська О.Г. УЧАСТЬ СТРУКТУР ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОЕКТАХ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ..... 172
Кутєпова О.О. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ..... 174
Литвиненко О.О. ДОСВІД США ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ОБ'ЄКТІВ..... 175
Наконечна Ю.М. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИ-ЗЛОЧИНЦЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ (НА ПРИКЛАДІ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ) 176
Опанасенко О.О., Пасіка Р.С. КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВОГО РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ..... 178
Остапенко М.О. ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ТА ЇХ РОЛЬ В ПІДТРИМАННІ ПАРВОПОРЯДКУ..... 179
Пасіка С.П., Волков А.Г. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДРАХУВАННЯ КУРСАНТІВ З ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 181
Попрійчук Н.Р., Зайцев Д.В. ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ..... 182
Порчевський Б.О. ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ 183
Пшеничний О.В. АКТУАЛЬНІСТЬ РЕТРОСПЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ..... 184

Роллер В.М. ЩОДО ТЕРМІНУ «КІБЕРВІЙНА» В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ 185
Сахно О.Р. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА, ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ ТА КОНЦЕПЦІЙ. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СИСТЕМИ ЦВС..... 186
Сіренко Б.Ю. ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА..... 187
Скиба О., Горбачук О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ВІДПУСТОК ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 189
Соболєв Д.С. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ У СПРАВАХ ПРО ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ 190
Співак Д.С. ПРОЦЕДУРИ ЗДІЙСНЕННЯ РОЗШУКУ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОЮ ПРАВОПОРЯДКУ..... 192
Сташук І.О. ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДСТРОЧКИ ВІД МОБІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 194
Товкач Д.В. ПОРЯДОК ТРИМАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ, УЗЯТИХ ПІД ВАРТУ, ЗААРЕШТОВАНИХ ТА ЗАТРИМАНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛАМИ ВСП 195
Хоміцький В., Опанасенко С. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИПЛАТ ГРОШОВОЇ КОМПЕНСАЦІЇ ЗА НЕВИКОРИСТАНІ ДНІ ВІДПУСТОК ЧЛЕНАМ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У РАЗІ ЇХ ЗАГИБЕЛІ (СМЕРТІ) 196
Хом’яков Д.О., Димарецький І. ПРАВОВІ ОПЕРАЦІЇ У ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ (ДОСВІД КРАЇН, ЩО ПРОВОДЯТЬ ПРАВОВІ ОПЕРАЦІЇ) 198
Царюк С.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ..... 199
Цуканова Х.А. ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА НОРМАМИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА СТАТУТОМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ 200
Черненко О.Р. ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ, СТРАТЕГІЙ ТА ВИКЛИКІВ..... 202
Шевченко В.П. ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОЮ ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ..... 204

Шевчук Б.Р. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ ВСП 205
Шульгін В.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ ЦВС ЗС УКРАЇНИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 206

СЕКЦІЯ № 4 ФІНАНСИ 208
Артюшенко О.О., Лебедєва М.М. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ 208
Артюшенко О.О., Степанченко С.Д. ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ В ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ 209
Бачинський Є. СИСТЕМА ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ ЗА СТАНДАРТАМИ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРАЇН НАТО 210
Буценко І.А. РОЛЬ ПРИВАТНОГО БІЗНЕСУ У БУДІВНИЦТВІ ВІЙСЬКОВИХ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ І ФОРТИФІКАЦІЙНИХ СПОРУД 211
Коваль О.А., Чмерук С.С. ДЖЕРЕЛА НАПОВНЕННЯ ОБОРОННОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ 212
Коваль С.В. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИПЛАТОЮ ДОДАТКОВОЇ ВИНАГОРОДИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 213
Корнієнко С.А., Тесленко Д.Ю. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ТА СЛУЖБ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ ПІД ЧАС ЗАКУПІВЕЛЬ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ДОГОВІРНОЇ РОБОТИ 214
Люлька А. ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ США В ГАЛУЗІ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК 215
Мельников О.В., Прохоров М.П. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ В КОНТЕКСТІ ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ТА ПРОЦЕДУРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 216
Остапенко О.П., Сердюк К.М. МЕХАНІЗМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 217
Пахольчук В.В. ТАРГЕТИНГ ОБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ 218
Петренко М.М. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИПЛАТОЮ

ДОДАТКОВОЇ ВИНАГОРОДИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 219
Поплавський О.Ф., Криницький А.С. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ POWER QUERY У ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНІЙ СЛУЖБІ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ 220
Сизов А.І., Толмачова С.К. ВПЛИВ РОЗВИТКУ КАДРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОБОРОННОЇ ЕКОНОМІКИ 221
Туманська М.А. ПОТОЧНИЙ СТАН ВИПЛАТИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ДОДАТКОВОЇ ВИНАГОРОДИ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ 222
Цюкало Л.В., Андрієнко О.О. НЕОБХІДНІСТЬ ІНДЕКСАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ 223
Чімишенко С.М. ВТРАЧЕНІ МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК НАСЛІДКИ ВІЙНИ 225
Шрамко О.В., Года І.О. ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТАНДАРТИ НАТО 226
Шрамко О.В., Шульган І.В. БЛОКЧЕЙН – ЯК НОВІТНЄ РІШЕННЯ ДЛЯ НАДІЙНОГО ЗБЕРІГАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН БЕЗ ФІЗИЧНИХ СЕРВЕРІВ 227

СЕКЦІЯ № 5 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 229
Зарицька А.І. ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА, ЯКА НАБУЛА НОВИХ ЗНАЧЕНЬ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 230
Карпенко В.Ю. ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ЗБОРУ ТА АНАЛІЗУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 231
Кукулінський Д. ДО ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ ДВОМОВНИХ СЛОВНИКІВ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ФАХОВОЇ МОВИ 232
Людвік В.А. SECURITY AND DESIGN AS KEY COMPONENTS OF WEBSITE UPDATES 233
Ляховська Ю. ЛІНГВОДИДАКТИЧНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 234
Мазурок В.Р. APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TECHNICAL DOCUMENTATION TRANSLATION 235
Нагнибіда В.В. ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА ФОРМАТІВ БАЗ ДАНИХ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 236

Невольніченко А.І. ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО ВОЄННО-НАУКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 237
Поліщук О., Ковмир Н. EMPOWERING EFL LEARNERS: OVERCOMING COMMUNICATION BARRIERS WHILE LEARNING ENGLISH 238
Приліпко М.О. ВОЄННА НАУКА ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ 239
Пунда Ю.В. МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБЛЕННЯ СТАНДАРТНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ ДЛЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ І СТАНДАРТИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 240
Самелюк А., Шевлякова О. МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ КУРСАНТІВ ЗВВО 241
Сторубльов О.І. УПРАВЛІННЯ ВОЄННО-НАУКОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЄННО-НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 242
Шарий В.І., Невольніченко А.І. ВОЄННЕ НАУКОЗНАВСТВО ЯК НОРМАТИВНА МЕТА-НАУКА 243
Шарий В.І. ПРОБЛЕМАТИКА ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ВОЄННО-НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 244
Юр'єв О.О. ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АБРЕВІАТУР ПІД ЧАС УКЛАДАННЯ СЛОВНИКА ТА РОБОТИ ІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНИМ АПАРАТОМ 246
Антоненкова В.С. СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНИХ ІНСТРУКЦІЙ ЗС США РСЗВ «Хаймарс» 247
Бельська Б.В. АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ БОЙОВИХ БРОНЬОВАНИХ МАШИН НАТО 247
Богданова Л.Р. ЛЕКСИЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКИ 248
Георгадзе В.О., Таратута О.І. СИНТАКСИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНОГО ТЕКСТУ FM21-20 249
Гриневич Є.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОМОВНИХ ДОВІДКОВО-РЕФЕРАТИВНИХ ТЕКСТІВ 250
Задорожна К.О. ТРУДНОЩІ АНГЛОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ 251
Златніков В.Г. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФОРМУЛ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ 252
Кучеренко В.С. ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АБРЕВІАТУР КОМАНДНО-

ШТАБНИХ ДОКУМЕНТІВ ЗС США..... 253
Лісовський В.М. ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 254
Лук'янчук І.С., Таратута О.І. ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ БОЙОВИХ ПЛАВЦІВ ССО ВМС ДАНІЇ 255
Лісовський В.М., Ляхова Д.Ю. ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНІ ТЕКСТИ.... 256
Паніна О.О. «ЗАЙМЕННИКОВИЙ ЗСУВ» ЯК ЗАСІБ КОНСТРУЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ АНГЛОМОВНОГО СУБ'ЄКТА ДИСКУРСУ 257
Лісовський В.М., Рощин В.В. ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКТРИНИ JP 3 – 16 MULTINATIONAL OPERATIONS 258
Сорокіна А.С., Златніков В.Г. ЛЕКСИЧНИЙ АНАЛІЗ ОФІЦІЙНИХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ 259
Таратута О.І. ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ: СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ 260
Уніченко М.І. ЛІНГВО-ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ УКЛАДАННЯ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ГЛОСАРІЮ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ 261
Федоренко Л.О. ЗАСОБИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ 262
Фоміна Я.Р. ПРИЙОМ ДЕКОМПРЕСІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ТВОРІВ ВІЙСБКОВОЇ МЕМУАРИСТИКИ..... 263
Шкіль П.В. ТИПОВІ ПОМИЛКИ СИСТЕМ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ 263
Лісовський В.М., Шуляк К.О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ 264
Яковенко І.О. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ США 265

СЕКЦІЯ № 6 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК В УМОВАХ ВЕДЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 267
Антонюк А.А. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРИВИМІРНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ТАКТИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МІСЦЕВОСТІ..... 267
Архипенко М.О. СТВОРЕННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ: МЕТОДИ ТА

ТЕХНОЛОГІЇ 267
Бобошко М.Р. ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ 268
Бурлаченко Є.В. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПОЛЬОВОГО ОНОВЛЕННЯ ВЕЛИКОМАСШТАБНИХ ПЛАНІВ МІСЦЕВОСТІ (МАСШТАБ 1:500 – 1:5000) 269
Ватульов С.Р. ОСОБЛИВОСТІ ГЕОПРОСТОРОВОГО МОДЕЛЮВАННЯ В ЗЕМЛЕУСТРОЇ 270
Веремєєва М.І. ЗАСТОСУВАННЯ ДРОНІВ В ГЕОІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ 271
Виноград В.О. УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ МАСШТАБУ 1:50000 В СИСТЕМІ КООРДИНАТ WGS84 272
Корячко Є.І., Вовк А.В. ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК (СИЛ)..... 273
Гашенко П.О. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ТОПОГРАФІЧНОЇ РОЗВІДКИ 273
Готовкіна В.В., Кольцов Р.Ю. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНИХ РЕДАКТОРІВ ПРИ СТВОРЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ КАРТ 274
Гур'євських О.О., Сафронов І.О. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ НАВІГАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПРИ ВЕДЕННІ БОЙОВИХ ДІЙ..... 276
Дикий А.М., Циба М.М. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ КАРТИ ДІЛЯНКИ РІЧКИ..... 277
Добровіцький В.І. ГЕОПРОСТОРОВА ПІДТРИМКА ЗБРОЙНИХ СИЛ 278
Железняков М.В., Левінськова Н.В. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ КАРТ ПІД ЧАС ВІДСІЧІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ 279
Кажукало К.В. БАГАТОНАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА ГЕОПРОСТОРОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА 280
Калюжний Б.С., Мудрак Х.Б. ЗАСТОСУВАННЯ ДЗЗ У ГІРНИЧОДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ 281
Кононенко Д.Р. КІБЕРБЕЗПЕКА У СУПУТНИКОВІЙ НАВІГАЦІЇ..... 282
Коренець О.В., Швайко В.Г. ОСНОВНІ ФОРМАТИ ПОДАННЯ ВЕКТОРНИХ ДАНИХ В ГЕОІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОРТАЛІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ..... 283

Коренець О.В., Литвиненко О.І. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЕКТОРНИХ ГЕОПРОСТОРОВИХ БАЗ ДАНИХ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН 284
Лукіянчук А.А. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОСТІЙНО ДІЮЧОЇ МЕРЕЖІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ГЛОБАЛЬНИХ НАВІГАЦІЙНИХ СУПУТНИКОВИХ СИСТЕМ 285
Лукіянчук А.А., Федоров С.І. СИСТЕМА ІНТЕГРОВАНИХ ГЕОДЕЗИЧНИХ, ГЕОФІЗИЧНИХ ТА МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ..... 286
Маєвський Н.С. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ГЕОПРОСТОРОВОЇ РОЗВІДКИ..... 287
Малиновська О.О. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ 3D МОДЕЛЕЙ У ВІЙСЬКОВІЙ СПРАВІ 288
Мамай О.С. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ОПЕРАТИВНО-ВИПРАВЛЕНИХ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ З ВИКОРИСТАННЯМ ДАНИХ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ.. 288
Мартиненко Д.С., Левінськова Н.В. СТАНДАРТИ НАТО В ГЕОПРОСТОРОВІЙ ПІДТРИМЦІ ВІЙСЬК (СИЛ)..... 290
Марценковський І.В. ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ TEXTSAM (SEGMENT ANYTHING MODEL) В ARCGIS PRO ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ОБ'ЄКТІВ НА КОСМІЧНИХ ЗНІМКАХ..... 291
Менсітова В.О. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ДИНАМІЧНИХ ТРИВИМІРНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК..... 292
Мерчанський Д.А., Катеринко М.І. ФОТОГРАМЕТРІЯ ТА ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ (ГІС) ГРАЮТЬ ВАЖЛИВУ РОЛЬ В СУЧАСНІЙ ВІЙСЬКОВІЙ РОЗВІДЦІ, ДОПОМАГАЮЧИ АНАЛІЗУВАТИ АЕРОФОТОЗНІМКИ ТА СТВОРЮВАТИ ТРИВИМІРНІ МОДЕЛІ ДЛЯ ЗБОРУ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ..... 293
Мільта Є.Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ КАРТ ЗМІН МІСЦЕВОСТІ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ 294
Надольна М.В. ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ БПЛА ДЛЯ СТВОРЕННЯ ТРИВИМІРНИХ МОДЕЛЕЙ МІСЦЕВОСТІ 294
Нарбутович-Кащенко Д.О. ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ БОЄПРИПАСІВ ЗІ ЗБІДНЕНИМ УРАНОМ НА ГЕОЛОГІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УКРАЇНІ 295

Нещерет Д.О. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО ДРУКУ НА ЦИФРОВИХ ДРУКАРСЬКИХ МАШИНАХ 296
Піщолін Б.Ю., Уткіна М.В. ТЕХНОЛОГІЯ ЗБОРУ ГЕОПРОСТОРОВИХ ДАНИХ НА ЗАКОРДОННІ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНОГО ПОРТАЛУ ЗС УКРАЇНИ 297
Поляков А.І., Левінськова Н.В. ОНОВЛЕННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕРІАЛІВ З БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 298
Сівков С.В. ЗАСТОСУВАННЯ ОФСЕТНОГО СПОСОБУ РОЗМНОЖЕННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У ПОЛЬОВИХ УМОВАХ 300
Соколова С.І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ 300
Соловйов В. ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ В ПРАКТИЧНИХ І НАУКОВИХ ЦІЛЯХ 302
Теличко Д.О. ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ЗА КОНТРОЛЕМ ЗЕМЕЛЬ МО 303
Фещук М.М. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЦИФРОВОГО ДРУКУ КАРТОГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В ЧАСТИНАХ ТОПОГРАФІЧНОЇ СЛУЖБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 304
Черкаський В.Ю. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СЕРВІСІВ ГЕОПРОСТОРОВИХ ДАНИХ НА ГЕОПОРТАЛІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК 305
Чомський А.М. ВИКОРИСТАННЯ 3D-ДРУКУ У ВИГОТОВЛЕННІ МАКЕТІВ МІСЦЕВОСТІ 305
Щукін А.П., Левінськова Н.В. СТРАТЕГІЯ ПОВЕРНЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ОБОРОНИ ТА ФОНДІВ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ, ВТРАЧЕНИХ В НАСЛІДОК ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ 306

СЕКЦІЯ № 7 МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ І ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 309
Бітко В.С. МЕДІА-ПЛАТФОРМ ГУР МОУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА РОСІЙСЬКУ АУДИТОРІЮ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОБОТА 309
Братина З.О. СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВЗАЄМОДІЙ УКРАЇНА-НАТО 310
Бритвич О.О. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

ЦИВІЛЬНИХ ТА ВІЙСЬКОВИХ ЖУРНАЛІСТІВ: ДОСВІД ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ 312
Голяш Р.Д. ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОБОТУ ВІЙСЬКОВИХ ЖУРНАЛІСТІВ 313
Гридчина В.В. КОГНІТИВНА ВІЙНА: ПОГЛЯД НАТО 313
Гудзь А.В. ОРГАНІЗЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НА РІВНІ ОКРЕМОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ (ПІДРОЗДІЛУ) 314
Клубань О.М. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КОГНІТИВНОЇ ДЕОКУПАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ 315
Клубань О.М. СТВОРЕННЯ МЕДІЙНОЇ РЕАЛЬНОСТІ КРЕМЛІВСЬКОЮ ПРОПАГАНДОЮ З МЕТОЮ КОГНІТИВНОЇ ОКУПАЦІЇ КРИМУ 317
Кондакова В.О. ВІЙСЬКОВІ КОНЦЕПТИ В ДИСКУРСІ БЛОГОСФЕРИ 319
Король В.Г. КОГНІТИВНА ДЕОКУПАЦІЯ ЯК ВИКЛИК ДЕРЖАВНОГО РІВНЯ 320
Любовець Г.В. ВИКЛИК КОГНІТИВНОЇ ОКУПАЦІЇ 322
Лякішева С.В. СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВИЦЬ ЯК ГЕРОЇНЬ СУЧАСНОСТІ 323
Москалець Д.В. ПОШИРЕННЯ МЕМЕТИЧНОЇ ЗБРОЇ 325
Парій О.О. ПРОБЛЕМАТИКА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ІНОЗЕМНИХ МЕДІА (2022-2023 РР.) 326
Прус А.С. ВІЙСЬКОВИЙ РЕЧНИК – ЯК ГОЛОС ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ 327
Резнік С.Л. ІНФОРМАЦІЙНА ІЗОЛЯЦІЯ ЯК ЧИННИК, ЩО ПОСИЛЮЄ ВПЛИВ ПРОПАГАНДИ РФ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ . 328
Рудик А.О. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ З ПИТАНЬ ТРОФЕЙНОГО ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ 329
Самойленко К.О. АСПЕКТИ ПРОБЛЕМАТИКИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ 330
Свиридов А.О. ВИЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ НАПРЯМКІВ У ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНІЙ СПРЯМОВАНОСТІ ІНФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВИМИ МЕДІА ПРО ХІД БОЙОВИХ ДІЙ 332
Суботін Р.А. СУЧАСНІ НАРАТИВИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ, АЛГОРИТМИ ВТІЛЕННЯ ТА ВПЛИВ НА ГРОМАДСЬКУ

ДУМКУ 333

СЕКЦІЯ № 8 ІНФОРМЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БОРОТЬБА У ВОЄННІЙ СФЕРІ 335

Алфьоров О.В. ЧУТКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ 335

Бабіч О.М., Матюхіна Ю.М. ЗАСОБИ «М'ЯКОЇ СИЛИ» ЯК ІНСТРУМЕНТ РОСІЙСЬКОГО ВПЛИВУ ДЛЯ ОКУПАЦІЇ КРИМУ ТА ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ 336

Балацький Є.І. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ «М'ЯКОЇ» СИЛИ РОСІЄЮ ПРОТИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД З 1991 ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 337

Бінькowська Я.П. ДОСВІД ФРАНЦІЇ У СТВОРЕННІ СИСТЕМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ 338

Булгаков Д.Г. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИМІР КОНФЛІКТУ МІЖ КНДР ТА ЯПОНІЄЮ 339

Вакуленко К.М. РОЛЬ МАНІПУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ РФ НА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ 340

Гаузер Р.А. ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ НА СЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ 341

Горбенко А.В. ВИКОРИСТАННЯ РОСІЄЮ КІБЕРПРОСТОРУ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА УКРАЇНУ 342

Горбонос А.Р. ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНА – ПОЛЬЩА: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ 342

Загорівська В.В. ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ (ЗА ДОСВІДОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ З 2014 РОКУ) 344

Зайцев Д.В. ОКУПАЦІЯ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ. ЯК ЦЕ БУЛО. ОСНОВНІ ДАТИ 344

Зорін О. РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГОІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ НОВИХ СТРАТЕГІЙ ВПЛИВУ ЧЕРЕЗ ІНФОРМАЦІЮ 345

Камінський А.В. ФЕНОМЕН ВІДМІННОСТІ ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕПАРАТИЗМУ 347

Кісіленко Д.О. ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ У СУЧАСНИХ КОНФЛІКТАХ: АНАЛІЗ МЕТОДІВ ТА ПРИКЛАДИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ 348

Ковбасюк В.О. МОВНИЙ ФАКТОР ЯК ЕЛЕМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ЦІЛЬОВІ АУДИТОРІЇ 348
Кострица О.О. ІСТОРИЧНІ ПОГЛЯДИ НА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ 349
Кубявка М.Б., Пирогов К.О. СЕМІОТИЧНІ ПАРТИЗАНИ В КРИМУ У 2014-2023 РОКАХ..... 350
Кухарчук Б.В. ОСОБЛИВОСТІ ІРАНО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ У КІБЕРПРОСТОРІ..... 351
Літвінов Д.С. ІНФОРМАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ТУРЕЧЧИНИ ТА ЇЇ РОЛЬ У КОНФЛІКТАХ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ ТА ПІВДЕННОМУ КАВКАЗІ..... 352
Луговицький І.О. ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА БОРОТЬБИ ІНТЕРЕСІВ КНР З КРАЇНАМИ АТР В ПІВДЕННОКИТАЙСЬКОМУ МОРІ 353
Мейко І.О. ОСОБЛИВОСТІ СИЛОВИХ ВІДОМСТВ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННІ РОЗВІДКИ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ 354
Мілянюк Є.В. РОСІЙСЬКІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ДЕСТРУКТИВНОМУ ВПЛИВІ НА КРАЇНИ ЄВРОПИ 356
Мостова А.-О.Є. ВПЛИВ ПРОПАГАНДИ МІЖНАРОДНИХ ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СВІТОВУ ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ 357
Нестеренко Ю.О. ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАХОДИ РФ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ ВИБОРУ УКРАЇНИ (2004-2024 рр)..... 357
Пенчук Є.І. АГРЕСІЯ РФ ПРОТИВ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ США (2014-2022) 358
Приймачук О.В. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ НА ФОНІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 359
Присташ А.С. СТРАТЕГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ НАТО 2022 – МІСЦЕ УКРАЇНИ..... 360
Репік М.Ю. ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ГІБРИДНОГО ВПЛИВУ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЄ РФ НА ТЕРИТОРІЇ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА..... 362
Слесаренко Д.А. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ..... 363
Степанишин Р.Д. ІНФОРМАЦІЙНІ КАМПАНІЇ КИТАЮ В ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ ЯК МОДЕЛЬ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ДОМІНУВАННЯ 364
Yuliia Turchenko SHARING DISINFORMATION COMPARED ACROSS

COUNTRIES 365
Фішер А.Р. ЗАХОДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ ПІД ЧАС НАГІРНО-КАРАБАХСЬКОГО КОНФЛІКТУ 366
Шевчук В.О. ВПЛИВ КИТАЮ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ФОНІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ..... 367
Шендрик М.М. РОЛЬ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН У ПРОТИСТОЯННІ УКРАЇНИ РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ 368

СЕКЦІЯ № 9 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВОЄННОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ 369
Арабська Т.В. РОЛЬ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОРУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 369
Балабушка Є.О., Авраменко М.В. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВИКЛИКІВ 369
Бас І.В. МЕХАНІЗМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ПОЛОНЕНИХ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ СУЧАСНОСТІ 370
Бондаренко А.А. ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 371
Давидченко Л.В. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 372
Євсєєв І.Г., Халіманенко К.В., Халіманенко С.М. ПРОБЛЕМА КОНСТРУЮВАННЯ «ОБРАЗУ ПЕРЕМОГИ» ПІД ЧАС ГІБРИДНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ (20.02.2014–24.02.2022) 373
Жук О.К. МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 374
Журило С.К. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ЗАСІБ ЕСКАЛАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ВОЄННОГО ПРОТИСТОЯННЯ 375
Зеленський Д.Д. ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИЙ КОНФЛІКТ ЯК ЗАГРОЗА РЕГІОНАЛЬНІЙ І МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ 375
Крицкалюк Н.І. ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 376

Кукулінський Д.О. ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ..... 377
Параніч О.П., Халіманенко С.М. ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ – ІДЕОЛОГІЧНА ВІЙНА ПУТІНСЬКОГО «РУССКОГО МІРА» ПРОТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНЦІВ..... 378
Панченко В.І. МІЖНАРОДНА ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА УКРАЇНІ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК БОРОТЬБИ З РАШИЗМОМ..... 379
Петлюк Д.О. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНОМУ НАСИЛЛЮ..... 380
Халіманенко К.В., Євсєєв І.Г. ФОРМУВАННЯ НОВОГО МІЛІТАРНОГО ДУХУ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА У ВИДАВНИЧИХ ПРОЄКТАХ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ..... 381

СЕКЦІЯ № 1
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

д.пед.н., проф. Абдуллаєв М.Ю,
Хайдаров У.Р., Рустамов А.А.
(БухДПІ, Бухара, Узбекистан)

СУЧАСНИЙ СПОРТ: ПРОБЛЕМИ І РІШЕННЯ

До найгостріших протиріч розвитку спорту у суспільстві належить міф у тому, що спорт – це чи не єдиний і головний чинник збереження та зміцнення здоров'я. Ніхто не заперечує профілактичного значення занять фізичними вправами. Однак необхідно розуміти, що це – лише один із факторів, що становлять здоровий стиль життя. Окрім занять спортом на здоров'я людини впливають екологічна обстановка, режим та якість харчування, наявність шкідливих звичок, рівень життя, спадковість тощо. Крім цього, відомі трагічні випадки, що сталися з видатними молодими спортсменами через травми та високі спортивні навантаження. Спорт вищих досягнень пов'язаний із ризиком та необхідністю впливу гранично допустимих фізичних навантажень на організм. На жаль, через ряд обставин (налаштованість на перемогу за будь-яку ціну, прийом допінгу) спортсмен переходить межу допустимого і завдає шкоди своєму здоров'ю, а іноді і здоров'ю суперника. В даний час стрімко збільшується кількість нових видів спорту, особливо екстремальних: маунтінбайк, квадрацикли, фрістайл, скутери та багато іншого. Екстремальні види спорту часом витісняють класичні – лижний спорт, легку атлетику, гімнастику. Однак не можна заборонити людині займатися будь-яким видом спорту та пізнавати можливості власного організму. Тим більше, що найчастіше в житті ми стикаємося з ситуаціями, коли лише повна концентрація сил дозволяє уникнути небезпеки. І чим більше фізичних сил у людини, тим із меншими втратами для здоров'я вона виходить із скрутної ситуації.

Спорт допомагає моделювати проблемні ситуації та знаходити шляхи виходу з них. Тому кожна людина має вирішувати, якого рівня спортивних досягнень їй прагнути. Вирішити суперечність, пов'язану зі спортом та здоров'ям спортсмена, можна шляхом удосконалення спортивного інвентарю, правил змагань, поліпшення матеріально-технічного оснащення спортивних баз, профілактики здоров'я, медичного контролю за здоров'ям спортсменів, а також підвищення якості професійної підготовки тренерського складу. Однак поки що проблема «спорт і здоров'я» залишається невирішеною.

Наступне протиріччя сфері спорту вищих досягнень у тому, що багато видів спорту стали стрімко «молодіти». Рекордних результатів добиваються підлітки, майже діти, наприклад, таких видів спорту, як художня і спортивна гімнастика, фігурне катання. В інших видах спорту вік переможців має помітну тенденцію до зниження. Зрозуміло, як і юні спортсмени можуть перемагати на змаганнях найвищого рангу. Проте суть проблеми полягає в тому, що йде

форсована підготовка юного спортсмена без урахування вікових показників його розвитку. Ускладнює цю проблему наявність системи відбору талановитих дітей, коли підбирається не спорт для дитини, а дитина для спорту. Селекційний відбір є серйозним психологічним стресом для багатьох дітей і батьків, що часто назавжди відштовхує дитину від занять спортом. Використання спеціальних технологій, «відпрацьованих» на дорослому контингенті, без адаптації їх до методики дитячо-юнацького спорту призводить до передчасного «накачування» юного спортсмена, і про спортивне довголіття не може бути й мови. Це протиріччя сфері дитячо-юнацького спорту зрештою спотворює сутність спорту, калічить спортсменів фізично і морально.

Ще одна суперечність, що серйозно підриває основи спорту, породжена системою договірних перемог, що організовуються в готельних номерах суддів, у кабінетах управлінців, тобто далеко від спортивних залів, майданчиків, полів. Витіснення чинника змагальності набуло значних масштабів, особливо в ігрових видах спорту. За даними дослідників, чимало матчів футбольних і хокейних чемпіонатів заздалегідь бувають «продані». Це, звісно, позначається на моральних підвалинах спортсменів, і навіть на видовищності спорту. Тому ми не рідко бачимо напівпорожні трибуни та розчарованих уболівальників. У професійному спорті, як і у шоу, бізнесі, «крутяться» великі гроші. Але боротьба за «чистоту» спорту, безперечно, має вестися.

Не менш складна ситуація складається у фармакологічній службі спорту. Допінг – не приватна практика спортивних лікарів, а добре продумана система науково-методичного та медичного супроводу. Спортсменам, викритим у прийомі допінгу, надовго закривається дорога у великий спорт, їх позбавляють спортивних нагород, вони стають у низку людей, які відкидаються суспільством. Таким чином, шлях вирішення цих та інших соціальних протиріч сучасного спорту у посиленні освітньої, наукової та культурологічної складових спортивної діяльності. Становлення та інтенсивний розвиток спортивної культури можуть суттєво підвищити потенціал сучасного спорту та формувати позитивну громадську думку, що дозволяє вишукувати нові ресурси для масового залучення людей до спортивного руху.

д.б.н., проф., Артікова Г.Т.
д.ф. пед.н., Муродов Ш.Н.
д.ф. пед.н., доц. Умаров Б.Д
(БухДПІ, Бухара, Узбекистан)

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В УЗБЕКИСТАНІ

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, яка ґрунтується на принципі забезпечення права дітей на освіту та права отримувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитинирудик з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітньої установи. При визначенні сутності інклюзії важливо звернути увагу на три елементи, що ілюструють її характерні особливості, зокрема: (а) інклюзія – це процес, який має розглядатися як

постійний пошук ефективних шляхів задоволення індивідуальних потреб дітей; (б) інклюзія пов'язана з визначенням перешкод та їх подоланням; (в) інклюзія передбачає певний наголос на ті групи учнів, які підлягають «ризику» виключення з навчального процесу або обмеження в навчанні. Крім того, головним критерієм, за яким має проходити навчання всіх школярів з особливостями розвитку, є повне задоволення їхніх навчальних потреб.

У Республіці Фонд підтримки соціальних ініціатив (далі – ФОП СІ) з 2007 р. реалізує проект «Інклюзивна освіта в Узбекистані». Основна мета проекту – створення рівних можливостей у здобутті освіти для дітей та підлітків з обмеженими можливостями здоров'я. Проект «Інклюзивна освіта в Узбекистані» спрямований на просування моделі безперервної інклюзивної освіти в республіці шляхом поетапного впровадження в систему початкової, середньої, середньої спеціальної та вищої освіти, а також створення умов для підвищення якості інклюзивної освіти. У рамках цього проекту розроблено концепцію «Національна модель інклюзивної освіти», яка впроваджується в систему дошкільної та шкільної освіти шляхом створення змішаних груп та класів на базі пілотних дитячих садків та шкіл у м. Термезі, Карші, Навої, Самарканді, Джизаку, Гулістані, Ташкенті, Андіжані, Фергані, Коканде, Ургенчі та Нукусі. Особливість національної моделі інклюзивної освіти полягає в тому, що вона будується з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду. За даними ФОПСІ, нині у пілотних дитячих садках, школах, ліцеях та коледжах цих міст у змішаних групах та класах навчається та виховується понад 600 дітей.

В Узбекистані практика інклюзивної освіти корінням сягає глибини століть. Відомо, що великий вчений середньовіччя аль-Бухарі мав ослаблений зір, проте здобув освіту у медресе. А що таке інклюзивна освіта? Це умови, у яких діти, які опинилися у складних життєвих ситуаціях, чи з обмеженими можливостями, чи залишилися без сімейного виховання, можуть здобути освіту у тих-таки умовах, як і інші діти. Сьогодні в Республіці практично всі вихованці дитячих будинків «Мехрибонлік» навчаються у загальноосвітніх школах. Є лише дві спеціальні школи при 28 дитячих будинках. Між іншим, і в цьому напрямі відбулися зміни, тобто якщо раніше створювалися спеціальні класи з вихованців дитячих будинків, то сьогодні це не практикується. Діти з обмеженими можливостями мають право вибору між загальноосвітньою та спеціалізованою школами. У республіці функціонують 86 спеціалізованих шкіл-інтернатів, розвитку яких держава приділяє не менше уваги, ніж загальноосвітній. Цим узбецький досвід розвитку освіти відрізняється від багатьох зарубіжних, у яких робилися спроби перевести всіх дітей з обмеженими можливостями до загальноосвітніх установ.

Одним із основних завдань, що стоїть перед державою, – подальший розвиток інклюзивної освіти, зміцнення матеріально-технічної бази його установ. Конкретним прикладом цієї роботи є реалізація проекту розвитку освіти для осіб з обмеженими можливостями, який фінансується за рахунок кредиту Азіатського банку розвитку. Крім того, наразі підготовлені та знаходяться на затвердженні державні програми зі зміцнення матеріально-технічної бази

дитячих будинків «Мехрибонлік» та спеціалізованих шкіл-інтернатів. Пріоритетним напрямом діяльності організаторів форуму, серед яких Міністерство народної освіти, Фонд «Сенелгіземасан», Республіканський центр соціальної адаптації дітей, є подальше формування позитивної громадської думки щодо інклюзивної освіти.

Завдання педагога в інклюзивній освіті – давати знання дітям з обмеженими можливостями здоров'я нарівні з їхніми здоровими однолітками і водночас знаходити індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням її потреб та здібностей. Інклюзивна освіта є процесом розвитку загальної освіти, який передбачає доступність освіти для всіх, включаючи дітей з особливими потребами. Інклюзивна освіта забезпечує рівне ставлення всім дітям, але створює умови для дітей, мають особливі освітні потреби. Таким чином, головна функція інклюзивної освіти – успішна адаптація дитини з обмеженими фізичними чи розумовими можливостями до дорослого життя та відсутність дискримінації з боку оточуючих.

к.т.н. Атрохов А.В. (ДВОН МОУ)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄС ТА УКРАЇНІ

Розвиток наукових знань є визначальним фактором забезпечення прогресу суспільства. Науково-технічна політика в сучасному світі є важливою складовою внутрішньої та зовнішньої політики країн, що обумовлює необхідність створення в них умов для розвитку наукової діяльності як джерела економічного зростання та невід'ємної складової національної культури та освіти.

Європейський науковий (або дослідницький) простір (European Research Area – ERA) являє собою систему науково-дослідних програм інтеграції наукових ресурсів в ЄС. ERA є частиною більш розвиненої європейської зони знань, в якій головними виступають наукові дослідження, освіта та інновації. ERA є частиною розширеної Лісабонської стратегії розвитку, яка об'єднує ці три області в так званий «науковий трикутник».

Кращим засобом розвитку ERA вважаться обмін науковими стратегіями на національному та регіональному рівнях. Ключовим моментом у цьому є те, що зацікавлені країни та регіони обмінюються досвідом, отримують практичні знання, а також створюють взаємозв'язок між стратегіями для забезпечення соціальної безпеки дослідників, додаткового стимулювання приватних досліджень та інновацій, наукового співробітництва з третіми країнами та ін.

Також важливий вплив на Європейський дослідницький простір має Європейська дослідницька рада (European Research Council – ERC). Місія ERC полягає в тому, щоб заохочувати науковців до проведення якісних досліджень в Європі завдяки конкурентоспроможному фінансуванню та підтримці дослідницьких прикордонних досліджень у всіх сферах.

На підставі аналізу організації наукової діяльності в країнах ЄС та Україні можливо визначити суттєві відмінності. Так, в Україні погано використовуються можливості щодо залучення інших, крім державних, джерел фінансування науково-технічних проєктів. Якщо Україна прагне долучитися до Європейського дослідницького простору, їй необхідно врахувати досвід країн ЄС і суттєво модернізувати існуючу модель організації наукової діяльності.

Таким чином, якщо Україна бачить свій майбутній розвиток як інноваційна країна, забезпечення розвитку її наукового потенціалу є обов'язковим чинником. Це потребує розробки та впровадження чіткої дієвої стратегії наукового та науково-технічного розвитку, гнучкої тактики її реалізації відповідно із сучасними тенденціями економічного та технологічного зростання, пріоритетами розвитку та можливостями країни.

Науковий і науково-технічний розвиток України має забезпечувати максимальну відповідність технологічного прогресу назрілим суспільним потребам і стимулювати науковий пошук, спрямований на формування інноваційних знань з метою втілення їх у повсякденну практику.

Балачій Л.О. (ВІКНУ)

ФРУСТРАЦІЯ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОР РИЗИКУ ПСИХОЛОГІЧНИХ РОЗЛАДІВ: СТРАТЕГІЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

Фрустрація, як ключовий аспект психоемоційного стану військовослужбовців, представляє значний інтерес для розуміння динаміки психологічного здоров'я в умовах бойових дій. Стан фрустрації, викликаний нездатністю досягнути поставлених цілей або задовольнити власні потреби через зовнішні обмеження чи внутрішні конфлікти, може стати каталізатором для розвитку ряду психологічних розладів, включаючи анксіозність, депресію та посттравматичний стресовий розлад.

Ця теза має на меті дослідити взаємозв'язок між фрустрацією та психологічним здоров'ям військовослужбовців, ідентифікувати основні фактори, що сприяють виникненню фрустрації в умовах бойових дій, та визначити наслідки такого стану для особистості. Вивчення фрустрації у військовослужбовців і розробка ефективних стратегій її подолання несуть ключове значення для підвищення рівня психологічної стійкості особового складу, покращення якості життя військовослужбовців, та сприяння їх успішній реадаптації.

Враховуючи високі психологічні навантаження, з якими стикаються військовослужбовці під час виконання службових обов'язків в екстремальних умовах, важливо зосередитися на розробці комплексного підходу до підтримки їх психологічного здоров'я. Крім цього не менш актуальним проблемним питанням постає взаємодія з керівництвом, а саме відсутність довіри, авторитету, професійної компетенції, невміння слухати та враховувати потреби підлеглих, як

наслідок поява фрустрації в особового складу, розчарування в продовженні військової служби, падіння мотивації та патріотизму.

Стратегії подолання фрустрації повинні включати не лише індивідуальну психотерапію, але й групові заняття, спрямовані на підвищення рівня взаєморозуміння та підтримки між військовослужбовцями, а також на розвиток навичок стресостійкості та адаптації до складних життєвих обставин. Одним із ефективних напрямків роботи може стати впровадження програм ментального тренування, заснованих на позитивній психології та методах когнітивно-поведінкової терапії, що сприяють формуванню позитивного світогляду, розвитку впевненості в собі та здатності до ефективного вирішення проблем. Важливим є також залучення сім'ї військовослужбовця до процесу психологічної підтримки, оскільки сімейне середовище відіграє ключову роль у забезпеченні емоційної стабільності.

Для досягнення оптимальних результатів в подоланні фрустрації та забезпеченні психологічного здоров'я військовослужбовців необхідно також звернути увагу на розвиток системи раннього виявлення та інтервенції, що дозволить своєчасно ідентифікувати осіб з високим рівнем ризику розвитку психологічних розладів. Це передбачає створення міжвідомчої взаємодії між медичними, психологічними та соціальними службами, з метою забезпечення комплексного підходу до лікування та реабілітації. Розробка дієвих програм психологічної підтримки та реабілітації для військовослужбовців, які зазнали фрустрації в умовах бойових дій, є важливим кроком на шляху до підвищення загального рівня психологічного здоров'я в Збройних силах України та зміцнення обороноздатності. Такий підхід допоможе не лише вирішити існуючі проблеми, але й забезпечити ефективну профілактику психологічних розладів, підвищуючи рівень психологічної стійкості та адаптивності військового персоналу.

к.і.н., доц. Безбах В.Г. (ВІКНУ)
Лелюк М.Г. (ВІКНУ)

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Емоційне вигорання — це психоемоційний стан, у якому людина почувається емоційно, фізично та психічно виснаженою. У цьому стані людина відчуває стрес та стає менш продуктивною, що може негативно позначитися на багатьох сферах її життя. Синдром емоційного вигорання (англ. burnout) — емоційне виснаження, що зростає з часом.

За американським словником Мерріама-Вебстера, поняття «вигорання» вперше з'явилося в 30-х роках XX століття й позначало явище, коли спортсмени після тривалих тренувань і змагань виснажувалися та були нездатні надалі брати участь у змаганнях.

Феномен емоційного вигорання досліджується у психології стресових станів (вигорання як результат стресу), у межах психології професійної діяльності (вигорання як форма професійної деформації) та екзистенційної

психології (вигорання як стан фізичного і психічного виснаження, що виникло в результаті довготривалого перебування в емоційно напружених ситуаціях). Незважаючи на те, що на сьогодні існує значна кількість досліджень цього феномену, термін «емоційне вигорання» не відноситься до чітко визначених понять в системі психологічних знань.

У наукових працях та дослідженнях використовуються різні варіанти перекладу англійського терміна «burnout»: «емоційне вигорання», «емоційне згорання», «емоційне перегорання». Зустрічаються також такі терміни, як «професійне вигорання» та «психічне вигорання».

Термін «емоційне вигорання» введений американським психіатром Гербертом Дж. Фрейденбергером у 1974 році. Він описав феномен, що спостерігав у себе і своїх колег (виснаження, втрата мотивації і відповідальності) і назвав його метафорою «вигорання». Ним позначається особливий психічний стан здорових людей, котрі інтенсивно і тісно спілкуються з клієнтами (пацієнтами) в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги. Він характеризується виникненням відчуття емоційної втоми, викликаного провідною діяльністю людини, і поєднує в собі емоційну спустошеність, деперсоналізацію і редукцію професійних досягнень.

Соціальний психолог Крістіна Маслах (1982 р.) визначила це поняття як «синдром фізичного і емоційного виснаження», що включає розвиток негативної самооцінки, негативного ставлення до праці, втрату розуміння і співчуття стосовно клієнтів (пацієнтів). Розвиток цього синдрому характерний для альтруїстичних професій, де домінує турбота про людей (соціальні працівники, лікарі, медичні сестри, учителі та ін.). Ознаками синдрому емоційного вигорання є хронічна втома, порушення пам’яті й уваги, порушення сну, зниження працездатності, особистісні зміни. При цьому розвиваються тривожні, депресивні розлади.

Емоційне вигорання загрожує представникам усіх професій. Крім педагогів, психологів, соціальних працівників, медиків, працівників органів внутрішніх справ і рятувальних підрозділів , в значній мірі воно властиве і батькам дітей з особливими освітніми потребами.

Поширення синдрому емоційного вигорання поступово набуває все більших масштабів, що зумовлює ріст інтересу до нього науковців різних галузей, зокрема: психологів, педагогів, філософів, медиків та ін.

Аналіз наукової літератури дає змогу виділити два основних підходи до розуміння емоційного вигорання: результативний (структурно-симптоматичний) і процесуальний (процесуально-стадіальний).

Представники першого підходу розглядають вигорання як певний стан, що включає в себе низку конкретних і стабільних елементів (симптомів). У межах структурно-симптоматичного підходу виділяють однофакторну, двофакторну, трифакторну та чотирифакторну моделі емоційного вигорання, які, відповідно, включають такі ознаки: емоційне виснаження, деперсоналізація та редукція особистих досягнень.

Представники другого підходу розглядають вигорання як процес, який складається з послідовних фаз (стадій). У межах процесуально-стадіального підходу розвиток синдрому емоційного вигорання проходить від трьох (за В. Бойком) до шести (за М. Бурішем) етапів: напруження, опір, виснаження і, відповідно, попереджальну фазу, зниження рівня власної участі, фазу емоційних реакцій, фазу деструктивної поведінки, фазу психосоматичних реакцій і фазу розчарування.

Основний рушійний фактор вигорання пов’язаний із суперечностями між ступенем включеності в діяльність та отримуваною від неї віддачею.

Загалом симптоми емоційного вигорання проявляються на соматичному, поведінковому, когнітивному та емоційному рівнях.

Найкращими стратегіями подолання синдрому емоційного вигорання є: зниження рівня стресу, заспокоєння нервової системи, фізичні вправи, здоровий спосіб життя, соціалізація особистості, зміна пріоритетів діяльності.

к.і.н., доц. Безбах В.Г. (ВІКНУ)
Лелюк М.Г. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ

За даними дослідження американського Національного інституту проблем здоров’я і професійної безпеки, у наш час більше ніж 35 млн. людей у світі страждають на клінічну форму синдрому хронічної втоми, яку ще називають "професійним вигоранням".

Розрізняють професійне та емоційне вигорання, хоча обидва ці явища взаємопов'язані. Професійне вигорання – реакція організму та психологічної сфери людини на тривалий вплив стресів середньої інтенсивності, що обумовлені її професійною діяльністю. Це виснаження емоційних, розумових і енергетичних ресурсів людини, яке розвивається на тлі сильного хронічного стресу в роботі.

Професійне вигорання являє собою складний процес, обумовлений рядом внутрішніх (психологічних) та зовнішніх (соціально-економічних та фізичних) факторів, що включає в себе емоційне виснаження, редукування особистих досягнень, зниження мотивації до праці і життя в соціумі та призводить до загострення наявних і виникнення нових хвороб, а у найбільш гострій стадії – до загибелі особи.

Синдром професійного вигорання часто виникає через високе робоче навантаження, несправедливе поводження з боку керівництва та колег, постійні відчуття невпевненості та безперспективності в кар'єрі і виявляється повною втратою інтересу до професійної діяльності і відчуттям безглуздості подальшого розвитку, відсутністю сил і бажання займатися діяльністю, яка нещодавно була по-справжньому цікавою.

Симптоми професійного вигорання поділяють на фізичні та психологічні. Фізичні симптоми: постійне почуття втоми та пригніченості; помітні зміни апетиту та сну; головні та м'язові болі; часті застуди та проблеми із травленням.

Емоційні симптоми: почуття невдачі та занижена самооцінка; відчуття, що ви знаходитесь у пастці; низька мотивація та інтерес до роботи; почуття самотності та відчуженості.

Також для професійного вигорання характерні зміни в характері людини. До поведінкових симптомів професійного вигорання відносяться: замкнутість, ізоляція від колег та близьких; небажання працювати та прокрастинація; дратівливість та зниження продуктивності.

Крістіна Маслах, котра досліджувала й описала концепцію професійного вигорання, виділила три фази вигорання:

емоційну – емоційне виснаження, відраза до роботи, хронічна фізична і розумова втома, дратівливість;

міжособистісну – відсутність прихильності, дистанціювання від людей (колег, клієнтів, пацієнтів), відсутність бажання будувати стосунки;

когнітивну – незадоволеність своєю роботою, невпевненість у собі, відчуття, що час витрачається даремно.

Вигорання відбувається дуже поступово (I стадія триває 3-5 років, II триває 5-15 років, III –від 10 до 20 років), на його тлі можуть загострюватись хронічні і виникати нові хвороби.

Найбільша небезпека в тому, що розвивається цей синдром поступово, неквапливо, день за днем. Якщо ігнорувати його перші ознаки, то почуття задоволення від добре виконаної роботи ставатиме все меншим, а бажання покинути раніше улюблену діяльність буде стрімко збільшуватися.

Розвиток цього синдрому призводить до втрати важливих компонентів в структурі професійно-особистісних компетенцій до фінальної депресивної невротизації особистості.

Чим більше людина впевнена у своїй компетентності, здатна ефективно виконувати конкретні дії у певній галузі, справлятися з несприятливими життєвими ситуаціями і долати їх, тим менше вона вигорає на своєму робочому місці.

Отже, емоційне вигорання може перерости у професійне вигорання – глобальний деструктивний феномен, що поширюється на всю професійну діяльність особи, що є неприпустимим для роботи працівників . Тому збереження психологічного здоров’я працівників є надзвичайно актуальним завданням для суспільства в цілому.

Чим довше людина накопичує внутрішнє напруження, тим яскравіше проявляється вигорання. Самостійно справитися з синдромом, що проявився в повну силу, людині практично нереально. І замість гордості за успішну професійну кар’єру, з’являється відчуття спустошеності і втраченого часу. Тому пряма відповідальність кожного фахівця — відстежувати у себе подібні симптоми і вживати необхідних заходів на ранніх стадіях.

суддя МК, проф. Безносюк О.О. (КОГПА, Кременець)

СУЛАЙМОН ІНОЯТОВ - ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ СВІТОВОГО ЗНАЧЕННЯ

Хто такий історик? Для більшості обивателів це навіть не зовсім вчений. Адже справжній представник науки має капати у пробірки, запускати колайдери або, на крайній випадок, болісно виводити формули на папірці. А історики? Вони просто багато дат знають і фальсифікують підручники. Насправді історик — такий самий учений, як і фізик з біологом. І за кожним його рядком стоїть копітка робота.

Загалом робота історика нагадує роботу слідчого. Він вивчає місце події, знайомиться з документами, предметами, що збереглися, намагається знайти максимально велику кількість свідків — джерел. Таким чином, він створює ту картину історії, яка малюється у його уяві на підставі проведених досліджень.

Справжній історик відрізняється від домогосподарки тим, що може вийняти з джерела ту інформацію, яка прямо не зафіксована. Так, наприклад, прочитавши документ, історик може сказати, що це підробка, або що документ написаний божевільним, або відбиває архаїчне сприйняття світу, або що цей документ є ключовим для створення цілісної картини історичного періоду.

І ось доля мені подарувала зустріч з істориком світового рівня Сулаймоном Іноятовим, справді істориком з великої літери!

Професор історії, доктор історичних наук, один із стовпів становлення Бухарського державного університету, гідний син узбецького народу, видатний патріот узбецької землі, який виховав кілька поколінь студентських професійних кадрів для узбецької Батьківщини,

Він дуже багато зробив і для рідної альма матері, тепер це не Бухарський педагогічний інститут, а державний університет. Він тут професор кафедри, найвизначніший вчений – історик.

Його наукові інтереси багатогранні. Історичні персоналії, про які він пише у своїх дослідженнях, надзвичайно важливі для об'єктивного розуміння історичних перипетій та поворотів, ролі особистості в історії народу. Портрети Абу Алі Ібн Сини, Аміра Темура, Мірзо Улугбека, Файзулли Ходжаєва, еміра бухарського Абдулахад-хана, Худододі Валі та інших видатних особистостей в узбецькій історії мають найважливіше, актуальне значення для визначення методології сучасної історії та мають наукову новизну.

Будучи у відрядженні в Бухарському державному університеті, мені довелося зустрічатися з цією неперевершеною людиною, яка має великі знання, і якось невигадливо наші бесіди перетворювалися для мене зануренням в узбецьку історію, історію Бухари. Велика подяка Сулаймону Іноятову за миті зустрічей і є велика надія нових знань у майбутньому!

суддя МК, проф. Безносюк О.О. (КОГПА, Кременець)
Тодавчич Н.В. (КЗЗС «Ліцей Петропавлівський»)

ІНКЛЮЗІЯ – ОСВІТА, ДОСТУПНА ДЛЯ ВСІХ

Однією з активно обговорюваних останнім часом тем у системі освіти є інклюзія. Поняття «інклюзія» прийнято на Всесвітній Конференції з освіти осіб з особливими потребами та відображено у Саламанській Декларації осіб з особливими потребами: «Основний принцип інклюзивної школи полягає в тому, що всі діти мають навчатися спільно у всіх випадках, коли це є можливим, незважаючи на якісь труднощі чи відмінності, що існують між ними. Інклюзивні школи повинні визнавати та враховувати різні потреби своїх учнів шляхом приведення у відповідність різних видів та темпів навчання, а також забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розроблення належних навчальних планів, вжиття організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів та партнерських зв'язків з їхніми громадами. Необхідно на безперервній основі надавати підтримку та надавати послуги для забезпечення задоволення постійних особливих потреб, з якими стикається кожна школа. У рамках інклюзивних шкіл діти з особливими освітніми потребами повинні отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися для забезпечення їх ефективної освіти. Інклюзивні школи є найефективнішим засобом, що гарантує солідарність між дітьми з особливими потребами та їхніми однолітками. Зарахування дітей до спеціальних шкіл або до спеціальних класів або секцій у рамках якоїсь школи на постійній основі має бути винятком, рекомендованим лише в тих рідкісних випадках, коли цілком очевидним є те, що навчання у звичайних класах не здатне задовольнити освітні чи соціальні потреби будь-якої дитини або якщо це необхідно для благополуччя цієї дитини чи інших дітей».

Поняття інклюзії (від inclusion – включення) за змістом означає демократичні у своїй основі принципи та дії щодо включення індивіда чи групи, у тому числі осіб з обмеженими можливостями, у ширшу спільноту до загального потоку освітнього процесу, допомогу у подоланні географічних незручностей та економічних відмінностей . Сюди можна віднести і подолання дискримінації за статтю, віком, здоров'ям, етнічністю та іншими ознаками. Іншими словами, інклюзія стає новим кодовим знаком для позначення прагнення подолання нерівності, здобуття свободи та нової якості життя.

Інклюзивне освіту сприймається як закономірний процес у розвитку освіти, що базується на визнанні того, що всі діти можуть навчатися спільно у всіх випадках, коли це є можливим, незважаючи на якісь труднощі чи відмінності, що існують між ними; як механізм забезпечення рівних можливостей у здобутті освіти для учнів із різними освітніми потребами. Як відомо з наведених визначень, інклюзія – це включення всіх у єдиний і спільний освітній процес, але в багатьох країнах, коли йдеться про інклюзивну освіту, маються на увазі насамперед особи з особливостями психофізичного розвитку (ОПФР).

У чому відмінність інклюзивної освіти від укоріненого інтегрованого навчання?

Інтеграція (лат. integer - цілий) у системі освіти означає створення єдиного освітнього простору, зближення загальної та спеціальної освіти, навчання дітей з ОПФР в умовах, максимально наближених до звичайного середовища з найменшими обмеженнями. Інклюзія – це реформування навчальних закладів та перепланування навчальних приміщень таким чином, щоб вони відповідали потребам та потребам усіх без винятку дітей.

Інклюзія забезпечується лише за умови відсутності у навчальному закладі фізичних, психологічних чи інших бар'єрів, та наявності компетентних педагогів, відповідного методичного та технічного оснащення.

Багато хто не знаходить різниці між інтегрованим навчанням та вихованням та інклюзивною освітою. Слід акцентувати увагу на термінологічних розбіжностях, не розглядаючи інтегроване навчання та інклюзію у протиставленні та суворій диференціації. У низці європейських країн, зокрема в Україні, термін «інтегроване навчання» використовується у широкому значенні: як інтегрована, так і інклюзивна освіта, тоді як останній термін широко використовується в англомовних країнах.

Водночас інклюзивну освіту вважають логічним продовженням ідей інтегрованого навчання, яке передувало інклюзії хронологічно, ідеологічно та технологічно. Інтеграція означає приведення потреб учнів з психічними та фізичними порушеннями у відповідність до системи освіти, що залишається в цілому незмінною.

Іншими словами, інтеграція передбачає адаптацію того, хто навчається до вимог системи, тоді як інклюзія полягає в адаптації системи до потреб осіб з особливостями розвитку.

суддя МК, проф. Безносюк О.О. (КОГПА, Кременець)
д.ф. пед.н., доц. Музафарова Ф.Б. (БухДУ, Бухара, Узбекистан)

ВЕЛИКИЙ ТЕНІС – СПОРТ ЕМОЦІЙНО СТІЙКИХ, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ

Історія сучасного великого тенісу, або як його називали «Лаун-теніс», як вид спорту починається в другій половині XIX століття. З того часу теніс трохи видозмінився і набув величезної популярності, перетворившись з гри для вузького кола осіб на широко популярну гру. Незабаром теніс потрапив до програми Олімпійських ігор, в якій перебуває досі. Останнім часом популярність тенісу у всьому світі зросла. Багато в чому це заслуга Міжнародної федерації тенісу, яка докладає величезних зусиль для популяризації гри в усьому світі.

Великий теніс є одним з найяскравіших та найяскравіших видів спорту. Велика динамічність під час гри приносить величезну користь організму гравця. Завдяки цьому кількість людей, які грають у теніс по всьому світу, тільки збільшується. Під час тренувань гравець розвиває не лише силу тіла, а й силу духу. З фізичного погляду людина отримує збагачення організму киснем.

Морально, тенісист отримує величезну кількість позитивних емоцій та набір вольових якостей. У ході вивчення особистісних якостей успішних та неуспішних тенісистів було виявлено, що успіху досягають емоційно стійкі, інтелектуальні спортсмени із твердим характером та психологією екстраверта.

Для виховання успішного спортсмена недостатньо лише теоретичних знань та практичної підготовки, необхідно також враховувати закономірності формування рухових та психічних можливостей спортсменів та на їх основі раціонально вибудовувати ефективну систему підготовки до фізичних та психічних навантажень.

Великий теніс як вид спорту аеробні навантаження, які характерні під час гри у великий теніс, допомагають у запобіганні хворобам серцево-судинної системи. Під час цих навантажень основним джерелом енергії є кисень. Завдяки цьому організм в цілому, і м'язи зокрема насичуються киснем. Крім цього, тривалі тренування розвивають дихальну систему. Її розвиток призводить до покращення процесу насичення крові та організму киснем, а також процес виділення тканинами людини вуглекислого газу. Але що найголовніше, інтенсивні фізичні навантаження призводять до поліпшення постачання тканин головного мозку киснем, внаслідок чого покращується загальний стан нервової системи. Заняття тенісом благотворно впливають на обмінну систему організму людини, що підтримує її на високому рівні. Часті заняття тенісом дозволяють запобігти процесу синтезу атерогенних ліпідів, велика кількість яких призводять до розвитку атеросклерозу.

Правильно підібрана дієта допомагає тенісистові заповнювати витрачену за час, проведений на корті енергію. За статистикою, гравець за середню гру втрачає близько трьох кілограм. Тому для тенісиста дуже важливо правильно харчуватися, щоб витримувати багатогодинні навантаження. До раціону харчування людини, яка займається тенісом, необхідно включати продукти багаті білком і вітамінами. Дієтологи рекомендують вживати м'ясо, бажано яловичину, печінку, морепродукти, зокрема рибу осетрових чи тріскових порід, мед та фрукти (банани, виноград, фініки, шоколад). Особливість цих продуктів у тому, що можуть засвоюватися тривалий час, даючи дуже багато енергії, у своїй, не навантажуючи організм. Для збільшення м'язової маси рекомендується їсти небагато, але часто бажано через кожні 3 години. Тенісисти витрачають велику кількість білків, вуглеводів, жирів, вітамінів, мінеральних елементів, води та енергії, тому необхідно постійно їх відновлювати.

На сьогоднішній день тенісні центри є лише у великих містах. У невеликих провінційних містах такі центри, на жаль, відсутні. У зв'язку з цим цілорічний доступ до тренувального процесу доступний невеликій кількості спортсменів. А це означає, що тенісисти з регіонів майже не розвиваються, отже, не розвивається і загальний рівень тенісу. Погіршує ситуацію той факт, що навіть улітку, коли сприятлива погода, спортсмени не можуть тренуватись на повну силу. Це пов'язано з тим, що влітку проводиться велика кількість змагань. Для підтримки гарної фізичної форми та загального стану доводиться знижувати тренувальні навантаження. Дедалі більше людей стають шанувальниками здорового життя.

Тому збільшується потреба у фітнес-залах та спортивних центрах. Цю потребу частково вирішує приватний бізнес. Але це створює проблему залежності тренувань тенісистів від фінансового становища.

Великий теніс є одним із найпопулярніших видів спорту і має дуже довгу історію. Існує безліч джерел, в яких йдеться про гру в м'яч, який відбивали древні римляни та греки рукою чи ціпком. У ході дослідження було розглянуто переваги та користь для здоров'я, яку надає великий теніс. В Україні та Узбекистані є проблеми з розвитком великого тенісу: особливості клімату, недостатня кількість спеціалізованих приміщень. Для підтримки спортивної форми необхідне дотримання спеціальної дієти та спортивного харчування. Дана тема дослідження є перспективною, тому що інтерес до даного виду спорту неухильно зростає. Зростає популярність турнірів, телевізійних програм, пов'язаних із тенісом.

доктор філософії Беспалько А.О. (ВІКНУ)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ОФІЦЕРА СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ

Позитивний імідж є важливим елементом фахового функціонування, розвитку та становлення соціального працівника як особистості та суб’єкта професійної діяльності, сприяє оптимізації професійних та людських якостей. Втім, формування позитивного іміджу та високої репутації представників системи соціального супроводу Збройних Сил України є довготривалим та складним процесом, який формується під впливом чисельних чинників та складається із багатьох компонентів. Проте слід зазначити, що лише конструктивна взаємодія фундаментальних компонентів є запорукою набуття позитивного професійного іміджу, який є частиною портрету офіцера соціального супроводу, соціального працівника в Збройних силах України.

Зазначимо, що з одного боку, позитивний імідж офіцера соціального супроводу формується на підставі конкретних психолого-фізіологічних особливостей особистості, а з іншого – конкретними результатами професійної діяльності та загальної суспільної думки. Згідно соціології, імідж особистості формується в процесі взаємодії особистості з її оточенням на рівні мікро та макросередовища. Імідж, в якому особистість представляє себе іншим, як раз виступає об’єктом конструювання особистості в її взаємодії із суспільством та відіграє важливе значення в ділових і особистісних відносинах, дає можливість бути прийнятим і зрозумілим для інших, він відображає здібності та моральні якості індивіда. Саме в цих положеннях розкриваються механізми взаємообумовленого розвитку особистості і суспільства в процесі взаємодії.

Позитивний професійний імідж офіцера соціального супроводу включає наступні вимірювання: внутрішні установки, рівень мотивації та особистісної готовності представників сфери надання соціальних послуг; сформоване в масовій свідомості уявлення про необхідність, суспільну важливість соціальної роботи, як виду професійної діяльності та особистісні характеристики представників органів соціальної роботи з персоналом Збройних Сил України;

рівня професійної компетентності, професійну систему цінностей і професійну культуру представників системи надання соціальних послуг, тощо. Сьогодні у свідомості споживачів соціальних послуг у військовому середовищі, сформувалася певна суперечливість по відношенню до уже існуючого іміджу соціального працівника, яка спонукає потенційних клієнтів соціального працівника на певну негативну дію, перешкоджаючи їх зверненню за допомогою до професіоналів системи соціального супроводу персоналу Збройних Сил України. Тобто, плануючи та організовуючи роботу по формування позитивного образу (іміджу) соціального працівника в обов'язковому порядку необхідно враховувати елемент недовіри особового складу.

Бокатенко П.Р. (ВІКНУ)
к.психол.н. Сторожук Н.А. (ВІКНУ)

КОГНІТИВНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У період війни на території України, питання стресостійкості в особистості військовослужбовців стає особливо актуальним у контексті психологічних досліджень та практичних застосувань. В умовах складного сучасного життя кожна людина може стикатися з різними викликами, які викликають стрес та тривогу, не тільки особистий, а й стосовно близьких та майбутнього України загалом. Внутрішнє напруження, страх і пригнічення, що часто супроводжують стресові ситуації, можуть негативно позначитися на психічному стані особистості та спричинити погіршення її психологічного благополуччя. Рівень стресостійкості в значній мірі визначає психоемоційний стан особистості.

Одним із ключових аспектів розвитку стресостійкості у військовослужбовців є когнітивні фактори, такі як уміння аналізувати ситуації, приймати рішення та вирішувати проблеми в умовах надзвичайних обставин. Вивчення цих аспектів дозволяє розробити ефективні стратегії тренування та підвищення стресостійкості військовослужбовців. Особлива увага до когнітивних процесів забезпечує розвиток гнучкості та адаптивності в умовах стресу, що є важливим для успішного виконання військових завдань та збереження психічного здоров'я.

Стресостійкість важливо виробити у кожного, адже наразі ми маємо прискорений ритм життя разом із нестабільністю і мінливими зовнішніми умовами чітко дають зрозуміти, що ми живемо у невизначеному, складному та неоднозначному світі.

Актуальності дослідженню проблем стресостійкості додає вплив когнітивних чинників на формування та розвиток стресостійкості військовослужбовців Збройних Сил України, що дозволяє зрозуміти особливості реакції людини на стресові ситуації та розробити ефективні методи їхнього подолання та підвищення психологічної стійкості.

Бортнікова Д. Г. (ВІКНУ)
к.соц.н., доц. Кожедуб О.В. (ВІКНУ)

ЗВ'ЯЗОК МІЖ ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ТА ЗГУРТОВАНІСТЮ У ВІЙСЬКОВИХ КОЛЕКТИВАХ

Девіантна поведінка та згуртованість є ключовими факторами, які впливають на ефективність та моральний стан військових підрозділів. Девіантна поведінка проявляється у відхилені від усталених норм і правил та може мати як негативні, так і позитивні наслідки в залежності від контексту та способу управління. Згуртованість підрозділу, з іншого боку, є вирішальним чинником у досягненні високої бойової готовності та ефективності виконання завдань. Актуальність дослідження зв'язку між цими двома аспектами полягає в необхідності розуміння їх впливу на дисципліну, моральний дух та загальну ефективність військових формувань.

Девіантна поведінка у військовому контексті може проявлятися в різних формах, від невеликих порушень дисципліни до серйозних кримінальних діянь. Основні причини такої поведінки включають стрес, незадоволеність умовами служби, особистісні конфлікти та недоліки у військовому вихованні. Розуміння цих причин є критично важливим для розробки ефективних стратегій управління та запобігання.

Згуртованість – це психологічний стан, що характеризується високим рівнем єдності, взаємодії та взаємопідтримки між членами групи чи колективу. У військовому контексті це важливий аспект, який відображає силу та згуртованість військового колективу. Згуртованість сприяє ефективній командній діяльності та здатності групи впоратися з викликами та стресовими ситуаціями.

Зв'язок між девіантною поведінкою та згуртованістю у військових підрозділах може бути двояким. З одного боку, девіантна поведінка може підривати дисципліну та згуртованість, викликаючи конфлікти, знижуючи моральний дух і впливаючи на загальну ефективність. З іншого боку, певні види девіантної поведінки, такі як відкрите висловлювання невдоволення або критика існуючих норм, можуть сприяти змінам, які, в свою чергу, позитивно впливають на згуртованість та ефективність підрозділу.

Девіантна поведінка у військових підрозділах може мати як негативний, так і позитивний вплив на згуртованість, залежно від контексту, в якому вона проявляється, та відповіді командування на таку поведінку. Негативний вплив виявляється через порушення дисципліни та зниження морального духу, тоді як позитивний може бути досягнутий через критичний перегляд існуючих норм та процедур, що сприяє покращенню умов служби та збільшенню ефективності.

Дослідження зв'язку між девіантною поведінкою та згуртованістю у військових підрозділах вимагає комплексного підходу, який включає визнання потенційно як негативного, так і позитивного впливу. Важливо розуміти, що девіантна поведінка не завжди є вказівником на негативні тенденції в підрозділі, а може слугувати маркером для необхідних змін або адаптацій. Вирішення цих

викликів вимагає збалансованого управління, зосередженого на розумінні причин поведінки та розвитку стратегій для підтримки згуртованості та покращення ефективності військових підрозділів.

Бурдюг О.В. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Наука – досить популярне поняття у сучасному світі. Стрімкий розвиток наукових процесів, модернізація науки як поняття у цілому, можливість прогнозувати та аналізувати події відкривають двері для здійснення наукового дослідження. У сучасних умовах розвитку науки, слід приділяти особливу увагу науковим дослідженням. Завдяки дослідженням розробляються нові методи пізнання, аналізу, а також удосконалюються ті, які ми вже маємо.

Розвиток наукових досліджень створює передумови для підготовки, насамперед, висококваліфікованих спеціалістів, здатних до креативної роботи, конструктивного мислення, прогнозування подальшого розвитку науки тощо.

Отже, наукові дослідження мають велике значення у формуванні знань, умінь і навичок науково - дослідної діяльності людини в сучасному світі.

Наукове дослідження – це цікаво, тому що воно дає можливість усебічно, об’єктивно та ґрунтовно вивчати явища, процеси, а також отримувати результати, які є корисними для діяльності людини. «Наукове дослідження» – це дуже широке поняття, яке охоплює всі процеси незалежно від їх масштабів – від зародження ідеї до її втілення у вигляді нових теоретичних положень, створення нових технологій тощо.

У науці недостатньо встановити будь-який науковий факт, важливим є пояснення його з позиції науки, обґрунтування загальнопізнавального, теоретичного та практичного його значення. Під час наукового дослідження важливо все. Концентруючи увагу на основних або ключових питаннях теми, не можна не звернути увагу на побічні факти, які на перший погляд здаються малозначущими. Але саме такі факти можуть приховувати в собі початок важливих відкриттів. Тобто для дослідника недостатньо встановити новий факт, важливо дати йому пояснення з позицій сучасної науки, розкрити його загальнопізнавальне, теоретичне або практичне значення.

Накопичення наукових фактів у процесі досліджень є творчим процесом, в основі якого завжди лежить задум ученого, його ідея. Не секрет, що наукове дослідження – дуже трудомісткий і складний процес, який потребує постійної уваги, високої напруги, важкої праці, але головним ключем є натхнення. Воно прирівнюється до подвигу і потребує максимальної енергії людини, її мислення і дій.

Отже, наукове дослідження у сучасному світі крокує вперед досить швидкими темпами. Не може не радувати те, що все більше і більше молодих людей виявляють бажання проводити свої власні дослідження, експерименти, аналізувати та узагальнювати інформацію, тим самим створюють власне

творіння – наукове дослідження. Накопичення наукових фактів у процесі дослідження – це творчий процес, в основі якого завжди лежить задум ученого, його ідея.

к.і.н., доц. Вановська І.М. (ВІКНУ)

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО САМООСВІТНЬОГО НАВЧАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ВІЙСЬКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Самоосвіта військовослужбовців у повсякденній діяльності військ є невід'ємною частиною військово-педагогічного процесу, особливим видом пізнавальної діяльності у специфічних умовах військової служби. Самоосвіта, поряд із самовихованням та саморозвитком, є одним з різновидів роботи над собою, що поєднується з поняттям самовдосконалення.

Виходячи з аналізу різноманітних визначень самоутворення, виділяємо суттєві ознаки, що їх поєднують, такі як самостійний пошук необхідної інформації, опанування нових знань з метою подальшого розвитку особистості. Характерними для самоосвіти є ознаки наявності внутрішньої мотивації, здобуття знань на додаток до існуючих, самостійності у діяльності суб'єкту. Таким чином, самоосвіта визначається як цілеспрямована діяльність на придбання та засвоєння систематичних знань, обумовлена особистими потребами особистості з метою досягнення самовдосконалення.

У військово-педагогічному процесі широко використовується термін самостійної роботи, який визначається як вид пізнавальної діяльності, який здійснюється без сторонньої допомоги, що дозволяє закріпити раніше отримані знання, вміння та навички.

Для уникнення помилкового взаємного зіставлення визначень самостійної роботи та самоосвітньої діяльності варто зазначити, що при певному збігу обставин їх цілі та завдання збігаються, різниця полягає в тому, що самостійна робота організується, мотивується та коригується під зовнішнім впливом, а самоосвітня діяльність керується виключно внутрішніми мотивами та самоорганізацією. У процесі самоосвітньої діяльності особистістю освоюється нова інформація, яка стосується будь-якої певної галузі, це можуть бути знання з галузі наукових дисциплін, культури, духовних та соціальних інститутів. Самоосвітня діяльність військовослужбовців спрямована на придбання та засвоєння спеціальних знань, які сприяють успішному виконанню покладених службових обов'язків, всебічному розвитку фахівця та його підготовці до наступного «рівня» штатної посади. У зоні актуалізації знань та вмінь, які набувають військовослужбовці самостійно, переважають знання та вміння, що визначаються кваліфікацією військовослужбовця як фахівця.

Прогресивна самоосвіта найбільш актуальна, оскільки вона спонукає до розвитку особистості. Залежно від виду інформації, що опановується, залежно від того чи є ця інформація відомою чи невідомою раніше, самоосвіта має пізнавальну та творчу функції. На підставі поділу сфери реалізації самоосвітніх

потреб виділяємо чотири види самоосвіти: побутову, пізнавальну, самореалізаційну, професійну

До того ж, в процесі самоосвіти перед військовослужбовцем виникає безліч перешкоджаючих явищ: дефіцит вільного часу, сильне емоційне навантаження у повсякденній службі, невирішені соціальні проблеми у побуті тощо. Самоцільна професійна самоосвіта пов'язана з самою діяльністю людини, що мотивує стійкий інтерес до освоєння нових знань та умінь у цій сфері.

Вовкотеча О.М. (ВІКНУ)

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СЛУХАЧІВ КУРСУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ

На виконання Закону України «Про Службу військового капеланства» на базі центру військового капеланства Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка створено курси підвищення кваліфікації з питань військового капеланства Збройних Сил України.

Місія цих курсів – сформувати готовність військових капеланів, які уклали контракт про проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу, до військової капеланської діяльності з урахуванням її призначення та особливостей її реалізації у військовому підрозділі.

Зміст навчальної програми спрямований на набуття військовими капеланами необхідних фахових компетентностей з питань загальновійськової підготовки та функціональних обов’язків за посадою. Навчання та спеціальні заходи під час цього курсу надають новопризначеним військовим капеланам унікальні можливості для професійного, фізичного, академічного та духовного зростання.

Одним із ключових завдань курсу є **формування лідерських здібностей**, спрямованих на трансформацію цивільного священника на впливового, адаптивного і критично мислячого військового релігійного лідера, здатного задовольнити потреби духовної опіки військовослужбовців, працівників ЗСУ та членів їх сімей.

З цією метою у програмі передбачено серію лекції навчальних і практичних завдань, які забезпечать капеланам здобуття основних знань, навичок і вмінь, щоби стати професійними військовими релігійними лідерами, здатними забезпечити духовний релігійний та етичний супровід, допомогу у вирішенні сімейних проблем, соціальну підтримку, ефективну комунікацію із зовнішнім релігійним середовищем та фахове консультування командування з релігійних питань.

Підсумковий контроль здійснюється під час випускного комплексного іспиту, однією із складових якого є написання есе. У ньому випускники курсів відповідають на серію запитань, що відображають специфіку діяльності капелана у військовому підрозділі, а також висвітлюють своє власне бачення та особистий досвід військового релігійного лідерства.

Тематика охоплює основні складові капеланського служіння, зокрема: з якими викликами ви зустрілися на початках своєї служби; де і за яких обставин ви наблизили побратима (військового) до Бога; що вас мотивує у вашій діяльності; один з робочих (службових) моментів під час здійснення капеланської діяльності, якими ви найбільше пишаєтесь; що допомагає вам у вирішенні конфліктних ситуацій; досвід співпраці з капеланами інших конфесій і надання духовної опіки військовослужбовцям інших конфесій; приклади співпраці з релігійними організаціями у місцях дислокації військового підрозділу; ключові моменти досвіду сімейно-психологічного консультування; досвід протидії впливам ворожих ідеологем («російський мир», сепаратистські тенденції); приклади найбільш кризових моментів у капеланському служінні.

У перспективі цей комплекс навчально-виховних заходів забезпечить формування необхідних фахових лідерських якостей аби в умовах бойових дій бути поруч з воїнами, піклуватися про поранених і вшановувати загиблих, надаючи необхідні консультації командуванню та релігійну підтримку армійській родині.

Вяткіна В. (ВІКНУ)

СИСТЕМА І ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Виклики сьогодення невпинно диктують свої умови. Події останніх десяти років чітко продемонстрували необхідність посилення всіх напрямків розвитку Збройних Сил України, зокрема напрямок соціальної роботи з військовослужбовцями та членами їхніх родин. Сьогодні в Збройних Силах України, відповідно до даних Міноборони, проходять військову службу понад 700 тисяч із них 45 тисяч жінок. Відповідно питання соціального забезпечення військовослужбовців які беруть участь у захисті державного суверенітету України, та членів їх сімей є надзвичайно актуальними.

Робота з цими категоріями завжди здійснювалась відповідно до потреб і умов. Про те, існуюча до повномасштабного вторгнення росії на території України система соціального супроводу виявилася готова не в повній мірі. В таких умовах особливої актуальності набуло питання розвитку системи і вдосконалення повноваження органів, які здійснюють соціальний супровід у Збройних Силах України.

Загальне керівництво соціальним супроводом у Збройних Силах України здійснює Головне управління морально-психологічного забезпечення Збройних Силах України. Організацію (координацію) діяльності щодо соціального супроводу у Збройних Силах України, відповідно до завдань, покладено на Управління соціального супроводу. Структурно до Управління соціального супроводу військовослужбовців та членів їх сімей входять: відділ по роботі з сім'ями, відділ організації соціального супроводу. Важливе місце в системі соціальної роботи займає Головне управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України, до якого входять: Центр морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України; Науково-дослідний центр

Гуманітарних проблем Збройних Сил України; Центр відновлення. Нині система морально-психологічного забезпечення реорганізується.

Отже система та повноваження органів, які здійснюють соціальний супровід в Збройних Силах України, є важливим аспектом забезпечення прав людини та соціально-правової захищеності в умовах воєнного стану. Дослідження показали, що органи, які здійснюють соціальний супровід в Збройних Силах України, мають значний вплив рівень соціальної стабільності військового середовища. Проте існує потреба в подальшій оптимізації цієї системи шляхом збільшення координації між різними органами, підвищення кваліфікації працівників та забезпечення більшої прозорості та доступності інформації як для військовослужбовців так і для громадськості загалом.

Гарматюк І.Т., Михалюк І.М. (КОГПА ім. Тараса Шевченка)

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

Метод проєктів є одним із видів навчання біології учнів у старших класах. Перш за все, він орієнтований на самостійну роботу учнів – індивідуальну, парну, групову. Такий вид діяльності спрямований на розв'язання реальної проблеми з використанням різноманітних методів і способів навчання з різних галузей науки.

Метод проєктів належить до інноваційних технологій, і поєднує декілька модерних підходів,зокрема: особистісно-зорієнтований та комунікабельно-діяльнісний.

Головна мета проектного навчання – створити такі умови для розвитку уміннь школярів, щоб він міг навчатися у процесі розробки навчального проекту на власному досвіді та досвіді інших.

Через те, що метод проєктів належить до технологій особистісно-зорієнтованого навчання, його мета спрямована на розвиток у учнів:

- дослідного, пізнавального інтересу;
- вміння самостійно знаходити інформацію;
- уміння аналізувати, узагальнювати, представляти одержану інформацію у вигляді оформленого результату діяльності;
- особистісних і соціально важливих якостей;
- вміння самостійно і критично мислити, а також та висловлювати власну думку.

Дослідні проекти повністю підпорядковані логіці дослідження й мають певну свою структуру, наближену або повністю відповідну повноцінному науковому дослідженню (аргументація, актуальність теми, визначення проблеми й об'єкта дослідження, окреслення завдань, методів дослідження, джерел інформації, висування гіпотез, визначення способів їх розв'язання, обговорення отриманих результатів, їх оформлення).

Крім дослідних є ще й творчі проєкти. Характерною особливістю їх є те, що вин не мають конкретної структури діяльності учасників. Вона лише

накреслюється й розвивається відповідно до жанру й форми кінцевого результату. Такими проєктами можуть бути твір, відеофільм, інсценування, презентація, фото колаж, творчий звіт.

Прикладом творчих проєктів можу бути такі – твір « Рослини хижаки», « Краса природи рідного краю»; творчі звіти « Чому люди палять?», «Незвичайні і таємничі риби», «Вплив мобільного телефону на роботу мозку» тощо.

Одним із різновидів проєктів є інформаційні**.** Вони спрямовані на збирання інформації, та мають певну структуру (тема, мета, актуальність, методи отримання й обробка інформації, оформлення результатів та їх реалізація). В 11 класі можна запропонувати проєкт «Глобальні екологічні проблеми на Україні», «Вплив парникового ефекту на стан атмосфери», «Вплив антропогенного фактору на навколишнє середовище», «Вплив автотранспорту на стан навколишнього середовища», «Забруднення атмосфери і гідросфери побутовими відходами».

Під час роботи над проєктами учні розкривають свою творчість, відповідальність формуючи життєві компетенції, а особливо здоров'язбережувальну.

Практично-організаційні проекти, це проєкти які спрямовані на вироблення конкретної програми дій або методичних рекомендацій. Можна практикувати такі проєкти, які використовувала на узагальнюючих уроках під час вивчених певних тем. Це можуть бути «Поведінкові реакції тварин», «Процес адаптації у одноклітинних і багатоклітинних організмів».

Отже, в результаті проектної діяльності в учнів є можливість самостійно застосовувати теоретичні знання на практиці та в нових нестандартних ситуаціях, окреслювати нові проблеми та комбінувати відомі прийоми діяльності.

Герасимнюк І.О., Клімішина Н.П. (ВІКНУ)

БОДИНАМІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ВТЕЧІ ВІД ПРОБЛЕМИ

Метод бодинаміки, який більше відомий, як метод «рівний рівному», запропонований датською психологінею Дітте Марчер, яка має свій унікальний досвід участі у чотирьох війнах та яка допомагає нашим військовослужбовцям та військовим психологам.

Відомо, що багато вітчизняних військових психологів опанували цей метод тілесно-орієнтованої психотерапії. Зусилля Дітте Марчер конвертувалися у ідею створення організації «Побратим», що найбільш масово та успішно практикують даний вид реабілітації військовослужбовців та волонтерів. Зауважимо, що цей метод тілесно-орієнтованої психотерапії допомагає здобувати військовослужбовцям внутрішній баланс, який їм необхідний.

Військові психологи наголошують на унікальності цього методу, адже він дозволяє охопити більшу кількість військовослужбовців на тренінгових

зустрічах та потребує меншої кількості психологів-тренерів. А ще, даний метод характеризується відносно малою вартістю.

Не зважаючи, що в Україні вже десятий рік йде війна, військовослужбовці мають серйозні упередження щодо психологічної допомоги фахівця-психолога. Так, а думку багатьох військовослужбовців відвідування психолога – це негативна практика оскільки, по-перше, це визнання того факту, що ти маєш психічні проблеми, по-друге, це страх осуду своїх товаришів та побратимів. Варто зазначити, що з повномасштабним вторгненням росії, ситуація з психологічною просвітою і цивільного населення, і військовослужбовців, стала краще, в порівнянні з минулими фазами російсько-української війни (АТО, ООС).

Помічено, що військовослужбовці переконані, що психолог не може зрозуміти їх у повному обсязі, оскільки в більшості випадків спеціаліст має лише теоретичний багаж знань про жахи війни, а офіцери служби морально-психологічного забезпечення мають малий досвід ведення бойових дій.

На нашу думку, попри значну кількість переваг, даний метод має деякі недоліки, на які звернули увагу офіцери психологи, які його практикують в районі бойових дій – дотримання балансу добра та зла.

Глущук А.О. (ВІКНУ)
к.психол.н. Левенець А.Є. (ВІКНУ)

РОЛЬ ТА МІСЦЕ АРТ-ТЕРАПІЇ В ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІСЛЯ УЧАСТІ У БОЙОВИХ ДІЯХ

Арт-терапія відіграє важливу роль у відновленні військовослужбовців після їхньої участі у бойових дій, надаючи їм можливість виразити та спроцесувати свої емоції та досвід через мистецькі твори. Після війни багато військовослужбовців стикаються зі складними психологічними проблемами, такими як посттравматичний стресовий розлад, депресія та тривожність. Арт-терапія надає їм безпечне та конструктивне середовище для виразу своїх почуттів, не вимагаючи словесного висловлення, адже для деяких це можу бути важко на початку.

Через активну участь у творчому процесі, військовослужбовці можуть зосередитися на роботі з мистецькими матеріалами, забуваючи на час про свої стреси та травми. Вони можуть вибирати різні форми мистецтва, такі як живопис, скульптура, музика або вишивка, залежно від їхніх особистих уподобань та потреб. Це дозволяє кожному військовослужбовцю знайти той спосіб вираження, який найбільше відповідає їхнім потребам.

Арт-терапія також сприяє зниженню рівня стресу та тривоги, допомагаючи військовослужбовцям знайти внутрішню гармонію та спокій. Цей підхід може покращити їхнє самопочуття та самовідчуття, що важливо для психологічного відновлення після стресових ситуацій. Крім того, відчуття творчого досягнення та успіху в процесі мистецької діяльності може підняти настрій та підвищити самооцінку.

Висновок, арт-терапія є не лише ефективним інструментом у психологічному відновленні військовослужбовців, але й необхідним компонентом в комплексній програмі підтримки. Шляхом вільного виразу емоцій та досвіду через мистецтво, військовослужбовці можуть знайти внутрішню силу та ресурси для успішного подолання психологічних травм та повернення до повноцінного життя після війни.

Гомонюк С.О. (ВІКНУ)
Клімішина Н.П. (ВІКНУ)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ТА СПОРТОМ

Дослідження довели, що фізичні вправи позитивно впливають на фізичне та психічне здоров'я людини. Так, фізичні вправи збільшують розміри мозочка. У 2023 році здійснили порівняння аналіз спортсменів і не спортсменів. Результати такого порівняння свідчать, що спортсмени мають більший об'єм сірої речовини в мозочку, що вказує про важливість фізичних вправ котрі сприяють позитивним фізичним змінам у важливих зонах мозку через нейропластичність.

Найкраще лікування психічних захворювань доступно кожному, але його призначають дуже рідко, вважаючи недоцільним та надають перевагу медичним препаратам.

Тим часом, найкращий спосіб лікування тривоги та депресії – недорогий і з майже повністю позитивними побічними ефектами – добре відомий вченим, але рідко призначається лікарями.

Відповідно дослідженням, фізична активність у 1,5 рази ефективніша, ніж звичайні ліки або консультування, такі як психотерапія, у зменшенні симптомів тривоги та депресії, а також дистресу. Дистрес визначається як «емоційний, соціальний, духовний або фізичний біль або страждання, які можуть викликати у людини смуток, страх, депресію, тривогу або самотність».

Фізична активність є чудодійним засобом для настрою людини з ряду добре зрозумілих причин, не останньою з яких є те, що вона вивільняє хімічні речовини, такі як дофамін, норадреналін і серотонін, які змушують нас почуватися добре відразу і накопичуються з часом.

Бен Сінгх, науковий співробітник Університету Південної Австралії, вивчаючи проблему призначення антидепресантів, що відпускаються за рецептом, зросла на 15 % у період з 2015 по 2019 рік, а серед підлітків цей показник зріс на 38 % та викликав серйозне занепокоєння у багатьох медичних та наукових експертів.

З його слів перш ніж призначати антидепресанти - «Лікарі та інші медичні працівники повинні розглянути можливість призначення фізичних вправ пацієнтам, які відчувають симптоми депресії, тривоги, стресу або інших проблем із психічним здоров'ям».

Є випадки коли антидепресанти необхідні, але коли їх можна не використовувати, щоб запобігти побічних ефектів, або використовувати у поєднанні з фізичними навантаженнями

Із дослідження Сінгх і його колег, результати котрого розміщенні British Journal of Sports Medicine, свідчать про те, що практично будь-який вид діяльності та будь-яка тривалість можуть бути корисними: «Вправи з вищою інтенсивністю мали більший вплив на депресію та тривогу, тоді як триваліші заняття мали менший ефект порівняно з короткими та помірними вправами, ми також виявили, що всі види фізичної активності та вправ були корисними, включаючи аеробні вправи, такі як ходьба, силові тренування, пілатес і йога».

Хоча в дослідженні не аналізувався хронічний стрес, інші дослідження показали користь від фізичної активності; Сінгх сказав, що висновки його команди, ймовірно, стосуються і хронічного стресу. У порівнянні з безліччю різних ліків, які призначаються для лікування стресу, тривоги або депресії – окремо або в комбінації – фізичні вправи борються з усіма цими станами.

Аналізуючи дослідження щодо користі фізичних навантажень, військові психологи можуть активно використовувати цей інструмент для відновлення військовослужбовців та покращення психоемоційного стану після поранень та під час підготовки до виконання бойових завдань для формування стресостійкості.

к.е.н., доц. Горячева К.С. (ВІКНУ)

РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МЕТОДОМ ДІЛОВИХ ІГОР

Військові курсанти отримують професійно важливий досвід, неодноразово застосовуючи теоретичні знання для вирішення практичних завдань, які можуть генерувати ділові ігри під час освітнього процесу. Це допомагає і покращує прийняття обґрунтованих рішень. Ігровий досвід також допомагає майбутнім офіцерам ознайомитися з випадковістю, невизначеністю та іншими надзвичайно важливими особливостями військової професії. Попередні оцінки вказують на те, що ділові ігри є цінним освітнім методом для досягнення значних результатів навчання у професійній військовій освіті, і припускають, що цей метод може бути актуальним і для інших професійних досліджень.

Загальна мета ВІКНУ – підготувати майбутніх військових офіцерів до прийняття рішень, пов’язаних з життям і смертю, у дуже складних, небезпечних і стресових ситуаціях. Ділові ігри можуть зробити цінний внесок у досягнення цієї мети, і допоможуть курсантам розвинути стратегічне мислення, спрямовуючи на формулювання логічних послідовних і обґрунтованих планів дій. Цей процес дозволяє усвідомити, що такі професійні знання можуть дозволити курсанту стати більш компетентним офіцером. Крім того, ділові ігри дають курсантам усвідомлення того, що для виконання завдання необхідно розуміти контекст, в якому вони діють, зокрема, курсанти відчувають, наскільки важко зрозуміти мотивацію і поведінку інших учасників складних операцій.

Ділові ігри генерують багато досвіду, який допомагає курсантам здобути відповідну професійну компетентність, навіть якщо обмежений час змушує модераторів зосередитися на ігрових подіях, що мають безпосереднє відношення до основної навчальної мети. Однак, із завершенням таких ігор, слухачі часто розмірковують про втрачені можливості, що мають безпосереднє відношення до тем, які курсанти обговорювали на заняттях з тактики, права та інших дисциплін.

Ділові ігри мають великий освітній ефект, і відгуки, надані курсантами, підтверджують це твердження. Для підвищення корисності ділових ігор у професійній освіті за межами військової сфери було б доцільно мати більш глибоке розуміння різних дидактичних процесів, які можуть бути ініційовані методами навчання такого роду.

Гришенькіна К.А. (ВІКНУ)
к.соц.н., доц. Кожедуб О.В. (ВІКНУ)

ПСИХОКОРЕКЦІЯ НЕГАТИВНИХ СТРЕСОВИХ РЕАКЦІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ПРИЗВАНИХ ЗА МОБІЛІЗАЦІЄЮ

В умовах війни в Україні, психокорекція негативних стресових реакцій військовослужбовців, що призвані за мобілізацією, стає важливою та актуальною для збереження їхнього фізичного та психічного здоров'я, які визначають їхню здатність виконувати завдання з високою ефективністю та безпекою для себе та своїх товаришів по службі.

Довготривала участь у захисті України створює надзвичайно напружені умови для військових, що призвані до служби в умовах постійної загрози та ризику для життя. Ці умови призводять до розвитку різних психологічних проблем, включаючи стрес, тривожність, депресію та інші психічні явища. Ментальне здоров'я військових має прямий вплив на їхню здатність ефективно виконувати завдання та забезпечувати безпеку себе та своїх товаришів у зоні бойових дій.

Військовослужбовці, які перебувають в постійному стресі, можуть відчувати хронічну втому та виснаження. Тому у військовому середовищі це є серйозною проблемою, яка потребує психологічної підтримки та допомоги для збереження здоров'я та оптимальної функціональності військовослужбовців.

Психологічна підтримка військовослужбовців, призваних за мобілізацією, стає не лише обов'язковою, але й критично важливою в умовах війни в Україні. Тільки шляхом системного підходу до психологічної підтримки можна забезпечити успішне виконання завдань та захист національних інтересів України в умовах бойових дій .

Психокорекція негативних стресових реакцій у військовослужбовців, призваних за мобілізацією, необхідна не лише для збереження їхнього духовного здоров'я, але й для підтримання ефективності військових операцій та загальної стабільності в армії. Систематичне впровадження психологічних підходів та методів допомоги може сприяти покращенню самопочуття, підвищенню рівня адаптивності та психологічної стійкості військових у стресових ситуаціях. Такий

підхід не лише покращить ефективність у складних бойових умовах, а й збереже цінний ресурс - здоров'я та життя наших військових.

к.т.н., с.н.с. Гупало А.Ю. (ДВОН МОУ)

ОБОРОНА ТА ІННОВАЦІЇ: КОЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПРЯМОВУЮТЬСЯ НА ВІЙНУ

Інновації та розробки в різних галузях науки і техніки, від нейротехнологій до нових матеріалів, від інформаційних технологій до нанотехнологій, мають потенціал для значного і різноманітного впливу на людське суспільство. Застосування новітніх технологій у військовій сфері, включаючи нову зброю, засоби і методи ведення війни, несе в собі особливі ризики. Завчасний розгляд потенційних військових застосувань науково-технічних досягнень є важливим для формування спільного розуміння екологічних, етичних, медичних, правових і безпекових наслідків нових технологій або практик. Успіх досліджень і розробок - це, знову ж таки, питання національної безпеки.

Під час бойових дій продовжується використання інновацій, науки і технологій з метою розробки масштабованих і складніших військових проектів з дотриманням принципу прозорості. прийнятною для громадськості. На сьогоднішній день політика уряду України полягає в тому, щоб «включити науку і технології як невід'ємний елемент національної безпеки і міжнародної політики». Уряд розвиває власний потенціал сканування та оцінки науково-технічного горизонту. Станом на теперішній час життєдіяльність військово-промислового комплексу України залежить від розробки, виробництва, придбання, експлуатації та обслуговування основних видів озброєнь у традиційний спосіб.

Штучний інтелект та інші новітні технології змінюють спосіб ведення війни, але не змінюють її природу. Війна завжди буде жорстокою, політично вмотивованою і складатиметься з трьох елементарних функцій, які мобілізовані вивчають під час своєї базової підготовки: пересування, стрільба і комунікація. Ця реальність вимагає не лише революції в технологіях, вона вимагає революції в мисленні. І це мислення має зосереджуватись більше на тому, як українські військові воюють, ніж на тому, з чим вони воюють. Проблема не в недостатніх витратах на оборону, а в тому, що українським військовим протистоять противники з новими технологічними підходами.

Всі новітні технології у своїй сукупності, змінюють десятиліттями, а то й століттями, сформовані уявлення про те, як функціонують армії під час військових конфліктів. Збройні сили, які впроваджують ці технології і адаптуються до них, будуть домінувати над тими, хто цього відмовиться від них. У цьому розумінні Збройні Сили України мають суттєві виклики.

Гучок Д.О. (ВІКНУ)

ЦІННІСНО-СМИСЛОВА СФЕРА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ З ОЗНАКАМИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

В контексті сучасної повномасштабної війни, військовослужбовці стикаються зі складними викликами, наслідком яких є посттравматичний стресовий розлад. Однією з основних сфер, яка піддається впливу посттравматичного стресового розладу, є ціннісно-смислова сфера. Посттравматичний стресовий розлад є серйозною проблемою для військовослужбовців, зокрема для тих, хто пережив активні бойові дії, втрати товаришів та інші травматичні події. Девід Дж. Морріс у своїй видатній книзі про посттравматичний стресовий розлад «Сліди війни: Подорож у світ посттравматичний стресовий розлад» писав: «Посттравматичний стресовий розлад – це не просто спогади, це заручники часу, які водночас пов’язані з минулим і пронизані майбутніми страхами».

Ціннісно-смислова сфера в таких умовах може піддаватися серйозній дестабілізації, що відображається на різних аспектах життя військового: втрата віри у власні цінності, зміна уявлень про світ і майбутнє, а також втрата зв’язку з суспільством та своєю сім’єю, а в наслідку серйозні переживання та страждання.

З огляду на вищезазначене, необхідно вживати заходів для підтримки військовослужбовців у відновленні їх ціннісно-смислової сфери. Це може включати в себе психологічну підтримку, терапію, а також соціальну реабілітацію через відновлення зв’язків з сім’єю, спільнотою та оточенням.

Посттравматичний стресовий розлад – це розлад, що розвивається внаслідок важкого травматичного досвіду, пережитого людиною, що пов’язаний з загрозою життю та здоров’ю людини або її близьких людей, товаришей.

Ціннісно-смислова сфера – динамічна функціональна система, що формує смисли та цілі життєдіяльності людини і регулює способи їх досягнення.

Травматична подія – подія, при якій людина вважає, що існує явна небезпека для її життя, фізичного або психічного здоров’я чи для життя і здоров’я близької їй людини.

Ціннісно-смислова сфера військовослужбовців Збройних Сил України є важливою для їхнього психологічного благополуччя та готовності до виконання бойових завдань. Посттравматичний стресовий розлад може серйозно підірвати цю сферу, тому важливо надавати відповідну підтримку та реабілітацію для покращення стану військовослужбовців.

Джус В.А. (НАОУ)

ОПЕРАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ МЕХАНІЗМИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Психологічний механізм – це феномен, який означає наявність стану оптимальних взаємин і взаємодії між структурними елементами (підсистемами) психологічної системи, що забезпечують її функціонування, становлення та розвиток.

Механізми психіки – це знаряддя, пристрій у людини, завдяки якому поєднуються в цілісність її органи і системи для передачі і перетворення енергії та інформації в процесах її діяльності.

Механізмами саморегуляції поведінки особистості є ціннісні орієнтації, рівень домагань, мотивацію досягнень, мотивацію схвалень, локус-контролю та прагнення до самоствердження та визнання.

Цінності – це певний рівень значущості будь-чого для особистості, соціальної групи, або для суспільства в цілому. Цінностями можуть бути об'єкти навколишнього світу, результати діяльності та будь-які інші реальні або ідеальні об'єкти тощо. Цінність останній визначається не їх властивостями, а їх залученістю у сферу людської діяльності, інтересів, потреб та соціальних відносин.

Ціннісні орієнтації – певною сукупністю цінностей, між якими існує ієрархічний зв'язок. Саме така сукупність, на думку дослідниць, визначає спрямованість життєдіяльності людини. Вони вважали, що в основі процесу формування ціннісних орієнтацій лежить смисложиттєва активність людини від якої залежить наступний, досліджуваний нами механізм саморегуляції особистості, – рівень домагань. Ціннісні орієнтації визначають спрямованість діяльності на досягнення конкретних цілей.

Як ми зазначали одним механізмів саморегуляції особистості є рівень домагань. Останній розуміють як її потреби, мотиви або тенденції, які проявляються у складності цілей, які вона перед собою ставить.

Мотиви – є тим що заради чого виконується людиною діяльність, а мотивація, в свою чергу, представляє собою сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості; до них відносяться мотиви, потреби, стимули, ситуативні фактори, які детермінують поведінку людини.

Зазначимо, що ці два види мотивів тісно пов'язані ще з одним механізмом саморегуляції психічної діяльності офіцерів – локусом контролю. Останній представляє собою якість, яка характеризує схильність людини приписувати відповідальність за результати своєї діяльності зовнішнім факторам і обставинам (зовнішній локус) або власним зусиллям і здібностям (внутрішній локус).

Отже, **механізмами психічної саморегуляції військовослужбовців** є – способи, які закріпилися в психологічній організації особистості військовослужбовця, це функціональні способи її перетворення, в результаті яких з'являються різні психологічні новоутворення, підвищується або знижується рівень організованості особистісної системи, змінюється режим функціонування особистості.

к.політ.н. Джус О.А. (ВІКНУ)

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРАВ ТА СВОБОД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Міжнародні гарантії прав та свобод військовослужбовців – це передбачена міжнародними документами систематична та організаторська діяльність міжнародних організацій, яка спрямована на забезпечення утвердження, усунення можливих перешкод, реалізацію, охорону, захист, відновлення прав та свобод особам, які проходять військову службу. До основних міжнародних організаційно-правових гарантій прав та свобод людини і громадянина, у тому числі й військовослужбовців, належать такі міжнародні організації, як ООН, РЄ, ОБСЄ, НАТО, ЄС, Європейський суд з прав людини та інші спеціалізовані органи, компетенція яких передбачає захист прав та свобод особи, у тому числі й військовослужбовців, що є ознакою їх реальності та ефективності.

Основний зміст міжнародних нормативно-правових гарантій прав та свобод людини, у тому числі й військовослужбовців, відображено в Статуті ООН від 26 червня 1945 року та Міжнародному Біллі про права людини (Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року і Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року та факультативні протоколи до них).

У зв’язку з веденням бойових дій на території України, важливого значення набувають міжнародно-правові акти, що закріплюють гарантії прав та свобод військовослужбовців у період ведення бойових дій. Найважливішими з них є Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 року, Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 року, Женевська конвенція про поводження з військовополоненим від 12 серпня 1949 року та Римський статут міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 року.

Наявність активних бойових дій, оголошення воєнного стану, тимчасова окупація значної території країни, процеси її деокупації делегують пряму нагальну необхідність надання соціальних гарантій учасникам бойових дій, членам їх сімей, пораненим військовослужбовцям, а також сім’ям, члени яких загинули під час проведення бойових дій, зокрема у частині практичного поліпшення фінансово-матеріального стану зазначених категорій осіб. Для належного законодавчого врегулювання питання захист прав військовослужбовців та їх сімей, необхідно враховувати міжнародний досвід із цього питання, використовувати напрацювання інших країн у цій сфері, особливо враховуючи євроатлантичні вектори організації ЗСУ, впровадження протоколів і стандартів НАТО у мілітарну систему України.

Жданюк А.І. (ВІКНУ)
Калишенко К.М. (ВІКНУ)

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ АДАПТАЦІЇ ДО СТРЕСУ: СТРЕСОРИ, СТРАТЕГІЇ КОПІНГУ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕЗИЛІЄНС

Стрес є невід'ємною складовою нашого життя, адже він виникає внаслідок подій або ситуацій, які вимагають від нас адаптації чи зміни. Психологічні механізми адаптації до стресу включають в себе реакції на стресори, стратегії копінгу та розвиток психологічного резилієнсу, які допомагають нам подолати труднощі та зберегти психічне здоров'я.

Стресори – це події, ситуації або умови, що викликають стресову реакцію у людини. Вони можуть бути різноманітні: від повсякденних проблем до серйозних кризових ситуацій. Стресори можуть бути зовнішніми (наприклад, втрата роботи, конфлікти у взаємовідносинах) або внутрішніми (такими як переживання, невпевненість або низька самооцінка). Розуміння стресорів допомагає нам ефективніше впоратися зі стресом, шляхом виявлення їх і допомоги у розробці стратегій копінгу.

Стратегії копінгу – це способи, якими люди реагують на стресори з метою зменшення стресу та адаптації до них. Ці стратегії можуть бути розділені на кілька категорій:

1. Проблемно-орієнтовані стратегії – ці стратегії спрямовані на зміну самої стресової ситуації або способу, якими люди до неї відносяться. Проблемно-орієнтовані стратегії включають в себе активні дії з метою вирішення проблеми або зменшення впливу стресорів. Наприклад, це може бути розробка плану дій, пошук додаткової інформації або звернення до фахівців для отримання поради.

2. Емоційно-орієнтовані стратегії – ці стратегії спрямовані на зменшення негативних емоцій, пов'язаних із стресом. Вони включають в себе прийоми релаксації, медитацію, візуалізацію, а також вираження емоцій через творчість або спілкування з близькими людьми. Емоційно-орієнтовані стратегії допомагають знизити рівень стресу та відновити психологічний комфорт.

3. Збір інформації. про стресову ситуацію може допомогти зменшити невизначеність та підвищити відчуття контролю. Це може включати в себе дослідження причин та наслідків стресу, пошук альтернативних рішень або вивчення стратегій інших людей, які успішно впоралися з подібними ситуаціями.

4. Соціальна підтримка. Звернення до родини, друзів або фахівців може стати важливим джерелом психологічної підтримки в період стресу. Підтримка з боку інших людей може допомогти відчувати менш самотнім та більш спроможним у подоланні труднощів.

Ці стратегії копінгу можуть використовуватися окремо або в поєднанні залежно від конкретної ситуації та індивідуальних особливостей особистості. Важливо розвивати різні стратегії копінгу та використовувати їх відповідно до потреб і можливостей для ефективної адаптації до стресових ситуацій.

Психологічний резилієнс – це властивість людини відновлюватися та розвиватися під час стресу та несприятливих умов. Цей механізм адаптації

дозволяє нам відновлюватися після стресових ситуацій, зміцнювати свої психологічні ресурси та набувати нові стратегії копінгу для майбутніх викликів.

Основні компоненти психологічного резилієнсу включають в себе:

- позитивне ставлення: резилієнтні особистості мають тенденцію бачити виклики та негаразди як можливості для особистісного зростання та розвитку. Вони здатні знаходити позитивні сторони навіть у складних ситуаціях;
- саморозуміння: резилієнтні люди мають розуміння своїх власних емоцій, мотивів та цінностей. Це допомагає їм краще управляти своїми реакціями на стрес та швидше адаптуватися до нових умов;
- емоційна стійкість: Резилієнтні особистості володіють здатністю контролювати свої емоції та зберігати позитивний настрій навіть у стресових ситуаціях. Вони вміють швидко відновлюватися після важких переживань;
- Соціальна підтримка: резилієнтність також залежить від наявності підтримки від родини, друзів та інших людей. Спілкування з близькими та отримання емоційної підтримки може значно полегшити вплив стресу на психічне здоров'я;
- гнучкість: резилієнтні особистості мають здатність адаптуватися до змін та невизначеності. Вони готові до нових викликів та змінюють свої стратегії дії відповідно до ситуації.

Психологічний резилієнс допомагає нам не лише вижити під час стресових ситуацій, а й розвиватися та ставати сильнішими через них. Це важливий механізм адаптації, який може допомогти нам зберегти психічне благополуччя та досягти особистісного росту навіть у найважчих умовах.

Жмихова А.В. (ВІКНУ)
Герасимнюк І.О. (ВІКНУ)

ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

У сучасному світі, що визначений стрімкими змінами та надзвичайною динамікою, важливо розуміти і вивчати різноманітні аспекти соціального життя, зокрема явище девіантної поведінки серед осіб, які брали участь у бойових діях. Протистояння конфліктам і війнам стає складним завданням для багатьох націй, і це має не тільки фізичні, але й серйозні психологічні наслідки для їх учасників.

Актуалізує проблему і розуміння негативного впливу девіантної поведінки військовослужбовців на їхнє особисте життя, сім'ю, військовий колектив та суспільство в цілому. Такий вид поведінки може приймати різні форми, включаючи алкоголізм, наркоманію, токсикоманію, злочинність, хуліганство, самогубства та соціальну ізоляцію.

Причини девіантної поведінки різноманітні, включаючи психологічні травми від участі у бойових діях, стресові фактори, пов'язані зі службою в армії, та соціально-економічні проблеми після повернення додому. Ефективна профілактика цієї поведінки вимагає комплексного підходу на державному, військовому та індивідуальному рівнях.

Дослідження виокремлює необхідність реалізації програм соціальної підтримки учасників бойових дій на державному рівні, профілактичних заходів військових частин та психологічної допомоги на індивідуальному рівні. Враховуючи тривалість конфлікту в Україні та його невизначену завершеність, дослідження стверджує актуальність цієї проблеми та необхідність розробки та впровадження ефективних методів психопрофілактики.

Нами ініційовано дослідження причин та наслідків девіантної поведінки серед осіб, які брали участь у бойових діях, а також розробка психопрофілактичних заходів для запобігання та корекції цього явища, адже результати проведених досліджень можуть бути використані для вдосконалення психологічної підготовки військовослужбовців, а також для розробки ефективних психопрофілактичних програм у зоні конфліктів. Врахування психічного здоров'я та запобігання девіантній поведінці може сприяти стабільності та відновленню соціальної гармонії в постконфліктних областях.

Таке дослідження спрямоване на розуміння витоків цього явища та розробку практичних заходів для психопрофілактики та корекції. Робота може стати важливим внеском у сферу психологічного супроводу військовослужбовців і вирішення проблем, пов'язаних з їхнім впливом на суспільство.

Білошапка Т.В. (ВІКНУ)
к.військ.н., доц. Зайцев Д.В. (ВІКНУ)

ВПЛИВ МОБІЛІЗАЦІЇ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В умовах тотальної війни на виснаження перед Україною на 3 рік вкотре постає потреба в мобілізації чоловіків до збройних сил. Так, в інформаційному просторі військове та політичне керівництво допускає мобілізації ще 500 тисяч осіб з метою ротації та поповнення діючих підрозділів та створення нових. Дані заходи також матимуть вагомий вплив на економіку країни.

У відносній оцінці це 10% чоловіків, що працюють в «білому бізнесі» зараз та 10% в наступні 1,5-2 роки. Ця частка значно впливає на діяльність бізнесу, оскільки за розрахунками Андрія Длігача, генерального директора Advanter Group мобілізація 25% працівників спричинить втрату половини обороту бізнесу в Україні, а за моделюванням Advanter Group мобілізація понад 15% чоловіків призведе до економічної катастрофи. Тому згідно цих даних максимум, на який може вийти в мобілізації держава – 230 тисяч осіб, після перетину цієї межі почнеться масове закриття підприємств.

Також жорстка мобілізація має ще один негативний аспект: через її провадження чоловіки побоюючись розповсюдження даних про себе в тому числі до ТЦК або переходять працювати в тінь (наразі рівень може сягати 20%), або зовсім звільняються з підприємств (за дослідженням Advanter Group 14,6% працівників українського бізнесу уже звільнилися).

Виходячи з вищенаведених ризиків мобілізацію потрібно проводити не жорстко та прямолінійно, а потрібно розробити окремий план, який би вирішував проблему здійснення мобілізації на 10% залишаючи при цьому бронювання для

стратегічно важливих посад (30-50% чоловіків що оподатковуються). І шляхи знаходження такого балансу між економікою та безпекою насправді є:

1. Введення механізму бронювання працівників на підприємстві, які отримують зарплату понад 30 тисяч гривень: це надасть можливість зберегти унікальних фахівців, а також при успішній детінізації отримати 160 мільярдів гривень додаткових надходжень на рік.

2. Надати можливість отримувати бронювання шляхом сплати більших податків. Це рішення буде особливо дієвим відносно ФОПів, які мають спрощену систему оподаткування. При цьому важливо здійснити нововведення так, щоб забронювати себе могли не більше 40% чоловіків, а сума надходжень спричинених даним заходом була близько 200 мільярдів гривень на рік.

3. Дозволити бізнесу самим визначати хто підпадає під бронювання: така квота для бізнесу могла б становити 50% та при цьому можна було б мобілізувати 10% некритичних співробітників, зберігаючи при цьому ядро самого бізнесу. Жодне рішення саме по собі не вирішить проблеми мобілізації в цілому, проте ввівши дані заходи в можливих для цього сферах значно оптимізувало як економіку так і мобілізацію в нашій країні.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Zarichanskyi O,
(Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv)

INDIVIDUAL-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF PERSONALITY'S PROPENSITY FOR CORRUPT BEHAVIOR

According to the latest available data from Transparency International an international organization that fights corruption and studies the level of corruption, every fourth person in the world admits to having given a bribe to a public official at least once in their life. Ukraine is ranked among the forty countries with the highest corruption risks. This hinders its economic and social development.

Large amounts of money are being directed to Ukraine to implement various institutional measures to reduce corruption, but the results of these efforts are less than expected. Reducing corruption is an urgent task for many countries, especially given its negative impact on economic growth, trust in government, quality of public service delivery, environmental impact, investment and trade, and the progression of inequality.

Corruption undermines trust, weakens democracy, hinders the country's economic development, and further exacerbates poverty and social stratification of the population. At the same time, stereotypes of tolerance towards corruption are still strengthening in society. It has been found that certain segments of the population choose corrupt ways to solve everyday problems. It is very difficult for a person who knows that a bribe is given in a particular situation to psychologically overcome conformist inclinations and act differently from the rest. At the rational level, a person may well understand that giving a bribe is humiliating, immoral, and even illegal, but at the level of psychological factors that determine their behavior, they succumb to "tradition."

Social factors of corrupt behavior lie in certain traditions and values that may contribute to the emergence of corruption or create a favorable ground for corrupt practices. Among these factors are personal connections and clan mentality, mutual benefit of corrupt practices, societal tolerance for legal violations, perception of corruption as a norm, and distrust in the justice system.

The social, psychological, and personality factors influencing corrupt behavior create a complex mosaic. Our study has allowed us to outline a range of factors associated with corrupt behavior. Maladaptive moral disorder, where individuals with lower levels of moral norms and a lack of internal constraints may be more prone to corrupt actions. Individuals with a strong need for control over others may be inclined to exploit their position for personal gain and gain additional control.

Полунін А.О., Суворова З.С.,
д.хім.н. Григор'єва Г.С.,
ДУ «Інститут фармакології та токсикології НАМН України»
к.т.н. Зінчик А.Г. (ВІКНУ)

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОТИЗАПАЛЬНОЇ ДІЇ ПРЕПАРАТУ НА ОСНОВІ КВЕРЦЕТИНУ «ЛІПОФЛАВОН»

У часи активних бойових дій, провідну роль у лікуванні та полегшенні больових синдромів солдат грають роль лікарські препарати, які мають протизапальну активність, що є актуальним з огляду на теперішню воєнно-політичну ситуацію в Україні. Оскільки деякі препарати вже застосовують у фармакології для інших цілей, то дослідження їхніх інших корисних властивостей займає менше часу та ресурсів, що є додатковою перевагою таких досліджень. У цьому плані особливу увагу привертає препарат на основі кверцетину Ліпофлавон, як потенційний агент, що проявляє протизапальну активність. Подібний аналіз цього препарату може розкрити нові перспективи у лікуванні запалень.

Мета роботи. Дослідити протизапальну активність препарату на основі кверцетину «Ліпофлавон» за допомогою адекватного фармакологічного методу (карагеніновий набряк).

Матеріали та методи. Антиексудативну активність препарату Ліпофлавон за внутрішньовенного введення вивчали в моделі карагенінового набряку (миші, масою 19 - 25 г). Водний розчин карагенану (1 %) вводили у апоневроз лапи тварин. Протизапальну активність вимірювали на максимумі запальної реакції (через 3 години після введення флогогенного агенту). Критерієм оцінки слугував відсоток інгібіції набряку. Статистичну оцінку даних проводили з використанням t критерію Ст’юдента.

Результати. Експериментально встановлено достовірне зниження рівня ексудативного запалення на (-37.09) %, при дозі 3.8 мг/кг. При збільшенні дози спостерігається дозозалежний ефект. Таким чином, при дозі 7.6 мг/кг набряк інгібується на (-57.21) %, а при 15.2 мг/кг – (-63.43) %, що статистично достовірно переважає за ефективністю референтний препарат диклофенак

натрію (-44.8 %). Це може бути пов’язано з інгібіцією ензимів, медіаторів запалення та викиду гістаміну.

Висновки. Встановлено, що препарат на основі кверцетину «Ліпофлавон» виявляє протизапальну дію з дозозалежним ефектом у моделі карагенінового набряку, що характеризує циклооксигеназний механізм запалення. Отримані дані свідчать про доцільність пошуку серед препаратів на основі кверцетину та розширення показів їх застосування у медичній практиці.

Зубченко О.В. (ВІКНУ)

ДЕЯКІ ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ В ОРГАНАХ СЕКТОРУ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

За даними НАЗК особистий корупційний досвід взаємодії з правоохоронними органами мали 32,7% населення. Таким чином, боротьба з корупцією, її профілактика у складових сектору безпеки і оборони України, є важливим завданням, успішність виконання якого прямо впливатиме на обсяги допомоги від країн-партнерів та загалом на майбутнє нашої країни. Тому дослідження корупційної поведінки корупціонерів сектору державної безпеки і оборони України вбачається актуальним науково-практичним завданням.

Психологічний профіль корупціонерів сектору державної безпеки і оборони України близький до профілю колишніх співробітників правоохоронних органів, засуджених за загальнокримінальні злочини, причому вони, як правило, вважають, що розплата за їхню корупційну діяльність не настане ніколи. Їм характерні такі види психологічного захисту, як заперечення та компенсація, переконаність у тому, що жертви корупційних злочинів самі часто скоюють такі самі злочини, що нібито виправдовує корупцію.

Ефективність протидії корупції в нашій країні як стверджують дослідники, пов'язана з масовою психологією українського суспільства.

Під час розгляду психологічних аспектів відносини до корупції в суспільстві виділяють такі важливі якості корупціонера: стабільна психіка, порівняно високий поріг стресостійкості та виражене споживчий світогляд. Усі перелічені якості виявляються на тлі життєвого благополуччя: високого статусу, професійних досягнень, діяльності та високої працездатності. Таким чином, формуються психологічні особливості індивіда, схильного до корупційних правопорушень.

Модель корупційної поведінки складається з однорідних і взаємовиключних інстанцій особистості, мотиваційно-ціннісних детермінант, що діють одночасно і рознесені у часі і просторі, механізмів саморегуляції та копінг-стратегій подолання стресових ситуацій, властивих особистості або групі суб’єктивно зручних способів самореалізації. Доведено, що поза контекстом морально-правового простору спільної діяльності та ситуації розвитку особистості принципово неможливо побудувати прогноз корупційної поведінки особистості.

Проблема, однак, полягає не в складанні узагальненого психологічного портрета корупціонера, а в максимально коректній оцінці заходів впливу психологічного чинника на поширеність і суспільну небезпеку корупції. Слід також ураховувати, що елементи психологічних особливостей особистості корупціонера притаманні майже кожній дорослій людині. Саме ця обставина змушує завжди враховувати психологічний фактор у побудові будь-яких моделей боротьби з корупцією. Центром психологічних особливостей особистості корупціонера зазвичай визнається мотивація поведінки, під якою розуміється сукупність мотивів, тобто усвідомлених потреб, шо виступають як спонукальні причини соціально-активної поведінки людини.

д.пед.н., проф. Ізбуллаєва Г.В.,
д.ф. пед.н. Алімов А.А,
д.ф. пед.н., доц. Собіров А.А.
(БухДПІ, Бухара, Узбекистан)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Інклюзивна освіта передбачає забезпечення рівного доступу до освіти з урахуванням різноманітності особливих освітніх потреб та індивідуальних можливостей. Принципи інклюзивної освіти свідчать: – кожна дитина має право на освіту та повинна мати можливість отримувати та підтримувати прийнятний рівень знань; – кожна дитина має унікальні особливості, інтереси, здібності та навчальні потреби; – необхідно розробляти системи освіти та виконувати освітні програми таким чином, щоб брати до уваги широке розмаїття цих особливостей та потреб; – особи, які мають особливі потреби в галузі освіти, повинні мати доступ до навчання у звичайних школах, які повинні створювати їм умови на основі педагогічних методів, орієнтованих насамперед на дітей, з метою задоволення цих потреб; – звичайні школи з такою інклюзивною орієнтацією є ефективним засобом боротьби з дискримінаційними поглядами побудови інклюзивного суспільства та забезпечення освіти для всіх.

Інклюзивна освіта включає ідеологію, що виключає будь-яку дискримінацію дітей, що забезпечує рівні стосунки до всіх людей, що створює особливі умови для дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Завдання інклюзивної освіти: – створення єдиного освітнього середовища для дітей, які мають різні стартові можливості; – розвиток потенційних можливостей дітей з особливостями психофізичного розвитку у спільній діяльності зі здоровими однолітками; – організація системи ефективного психолого-педагогічного супроводу процесу інклюзивної освіти через взаємодію діагностико-консультативного, корекційно-розвивального, лікувально-профілактичного, соціально-трудового напрямів діяльності; – освоєння дітьми загальноосвітніх програм відповідно до державного освітнього стандарту; – корекція порушених процесів та функцій, недоліків емоційного та особистісного розвитку; – формування всіх учасників освітнього процесу адекватного ставлення до

проблем осіб з обмеженими можливостями; – охорона та зміцнення фізичного, нервово-психічного здоров'я дітей; – надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, включення їх до процесу навчання; – успішна соціалізація учнів та вихованців.

Учні з обмеженими можливостями здоров'я – це діти, які мають недоліки у фізичному та (або) психічному розвитку, підтверджені психолого-медико-педагогічною комісією та перешкоджають здобуттю освіти без створення спеціальних умов. Ефективним засобом організації освіти з обмеженими можливостями здоров'я є дистанційне навчання. Дистанційне навчання є комплексом освітніх послуг, що надаються дітям з обмеженими можливостями здоров'я за допомогою інформаційно-освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані.

Дистанційне навчання дітей із обмеженими можливостями здоров'я бажано здійснювати індивідуально. При організації дистанційного навчання можна виділити такі напрямки: - вільний темп роботи, не обмежений часовими рамками; – зручне для учня місце занять, домашня обстановка; – модульність навчання, де кожен окремий курс створює цілісне уявлення про певну галузь знань; – особистісно орієнтований підхід у навчанні; – різноманітність педагогічних технологій, використання різних методів, форм та засобів взаємодії у процесі самостійного, але контрольованого освоєння знань та умінь.

Дистанційне навчання передбачає складання на кожного учня індивідуального календарно-тематичного планування та проведення дистанційних уроків, які відбуваються за заздалегідь складеним розкладом.

Проходить дистанційний урок так: 1) педагог перебуває у дистанційної оболонці, саме у класі, за матеріалами якого планується проведення уроку; 2) для оперативного зв'язку з учням використовуються чат, скайп, обмін внутрішніми повідомленнями; 3) педагог ініціює контакт із дитиною на початку уроку, оголошує мету та завдання уроку, план проведення, запрошує учня до спілкування в програмах для онлайн взаємодії; 4) протягом усього уроку, незалежно від обраної форми його проведення, педагог перебуває у класі та доступний у програмі для оперативної он-лайн взаємодії (чат, скайп); 5) за відсутності того, хто навчається в дистанційній оболонці, педагог намагається з'ясувати причину його відсутності (індивідуальний форум дитини, телефонний дзвінок).

Необхідною умовою організації дистанційного навчання є активне включення у діяльність батьків учнів. Ця особливість реалізується через узгодження з батьками індивідуального освітнього маршруту та єдиної програми виховання, навчання батьків інформаційно-комунікаційним технологіям. На початку навчання дитині потрібно допомогти освоїти роботу на комп'ютері з виконання навчальних дій, освоєння умінь роботи в електронній оболонці, тому необхідна зацікавленість батьків до уроків у дистанційному режимі. Освіта всім є невід'ємною складовою благополучного суспільства. Реалізацію такої освіти можна здійснити за допомогою дистанційного навчання, необхідно лише створити максимально доступний та ефективний освітній простір, при

організації якого враховуватимуться індивідуальні особливості учнів та включатимуться не лише учні, а й педагоги, батьки та фахівці відповідного профілю.

Кальчук Г.В., Лалетін С.П. (ВІКНУ)

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ СЕКТОРУ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Корупція стала частиною сучасного державного і суспільного механізму, пронизавши всі його структури та рівні в органах сектору державної безпеки і оборони України. Вона уніфікує методи і форми відносин державних органів влади з представниками легального бізнесу та організованої злочинності й інтегрує їх у єдину систему тіньових (кримінальних) відносин.

Корупція як багатоаспектне соціальне явище є своєрідним відображенням політичних, економічних, ідеологічних, управлінських та інших соціальних явищ і процесів, які відбуваються у суспільстві та державі, результатом недосконалого функціонування державних та суспільних інститутів, закономірною реакцією членів суспільства на проблеми суспільного розвитку.

Особливістю сучасної корупції в Україні її інституційний характер, проникнення практично у всі сфери державного управління: в органах сектору державної безпеки і оборони України, медицину, освіту та ін. Таким чином, утворюються міцні корупційні мережі, що ставить під загрозу функціонування державних інститутів та національної безпеки.

У літературі досить часто можна зустріти поділ корупції на «жорстку» та «м'яку». Очевидно, що «жорстка» корупція, перш за все, пов'язана з примусовим проявом корупції, вимаганням, використанням тиску на хабародавця. До проявів «м'якої» корупції відносять фаворитизм, кумівство, клановість, земляцтво та ін. (зв'язки на основі кровності, дружби, симпатій).

Для ефективної боротьби з корупцією необхідно розуміти не лише її правову, а й економічну сутність, тому що корупція є складним комплексним феноменом, коріння якого пронизують як бюрократичні, і політичні інститути, не лише правовою категорією, а й економічною, оскільки вважається одним із видів всієї тіньової економіки.

Правовий аспект корупції проявляється в тому, що, з одного боку, особи, які вчинюють такі діяння, порушують закон, а з другого – держава вживає передбачених законом правових та інших заходів щодо боротьби з цим явищем. Правові заходи передбачають не тільки покарання на підставі закону про корупційні діяння, а й створення нових і удосконалення існуючих нормативно-правових актів, що регулюють соціальні відносини.

Зазначимо, що внаслідок постійної зміни соціально-політичних, економічних та морально-психологічних умов у житті сучасного суспільства, змінюється і видовий склад корупційних взаємодій, що у свою чергу вимагає модернізації системи заходів протидії корупції

Нетерпимість суспільства до корупції, з урахуванням планомірної і копіткої роботы органів влади і управління, що здійснюється у відповідності до ефективно побудованої антикорупційної політики держави, викоренить це негативне соціально-політичне явище і перекриє усі джерела незаконного збагачення.

Кандибал А.С. (ВІКНУ)
к.психол.н., доц. Мась Н.М. (ВІКНУ)

ВАЖЛИВІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО МОЖЛИВОГО ПОЛОНУ

Ще з початку неоголошеної війни на сході України, як військові, так і мирні жителі, регулярно опинялись у ворожому полоні. На сьогоднішній день, кількість полонених значно зросла. Про знущання, які їм довелося пережити, жахливо слухати, не те що уявити. Ретельна психологічна підготовка військовослужбовців до можливого полону є ключовим чинником забезпечення їхньої здатності до виживання та оптимальної військової діяльності в умовах стресу та несприятливих обставин.

Бойові дії залишають військовослужбовців перед реальною можливістю потрапити в полон, що створює не тільки фізичний, але й психологічний стрес для них та їхніх сімей. У контексті загрози полону, психологічна підготовка стає не тільки засобом підвищення психічної стійкості військовослужбовців, але й ефективною стратегією зниження ризику розвитку посттравматичного стресу та підвищення ймовірності успішної реадаптації після звільнення. Вона включає в себе навчання адаптивним стратегіям управління стресом, розвиток резильєнтності та емоційної стійкості, а також формування здатності до збереження психологічної цілісності навіть в екстремальних умовах та загрози.

Психологічна підготовка до можливого полону є невід'ємною частиною тренування для військовослужбовців. Основні аспекти цієї підготовки включають ознайомлення з Женевськими конвенціями та правами військовополонених. Це допомагає військовим знати свої права та зберігати гідність під час перебування в полоні. Навчання методам самоконтролю та самовладання є також важливим елементом підготовки. Володіння цими навичками допомагає військовим протистояти психологічному тиску та стресу, які можуть виникнути під час перебування у полоні. Розвиток стійкості до стресу та психологічного тиску є ще одним важливим аспектом. Військовослужбовці повинні бути готові до жорсткого поводження та знущань з боку ворога, і психологічна підготовка допомагає їм зберегти ментальну міцність у таких ситуаціях. Формування навичок копінгу з важкими життєвими обставинами є ще одним аспектом підготовки. Вміння знаходити вихід з складних ситуацій допомагає військовослужбовцям зберегти психологічне здоров’я та оптимізм навіть у найтяжчих умовах. Виховання згуртованості та взаємопідтримки в групі є ще однією важливою складовою підготовки. Підтримка товаришів може значно полегшити життя в полоні та зберегти моральний дух військовослужбовців. Навчання методам збереження фізичного та психічного здоров'я завершує

комплекс підготовки. Вміння піклуватися про себе допомагає військовослужбовцям вижити в екстремальних умовах та зберегти силу та енергію для подальших випробувань.

Капрій А.Г. (ВІКНУ)
д.пед.н., проф. Кучерявий А.О. (ВІКНУ)

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ПРИЗВАНИХ ЗА МОБІЛІЗАЦІЄЮ

У сучасному військовому колективі, де загрози та виклики постійно змінюються, велике значення набуває ефективне лідерство. Розуміння психологічних чинників, що впливають на формування лідерських якостей у військовослужбовців, особливо тих, хто призваний за мобілізацією, стає ключовим завданням для забезпечення ефективності та безпеки військової служби.

Стрес та психологічний тиск, що супроводжує військову службу, можуть суттєво впливати на розвиток лідерських якостей у військовослужбовців. Здатність ефективно керувати людьми в умовах стресу та непередбачуваних ситуацій вимагає не лише фізичної витривалості, але й психологічної стійкості. Розуміння впливу стресових факторів на психологічний стан військовослужбовців та їх здатність до лідерства є критично важливим.

Крім того, військове лідерство потребує певних особистісних якостей, які можуть бути формовані або підтримані психологічними чинниками. Відданість, відвага, емпатія та рішучість – це лише деякі з ключових рис лідера. Розуміння того, як ці якості можуть бути розвинуті та підтримані через психологічний тренінг та підтримку, допоможе покращити якість військового лідерства.

Навчання та тренування є важливими елементами формування лідерських якостей у військових. Психологічні методи навчання, які спрямовані на розвиток комунікаційних навичок, прийняття рішень та вирішення конфліктів, можуть забезпечити військовослужбовцям необхідні знання та вміння для ефективного лідерства в будь-яких ситуаціях.

Узагальнюючи, розуміння психологічних чинників, які впливають на формування лідерських якостей у військовослужбовців, є ключем до підвищення ефективності військового лідерства та забезпечення національної безпеки. Дослідження в цій області є актуальним та має великий практичний значення для військової служби.

Ковальчук В.Г. (ВІКНУ)
Калишенко К.М. (ВІКНУ)

ТРИВОГА ПІД ЧАС ВІЙНИ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Однією із найбільш травмуючих психіку подій у житті людини є війна. Вона назавжди залишає свій слід у психічному здоров'ї людини. Військовослужбовці є тими на кого вона впливає безпосередньо, постійно у найбільш негативних її проявах. Страх, смерть, тривога, обстріли, нальоти

авіації, важкі поранення, контузії і це ще далеко не все що може спіткати військовослужбовця на війні.

Невідомість того що з тобою може стати за хвилину , коли не знаєш на що сподіватись та що очікувати, переживання та хвилювання за те чи вистачить тобі сил аби боротися, усе це та ряд інших обставин викликає тривогу у воїнів. Тривога – це не страх, страху можна знайти конкретну причину. Однак тривога – вона не має конкретної причини ,але виражає відчуття невизначеності та очікування негативних подій. З кожним днем перебування військовослужбовця в зоні активних бойових дій , де на нього тисне маса стресових чинників розвивається й тривога що негативно впливає як на його психічне здоров'я так і на якості виконання завдань за призначенням.

Стрімкий та безконтрольний розвиток тривоги в подальшу може призвести до появи у військовослужбовців тривожних розладів які в свою чергу без відповідного лікування можуть перерости в серйозні психічні порушення.

На території України з 2014 року ведуться бойові дії, та з 24.02.2022 року все переросло у повномасштабне вторгнення на територію держави з більшою врази інтенсивністю бойових дій. У зв'язку з цим у військовослужбовців збільшився ризик до прояву різних психічних порушень та тривожності в тому числі. Залишаючи питання тривоги у військовослужбовців під час ведення бойових дій та після них – збільшується ризик до розвитку у них врази більших проблем що як наслідок негативно впливатиме як на їх мирне життя так і здатність до виконання бойових завдань.

Отже, задля збереження психічного здоров'я військовослужбовців , їхньої боєздатності та спроможності до повернення в мирне життя є необхідним боротьба з тривогою, тривожними станами та надання необхідних знань та навичок стосовно тривоги та способів боротьби з нею.

к.соц.н., доц. Кожедуб О.В. (ВІКНУ)

ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ

У науковій літературі соціальна адаптація розглядалася як процес засвоєння особистістю соціального досвіду суспільства загалом та мікросередовища, до якого вона належить, зокрема, про це говорили Г. Медведєв, Ю. Колесніков, Б. Рубін та ін.; науковець М. Єрмоленко, визначав адаптацію як процес поступового переходу існуючих в суспільстві норм та ідеалів в індивідуально-особистісні установки та цінності; як звикання особистості і соціальної групи до мінливих умов, форм та способів суспільного життя, перетворення конкретного соціального оточення та самих себе згідно з цими умовами (А. Борискін, І. Милославова).

Термін «адаптація» використовується, з одного боку, для визначення властивості людини, що характеризує її адаптивність до умов середовища та відображає рівень пристосовуваності людини до нього. З іншого боку, адаптація виступає як процес пристосування людини до мінливих умов середовища. Тут важливо також враховувати взаємний характер адаптації людини і того

середовища, елементом якого вона. З цим середовищем людина налагоджує адаптаційні зв'язки.

Зазначимо, що у багатьох наукових джерелах адаптація визначена як постійний процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища. Адаптація є як результатом внутрішніх перетворень, зовнішнього активного пристосування і самоперетворення індивіда в нових умовах існування.

«Співвідношення компонентів, що визначають характер поведінки, залежить від мети і ціннісних орієнтацій особистості та можливостей їх досягнення в соціальному осередку. Незважаючи на безперервний характер соціальної адаптації, її зазвичай пов'язують з періодами кардинальної зміни діяльності індивіда та його соціального середовища. Залежно від структури потреб і мотивів особистості формуються основні типи адаптаційного процесу: тип, що характеризується переважанням активного впливу на соціальне середовище та тип, що визначається пасивним, конформним прийняттям мети і ціннісних орієнтацій групи. Важливим аспектом соціальної адаптації є прийняття людиною соціальної ролі. Ефективність адаптації значною мірою залежить від того, наскільки адекватно вона сприймає себе і свої соціальні зв'язки».

Як зазначають соціальні психологи та соціологи, між процесами адаптації та соціалізації є тісний взаємозв'язок. Так, на думку А. Сухова, М. Дьяченка, «адаптація може розглядатися і як складова частина соціалізації, і як її механізм». Автори розрізняють два види адаптації: психофізіологічну та соціально-психологічну.

Соціально-психологічна адаптація передбачає оволодіння особистістю певною роллю при входженні в нову соціальну ситуацію. За результатами соціально-психологічна адаптація може бути позитивною і негативною, а за механізмом здійснення – добровільною і примусовою. Процес соціально-психологічної адаптації включає декілька стадій: ознайомлення; рольова орієнтація; самоствердження».

Кокошко Б.Р. (ВІКНУ)
д.психол.н., проф. Сафін О.Д. (ВІКНУ)

ПСИХОКОРЕКЦІЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ДЕФОРМАЦІЙ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Участь у бойових діях нерідко призводить до серйозних наслідків для психічного здоров'я особистості. Збройні конфлікти, війни, інші форми збройних протистоянь можуть стати причиною виникнення різних форм психологічних травм та деформацій. Психокорекція в цьому контексті є невід'ємною складовою процесу відновлення психічного здоров'я учасників бойових дій.

Під психологічними деформаціями розуміються зміни в особистості, які виникають під впливом стресу, травматичних подій та переживань. Деформації можуть виявлятися у вигляді посттравматичного стресового розладу, депресії,

тривожних розладів, агресивності тощо. Вони можуть суттєво впливати на якість життя та професійну діяльність учасників бойових дій.

Психокорекція є комплексним психологічним підходом, спрямованим на відновлення психічного здоров'я та адаптацію особистості до нових умов після пережитих стресових ситуацій. Вона включає в себе психотерапевтичні методи, соціальну підтримку, психологічну реабілітацію та інші техніки, спрямовані на зменшення негативних наслідків військових дій на психічне здоров'я.

Психокорекція особистісно-професійних деформацій учасників бойових дій є важливим етапом у процесі відновлення їх психічного здоров'я та адаптації до цивільного життя після пережитих стресових ситуацій. Послідовне застосування різноманітних психологічних та соціальних підходів допомагає у зменшенні негативних наслідків військових конфліктів та підтримує інтеграцію учасників бойових дій у суспільство.

ЗМС, проф. Кочергіна Т.І.,
к.т.н., доц. Дем'янюк О.С. (КНУ)
Борзак О.М. (ВІКНУ)

ЗНАЧЕННЯ СПОРТУ У СУЧАСНОМУ ЖИТТІ

До спорту у всьому світі люди ставляться по-різному, і він для кожної людини в житті відіграє певну роль. Деякі люди абсолютно байдуже ставляться до спорту і вважають його марною тратою часу, інші ж розуміють, у чому сенс спорту і їх більше, ніж перших. Причому кожен із них має різне відношення до спорту: одні вважають за краще дивитися його по телевізору, інші займатися якимось видом спорту або загальнофізичною підготовкою, для третіх спорт є засобом існування. До них відносяться чинні спортсмени, тренери, лікарі, директори спортивних товариств, піклувальники спорту та ін. І кожен з них робить свій внесок у розвиток спорту.

Спорт має свої особливості: сприяє знайомству і об'єднанню людей між собою, у переважній більшості випадків зміцнюється здоров'я, характер, підвищуються розумові здібності. Люди, які займаються спортом, розвивають у собі такі навички, як витривалість, терпіння, сила, спритність, швидкість, реакція, координація, витривалість. Також це дозволяє стати стресостійкішими до негативних явищ навколишнього середовища, отримати масу позитивних емоцій, якщо, наприклад, перемагає улюблена команда або людина досягає певного результату. У зв'язку з розвитком технічного прогресу людина намагається зробити своє життя простішим і фізична праця для нього перестає мати значення, тому поступово втрачається той фізичний потенціал, який у ньому закладений. Також негативний вплив на людство надає вживання алкоголю та наркотиків, куріння тютюнових виробів. У цьому випадку саме заняття спортом є альтернативою цим негативним факторам і служать для того, щоб не стати людині алкоголіком, наркоманом чи курцем. З чого випливає, що роль спорту в нашому житті дуже велика та значуща.

Спорт – це діяльність людей, яка організована за певними правилами і полягає у порівнюванні їх інтелектуальних та фізичних здібностей, де велике значення має підготовка до цієї діяльності та відносини між ними, що виникають у її процесі. Спорт є одним із складових частин фізичної культури, метою якого є змагання та підготовка до них. Він виражається у прагненні людини перемогти, досягти більш високих результатів, використовуючи при цьому всі свої психічні, моральні та фізичні якості. Заняття масовим спортом дають можливість величезній кількості людей удосконалювати свої рухові можливості та фізичні якості, зміцнювати здоров'я та збільшувати термін життя.

Спорт вищих досягнень є такою формою діяльності, за якої у видатних рекордсменів практично всі системи організму працюють на межі фізичних та практичних меж здорової людини. Головна мета у спорті найвищих досягнень – це досягнення максимально високих спортивних результатів та перемог на найбільших змаганнях. Культура дозвілля в даний час отримала великий розвиток, тому різні спортивні змагання та спостереження за ними стали дуже популярною розвагою серед населення, а для спортсменів це стало професійною діяльністю. Професійні спортсмени, які досягли високих результатів, популярні серед уболівальників, так і серед більшості населення, вони заробляють величезні гонорари, а також отримують доходи, беручи участь у рекламі різних товарів. Для того, щоб регулювати те, що відбувається у професійному спорті, створюються спеціальні організації та асоціації, які об'єднують спортсменів, їхніх тренерів, суддів, а в деяких випадках і вболівальників. В даний час спорт перетворився на бізнес та джерело добробуту, що дуже впливає на утримання змагань. Спортивні правила дуже часто змінюються через вимоги до видовищності або зручності суддів.

Досягнення високих результатів на найпрестижніших спортивних змаганнях, таких як чемпіонати Світу та Європи, Олімпійські ігри у різних видах спорту доводять, що багато українських спортивних шкіл займають провідне місце у світі. Більшість українських спортсменів по праву називають світовими спортивними «зірками».

к.пед.н. Кравченко О.І. (ВІКНУ)

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У сучасних умовах уміння застосовувати сучасні ІКТ суттєво збільшують ефективність пошуку кращих варіантів вирішення поставлених завдань у складних, суперечливих умовах повсякденної діяльності військовослужбовця, а саме – при опрацюванні значного обсягу різноманітної інформації з питань професійної і суспільної діяльності. Сьогодні необхідно формувати у майбутніх офіцерів ЗСУ ті якості, які дозволять їм управляти адаптивними та резервними можливостями мислення і пам’яті, оперувати інформацією, формувати інформаційний світогляд, культуру сприйняття інформації, усвідомлення свого місця в інформаційному суспільстві. Серед основних проблем такого суспільства

найбільш важливими є ті, які належать до філософсько-освітніх основ стратегії розвитку вітчизняної педагогіки, у тому числі пов'язані з інформатизацією і комп'ютеризацією освітнього процесу, формуванням інформаційної культури особистості.

Сучасна інформаційно-комунікаційна культура майбутніх офіцерів ЗСУ є поєднанням інформаційного світогляду, умінь використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які, транслюючись в освітній процес, спрямовані на формування особистості майбутнього офіцера ЗСУ. Так, сутність інформаційно-комунікаційної культури майбутнього офіцера ЗСУ, яка сформована у процесі професійної підготовки об'єднує : уміння підтримувати у офіцера-командира постійну жагу до інформації та знань; розвиток навичок необхідних для правильного формулювання інформаційних запитів, пошуку і використання отриманої інформації; уміння критично оцінювати інформацію (з урахуванням грифу таємності, конфіденційності); відбір та подання вищому командуванню інформації для якісного проведення заходів бойової підготовки й успішного вирішення бойових завдань військових підрозділів Збройних Сил України.

Таким чином, під інформаційно-комунікаційною культурою майбутніх офіцерів Збройних Сил України ми розуміємо інтегративну властивість особистості та складову частину загальної професійної культури, яка забезпечує гармонійний і творчий розвиток особистості в умовах інформаційного простору, задоволення потреб в інформації, комунікації та включає знання, уміння, навички роботи в Інтернеті та відомчих мережах спеціального призначення, пошуку, реєстрації і використання отриманих даних. Ці данні необхідні для критичної оцінки, відбору а також для здійснення розрахунків під час службової діяльності та бойової підготовки, вирішення службово-бойових завдань, застосування сучасного озброєння і військової техніки, спеціального обладнання, прикладного програмного забезпечення.

к.пед.н. Кравченко О.І. (ВІКНУ)
Жогіна Л.В. (ВІКНУ)

ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО КОЛЕКТИВУ

За своєю суттю Військова служба у Збройних Силах України є діяльністю військовослужбовців з певними обмеженнями: відсутність звичних умов життя, наявність певного дискомфорту, особлива регламентованість поведінки, звуження кола людей, з якими спілкується особистість. За твердженням науковців, колектив - створює найбільші можливості для розвитку індивідуальних здібностей особистості. Поняття, «Колектив» латинського походження, та означає «зібраність», тобто цілісність, яка зберігає недоторканність індивідуальності.

Військовий колектив - це соціальна група, головною метою діяльності якої є військовий захист, оборона держави. Специфічні особливості військового колективу полягають у тому, що, по-перше, його діяльність має високу суспільну

значущість, яка забезпечує успішне функціонування інших колективів (трудових, навчальних, сімейних) і суспільства в цілому; по-друге, ця діяльність детально регламентована і вимагає від воїнів чіткості, точності, узгодженості під час виконання наказів, розпоряджень; по-третє, стосунки між військовослужбовцями діляться на чітко обумовлені - службові, або офіційні (регламентуються статутами Збройних Сил України), та неслужбові, або неофіційні, емоційні (виникають між військовослужбовцями на основі симпатій, спільних інтересів, нахилів, а не з волі командирів). Внаслідок цього в вітчизняної військової психології під військовим колективом розуміється організаційне об'єднання військовослужбовців на основі спільності їх ідейних і морально-етичних позицій, спільної служби та бойової (службової, вахтової та ін.) діяльності під керівництвом єдиноначальника.

Кожна представник колективу вносить у спільну діяльність свої погляди на актуальні проблеми, та шляхи вирішення. Він надає в розпорядження колективу свої здібності і звертається за допомогою у випадку виникнення труднощів. Тому єдність, без якого немає колективу, досягається не шляхом вирівнювання членів колективу військового підрозділу, а на основі пошуку психологічної сумісності, врахування і заохочення міжособистісних симпатій. В результаті, структура колективу військового підрозділу має два взаємопов'язаних, доповнюючих один одного, але різних за змістом психологічних комплексів. Один з них орієнтований на загальну діяльність колективу, пов'язану з вирішенням поставлених перед ним службових, бойових та інших завдань, другий - на його внутрішню, соціально-психологічну сферу. Безсумнівно, що обидва вони необхідні, оскільки мають об'єктивну природу і взаємозалежні. Однак, це лише умови, які необхідні для об'єднання людей в соціальні групи.

Кравченко К.С. (ВІКНУ)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ У ВІКНУ

Методологія викладання навчальних дисциплін під час циклу підготовки військових капеланів полягає у намаганні не лише структуровано, чітко та лаконічно передати знання та досвід капеланської діяльності слухачам, а й сформувати необхідні навички та уміння щодо застосування сформованих умінь у практичній діяльності в бойових підрозділах.

Метою даних тез є намагання розкриття специфічності методологічних підходів, які використовуються у викладацькій діяльності.

Методологічні підходи, які використовуються під час навчання саме у військових капеланів мають свої особливості, які розкриваються нижче, вибудованій нами своєрідній ієрархічній послідовності.

Комплексний підхід – орієнтований на засвоєння знань, формування умінь і навичок капеланської діяльності, передачі психологічних особливостей

бойового досвіду взаємодії з військовослужбовцями, які виконують завдання за призначенням на основі професійної діяльності капелана.

Діяльнісний підхід – орієнтований на активність капеланів у пізнанні, налагодженні взаємодії з оточенням, орієнтації на особистісний розвиток.

Аксіологічний підхід – орієнтований на ствердження загальнолюдських, громадянських, розвиток національних та вдосконалення професійних цінностей капеланської діяльності у військах.

Особистісний підхід – орієнтований на самовизначення, самореалізацію, самоствердження та саморозвиток здібностей капеланів.

Ресурсний підхід – зосереджується на пошуку і розвитку потенційних та прихованих можливостей капеланів, за рахунок їх розуміння та пошуку власних резервів організму та психіки щодо задоволення духовних потреб військовослужбовців, які безпосередньо ведуть бойові дії з ворогом.

Синергетичний (спільно діючий) – орієнтований на згуртування навчальної групи військових капеланів, їх самоорганізації, саморозвитку та стимулювання активної взаємодії у міжконфесійному середовищі.

Тренінговий підхід – передбачає проведення рольових та функціональних ігор, для розвитку та вдосконалення згуртування групи, реалізації не властивих функцій для капелана, вдосконалення таких якостей, як прозорливість, передбачуваність, навіюваність тощо.

Ми чітко розуміємо, всі висвітлені підходи сприяють не лише засвоєнню знань, які розкриваються на заняттях, а й формують саме ті вміння капеланів, які вони будуть використовувати у своїй практичній діяльності в бойових підрозділах.

Підсумком даних тез є те, що кожний військовий капелан пропрацювавши власні особливості світосприйняття, як людина, зможе використати опановані навички та уміння у формуванні моральної та психологічної готовності до виконання військовослужбовцями завдань за призначенням.

к.психол.н. Кравченко К.О. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОТЕРАПІЇ ПЕРШОГО ВИБОРУ У РОБОТІ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ МАЮТЬ ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД

Психотерапія першого вибору – це методи психотерапевтичного втручання, які вважаються найбільш ефективними та рекомендованими для конкретних психічних порушень або ситуацій на основі наукових досліджень та клінічного досвіду. Ці методи є першими, до яких звертаються психотерапевти при визначенні стратегії надання психологічної допомоги.

Серед основних видів психотерапії першого вибору можна визначити наступні: десенсибілізація рухів очей і повторна обробка (EMDR), експозиційна терапія (ET), когнітивна терапія (CT), терапія когнітивної реструктуризації (CR), терапія когнітивної обробки (CPT) та когнітивно-поведінкова терапія,

орієнтована на травму (TF-CBT). Також позитивно була відзначена терапія управління стресом (Stress management therapy).

Спираючись на дослідження зарубіжних науковців (Й. Хааген, Г. Смідс, Й. Кніпшерас, Р.Клебер, С. Беніш, А. Елерс, М. Боден, А. Фонтана, А. Леєр, Д. Ллойд, Д. Альтман та інші) можна зазначити наступне: більшість військовослужбовців із ПТСР, які приймали участь у дослідженні (78%) після чотирьох років лікування все ще його продовжують. Тобто, на основі цих досліджень можна зазначити, що психотерапія (мова йде про зазначені вище її види) забезпечує лише обмежене зменшення симптомів ПТСР у учасників бойових дій.

Ще одним достатньо цікавим результатом науковців стало те, що учасники бойових дій отримують меншу допомогу від психотерапії, ніж цивільні особи. Декілька авторів підкреслили інтенсивний, повторюваний та міжособистісний характер травматичних подій, пов'язаних із бойовими діями, як ускладнюючий фактор. Травматичний бойовий досвід часто має більші ускладнення, ніж поодинокі травматичні події.

Також науковці зазначають зниження ефективності зазначених видів психотерапії при більшій сукупності симптомів, наявності супутніх розладів та більш важких випадках ПТСР, проявами гніву, зловживанням алкогольних та наркотичний речовин, коморбідної депресії, проблеми у сімейних стосунках, мали соціальну ізольованість.

Враховуючи те, що емпіричні дослідження проводились на вибірках військовослужбовців країн Євросоюзу та США, збройні конфлікти, в який приймали участь респонденти, не можливо порівняти з повномасштабною війною на території України, а також не враховуються ані ментальність, ані особливості надання психологічної допомоги військовослужбовцям, а також рівень психологічної підготовки, то питання належності зазначених видів психотерапії до психотерапії першого вибору (як найбільш ефективних) саме для військовослужбовців ЗС України залишаються відкритими та потребують додаткових досліджень.

Кричка І.Т. (ВІКНУ)
д.психол.н., проф. Сафін О.Д. (ВІКНУ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КАР'ЄРНИХ ДОМАГАНЬ МОЛОДИХ ОФІЦЕРІВ-ПСИХОЛОГІВ

Сьогодні вимоги до офіцерів-психологів включають не лише компетентність у вирішенні психологічних завдань, але й здатність до успішного кар'єрного розвитку. Розуміння психологічних факторів, які впливають на їх кар'єрні амбіції, є ключем до створення ефективних стратегій розвитку та підтримки цих фахівців.

Мотивація грає вирішальну роль у формуванні кар'єрних домагань молодих офіцерів-психологів. Внутрішня мотивація, пов'язана з внутрішніми цінностями, і зовнішня мотивація, така як визнання чи матеріальна винагорода,

можуть впливати на їхні кар'єрні вибори. Важливо розуміти, як ці мотиватори взаємодіють та як вони можуть бути підкріплені або посилені для досягнення кращих результатів у професійній діяльності.

Самореалізація є ключовим аспектом професійного розвитку молодих офіцерів-психологів. Це означає виявлення їхнього потенціалу та досягнення власних кар'єрних цілей. Саморефлексія та постійне підвищення особистісної компетентності грають важливу роль у цьому процесі. Порозуміння власних сильних і слабких сторін, а також вміння виявляти та використовувати можливості для розвитку, може значно покращити їхню успішність в службовій діяльності.

Комунікація та соціальна підтримка грають важливу роль у формуванні кар'єрних перспектив офіцерів-психологів. Взаємодія з колегами, підтримка від керівництва та можливість спілкування з менторами можуть впливати на їхню мотивацію, самопочуття та успішність у професійній діяльності. Зрозуміння важливості цих міжособистісних відносин і розвиток відповідних навичок комунікації можуть допомогти молодим офіцерам-психологам досягти великих висот у своїй кар'єрі.

Розуміння психологічних аспектів розвитку кар'єрних домагань молодих офіцерів-психологів важливо для створення сприятливих умов для їхнього успішного професійного зростання. Інтеграція таких знань у практику планування та підтримки може сприяти розвитку більш ефективних та ефективних стратегій управління кар'єрою цих фахівців.

к.т.н. Кубявка М.Б. (ВІКНУ)
Халіманенко С.М. (ВІКНУ)
Моргун О.Г. (ВІКНУ)

АКТУАЛІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ ТАКТИЧНОГО РІВНЯ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У ВВНЗ ТА ВНП ЗВО

Зміна структури, чисельності та завдань Збройних Сил України, сучасний розвиток військової справи потребують подальших перетворень в організації підготовки військових фахівців з врахуванням набутого досвіду з відбиття збройної агресії росії та ведення бойових дій. На теперішній час на виконання Стратегії менеджменту системи військової освіти, затвердженої Міністром оборони України від 14 грудня 2023 року та Дорожньої карта реалізації цієї стратегії, затвердженої Міністром оборони України 22 січня 2024 року, у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти» триває робота з розробки та оновлення професійних стандартів офіцерського складу тактичного рівня військової освіти за відповідною військово-обліковою спеціальністю, а також освітньо-професійних (освітньо-наукових) програм їх підготовки. Реформа системи національної безпеки і оборони України передбачає інтенсифікацію якісних змін у сфері підготовки офіцерських кадрів для Збройних Сил з

урахуванням особливостей курсу держави на євроатлантичну інтеграцію. Питання професіоналізації військової освіти в Україні є актуальним та потребує адекватного вирішення.

Саме тому робота щодо формування змісту підготовки офіцерських кадрів є актуальною та необхідною для сучасної військової освіти, а пошук, виокремлення, обґрунтування та впровадження у освітній процес моделі формування змісту освіти підготовки офіцерських кадрів тактичного рівня, розроблення на основі проведених досліджень методичних рекомендації щодо застосування таксономії Блума для формування результатів навчання курсантів у ВВНЗ та ВНП ЗВО та методичних рекомендацій щодо формування змісту підготовки офіцерських кадрів тактичного рівня для Збройних Сил України у поєднанні з розробленими таблицями відповідності акредитованих освітніх програм підготовки офіцерських кадрів тактичного рівня для Збройних Сил України у ВВНЗ та ВНП ЗВО, що корелюється з новим переліком військово-облікових спеціальностей офіцерського складу, затвердженим наказом Міністерства оборони України № 444 від 01.08.2023 року, буде її лейтмотивом.

к.т.н. Кубявка М.Б. (ВІКНУ)
Пирогов К.О. (ВІКНУ)

ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКИХ КАДРІВ ТАКТИЧНОГО РІВНЯ В СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Проблема якісної професійної підготовки курсантів у ВВНЗ з початком повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України стала предметом уваги широкого кола науковців. 24 лютого 2022 року, Президентом України – Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України (ЗС України) вперше прийнято рішення щодо завершення підготовки та дострокового випуску офіцерів з вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) України для потреб сектору безпеки та оборони. Такий механізм передбачено програмою підготовки офіцерів ВВНЗ у чітко визначених випадках. З цією задачею керівництво ВВНЗ справилось успішно без зривів мобілізаційних планів. А ось проблема якісної підготовки офіцерів, як професіоналів та менеджерів, вже проявилась з прибуттям їх до визначених військових частин на первині посади. З практичного досвіду встановлено, що молоді офіцери виявились психологічно не готові до професійної діяльності в умовах бойових дій, і як виявились, не обізнані у військовому менеджменті.

Підпорядкованість системи військової освіти Державному освітньому стандарту вищої професійної освіти, орієнтація на вимоги до цивільним ВНЗ зводять до мінімуму специфіку підготовки військового спеціаліста. Принцип «вивчати війська тому, що необхідно на війні» у Державному освітній стандарт розчиняється серед загальних, часто нічого не значущих, вимог, далеких від підготовки військового спеціаліста, і тим більше бойового командира. Випускник військового навчального закладу має насамперед вміти ефективно організовувати,

керувати, воювати, перемагати та навчати цьому своїх підлеглих.

Як наслідок виникла науково-педагогічна проблема в суперечності між: потребами Збройних Сил України у обмеженість часовими строками підготовки ефективних офіцерах топ-менеджерах готових до прийняття виважених, рішучих командирських рішень; не відповідності існуючої освітньої системи підготовки курсантів у ВВНЗ вимогам високої вмотивованості, стресостійкості та готовності офіцерів до професійної діяльності в умовах бойових дій пов'язаних з високим ризиком для життя.

Кугай Т. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ- УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Специфічність психологічного захисту військовослужбовців, учасників бойових дій проявляється у виникненні унікальних стратегій, які враховують екстремальні умови воєнного конфлікту. Ці механізми включають адаптацію до стресових ситуацій, формування групової солідарності та збереження психічної стійкості навіть у найскладніших обставинах. Важливо враховувати, що специфічність психологічного захисту у військових полягає не лише в індивідуальних стратегіях, але і в колективному взаємодії та підтримці, які грають ключову роль у збереженні психічного здоров'я військових під час і після бойових дій.

Стрес, пережитий військовослужбовцями, учасниками бойових дій, виявляється не лише негативним викликом, але й потужним стимулом для розвитку і активації механізмів психологічного захисту. Унікальна природа воєнного конфлікту вимагає від військовослужбовців неабиякої емоційної міцності та стресостійкості. Саме стрес, зумовлений бойовими умовами, може сприяти формуванню і вдосконаленню їхніх стратегій захисту.

Військовослужбовці вивчають себе у стресових ситуаціях, активізуючи різноманітні механізми захисту, такі як підвищена концентрація, рішучість та військова дисципліна. Стрес стає каталізатором для формування адаптивних стратегій психологічного захисту, які дозволяють їм ефективно подолувати виклики на полі бою.

Окрім того, взаємодія зі стресом може підтримувати сприятливі умови для розвитку та утвердження бойової готовності військовослужбовців, що робить їх більш стійкими в умовах екстремальних ситуацій. Таким чином, стрес, викликаний бойовими діями, може визначати не лише важкі моменти, але й слугувати керованим стимулом для розвитку внутрішніх оборонних механізмів військових.

Міцність та вразливість військовослужбовців, учасників бойових дій, є невід'ємною та складною частиною їхньої психологічної реальності. Сучасне бойове середовище ставить перед ними непередбачувані виклики, від яких залежить не лише їхнє власне життя, але й життя товаришів та загальний успіх місії.

Міцність військовослужбовців виявляється у їхній готовності взяти на себе відповідальність, виходити за межі своїх можливостей та зберігати психічну стійкість у стресових ситуаціях. Це може включати в себе рішучість, професійну дисципліну, здатність до співпраці та вирішення завдань в умовах надзвичайного тиску.

Однак вразливість військовослужбовців – це не слабкість, а природна реакція на емоційний вантаж та небезпеку, з якими вони стикаються. Під цим поглядом, розуміння та підтримка вразливості може стати ключем до формування стійкого психологічного здоров'я військових. Важливо створювати умови для відкритого обговорення емоцій та надавати можливість військовослужбовцям виражати свої почуття.

Усвідомлення і баланс між міцністю та вразливістю військовослужбовців визначає їхню здатність ефективно функціонувати в бойових умовах, а також важливе для власного самовизначення та долі в рамках військової служби.

Взаємодія військовослужбовців, учасників бойових дій з оточуючими є ключовим фактором формування психологічної стійкості та ефективного функціонування в умовах бойових операцій. Спілкування з товаришами, командиром та підтримка від родини та цивільного оточення стають основою для подолання стресів та труднощів, з якими стикаються військові.

Взаємодія створює не лише позитивний емоційний фон, але і забезпечує важливий рівень довіри та відчуття підтримки, що впливає на психічне здоров'я військовослужбовців. Командний дух, взаємопідтримка та спільна відповідальність стають детермінантами успіху в бойових операціях та допомагають позбутися відчуття самотності та важкості.

Однак, важливо розуміти, що взаємодія також може включати в себе поділ важких емоцій та досвідів, що допомагає сприймати вразливість як нормальну та природну частину людського досвіду. Це відкрите спілкування може збільшити рівень емоційної інтелігентності та сприяти збереженню психічного здоров'я військових.

Куценко А.О. (ВІКНУ)
к.психол.н., доц. Мась Н.М. (ВІКНУ)

ПСИХОДІАГНОСТИКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОБІЛІЗОВАНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

Розвиток психологічної готовності у мобілізованих військовослужбовців є пріоритетним завданням, оскільки ці військовослужбовці стикаються зі значними труднощами та напругою під час участі у бойових діях. Важливість цього аспекту стає особливо актуальною в умовах сучасної війни. Розробка ефективних методик забезпечення психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців стає важливою складовою їхньої підготовки до служби в умовах сучасної війни.

Перше, що варто визначити – це сутність психологічної готовності та її роль у військовій діяльності. **Психологічна готовність –** це психічний стан, який дозволяє військовослужбовцю ефективно функціонувати та виконувати свої обов'язки в умовах стресу, небезпеки та надзвичайних ситуацій. Це не лише здатність до фізичної діяльності, а й ментальна готовність до адаптації до змінних умов, прийняття рішень у критичних ситуаціях та здатність контролювати власні емоції.

Засоби розвитку психологічної готовності включають в себе психологічні тренування, фізичну підготовку та навички саморегуляції. Вони спрямовані на підвищення відчуття впевненості, розширення стресостійкості та підвищення ефективності дій під час стресових ситуацій. Мобілізовані військовослужбовці повинні бути підготовлені до найрізноманітніших сценаріїв і вміти діяти в умовах високого тиску та невизначеності.

Методика розвитку психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців включає психологічні тренування, які розвивають навички виживання та адаптації до стресових ситуацій. Ці тренування включають в себе симуляцію реальних воєнних дій, де військовослужбовці вивчають стратегії та тактику, надання першої медичної та психологічної допомоги, прийоми саморегуляції, а також вправи на підвищення фізичної стійкості. До методики також входять психологічні консультації та групові сесії, які сприяють розвитку психологічної стійкості.

Важливим аспектом методики є індивідуальний підхід до кожного військовослужбовця, оскільки кожна особа має свої особливості та рівень стресостійкості. Процес розвитку психологічної готовності вимагає часу, терпіння та психологічної підтримки.

На практиці, методика розвитку психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців може допомогти підвищити їхню готовність до бойових дій та підвищити рівень безпеки. Це важливий аспект військової підготовки, який впливає на успішність операцій та виживання військовослужбовців.

Отже, методика розвитку психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців має свою актуальність і важливість у сучасному світі. Збільшення кількості конфліктів та військових дій в різних куточках світу підкреслює необхідність підготовки військових до роботи в найскладніших умовах.

Навчання та розвиток психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців може допомогти зменшити психологічний вплив стресу на їхню функціональність та підвищити шанси на успіх у бойових діях. Мобілізовані військовослужбовці повинні бути готові до подолання психологічних труднощів, з якими вони можуть стикатися в реальних бойових умовах.

Таким чином методика розвитку психологічної готовності мобілізованих військовослужбовців є критично важливою для забезпечення їхньої безпеки та ефективності в різних бойових сценаріях. Для досягнення цієї мети, вона повинна враховувати індивідуальні особливості та потреби кожного

військовослужбовця та включати в себе комплекс психологічних, фізичних та практичних аспектів психологічної готовності.

Лалетін С.П., Кальчук Г.В. (ВІКНУ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надзвичайно важливим для багатьох країн світу. Корупція в сучасних умовах стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Вона негативно впливає на різні сторони суспільного життя, зокрема економіку, політику. Серед механізмів запобігання та протидії корупції в Україні досить довго пріоритет у державній антикорупційній політиці віддавався удосконаленню населенню правової сфери, регулюванню економічних відносин, жорсткому покаранню винних у вчиненні корупційних діянь тощо. Але досвід показав, що більшість законів та заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією, на практиці не дали позитивних результатів. Причини такого незадовільного стану справ великою мірою пов'язані з культурою, менталітетом, традиціями корупційної діяльності в органах державної влади й правоохоронних органах.

В Україні потрібно створити сприятливі умови для розвитку соціальної (тобто політичної, економічної, правової, моральної) культури громадян, низький рівень якої нівелює антикорупційний ефект від правових, судових, управлінських та інших реформ.

Отже, важливим завданням на шляху запобігання та протидії корупції в Україні виступає формування антикорупційної культури суспільства.

Для вирішення цього завдання необхідною є формування системи антикорупційної культури за низкою основних напрямів, серед яких доцільно виділити такі:

- патріотичне і правове виховання дітей та молоді в дошкільних і освітніх навчальних закладах;
- загальна антикорупційна освіта населення, проведення інформаційних і навчальних заходів правового змісту для цільових аудиторій у галузях, що характеризуються найгіршою корупційною ситуацією, та особливо антикорупційна освіта державних службовців;
- формування в суспільстві чіткого розуміння сутності корупції, донесення на рівні масової свідомості її справжньої ціни, тобто усього спектра та небезпеки її суспільно деструктивних наслідків;
- поширення серед громадян інформації про базові стандарти діяльності державних установ;
- роз'яснення важливості та наявних механізмів участі громадськості у запобіганні та протидії корупції;
- детальне публічне висвітлення антикорупційної діяльності держави, забезпечення відкритості та прозорості державних органів влади з відповідних

питань;

- духовне оздоровлення нації, що приведе до значного зменшення егоїстично-споживацької складової у світогляді громадян.

к.психол.н. Левенець А.Є. (ВІКНУ)

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ КОГНІТИВНІЙ ВІЙНІ ПРОТИВНИКА

З початком агресії росії проти України та в ході повномасштабного вторгнення ворог активно застосовує дезінформацію, маніпуляції, пропаганду, інформаційно-психологічні операції та інші підходи до контролю над інформаційними потоками українського суспільства у деструктивних цілях. В таких умовах критичне мислення виступає своєрідним ключем, який допомагає протистояти викривленню інформації та пропаганді та є важливим елементом особистої та суспільної безпеки.

Критичне мислення – це спосіб ґрунтовного розуміння та аналізу інформації особистістю, вміння ставити її під сумнів та перевіряти на достовірність, відрізняти конкретні факти від окремих думок, виявляти зв'язки та відношення, а також оцінювати наведені аргументи й докази. Дж. Дьюї називав критичне мислення – рефлексивним мисленням і вважав його основним складовим постановки та вивчення питання, пошуку шляхів вирішення проблеми.

На думку відомого українського дослідника М. Смульсона, вміння сприймати, засвоювати та переробляти інформацію, що надходить ззовні до особистості, стає важливою інтелектуальною навичкою сучасної освіченої людини. Як зазначає С.О. Терно, значна частина населення схильна сприймати інформацію не замислюючись над її достовірністю та надійністю джерел.

Критичне мислення розглядається науковцями як антипод догматичного (шаблонного) мислення. А. Сагун розглядає критичне мислення, як незалежне мислення. Люди повинні мати достатню свободу, щоб мислити самостійно і вирішувати найскладніші проблеми. Відповідно, підсумовує С.О. Терно, тоталітарні та авторитарні режими, швидше за все, перешкоджають розвитку критичного мислення, тоді як демократичні режими, швидше за все, сприяють йому.

Гуменюк О. визначає наступні характеристики критичного мислення: 1. Рефлексія мислення, власної поведінки, їх закономірностей. 2. Цілеспрямованість у досягненні мети. Почуття мети пов'язане з оцінюванням. Оцінювання є важливим аспектом критичного мислення і завжди здійснюється за критеріями, порівнюючи реальність з певними критеріями, визначаючи ступінь відповідності. В результаті такого оцінювання розробляється план дій (цілепокладання) для приведення їх у відповідність 3. Актуальність. Рефлексія також продукує валідність, оскільки досліджує форми мислення та їх основи, а також визначає межі достовірності інформації. 4. Контрольованість. Ще одним наслідком рефлексії є контрольованість мислення. Контроль – це пильна увага

до процесу мислення і співвіднесення його з цілями, цінностями і нормами особистості. 5. Самоорганізація. Контроль, у свою чергу, веде до самоорганізації та самотрансформації. Самоаналіз означає здатність звернути свою свідомість на себе, рефлексувати над своїм психічним станом і таким чином впливати на себе.

Методиками формування та розвитку критичного мислення є, на думку науковців, система заходів, що ґрунтується на дослідженні проблеми чи ситуації. Воно ґрунтується на висуванні гіпотез, їх тестуванні, розгляді альтернатив, доведенні та обґрунтуванні.

В ході повномасштабного вторгнення російської федерації українські військовослужбовці постійно перебувають у нестандартних ситуаціях, надскладних умовах і зазнають величезного психологічного стресу, що заважає їм мислити критично та протидіяти інформаційно-психологічному впливу з боку противника. Однак, ІПСО противника є результативними лише тоді, коли військовослужбовці ЗСУ сприймають інформацію некритично і не намагаються аналізувати реальну ситуацію. Військовослужбовці, які вміють критично мислити, здатні зберігати засвоєні моральні норми, відповідні ціннісні орієнтири, гнучко реагувати на інформаційні виклики.

Історично склалося так, що інформація завжди була важливим інструментом і предметом боротьби між людьми, державами та альянсами. У різних конфліктах і війнах інформаційна зброя використовувалася для деморалізації супротивника.

У 2017 році у Сполучених Штатах почали використовувати термін «когнітивна війна» (Cognitive warfare) для позначення способів дій, доступних державі або впливовій групі, яка прагне «маніпулювати механізмами пізнання ворога або населення, щоб послабити, впливати підпорядкувати й зруйнувати його».

Методи ведення когнітивної війни росії ґрунтуються на принципі рефлексивного управління. Рефлексивне управління - це теорія та практика впливу на свідомість, емоції та поведінку противника або партнера за допомогою спеціально підготовленої інформації, яка спонукає його до прийняття бажаного автору інформації рішення.

Методами впливу російської пропаганди, які визнаються досить успішними у веденні когнітивної війни є: 1. великі обсяги і багатоканальність інформації; 2. швидкість, безперервність і повторюваність інформації; 3. відсутність відповідності об'єктивній реальності; 4. часткова відсутність логічності.

Таким чином, необхідність розвитку критичного стилю мислення військовослужбовців ЗСУ потребує формування рефлексивно-оцінної розумової діяльності, спрямованої на виявлення та оновлення світоглядних уявлень, світосприйняття та життєвих цінностей.

Принципами розвитку критичного мислення військовослужбовців ЗСУ є: 1. розвиток вміння відстоювати та аргументувати власну думку; 2. розвиток вміння вироблення ефективної стратегії поведінки під впливом стресових факторів, здатність до швидкої адаптації; 3. розвиток рефлексії, інтроспекції;

4. підвищення здатності приймати самостійні, раціональні рішення; 5. розвиток гнучкості, самостійності мислення; 6. формування здатності передбачати наслідки своїх дій; 7. знання засобів та прийомів викривлення інформації противником, стратегій інформаційного впливу, пропаганди, (наприклад, фейкові новини, агресивна риторика та емоційний тиск на процес прийняття рішень, маніпуляція особистісними цінностями та ін.) провідних цілей когнітивної війни противника (підрив віри у національну безпеку та суверенітет країни, руйнування довіри до держави), що значно підсилить психологічну стресостійкість військовослужбовців ЗСУ.

Леськов М.І. (ВІКНУ)
к.соц.н., доц. Кожедуб О.В. (ВІКНУ)

ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ІДЕНТИТЕТУ. ІДЕНТИФІКАЦІЯ З ВІЙСЬКОВИМИ ЦІННОСТЯМИ, ВІРУВАННЯМИ ТА СТАНДАРТАМИ

Формування військового ідентитету є критичною складовою адаптації військовослужбовців до вимог та особливостей військової служби. Цей процес передбачає ідентифікацію особистості з військовими цінностями, віруваннями та стандартами, що характеризують військовий корпус. Прийняття та усвідомлення цих аспектів стає основою для успішної адаптації та ефективного функціонування у військовому середовищі.

Військовий ідентитет визначається не лише формальними правилами та стандартами, але й глибоким внутрішнім переконанням у важливості військової служби, відданості власній державі та захисту її інтересів. Він об’єднує військовослужбовців у спільному прагненні до виконання обов’язків та досягнення громадської мети. Формування військового ідентитету не обмежується лише прийняттям зовнішніх атрибутів військової професії, але включає в себе і внутрішній процес перетворення особистості військовослужбовця. Це – процес становлення військового співробітника як особистості, яка не тільки виконує військові завдання, але й живе за військовими принципами та цінностями.

Адаптація до військового ідентитету починається з осмислення основних принципів та цінностей, які лежать в основі військової служби. Це може включати в себе прийняття таких цінностей, як чесність, відданість, дисципліна, мужність та відвага. Важливо, щоб військовослужбовці не лише зовнішньо дотримувалися цих цінностей, а й відчували їх у глибині своєї особистості.

Для успішної адаптації важливо, щоб військовослужбовці були здатні включити військовий ідентитет у свою особистість, зберігаючи при цьому свою індивідуальність. Це вимагає від них усвідомлення важливості балансу між власними цілями та потребами та вимогами військової служби.

Одним із важливих аспектів формування військового ідентитету є взаємодія з військовим оточенням та колегами. Ця взаємодія відбувається через спільні тренування, бойові дії та побутові ситуації, що сприяють розвитку взаємоповаги, довіри та відчуття приналежності до військового колективу. Крім того, формування військового ідентитету включає в себе розвиток внутрішніх

якостей, таких як відданість, самодисципліна, відповідальність та відвага. Ці якості є основою для військового лідерства та впливають на стійкість військовослужбовця в умовах стресу та важких ситуацій.

Ключовим аспектом формування військового ідентитету є постійне самовдосконалення та вдосконалення професійних навичок. Військовослужбовці повинні постійно навчатися та розвиватися, щоб бути ефективними у виконанні своїх обов'язків та відповідати високим стандартам військової служби.

Отже, формування **військового ідентитету** – це комплексний процес, який включає в себе як зовнішні, так і внутрішні зміни у військовослужбовця, спрямований на створення цілісної особистості, готової віддати себе службі та захисту своєї держави.

Ломакін В.В. (ВІКНУ)
к.психол.н. Сторожук Н.А. (ВІКНУ)

КОПІНГ-СТРАТЕГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У БОЙОВІЙ ОБСТАНОВЦІ

Копінг-стратегії, що є набором психологічних та поведінкових механізмів, відіграють ключову роль у забезпеченні психологічної стійкості військовослужбовців під час бойових дій. У бойових обставинах військовослужбовці стикаються зі стресовими ситуаціями, які можуть викликати емоційні реакції та психологічний дискомфорт. Ефективне використання копінг-стратегій допомагає їм адаптуватися до небезпечних та непередбачуваних умов, зберігаючи емоційний баланс та здатність до прийняття рішень.

Ці стратегії можуть містити психологічні механізми, такі як позитивне переоцінювання ситуації, пошук підтримки у співвітчизників або використання психологічних технік релаксації. Поведінкові стратегії, які містять активність, також можуть бути корисними для зменшення стресу та підтримки психологічного благополуччя.

Використання копінг-стратегій не лише допомагає військовослужбовцям ефективно керувати стресом та підтримувати психологічний комфорт, але й сприяє збереженню їх функціональності та продуктивності у складних бойових умовах. Крім того, ці стратегії сприяють побудові та зміцненню командного духу, підтримці взаємодопомоги та підвищенню ефективності військових операцій.

Застосування копінг-стратегій також відіграє важливу роль у запобіганні психологічним травмам та розвитку посттравматичного стресового розладу. Відомо, що військовослужбовці, які ефективно використовують стратегії копінгу, мають меншу схильність до розвитку серйозних психологічних проблем після повернення з війни.

Крім того, розуміння та навички використання копінг-стратегій може бути важливим елементом підготовки військовослужбовців до бойових дій. Швидка

реакція на стресові ситуації та здатність швидко адаптуватися до нових умов можуть врятувати життя в бойовій обстановці.

Навчання та практика копінг-стратегій також може сприяти загальному психологічному здоров'ю та добробуту військовослужбовців, зміцнюючи їхню резилієнтність та здатність до пристосування у будь-яких умовах. Таким чином, інтеграція копінг-стратегій в підготовку та підтримку військовослужбовців може значно покращити їхню здатність ефективно функціонувати у бойових ситуаціях та забезпечити психологічну стійкість.

Додатково, розробка і впровадження програм психологічної підтримки, спрямованих на навчання копінг-стратегіям, може значно підвищити загальний рівень психологічної підготовки військовослужбовців. Ці програми можуть містити тренування управління стресом, психологічну підтримку для кризових ситуацій та практичні навички пошуку підтримки та ресурсів під час стресових ситуацій.

Крім того, індивідуальний та колективний розвиток копінг-стратегій може сприяти побудові внутрішньої міцності військовослужбовців, зміцнюючи їхню самооцінку та впевненість у власних здібностях. Це може бути особливо важливо в умовах, коли військовослужбовці стикаються з надзвичайною небезпекою та викликами для свого фізичного та психічного здоров'я.

Отже, копінг-стратегії виступають як важливий інструмент не лише для забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців у бойовій обстановці, але і для підтримки їхнього загального благополуччя та ефективного функціонування у будь-яких стресових умовах. Розвиток і вдосконалення цих стратегій може бути ключовим завданням у сучасній військовій психологічній діяльності.

Лукавий А.А (ВІКНУ)
к.психол.н. Левенець А.Є. (ВІКНУ)

ПСИХІЧНА САМОРЕГУЛЯЦІЯ НЕГАТИВНИХ СТАНІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

На даний час сучасна психологія розвинена та має певний пласт досліджень, що пов'язані з вивченням психічної саморегуляції у професійній діяльності військовослужбовців. Психічна саморегуляція – це управління своїм психоемоційним станом за допомогою слів (думок), образів та тілесних функцій. Саморегуляція є важливим фактором для військових, які постійно знаходяться під впливом стресу та тяжких фізичних навантажень. Найбільш повно проблеми саморегуляції досліджені в руслі системного та суб'єктно-діяльнісного підходів, саморегуляція розглядається як специфічна активність суб'єкта, тобто як дії, що залучені до складу провідної діяльності суб'єкта (навчальної, професійної).

Саморегуляція тісно пов'язана з діяльністю людини, її власним сприйняттям ситуацій, характером дій, які виконує суб'єкт, не тільки підтримуючи характер, але й перетворюючи його. Це пов'язано, наприклад, зі зміною обстановки на полі бою та характером виконання завдань, тобто дії не будуть постійно однаковими.

Тому розглянемо, які фактори впливають на саморегуляцію у військових:

- дії командира (його рішення, характер постановки завдання), тобто командир прямо впливає на психологічний клімат у підрозділі;
- навченість, підготовленість військового. Чим більше він знає алгоритм своїх дій у будь-якій ситуації, тим впевненіше він буде діяти та контролювати свої емоції, не нав'язуючи собі певних негативних думок;
- володіння інформацією. Якщо військовий не розуміє мету та характер завдання, він може впасти в паніку, що призведе до серйозних наслідків (несення втрат в підрозділі та відсутність спільних дій також можуть впливати на саморегуляцію військовослужбовців;
- робота заступників з МПЗ. Якщо робота з МПС особового складу проводиться на належному рівні, тоді можна запобігти негативним тенденціям;
- входження військовослужбовця в сучасні умови професійної діяльності породжує цілу низку проблем, пов’язаних з пристосуванням військовослужбовця до активних бойових дій;
- зміна вимог до військової служби, тобто посилення підготовки до виконання бойових завдань.

Шляхи саморегуляції військовослужбовця:

- щоб контролювати себе, важливо бути підготовленим до завдань та обмежень військової служби;
- знайти для себе мотиваційний чинник, наприклад, захист своєї сім'ї від загарбників або захист інтересів своєї країни;
- знайти зону для відпочинку та відчувати, що ви в безпеці, щоб залишитися зі своїми думками;
- не піддаватися негативним думкам та завжди шукати позитивні сторони власних дій.

Підводячи підсумок, саморегуляція у військовослужбовців залежить від багатьох факторів, зазначених вище, а також від характеру їх дій (специфіки професії).

Магола С.І. (НУОУ)

ДО ПИТАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення росії на територію України детермінувало трансформаційні зрушення в у сфері надання психологічної допомоги. Такі трансформаційні процеси мають інституціональні ознаки, а тому першим кроком в нашому дослідженні стане загальна характеристика інституціональних основ надання психологічної допомоги.

Соціальний інститут – це певним чином організована, стандартизована і узгоджена форма суспільних відносин, орієнтована на задоволення соціально значимих потреб.

Аналізуючи сучасні філософські концепції соціальних інститутів А. Шпильова класифікує їх наступним чином: «ситуаційні – соціальні ролі організовуються навколо аспектів ситуацій, в яких знаходяться актори і

соціальні системи (наприклад, сім'я, держава); інструментальні – інститути, що створені задля досягнення певної мети (освіта, медицина); інтегруючі – інститути, що створені для регуляції відносин акторів з метою їх об'єднання або уникнення конфліктів (влада, соціальна стратифікація)».

Основне функціональне призначення соціальних інститутів – це забезпечення внутрішньої стабільності соціального простору, адже вони успадковуються новими поколіннями. До традиційних і найбільш усталених соціальних інститутів відносять – сім'ю, освіту, культуру, право, релігію, економіку, політику.

Суспільство є високо динамічною системою, яке постійно створює нові форми соціальної взаємодії. Сьогодні, в середині українського суспільства визріла потреба у створенні та функціонування такого нового соціального інституту як інститут психологічної допомоги.

Особливої актуальності набуває ця проблема в Збройних Силах України. Адже, військовослужбовці потребують психологічної допомоги на всіх етапах проходження військової служби: підготовка до бойових дій, виконання завдань за призначенням, етап відновлення.

Укладачі короткого енциклопедичного словника з соціології визначають такі умови які необхідні для інституціоналізації: наявність соціальної потреби; наявність соціальних зв'язків, взаємодії та відносин осіб та соціальних груп; наявність особливої системи цінностей, норм та правил, які сприяють реалізації мети діяльності; наявність ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових, організаційних), які суспільство поповнює; підготовка кадрів.

Зауважимо, що початком процесу інституціоналізації психологічної допомоги в Збройних Силах України сміливо можна вважати 2014 рік, що підтверджується такими обставинами:

по-перше, соціальна потреба: зниження рівня психологічної травматизації особового складу – це одна з основних проблем зниження небойових втрат. Психологічних травм зазнають також і члени сімей військовослужбовців, які переживають руйнування звичного життя;

по-друге, утворення та активізація соціальних зв'язків, взаємодії та відносин осіб та соціальних груп, які б сприяли задоволенню зазначеної соціальної проблеми. Реалізується дана умова шляхом створення відповідних структур в Збройних Силах України (наприклад, Центральне управління психологічної підтримки персоналу Генерального Штабу Збройних Сил України);

по-третє, норми, правила та цінності, які реалізуються через низку нормативно-правових документів, які мають обов'язковий, для виконання, характер. Це накази, директиви, положення, протоколи тощо;

по-четверте, ресурси (організаційні, матеріальні, фінансові, трудові). Реалізується дана умова через створення відповідних соціальних організацій, які надають психологічну допомогу військовослужбовцям Збройних Сил України. Таким організаціями є вищі військові навчальні заклади, які здійснюють підготовку спеціалістів в галузі психології; реабілітаційні центри, які створюють

умови для надання ефективної психологічної допомоги; фінансові підрозділи, які займаються пошуком та реалізацією фінансування даного напрямку діяльності в Збройних Силах України; організаційні, які координують зусилля всіх соціальних акторів з метою надання якісної психологічної допомоги.

Мадяр Ю.Ф. (ВІКНУ)

ДО ПИТАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України актуалізувало проблему формування та підтримання на належному рівні морально-психологічного стану військових підрозділів.

Окреслена нами проблематика, знаходиться в полі зору науковців вже давно, про що свідчить той факт, що визначень цьому соціально-психологічному феномену існує більше двох десятків. Зазвичай під даним поняттям розуміють відносно стійкий і обмежений за часом стан психологічної налаштованості (мотиваційної готовності) військовослужбовців і військових колективів та їхньої потенційної спроможності (психологічні, соціальні, матеріальні ресурси) виконувати завдання за призначенням в умовах особливого періоду.

Заважимо, що морально-психологічний стан розглядається як ситуаційний (той, що залежить від зовнішніх умов і змісту конкретного бойового завдання), динамічний (здатний до змін під впливом екстремальних чинників бойової діяльності), обмежений за часом (будь-який психічний стан характеризується відносною стійкістю у часі, після чого він переходить у інший психічний стан і змінює свої характеристики) соціально-психологічний феномен, що складається з двох структурних елементів: мотиваційної готовності та військово-професійної компетентності.

Під мотиваційною готовністю розуміється система стійких мотиваційних утворень: диспозицій (мотивів), потреб, цілей, інтересів, цінностей, рівня домагань, які актуалізуються в тих, чи інших умовах бойової обстановки, сприяють формуванню відповідних станів психіки військовослужбовців і психології військових колективів і виконують спонукальну і регулятивну функцію їхньої бойової активності.

Тобто, мотиваційна готовність є відображенням стійкої системи мотивації військовослужбовців і військових колективів, яка актуалізується в умовах виконання підрозділом конкретного бойового завдання. Елементами мотиваційної готовності є цілий спектр мотивів, серед яких: широкі соціальні мотиви (любов до Батьківщини, ненависть до ворога, почуття військового обов’язку, вірність Військовій присязі тощо), колективно-групові (почуття бойового товариства, групові традиції, страх втратити повагу товаришів по службі тощо), індивідуально-особистісні (бажання відзначитися, отримати нагороду; почуття помсти; прагнення отримати матеріальну винагороду, пільги, бажання уникнути покарання за невиконання норм та вимог Конституції України та інших законів України тощо)

В структурі морально-психологічного стану вирізняють такий елемент як військово-професійна компетентність, під якою розуміють певний рівень, ступінь, якісний і результативний показник сформованості військово-професійних знань, навичок та уміння їх реалізувати у бойовій діяльності, досягаючи певних результатів цієї діяльності.

Військово-професійна компетентність особового складу виступає результатом військово-професійної і психологічної підготовки (рівень військово-технічних знань, ступінь оволодіння військовою спеціальністю, володіння способами виконання професійних дій тощо), дотримання норм військової дисципліни (точність і якість виконання бойових наказів, дотримання вимог Військових статутів та інших законів України тощо) та побудови конструктивних взаємовідносин (з командирами, підлеглими, товаришами, місцевим населенням та іншими).

Максімова М.І. (ВІКНУ)
Венгерчук А.Є. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ У СІМ'ЯХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Повномасштабна війна в Україні, яка триває вже понад десять років, призвела до значних змін у житті мільйонів людей. Серед них і військовослужбовці, які беруть участь у бойових діях. Вони часто перебувають у стресових умовах, що негативно впливає на їхнє психічне та фізичне здоров'я. Це, у свою чергу, може позначитися на їхніх стосунках із сім'єю.

Міжособистісне спілкування є важливою складовою будь-яких стосунків, у тому числі і сімейних. Воно дозволяє людям розуміти один одного, будувати довіру та підтримувати близькі стосунки. У сім'ях військовослужбовців-учасників бойових дій міжособистісне спілкування може мати свої особливості, які пов'язані з досвідом війни, травмами та стресом, які переживають члени сім'ї.

Дослідження особливостей міжособистісного спілкування у сім'ях військовослужбовців-учасників бойових дій може допомогти в розробці заходів щодо підтримки таких сімей. Це може включати в себе проведення психологічної допомоги, тренінгів з міжособистісного спілкування та інших заходів.

Деякі конкретні причини актуальності цієї теми:

- Широкомасштабна війна в Україні призвела до значного збільшення кількості військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях. Це означає, що кількість сімей, які переживають наслідки війни, також збільшилася.
- Війна є дуже травматичним досвідом для військовослужбовців. Це може призвести до змін у їхньому поведінці та спілкуванні, які можуть ускладнити їхні стосунки з членами сім'ї.
- Сім'ї військовослужбовців також переживають стрес і тривогу через війну. Це може також призвести до змін у їхньому спілкуванні, які можуть ускладнити їхні стосунки з військовослужбовцями.

Міжособистісне спілкування – це процес взаємодії між людьми, який включає в себе передачу та сприйняття інформації, а також встановлення та підтримку стосунків. Воно є важливою складовою будь-яких стосунків, у тому числі і сімейних.

Міжособистісне спілкування є важливою складовою сімейних стосунків. Воно дозволяє членам сім'ї розуміти один одного, будувати довіру та підтримувати близькі стосунки.

Міжособистісне спілкування у сім'ї є взаємозалежним, воно впливає на поведінку та розвиток всіх членів сім'ї. Це пов'язано з тим, що члени сім'ї є частиною єдиної системи, їхні дії впливають один на одного.

д.пед.н., проф. Мамуров Б.Б. (БДПІ, Бухара, Узбекистан)

РОЛЬ СПОРТУ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Сучасне суспільство висуває високі вимоги до людини. З малих років старше покоління прищеплює підліткам потяг до певних ідеалів, бажання і прагнення слідувати шляхом саморозвитку та підвищення своїх показників у різних галузях та сферах діяльності. Безумовно, таке прагнення в майбутньому приносить свої плоди. Людина, заздалегідь підготовлена до будь-яких подій, простіше переносить тяготи, а позитивні моменти сприймає як результат наполегливої праці.

Суспільство і людина – терміни різні, але водночас сильно взаємопов'язані. Зв'язок між цими соціальними явищами полягає у такому понятті, як особистість. Особистість – це сукупність вироблених звичок і переваг, психічний настрій і тонус, соціокультурний досвід та набуті знання, набір психофізичних особливостей людини, що визначають повсякденну поведінку та зв'язок із суспільством та природою. Інакше кажучи, особистість – це етап у житті, коли відбувається його прийняття певної групою людей з урахуванням будь-яких, властивих йому, рис, умінь тощо.

Велике місце у житті, по дорозі становлення його як особистості, займає спортивна діяльність. Саме завдяки їй відбувається формування базових рис у підлітків та зміцнення вже розвинених характеристик дорослої людини. Через спорт загартується характер і виховується вміння долати труднощі, прищеплюється потяг до самовдосконалення та саморозвитку. Важливою складовою спортивної діяльності чинник змагальності. Життєві обставини передбачають під собою для людини необхідність бути кращими за інших. Прагнення перевершити опонента, показавши результати своєї завзятої праці, вказують на значущість виконаної раніше роботи та бажання досягти поставленої мети. Така риса характеру формується за рахунок спорту і, надалі, затребувана в таких напрямках, як особисте життя, кар'єра, саморозвиток і навіть відпочинок.

З розвитком фізичних показників формується психологічна характеристика людини. Спорт формує такі риси характеру, як стійкість, цілеспрямованість, витримка та багато іншого. Людина стає більш

підготовленою до важких умов, а легкі успіхи відчуваються як плід наполегливих тренувань. Закладається зі спортивною діяльністю та бажання не здаватися. Одвічна боротьба в спорті, від частини, схожа на боротьбу в житті, а значить, тиск на психіку переноситься простіше. Крім боротьби з життєвими обставинами, спорт допомагає і в розумінні інших людей. Запам'ятовуючи поведінку суперників, осмислюючи його, формується певна база, типологія особистостей. Надалі, проекціювати даний досвід на життєві умови, легше розуміти, якого складу характеру твої колеги, друзі і навіть суперники, а отже, і будувати план поведінки з ними виходить простіше та ефективніше. Говорячи про роль спорту в житті людини, не можна не згадати і про роль тренера. Саме ці люди передають свій практичний досвід та навчають на своїх помилках інших. Показуючи на особистому прикладі, вони закладають установки ідеальної людини, виховують потяг до досконалості та прищеплюють потребу у саморозвитку. Саме тому роль тренера має здійснювати людина, яка має великий життєвий досвід. Кожна людина має свої особливості. Тренер повинен вміти знайти підхід до своїх підопічних, з самого початку супроводжувати спортсмена і приділяти кожному належну увагу, враховувати психологічні та фізичні відмінності, розмежовувати навантаження, що подається. Саме тому роль тренера у житті спортсмена особливо велика. Історія людства говорить нам, що з самого початку свого існування безпосередньо пов'язані з фізичною активністю. Спорт допомагає боротися із депресією. Через навантаження, фізичну активність виробляються звані «радісні» гормони. Це допомагає організму перемогти депресію. Навіть незначні вправи вранці можуть стати мотивацією відмовитися від шкідливих звичок — куріння та бездумне вживання алкогольних напоїв.

Спорт допомагає не тільки залишатися здоровим, але також кардинально змінює життя будь-якої людини за її бажанням. Будь-який рух на вулиці є надзвичайно корисним. Мало того, що тренуються м'язи, тканини організму та мозок насичуються киснем, знімається напруга, заспокоюються збуджені нервові центри, нормалізується дихання.

Намагайтеся бувати на свіжому повітрі щодня і не менше години, і тоді ви забудете такі слова, як «зайві кілограми», «безсоння», «депресія», «стреси» і навіть «медицина»!

Підсумоючи все сказане вище, необхідно звернути увагу на значущість спорту в житті людини. Фізкультура та спорт тренують наші м'язи, систему кровообігу, силу, витривалість організму, позитивно впливають на імунітет, стан здоров'я, молодість і красу, зберігають здатність до праці та активного способу життя на довгі роки.

Матвієнко Д.С. (ВІКНУ)
к.психол.н. Сторожук Н.А. (ВІКНУ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ, НА ЯКІ ПСИХОЛОГУ ВАРТО ЗВЕРТАТИ УВАГУ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗВІЛЬНЕНИХ З ПОЛОНУ

Звільнення з полону на перший погляд є миттю радості та полегшення, проте повернення з полону може бути емоційно виснажливим для військового. Факт перебування в полоні створює можливість для довготривалої та повторювальної травми, яка виступає як наслідок і включає деякі психологічні ознаки. Ознаками, на які психологу варто звернути увагу у психологічному стані звільнених з полону є:

Порушення сну, нічні жахи, складнощі із засинанням, ранні ранкові пробудження, переривистий сон, не глибокий поверхневий сон, безсоння.

Емоційна нестабільність, агресія, дратівливість, неможливість себе контролювати, підвищена конфліктність, імпульсивність та спалахи гніву.

Порушення когнітивної сфери – труднощі з концентрацією уваги, уповільнення думок, неможливість виконувати одну дію протягом довго часу і довести справу до кінця, проблеми з пам’яттю.

Труднощі в спілкуванні з іншими, відчуття відокремленості, бажання усамітнитися, відчуття сильного дискомфорту в людних місцях.

Тривожність, відчуття напруженості, неспроможність розслабитись, страх, нав’язливі думки, безпідставне відчуття, що щось жахливе може статись, відчуття кому в горлі, тиску в грудях, тремор, раптове почуття паніки або навіть панічні атаки.

Зловживання психоактивними речовинами.

Варто звертати увагу на симптоми депресії – втрата інтересу до життя і до того, що раніше приносило задоволення, відчуття смутку і туги, відсутність бажань. Адже це може призвести до втрати сенсу життя, відчуття непотрібності та суїцидальних думок чи навіть спроб.

Занепокоюючими симптомами є ознаки посттравматичного стресового розладу – нав’язливі думки та спогади про травматичну подію, порушення сну, надмірна пильність, збудливі реакції на гучні звуки та різкі дії, флешбеки, уникнення думок, спогадів, людей, місць, дій, що можуть нагадати про травматичну подію. На симптоми уникнення варто звертати особливу увагу, адже це означає, що людина намагається відгородитися від спогадів, що вона не справляється з ними і що вони згодом її «накриють».

Неможливо спрогнозувати скільки триватиме адаптація до життя після полону і які будуть наслідки. Все індивідуально, хтось прагне повернутися до військової служби за декілька місяців після звільнення, а комусь необхідно відновлюватися кілька років, через отримані важкі фізичні та емоційні травми. Зазначимо, що виявивши наведені вище психологічні ознаки психологу варто – по-перше поговорити з військовослужбовцем і пояснити, що з цими проблемами можна справитися, що нав’язливі спогади можуть зникнути, що можна почати краще спати і навчитися контролювати себе. Також необхідно пам’ятати про

інших спеціалістів – психіатрів, психотерапевтів, до яких, у разі необхідності, психологу обов'язково варто спрямовувати військовослужбовців для їх подальшого нормального функціонування.

к.пед.н. Мотика С.М. (НУОУ)

СУТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ У ВИЩОМУ ВІЙСЬКОВОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Із аналізу наукових праць О.Гринчука, О.Колісника, В.Осьдло, О.Сафіна, О.В. Тимченка, В.В. Ягупова можна визначити сутність і значення психологічної готовності як важливої умови своєчасної адаптації до екстремальних умов військовослужбовців ЗСУ. Стає очевидним, що психологічна готовність проявляється як стійкий психологічний стан, який в певний час, не являючись якістю особистості, може характеризувати її ставлення до виконання свої професійних обов'язків в екстремальних та бойових умовах.

На думку В. Ягупова такий стан психологічної готовності являє собою спрямованість і мобілізованість психіки військовослужбовця на подолання майбутніх труднощів, що забезпечує результативність і якість виконання поставлених завдань.

В своєму нанковому пошуку знаний психолог Олександр Сафін проводячи науково-практичний аналіз психологічної готовності підсумовує, що готовність розвивається незалежно від етапу становлення та виду діяльності.

В Інструкції з організації психологічної підготовки особового складу у Збройних Силах України зазначено: «Психологічна підготовка особового складу – цілісний і організований процес формування у військовослужбовців психічної стійкості і психологічної готовності до дій у бою, у складних і небезпечних умовах, в обстановці, що різко змінюється, під час тривалої нервово-психічної напруги, подолання труднощів, пов'язаних із виконанням військового обов'язку у мирний і воєнний час».

Олександра Гринчук доводить, що психологічна готовність майбутніх офіцерів-психологів до професійної діяльності повинна включати в себе не лише функціональну та особистісну готовність, а й, як мінімум, військову компетентність –як здатність та готовність до виконання спеціальних військових завдань та синергетичну компетентність – можливість самоорганізації, самоконтролю та самоефективності у професійній військовій діяльності. Тому компетентнісний підхід до формування психологічної готовності офіцерів-психологів до професійної діяльності дозволить сформувати фахові компетенції, які передбачатимуть наявність професійних знань, умінь, навичок, досвіду не лише в межах психологічної спеціальності, а й у військової сфері для забезпечення ефективної професійної діяльності офіцера-психолога.

Підсумовуючи вищесказане ми можемо зробити слане визначення психологічної готовності курсанта, вищого військового навчального закладу, як якісна своєрідність інтелектуального розвитку особистості і деяких її

особливостей, без яких неможливо успішно навчатися у вищій школі. Сформованість цього рівня надзвичайно важлива. В психології виділяють такі взаємопов'язані компоненти психологічної готовності курсанта до професійного навчання: мотиваційна, фізіологічна, інтелектуальна, емоційно-вольова та соціальна.

Мошаренкова Т.В. (ХНУПС)
к.т.н., доц. Мошаренков В.В. (ХНУПС)

ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПЛОЩИНІ ПРОФЕСІЙНОГО Й РОДИННОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Виконання службового обов'язку в сучасних умовах значно підвищує вимоги до бойового професіоналізму військовослужбовців Збройних Сил (ЗС) України, як то найвищого рівня освіченості, мислення, **психофізичних здатностей, емоційно-вольової стійкості та** професійної культури. Вагомою ж передумовою професіоналізму й професійної культури командира (начальника) як безпосереднього організатора й учасника виховного процесу, що уможливлює його подальше кар'єрне зростання та самореалізацію, є володіння ним комунікативною культурою. Завдяки культурі міжособистісних стосунків реалізується один із важливих напрямків професійної діяльності командира (начальника), який водночас є і ефективним інструментом впливу на соціальне оточення військовослужбовців і його виховання, – налагодження та підтримання комунікативної взаємодії з сім'ями майбутніх офіцерів через професійну і життєву активність, співпрацю і спілкування.

Мотивами для пошуку засобів щодо встановлення комунікативної взаємодії між зазначеними вище учасниками процесу як важливими педагогічними ланками у військовому виховному середовище виступають: по-перше, необхідність створення інформаційних каналів з метою виховного впливу на особовий склад; по-друге, вивчення випадків незрозумілості й невідомості ситуації з подальшим їх проясненням для уникнення невпевненості, тривоги, занепокоєння як серед військових, так членів їх сімей; по-третє, налагодження зворотного зв'язку, узгодженості дій у навчально-виховному процесі; і, насамкінець, найголовніше, – вдосконалення міжособистісних стосунків у процесі обміну інформацією, задоволення потреби людини у спілкуванні, яка є невід'ємної частиною людської природи.

Показником ефективності комунікативної взаємодії цих двох соціальних інститутів повинно стати: коло вирішених конкретних питань і проблем; вироблення єдиної лінії, спільного розуміння дій і розвитку злагодженості в процесі формування у військовослужбовця світоглядних і громадянських якостей, вдосконалення соціально значущих цінностей, поваги до національної культури, забезпечення гармонійного розвитку особистості воїна – захисника своєї родини, свого народу, своєї Батьківщини; рівень вихованості майбутнього офіцера, який полягає у володінні ним військово-професійних знань, навичок, умінь, а також відповідальності за дотримання положень Конституції України,

дисциплінованості, вірності Військовій присязі, Бойовому прапору, бойовим, національно-історичним та родинним традиціям, готовності до саможертви в ім'я Батьківщини.

Назарова М.А. (ВІКНУ)
Кравчук П.В. (ВІКНУ)

ПАМ'ЯТЬ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Пам'ять, як основний аспект когнітивної функції, становить велику загадку для науки і водночас надзвичайно захоплюючий об'єкт дослідження. Поняття пам'яті належить до глибин індивідуальної та колективної свідомості, відіграючи ключову роль у формуванні нашого інтелекту, ідентичності та взаємодії з оточуючим світом.

Розвиток людини як особистості, ускладнення її поведінки і поступове збагачення її діяльності відбувається за рахунок нагромадження індивідуального досвіду. Його формування було б неможливим, якби відчуття, сприймання, думки, переживання, які виникають в корі головного мозку, безслідно зникали. Ніяка актуальна дія немислима поза процесами пам'яті, бо протікання будь-якого психічного акту передбачає утримання його елементів для скріплення з наступним. Без цього неможливий розвиток людини.

Будучи найважливішою характеристикою всіх психічних процесів, пам'ять забезпечує єдність і цілісність особистості людини. Пам'яттю називають процеси запам'ятання, збереження, відтворення і забування різноманітного досвіду.

Наукове вивчення пам'яті охоплює кілька основних напрямків, кожен з яких принесений своєю унікальною перспективою. Класична психологія концентрується на внутрішніх механізмах пам'яті, аналізуючи її структуру та процеси, такі як закладання, зберігання та вилучення інформації. Елементи пам'яті, такі як сенсорна, короткочасна та довгочасна пам'ять, вивчаються з точки зору того, як вони взаємодіють та впливають на нашу здатність навчатися та приймати рішення.

Нейронаука розкриває таємниці мозкових процесів, пов'язаних із пам'яттю. Вивчення нейропластичності та формування зв'язків між нейронами розкриває, як мозок адаптується до нової інформації та як це впливає на розвиток пам'яті. Модель пам'яті на основі мозкових механізмів допомагає розуміти, які чинники можуть призводити до втрати або зміцнення пам'яті.

Соціальна пам'ять вивчає взаємодію між індивідуальною та колективною пам'яттю. Культурні, історичні та соціальні впливи визначають, які події та факти стають важливими для суспільства, а також як вони інтерпретуються та передаються від покоління до покоління.

Пам'ять має індивідуальний та колективний аспекти, створюючи неймовірно багатогранну картину нашого світогляду та існування. Вивчення цього складного феномену вимагає інтеграції різних підходів та дисциплін, щоб повністю розкрити всі його таємниці та динаміку.

Пам’ять – одна з найважливіших функцій головного мозку. У людини процеси пам’яті тісно пов’язані з роботою другої сигнальної системи. Залежно від часу, протягом якого зберігається інформація, розрізняють оперативну, короткочасну та довготривалу пам’ять. Оперативна – це збереження інформації після її запам’ятовування на час, потрібний на виконання певного завдання; здійснюється на рівні рецепторів. Короткочасна – це запам’ятовування і збереження інформації на короткий термін (від кількох секунд до кількох хвилин) після одноразового та дуже нетривалого сприймання. Якщо інформація не повторюється, то вона зникає з пам’яті, не залишаючи відчутних слідів. Довготривала пам’ять забезпечує тривале збереження знань, образів, переживань, які запам’ятовуються після багаторазового повторення і відтворення. Це глибинна пам’ять, що зберігає найважливіше і найпотрібніше.

Психологічний аспект вивчення пам’яті розкриває внутрішні процеси, пов’язані із закладанням, зберіганням та вилученням інформації, тоді як нейронаука дозволяє розглядати механізми пам’яті на рівні мозкових структур. Соціальна пам’ять виявляється важливою для розуміння взаємодії індивідуальних та колективних аспектів, впливаючи на формування культурної та історичної свідомості.

Загальнонауковий підхід до пам’яті відкриває широкі перспективи для подальших досліджень та розвитку наукового співпрацювання. Усвідомлення різноманітних аспектів пам’яті розширює наше розуміння сутності людської свідомості та важливості цього явища для сучасного суспільства.

д.пед.н., проф. Нарзікулова Д.Х.
д.ф. пед.н., доц. Ельчієва Д.Т. (НПДІ, Навої, Узбекистан)

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ХАРАКТЕРИСТИКА, СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ

Інклюзія в освіті тісно пов'язана з процесами інклюзії у соціумі. Інклюзивний підхід нині є ні що інше, як соціальне замовлення досягла певного рівня економічного, культурного, правового розвитку нашого суспільства та держави, де, з принципів гуманізму і толерантності, відбувається переосмислення ставлення до гетерогенним групам населення, з визнанням як рівності їх прав, а й усвідомленням обов'язків забезпечити їм рівні з іншими людьми можливості, зокрема й у здобутті освіти.

Переконання у тому, що освіта — це одне з найважливіших прав людини і що воно дозволяє сформувати справедливе суспільство, і лягло в основу формування поняття «інклюзивна освіта». Тому всі діти мають рівні права на здобуття освіти, і це не може залежати від їхніх проблем чи особистісних якостей. Інклюзивна або включена освіта (фр. inclusif - що включає в себе, лат. include - укладаю, включаю) - це термін, який дозволяє описати процес навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я (ОМЗ) у загальноосвітніх організаціях. В основу інклюзивної освіти покладено ідеологію, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, забезпечує рівне ставлення до всіх людей, і створює особливі умови для дітей, які мають особливі освітні потреби.

Інклюзивне навчання та освіта має на увазі підтримку не тільки інтернатів та корекційних шкіл, а й усіх інших освітніх організацій. Після навчання в спеціальних закладах діти, які особливо встигають, можуть розпочати навчання в загальноосвітніх школах, це дозволить надати місце тим хлопцям, які раніше вважалися важкими і ненавченими.

Сучасна система освіти орієнтована, насамперед, на учнів, які відповідають певним вимогам, здатні навчатися за загальною всім програмі. Як наслідок, діти з обмеженими можливостями здоров'я не мають можливості та умов брати участь у загальному освітньому процесі. Саме інклюзивна освіта допоможе вирішити цю проблему. Адже проблема освіти дітей з обмеженими можливостями здоров'я є однією з найактуальніших у суспільстві.

Інклюзивна освіта має на увазі під собою етап становлення загальної освіти, в якому можливість набуття знань доступна всім, і особливо дітям з ОМЗ. У зарубіжних країнах така освіта розвивається довгий час і є законодавчо закріпленою. Сутність інклюзивної освіти складає система поглядів, яка не допускає будь-якої дискримінації дітей, а також допомагає реалізувати в освітньому середовищі ті необхідні умови, яких потребують люди.

Появі інклюзивного освітнього середовища сприяла низка факторів:

- соціальних — народжується дедалі більше дітей із порушеннями емоційної сфери, інтелекту, а також аутистичними та іншими порушеннями, при цьому вони також потребують здобуття освіти; суспільство висуває все нові вимоги щодо доступності та покращення якості освіти; необхідно впровадження ідей гуманізації та демократизації суспільства;

- розвиток «сімейної політики», за якої відбувається включення батьків до освітнього процесу на правах суб'єкта навчання, це виявляється у відповідальності за навчання, виховання та розвиток дітей з обмеженими можливостями здоров'я може бути організовано як спільно з іншими учнями, і у окремих класах, групах чи організаціях, здійснюють освітню діяльність.

Передбачається, що дітям з особливостями розвитку цього дня не обов'язково навчатися у спеціальних закладах: у звичайній загальноосвітній школі вони не тільки можуть здобути якіснішу освіту, а й успішно адаптуватися до життя, реалізувати потребу в емоційному та фізичному розвитку.

Для реалізації інклюзивної освіти потрібно звернути увагу на навчальні програми, підтримку та співробітництво працівників, вимірювання та оцінку, можливості та обладнання та, зрештою, створення відповідних умов у суспільстві. Внаслідок цього зростає потреба в педагогах, які здатні створювати та впроваджувати інклюзивне освітнє середовище в освітніх організаціях, а також вміло та продуктивно працювати у цьому середовищі з різними групами учнів.

Актуальним є і формування у керівників освітніх організацій компетентностей, які забезпечують їхню здатність створювати та розвивати корпоративну культуру гетерогенної організації, що забезпечує процес інклюзії різних соціальних груп у єдину спільноту. Для роботи з різними групами учнів,

безумовно, потрібне створення специфічних умов та використання науково обґрунтованих методик, засобів та прийомів інклюзивної освіти.

к.т.н. Невольниченко А.І. (ВІКНУ)
Зарицька А.І. (ВІКНУ

РЕЛЯЦІЙНА МОДЕЛЬ ПОБУДОВИ ТЕЗАУРУСУ ВОЄННОЇ НАУКИ

Формально розвиток теоретичних основ воєнної науки (ВН) полягає в удосконаленні її тезаурусу – системи основних понять ВН і семантичних зв'язків, що відображають структурну залежність між поняттями. Тезаурус об'єктно-предметної області знань «ВН», що розглядається, є системою понять, які складають її наукову основу. Тезаурус має ієрархічну структуру «рангів» понять, пов'язаних між собою семантичними умовами виникнення понять наступного рангу з понять попереднього рангу. За змістом «удосконалення» тезаурусу полягає в усуненні «невизначеності» семантичних зв'язків між початковими поняттями, що й «породжує» похідні поняття. Тезаурус є інформаційним об'єктом, який має рекурентну формулу (основний закон) побудови його структури – $\left\langle P_i^{(k)} = FS(P_j^{(k-1)}, j = \overline{1,n^{(k-1)}}), i = \overline{1,m^{(k)}}, \right\rangle, k = \overline{1,z}$, (1)

де $P_i^{(k)}$ - **i**-те (із **m**) поняття **k**-го рангу, яке створене з **n** **j**-х понять $P_j^{(k-1)}$ попереднього (**k**-1)-го рангу по семантичній функції **FS**. Водночас усі поняття-аргументи $(P_j^{(k-1)}, j = \overline{1,n^{(k-1)}})$ функції **FS** повинні бути аналогічним чином попередньо визначені через поняття (**k**-2)-го рангу; поняття «нульового» рангу вводяться аксіоматично. Так виникає стала ієрархічна система понять предметної області – її тезаурус. Функція **FS** визначає структуру тезауруса, математичною моделлю якого є орієнтований зв'язний граф типу «джунглі»; вершинами графу є поняття, а гілками – семантичні зв'язки між ними. Поняття нульового рангу є «корінням», а поняття вищого **z**-го рангу – кінцевими вершинами усіх «дерев» графа. Побудова тезаурусу предметної області полягає у поширенні множини понять проясненням змісту зв'язків між ними та уточненням семантики існуючих понять на ґрунті системного підходу.

Реляційна модель тезаурусу зручно надається множиною матриць семантичних зв'язків $S = \left\| s_{ij} \right\|_{m \times n}$ між собою (комунікації) множини понять «суміжних» рангів (рівнів ієрархії тезаурусу) – $A = \left\langle \alpha_i, i = \overline{1,m} \right\rangle; \quad B = \left\langle \beta_j, j = \overline{1,n} \right\rangle$. (2)

Кожне поняття наступного рангу **B** є відповідною функцією семантичних «зв'язків» (відповідного стовпчика) множини понять попереднього рангу **A**, тобто – $\beta_j = f_j(s_{ij} \# \alpha_i, i = \overline{1,m}), j = \overline{1,n}$.(3)

У такий спосіб семантика похідних понять рангу **B**, що має надане вище воєнно-наукове обґрунтування, наступна:

- трудовитрати (або витрати запасу боєздатності) військ (сил) є добутком їх бойового складу та часу застосування» (вимір трудовитрат – «людино-години»);

бойова могутність є темпом накопичення бойового ефекту за часом;

- військова сила є продуктивністю бойового складу сил для створення бойового ефекту;

- ефективність є продуктивністю трудовитрат (або витрат запасу боєздатності) військ (сил) для створення бойового ефекту.

Отже, цей фрагмент тезаурусу (матриця комунікації рангів понять) гарантує системну «повноту» (для усіх сполучень початкових понять), «суворість» та семантичну «однозначність» похідних понять (остання стрічка). Зрозуміло, що семантична функція поняття «ефективність» припускає, через наявність усіх початкових понять в її «аргументі», такі очевидні інтерпретації («синоніми» як елементи головної діагоналі реляційної моделі) –

$$\boldsymbol{ES} = \frac{\boldsymbol{WS}}{\boldsymbol{RS}} = \frac{\boldsymbol{WS}}{\boldsymbol{(NS \times TS)}} = \frac{\boldsymbol{MS}}{\boldsymbol{NS}} = \frac{\boldsymbol{FS}}{\boldsymbol{TS}} \left[\frac{\text{од.ефекту}}{\text{од.витрат}} \right]. \quad (4)$$

Носаровська Т.А. (КОГПА, Кременець)

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ШКОЛЯРІВ

У сучасний період часу Україна стикається з важкими випробуваннями. Події на сході країни протягом двох років наочно демонструють, що національно-патріотичне виховання молодого покоління є надзвичайно важливим завданням. Освітній заклад в цьому контексті грає визначну роль, виступаючи як осередок формування громадянина – патріота України. Такий громадянин повинен бути готовий присвятити себе будівництву незалежної, демократичної держави, турбуватися про її національну безпеку, підвищення добробуту народу і сприяти єднанню українського народу, а також встановленню миру й злагоди в суспільстві.

Школа для дитини – це не тільки місце підготовки до життя, але і самостійний життєвий простір. Організація виховної роботи в школі націлена на те, щоб сприяти розвитку особистості як творця свого життя, налагодженню взаємовідносин між учнями, вчителями, школою та родиною з урахуванням ідеї цінності дитинства та демократичного спілкування між поколіннями. Позакласна робота відіграє важливу роль, спрямована на задоволення інтересів учнів, розвиток їх творчих здібностей та сприяння комунікації. Класний керівник, в свою чергу, виступає організатором позакласних заходів.

Виховання в школах, зокрема патріотичне, спрямоване на формування свідомого громадянина і патріота.

Мета – набуття учнями соціального досвіду, високої культури міжнаціональних відносин, розвиток потреб та навичок для життя в громадському суспільстві. Патріотичне виховання включає залучення учнів до національної культури та духовності, формування національних поглядів на

основі цінностей вітчизняної і світової культури. Воно реалізується на всіх етапах навчання, сприяючи розвитку особистості, інтелектуального потенціалу та вихованню громадянина України, готового до самостійного мислення і дії на благо країни.

Виховання учнів з позицій національної та патріотичної свідомості є важливою складовою їх формування як особистостей. Основна мета цього процесу – створити свідому, розуміючу свою роль у розвитку країни особистість, яка може аналізувати минуле, сприяти створенню позитивного образу сучасної України, і мати знання та інтерес до історії свого регіону. Ця робота здійснюється через проекти, спрямовані на виховання здорової, творчої та компетентної особистості, яка в майбутньому зможе самостійно визначити свої цілі та реалізувати свій потенціал.

У шкільному віці патріотичні почуття у дітей, зокрема в спеціальній школі, базуються на їхньому інтересі до оточуючого середовища – родини, дому, рідного міста чи села. Вони вбачають це оточення як своє, рідне і нерозривно пов'язане з ними. Значущу роль у формуванні патріотичних почуттів в дітей відіграє приклад дорослих, оскільки діти раніше відхоплюють емоційно-позитивне ставлення до своєї Батьківщини, ніж починають набирати необхідні знання.

Патріотизм – це пристрасть та відданість своїй Батьківщині, гордість за свій народ, бажання захищати його досягнення та продовжувати розвивати загальнолюдські та національні цінності. Ця почуттєва орієнтація впливає на всі сфери життя та діяльності особистості, включаючи її знання, зусилля та предмети обожнювання.

За словами В.О. Сухомлинського, патріотизм не можна відокремити від освіченості, етики, естетики, емоційної культури, світоглядної стійкості та творчої праці. Виховання патріотичної свідомості є складним процесом формування особистості, який включає різноманітні аспекти.

Джерелами патріотичного виховання є рідне слово батька і матері, колискові пісні, родинні традиції, героїчне минуле народу, та життєдіяльність важливих постатей у національній історії. Крім того, конкретні внески особистості у матеріальній та культурний розвиток своєї країни є важливими чинниками патріотичного виховання.

Онищук А. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Особливе значення має досвід Сполучених Штатів Америки (далі США), оскільки саме зазначена держава має найбільшу практику у сфері соціальної роботи з військовослужбовцями. Американці приділяють даному питанню значну увагу, внаслідок чого система соціальної підтримки і захисту військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей характеризується високими показниками ефективності. У цілому соціальна робота з військовослужбовцями

у США здійснюється у наступних напрямах: медичне забезпечення та обслуговування; відшкодування шкоди спричиненої військовослужбовцями або членам їх сімей, у тому числі й майну, в результаті виконання них своїх обов'язків; пенсійне забезпечення тощо.

Законодавство США поділяє права військовослужбовців на три ключові категорії: забезпечення рівного законодавчого захисту, можливість використання належних правових процедур та свобода самовираження. Одним із найбільш ефективних інструментів соціального захисту військовослужбовців у США після завершення служби виступає виплата вихідного забезпечення, що надає можливість для повноцінного включення особи у цивільне життя. Розмір таких виплат складає 160 тис. дол. США.

У США створено цілу систему закладів соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців, які мають досвід надання допомоги учасниками бойових дій. Заклади соціально-психологічної реабілітації є доступними та безоплатними для будь-якого діючого військовослужбовця та ветеранів. У США створено систему закладів в яких надається допомога психологів, соціальних працівників та психотерапевтів, надаючи допомогу в подоланні посттравматичного стресового розладу.

Досвід США що до підтримки військовослужбовців є цінним для України, оскільки внаслідок повномасштабного вторгнення достатньо велика кількість громадян приймають безпосередньою участь у бойових діях. Для ефективної соціальної роботи в Україні необхідно поглибити практику виплат вихідного забезпечення. До того ж, такий захід сприятиме пришвидшеному включенню військовослужбовців у суспільне життя, полегшуючи переживання стресу. У той же час, слід розширити мережу центрів соціально-психологічної реабілітації, адже, з кожним днем кількість осіб, що потребують соціально-психологічної допомоги буде постійно зростати.

Орлов В.В. (ВІКНУ)
Сириця М.В. (ВІКНУ)

ДО ПРОБЛЕМИ АКТУАЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ОЗНАКАМИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ПОСТЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ПЕРІОД

Психологічне відновлення військовослужбовців з ознаками емоційного вигорання у постекстремальний період є надзвичайно актуальною проблемою з огляду на наступні фактори:

За існуючими даними, близько 70% військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, мають ознаки емоційного вигорання. Це явище негативно впливає на психологічне та фізичне здоров'я військовослужбовців, їхню працездатність, особисте життя та боєздатність Збройних Сил України.

Існуючі методи психологічної допомоги не завжди враховують специфіку емоційного вигорання у військовослужбовців та не дають стійкого позитивного результату.

Емоційне вигорання військовослужбовців може призвести до зростання кількості психосоціальних проблем, злочинності, самогубств, а також до деградації Збройних Сил України. Психологічне відновлення військовослужбовців є важливою умовою збереження психологічного здоров'я нації та забезпечення національної безпеки України.

Існують розрізнені дослідження з психологічного відновлення військовослужбовців, які не дають цілісного уявлення про цю проблему. Потрібно провести комплексне дослідження, спрямоване на розробку та апробацію ефективної програми психологічного відновлення військовослужбовців з ознаками емоційного вигорання.

Петраківська О.П. (ВІКНУ)

НЕСВІДОМА МІМІКРІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ВЗАЄМОДІЇ КОМАНДИРА І ПІДЛЕГЛИХ

Однією з яскравих характеристик соціальної взаємодії є несвідома мімікрія. Військовослужбовці мають тенденцію переймати позу, манери та поведінку один одного без усвідомлення. Несвідома мімікрія відіграє важливу роль у соціальній взаємодії військових, а в особливості у системі «командир-підлеглий».

Не можна забувати, що мімікрія тісно пов’язана з нашим зв’язком з іншими військовими та модерується ними. Імітація, за визначенням, є справді соціальним явищем: потрібні двоє. Хоча на перший погляд це твердження може здатися дещо тривіальним, соціальна природа наслідування насправді не була повністю оцінена сучасними теоріями про наслідування.

Розглянемо детальніше несвідому мімікрію. Соціально-психологічні дослідження надають докази соціальній стороні. У цій галузі міміка визначається як несвідома або автоматична імітація жестів, поведінки, міміки, мови та рухів. Прототипом є те, що двоє військовослужбовців у кав’ярні беруть участь у розмові й не підозрюють про те, що вони займають однакову позу, кивають головами та роблять однакові рухи потирання обличчя чи торкання волосся. Таким чином, цей тип мімікрії відрізняється від більш свідомих типів , які вивчалися в сфері навчання, моделювання та акультурації . Цей тип мімікрії також відрізняється від типів, які використовуються в дослідженнях когнітивної психології та когнітивної нейронауки. Різниця в цьому випадку зосереджена навколо усвідомлення; Ви усвідомлюєте поведінку, яку бачите, і чи навмисно намагаєтесь її скопіювати? Коли мова заходить про несвідому мімікрію, відповідь на ці запитання – «ні». У більшості когнітивних і нейропсихологічних досліджень принаймні на одне з цих питань відповідає «так».

Ключова відмінність між дослідженнями соціальної психології та більшістю досліджень когнітивної та когнітивної нейронауки полягає у відносній зосередженості на екологічній та внутрішній валідності. Більшість досліджень несвідомої мімікрії використовують метод спостереження, і

військовослужбовець в певному сенсі чекає, поки поведінка, яку потрібно імітувати, буде спонтанно створена.

Тому на цьому дослідженні можна зробити висновок, що мімікрія є важливим елементом у відносинах у підрозділі. Це допоможе не тільки краще зрозуміти військовослужбовця, а й надати йому певного стимулу для виконання завдань. Покращить взаємовідносини і атмосферу всередині колективу і в певній мірі допоможе у згуртуванні, що у свою чергу є ціллю кожного командира .

д.ю.н., проф. Пєтков С.В. (ВІКНУ)

ТАЛАНТ ЯК ГОЛОВНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КАТАКЛІЗМІВ

Цивілізаційний розвиток людства, як відомо, характеризується поступовістю, циклічністю й одночасними спалахами технічної, наукової та мистецької активності на планеті. Такі явища зумовлені діяльністю певних осіб, які, окрім особистих компетентностей, що проявляються в розумових і творчих якостях, мали харизматичні та лідерські здібності. Найбільш відомі особистості стали моральними лідерами, які визначили розвиток земної цивілізації: Будда і Конфуцій, Мойсей, Христос і Магомет. Розвиток філософської думки визначили Платон, Арістотель, Цицерон, Августин та інші видатні мислителі минулого й сучасності. У природничих та гуманітарних науках, мистецтві і культурі повсякчас спостерігаємо постаті, які вражають своїм творчим потенціалом, відкриттями, що змінюють людське буття і свідомість. Зауважимо, що цивілізаційний поступ неможливо відокремити від політичної діяльності лідерів, котрі опанували владний Олімп: Рама, Хаммурапі, Ехнатон, Цезар, Наполеон та інші видатні державні діячі світового рівня.

Вітчизняна історія також має плеяду визначних і непересічних правителів, чиї імена відомі всесвітній історії: Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Данило Галицький, а їхня державницька діяльність невіддільна від релігійної та культурної. Насправді поруч із кожним видатним державником діяла велика кількість помічників, які здійснювали і втілювали в життя найсміливіші ідеї та проєкти. Зокрема, реформатору Юстиніану допомагала група юристів, очолювана правознавцем Трибоніаном; поруч із великим князем Ярославом бачимо не менш величну постать митрополита Київського та всієї Русі Іларіона. Недооцінка традицій, незнання вітчизняної історії призводить до викривлення сприйняття реальності широкими верствами населення, що в свою чергу створює умови для соціальних потрясінь, найжахливішим з яких є війна.

За глобальних змін, що відбуваються у світі, постає потреба іншого сприйняття та розуміння власної історії, яка раніше досліджувалась і розглядалась у часовому вимірі як зміна епох, формацій, династій та урядів. Наразі констатуємо, що деякі особистості у своєму світосприйнятті проривалися крізь час і простір, та й донині їхні думки, підходи, концепції, аналітичні та образні твори впливають на свідомість мислячої людини. Отже, нині можемо стверджувати про певні етапи розвитку людства, які з часом видозмінювались і

превалювали або, навпаки, нівелювалися під дією інших чинників. Відповідно, навіть в умовах війни, епідемії та інших катаклізмів, характерні ознаки цивілізації, її культурні надбання та наукові досягнення не мають нехтуватись, а навпаки, зберігатись та культивуватись. Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується зростанням цінності індивідуальності кожної особистості, пріоритетом прав і свобод людини над державними та суспільними інтересами. А надалі головною парадигмою розвитку стає талант як рушійна сила цивілізації, як ідеальний прояв духовної сутності людини.

Потапова В.Г. (ВІКНУ)

КОРЕКЦІЯ ПСИХОСОМАТИЧНИХ РОЗЛАДІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

З початку конфлікту в 2014 році й до наших днів, сфера дослідження посттравматичного стресового розладу пройшла значний шлях. Стрес став основним ворогом, з яким військовослужбовці стикаються і намагаються подолати. Проте, не завжди вдається подолати стрес, і це може бути через низьку стресостійкість, неспроможність адаптуватися, або виснаження через накопичення негативних факторів зовнішнього середовища.

Учасники бойових дій часто зазнають серйозних психологічних травм та стресів, які можуть призвести до різних психосоматичних розладів. Серед них можуть бути симптоми посттравматичного стресового розладу, депресії, тривожності, а також різноманітні фізичні прояви, такі як біль у серці, головні болі, розлади шлунково-кишкового тракту та інші.

Емпіричні дослідження відкривають можливості для вивчення ефективних методів діагностики психосоматичних станів і визначення ефективних засобів психологічної корекції. Основна мета цих досліджень - зниження рівня стресу та покращення психологічного благополуччя учасників бойових дій.

Результати таких досліджень можуть виявитися надзвичайно корисними для розробки програм і методів психологічної підтримки військових, що допоможе їм успішно адаптуватися та подолати психологічні труднощі, з якими вони стикаються.

Разумей М.А. (КОГПА, Кременець)

НАВЧАЛЬНІ МАЙСТЕРНІ ЯК ОСНОВА МАТЕРІАЛЬНОЇ БАЗИ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВКИ

Підготовка вчителів технологій нової формації є одним із головних завдань реформи освітньої галузі нашої країни, що набуває особливого значення в контексті реалізації концепції «Нової української школи». Важливо визначити, особливих змін потребує система професійної підготовки вчителів технологій сьогодні і досить важливим аспектом є їх практична підготовка, яка безпосередньо здійснюється в навчальних майстернях.

Дослідженню питання фахової підготовки вчителів технологій присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як О. Коберник, М. Корець, В. Мадзігон, В. Сидоренко, В. Стешенко, Г. Терещук, В. Титаренко, О. Торубара, Д. Тхоржевський та ін.

Один з важливих елементів підготовки майбутніх вчителів технологій – створення спеціальної матеріально-технічної бази для практичного вивчення важливих навичок та навчання методам викладання сучасних інформаційних технологій та педагогічних інновацій. Розвиток таких навичок важливий, оскільки зміни в освітній сфері та підходи до навчання стають все більш динамічними та інноваційними.

Основою матеріально-технічної бази для такої підготовки можуть бути навчальні майстерні, які дозволяють студентам отримувати практичний досвід в реальних умовах, навчаючись здійснювати процес навчання та вдосконалювати свої вміння й навички.

Існує кілька різних видів навчальних майстерень, які можуть бути використані для фахової підготовки вчителів технологій. Ось деякі з них:

- **Майстерні з обробки матеріалів:** деревообробна майстерня (дозволяє здобувачам вищої освіти навчатися робити різні предмети з дерева, розробляти і виготовляти меблі, конструкції та інше); металообробна майстерня (тут здобувачі вищої освіти вчаться працювати з металом, виготовляючи різні деталі, вироби та металоконструкції).
- **Майстерні з обробки текстильних матеріалів та швейного виробництва:** швейна майстерня (дозволяє студентам шити різні деталі швейних виробів та здійснювати їх монтаж, а також різні види ручних швейних та волого-теплових робіт, проектувати і створювати одяг); майстерня художньої обробки матеріалів (тут можна навчитися основним технікам виготовлення та оздоблення виробів інтер'єрного призначення, виготовленню текстильних виробів, вишивці та різним видам народних художніх ремесел).
- **Майстерні із роботи з пластичними матеріалами:** майстерня з обробки глини (дозволяє здобувачам вищої освіти вчитися ліпити та виготовляти керамічні вироби, різні фігурки, посуд та інше); - скульптурна майстерня (дозволяє навчитися робити скульптури та вироби з різних матеріалів, таких як глина, пластик, декупаж).
- **Майстерні із застосуванням електронних та комп'ютерних технологій:** 3D-майстерня (дозволяє вчитися створювати 3D-моделі різних виробів, виготовлювати їх за допомогою 3D-принтерів); - робототехнічна майстерня (в навчальній майстерні студенти вчаться створювати різні види роботів, навчаються програмуванню та автоматизації).

Навчальні майстерні можуть бути обладнані відповідно до певних стандартів та вимог і відповідати сучасним вимогам у сфері освіти та технологій, високотехнологічним устаткуванням, зокрема комп'ютерами, 3D-принтерами, лазерними різаками та іншим обладнанням, яке дозволяє здобувачам вищої освіти підготовлювати матеріали для власного використання в технологічному процесі виготовлення спроектованого виробу.

Залежно від підходу до організації процесу навчання можуть використовуватися різні методи, такі як проектне навчання, проблемне навчання, інтерактивне навчання, де здобувачі вищої освіти самостійно вчаться вирішувати різні завдання, опираючись на сформовані компетентності, використовуючи особисті знання, сформовані уміння й навички.

Урахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти, їхніх можливостей та потреб у процесі навчання, а також врахування найсучасніших технологій та технічного забезпечення може допомогти забезпечити ефективну підготовку майбутніх вчителів технологій та підвищити рівень їхньої підготовки та професійної компетентності.

Таким чином, навчальні майстерні можуть стати основою для створення сучасної матеріально-технічної бази для підготовки вчителів технологій, що відповідає сучасним вимогам до професійної освіти.

д.пед.н, проф. Рижиков В.С. (ВІКНУ

ФОРМИ ТА ВИДИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ ВІЙСЬКОВИХ НАУКОВИХ ІНСТИТУТІВ (УСТАНОВ) ТА ПІДРОЗДІЛІВ

Формами підвищення кваліфікації наукових працівників у військових наукових закладах (підрозділах) є інституційна (очна (денна), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, у науковій установі як закордонній так і Українській за профілем наукової діяльності, тощо. Вище зазначені форми підвищення кваліфікації наукових працівників можуть поєднуватись.

Основними видами підвищення кваліфікації наукових працівників у військових наукових закладах (підрозділах) є: навчання за програмою підвищення кваліфікації, у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо.

Основою для розроблення освітніх програм курсів професійної військової освіти та науки є стандарти НАТО, які регламентують процеси планування і прийняття військових рішень. При цьому кожен курс професійної військової освіти та науки має відповідати певному процесу. Це дасть змогу в подальшому сертифікувати курси за стандартами НАТО та створити умови для взаємовизнання сертифікатів, отриманих у військових навчальних закладах як держав-членів НАТО, так і України.

Програма наукових працівників у військових наукових закладах (підрозділах) також може містити інформацію про:

- розподіл годин за видами діяльності (консультація; аудиторна, практична, самостійна і контрольна робота тощо);
- особу (осіб), які виконують програму (рівень вищої освіти, (у військовослужбовців отримання військового кваліфікаційного рівня: оперативний, стратегічний), категорія, науковий ступінь, вчене звання, місце та/або досвід роботи тощо);

- строки виконання програми;
- місце виконання програми (за місцезнаходженням суб'єкта підвищення кваліфікації та/або за місцезнаходженням замовника тощо), очікувані результати підвищення кваліфікації;
- вартість (у разі встановлення) або про безоплатний характер надання послуги підвищення кваліфікації;
- академічні, професійні можливості за результатами опанування програми підвищення кваліфікації;
- можливість надання подальшої підтримки чи супроводу наукових працівників військових наукових закладів (підрозділів);
- додаткові послуги (організація трансферу, забезпечення проживання і харчування, перелік можливих послуг тощо);
- документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації тощо.

Стажування наукових працівників військових наукових закладів (підрозділів) здійснюється за індивідуальною програмою, що розробляється і затверджується суб'єктом підвищення кваліфікації.

Рудий Р.С. (КОГПА, Кременець)

РОЛЬ ТЕКСТОВОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДТРИМЦІ ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ

У сучасному освітньому середовищі роль текстового штучного інтелекту може бути надзвичайно важлива в підтримці індивідуалізованого навчання. Його вплив полягає не лише у вирішенні конкретних завдань чи виконанні рутинних операцій, але й у створенні умов для розвитку особистості кожного учня.

Перш за все, текстовий штучний інтелект може адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних потреб кожного учня. Він потенційно аналізуватиме навчальні дані та враховуватиме стиль навчання, темп і рівень розуміння кожного учня, що дозволяє створити персоналізовані програми навчання при наявності достатньо продуманого стартового запиту. Наприклад, якщо один учень краще засвоює матеріал, працюючи над конкретними завданнями, а інший – через візуалізацію або аудіо-матеріали, текстовий штучний інтелект забезпечує відповідні ресурси кожному.

Далі, важливо підкреслити, що учні досягають найкращих результатів, співпрацюючи з штучним інтелектом, а не просто покладаючись на нього для виконання всіх завдань. Спільна робота з інтелектуальними системами сприяє розвитку критичного мислення, проблемного та творчого мислення учнів. Штучний інтелект може виступати як партнер у навчанні, створюючи умови для використання учнями своїх навичок і знань у спільній діяльності.

Розглянемо тему співпраці детальніше – у сучасному освітньому контексті співпраця учнів з штучним інтелектом може відігравати ключову роль у підвищенні якості навчання та розвитку критичного мислення. Коли учні працюють разом з штучним інтелектом, вони вступають у взаємодію з

інтелектуальною системою як з партнером у навчанні, а не просто як користувачі, що отримують відповіді.

Перш за все, спільна робота з штучним інтелектом стимулює учнів до активного пошуку та аналізу інформації. Замість того, щоб очікувати готових відповідей, вони ставлять перед собою завдання активно шукати та перевіряти інформацію для створення кращих запитів та кращих результатів роботи, що допоможе їм зрозуміти тему глибше.

Далі, співпраця з штучним інтелектом сприяє розвитку критичного мислення. Учні навчаються аналізувати та оцінювати отриману інформацію, роблячи власні висновки та виправлення, якщо це необхідно. Вони не лише виконують завдання, а й активно думають над ними, розуміючи процеси та логіку застосування штучного інтелекту.

Крім того, співпраця з штучним інтелектом підтримує індивідуалізацію навчання. Інтелектуальна система може адаптувати матеріал до потреб кожного учня, надаючи персоналізовані рекомендації та завдання, що сприяє оптимальному розвитку кожної особистості.

Отже, співпраця учнів з штучним інтелектом не лише полегшує процес навчання, але й може сприяти розвитку їхнього критичного мислення та вмінь саморозвитку. Ця взаємодія створює умови для активного та продуктивного навчання, що є ключовими для успішної освітньої практики.

Нарешті, важливо звернути увагу на ефективне використання часу. Текстовий штучний інтелект допомагає вчителям зосередитися на індивідуальному супроводі та підтримці учнів, а не на масовому викладанні матеріалу. Він автоматизує процеси оцінювання та надає рекомендації щодо подальшого навчання, звільняючи час для особистого взаємодії з учнями.

В цілому, текстовий штучний інтелект легко може відігравати важливу роль у підтримці індивідуалізованого навчання, сприяючи розвитку кожної особистості та забезпечуючи оптимальні умови для навчання та саморозвитку кожного учня.

д.ф. пед.н., доц. Саідов І.І.,
доц. Ібрагімов А.К., Азімов Н.Н.
(БухДПІ, Бухара, Узбекистан)

ЯК ШВИДКО ГУБИТЬСЯ ФОРМА БЕЗ ПОСТІЙНИХ ТРЕНУВАНЬ І ЩО З ЦИМ РОБИТИ?

Наші тіла адаптуються та зміцнюються у відповідь на труднощі, з якими ми їх стикаємо. Так і досягається прогрес у тренуваннях - чим більше є навантаження, тим міцніше м'язи. І, навпаки – за відсутності навантажень мускулатура слабшає. Чим довша перерва у вправах, тим сильніша втрата форми. Хоча день або дві перерви для відновлення – це нормально і необхідно, часом через різні причини ми беремо більш тривалі паузи. Травми, хвороби або інші життєві нюанси можуть переривати заняття спортом на кілька тижнів, змушуючи запитати себе: скільки часу потрібно, щоб втратити м'язову масу, якщо ви перестанете тренуватися? М'язова атрофія в одних людей може відбуватися

швидко, а в інших повільніше, залежно від багатьох факторів. Є різниця між пропуском кількох тижнів тренувань (під час відпустки) та повною відсутністю руху (якби ви були прикуті до ліжка через тяжку хворобу або травму). Пропуск тренувань призведе до невеликої втрати сил через 2-3 тижні, але це не буде так шкідливо, якщо ви все ще рухаєтеся. Повна бездіяльність або знерухомлення призводить до великих втрат і в швидшому темпі. Чим більше у вас м'язової маси, тим важче підтримувати її при бездіяльності і тим більше ви потенційно втратите. Для гарної форми м'язи повинні знаходитись у постійному тонусі. Зменшення розміру м'язів не завжди означає втрату м'язової маси, це часто пов'язано зі скороченням кількості рідини. Коли ви робите перерву у тренуваннях, втрата води та виснаження запасів глікогену можуть призвести до зменшення розмірів м'язів до 20% за тиждень. Що довше ви відпочиваєте, то більше починає змінюватися склад вашого тіла. М'язові клітини скорочуються, а жирові клітини розширюються, внаслідок чого ви почуваєтеся більш «пухким» та менш підтягнутим.

Види м'язової атрофії та терміни при повній бездіяльності Дослідження показують, що протягом перших двох тижнів повної бездіяльності або іммобілізації можуть відбутися помітні зміни у розмірі та силі м'язів.

Рання стадія атрофії. Деякі дослідження показали, що синтез м'язового білка починає знижуватись після кількох днів відсутності навантажень.

Помірна атрофія. Приблизно через два-три тижні бездіяльності можна спостерігати значнішу м'язову атрофію. Дослідження показали, що на цьому етапі люди можуть втрачати близько 1-3% м'язової маси на тиждень.

Виражена атрофія. Тривалі періоди бездіяльності – чотири тижні і більше – можуть призвести до швидшої втрати м'язової маси. На цьому етапі розпад м'язового білка може стати швидше, ніж синтез, що сприяє прискореній атрофії. Зупинка втрати м'язової маси та її відновлення вимагають цілеспрямованого харчування та фізичних вправ. Професійний посібник може прискорити цей процес.

Надмірний дефіцит калорій може посилити втрату м'язової маси, тому вибирайте збалансований підхід, що сприяє відновленню м'язів. Найкраще звернутися за допомогою до фахівця з фітнесу або харчування, щоб правильно підібрати дієту. Білок грає вирішальну роль у відновленні м'язів. У процесі відновлення ваше тіло використовує амінокислоти для відновлення пошкоджених м'язових волокон, роблячи їх сильнішими та витривалішими. Адекватне споживання білка надає потрібні амінокислоти для цього процесу. Особливо важливими є незамінні амінокислоти, які не можуть вироблятися організмом і повинні надходити з їжею. Споживання білка важливе не тільки відразу після тренування, а й у довгостроковій перспективі для підтримки м'язів. Віддавайте перевагу високоякісним джерелам білка, таким як нежирне м'ясо, птиця, риба, яйця та рослинні продукти. Рекомендовані норми споживання зазвичай коливаються в межах від 1,2 до 2,0 г білка на кілограм ваги тіла. За тривалої відсутності вправ м'язи будуть неухильно слабшати. Якщо ви не травмовані і не прикуті до ліжка, постарайтеся повернутися до тренувань з

навантаженнями, коли зможете. У вас є близько 2-3 тижнів, перш ніж ви втратите значну кількість м'язової маси та сили. Якщо ви отримали травму, виконання легких вправ з обтяження може допомогти зберегти м'язову функцію і метаболічне здоров'я. Починайте від низького до помірного навантаження, поступово підвищуючи їх.

Поєднання тренувань з обтяженнями та кардіонавантаженням покращують загальну фізичну форму, зводячи до мінімуму втрату м'язової маси. Перш ніж відновлювати тренування після травми чи хвороби, бажано проконсультуватися з лікарем чи досвідченим тренером.

Сакевич А.О. (ВІКНУ)

ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО ЧИННИКА НА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Релігія завжди мала велике значення для багатьох людей та суспільства в цілому. З одного боку, вона встановлює моральні норми та цінності, які допомагають людям визначити, що є правильним і неправильним у їхньому житті. З іншого боку, багатьом релігія пропонує певне бачення природи життя, смерті, страждання та інших важливих аспектів існування. В Україні релігія є також важливим елементом культурної спадщини, що допомагає зберегти традиції та цінності нашого народу.

Ні для кого не секрет, що віра може надавати людям надію та внутрішню силу для подолання труднощів та викликів. Саме тому релігія наразі має вагомий вплив на віруючих військовослужбовців та, безпосередньо, на їхнє психологічне здоров'я.

Служба та життя військовослужбовців це майже постійне перебування в стресових, часто екстремальних ситуаціях, пов'язаних напряму із ризиком та постійною напругою. Тиск обов'язку, прийняття важливих рішень, постійна небезпека – це все неймовірно сильно впливає на особистість військовослужбовців та їхні індивідуально-психологічні характеристики. Такий стан сприяє збільшенню кількості негативних емоційних переживань і стресових реакцій, що стає причиною погіршення психологічного здоров'я і сильно відображається на загальному стані військових, їхньому функціонуванні і виконанні завдань за призначенням.

На психологічне здоров'я, звичайно, впливає багато чинників і факторів. Серед них неймовірно значущим для віруючих військовослужбовців є саме релігійний чинник. Віра є потужним інструментом та психологічним ресурсом, що допомагає простіше сприймати негативні травматичні ситуацій та їхні наслідки. Тому релігія це важливий фактор стресостійкості для віруючих військовослужбовців. Її унікальність полягає в здатності надати віруючим духовну опору, моральні нормативи реагування на стрес та засоби релаксації, що можуть допомогти подолати психологічні навантаження, пов'язані з військовою службою.

Одним із головних аспектів релігії, який сприяє стресостійкості та покращенню психологічного здоров'я – є наявність віри у «Вищу силу» чи Бога. Віра в щось більше, ніж просто людська істота надає релігійним військовослужбовцям впевненість, що їхні дії та зусилля мають сенс та значення. Окрім духовної підтримки релігія, як соціальний інститут, надає віруючим засоби для зняття стресу та напруги, такі як: молитва, релігійна медитація, ритуал, участь у релігійних обрядах і служіннях. Всі ці практики можуть стати джерелом покращення психологічного здоров'я віруючих військовослужбовців.

Самойленко В.І. (ВІКНУ)

ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Перше, що варто сказати про вигорання - це те, що воно є тривалим станом. Звичайно, його можуть спровокувати разові епізоди роздратування, втоми, апатії, агресії та інших емоцій. Але все ж таки, всі вони є невід'ємною частиною нашого життя, в тому числі і роботи. Якщо всі перераховані нижче симптоми зберігаються більше тижня і не допомагають висипатися, виїжджати на вихідні або відлежатися в ліжку, слід задуматися про вигорання.

Вигорання характеризується апатією, розумовою втомою та зниженням працездатності. Однак, оскільки всі ці три симптоми можуть бути лише частиною поганого дня, психологи виявили дві глибинні ознаки вигорання. Якщо ви забули ті часи, коли щиро насолоджувалися робочим процесом, а зараз на зміну позитивним емоціям прийшов цинізм і відчуття, що все втрачено, вам варто замислитися.

Важливо відзначити, що такий стан може трапитися з будь-якою людиною, незалежно від її професії або соціального статусу. Особливо вразливими до вигорання є люди, які працюють у професіях з високим рівнем стресу, а також ті, хто постійно стикається з емоційно виснажливими ситуаціями. Важливо якомога швидше звернути увагу на симптоми вигорання і за необхідності звернутися за професійною допомогою. Також треба навчитися піклуватися про себе, достатньо відпочивати, займатися фізичними вправами і знаходити способи відчувати себе психологічно краще, щоб запобігти емоційному вигоранню.

Емоційне вигорання має схожі симптоми з професійним вигоранням, викликаючи почуття відчуження, виснаження, апатії та спустошення. Люди відчувають, що з них висмоктали всі сили, і їм більше нічого не хочеться. Єдина відмінність емоційного вигорання в тому, що воно необов'язково пов'язане з роботою.

Водночас, професійне вигорання та емоційне вигорання можуть взаємно підсилювати одне одного. Обидва розлади мають спільне коріння і схожі симптоми, що виникають внаслідок тривалого стресу і перевтоми. Вигорання часто призводить до неприємних почувань, пов'язаних з навколишнім середовищем, а саме почуття виснаження, втоми і без надії. Люди з професійним вигоранням втрачають мотивацію та інтерес до своєї роботи, а також стають байдужими до своєї раніше щасливої та енергійної роботи.

Основний принцип емоційного вигорання полягає в тому, що людина витрачає більше емоційних, розумових і фізичних ресурсів, ніж може відновити. Це може статися внаслідок тривалого стресу, перевантаження на роботі або особистих проблем. Постійне переживання стресових ситуацій без належного відпочинку та відновлення може призвести до емоційного вигорання. Важливо якомога раніше розпізнати ознаки вигорання і вжити заходів для запобігання або лікування цього стану.

Сидоренко М.П. (НАО)

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ

Досягнення високого морально-психологічного стану особового складу військ є основною метою функціонування всієї системи морально-психологічного забезпечення військових формуваннях України в мирний та воєнний час.

Відповідальність за підтримання належного рівня морально-психологічного стану підлеглого особового складу закріплене у функціональних обов'язках командирів (начальників) усіх рівнів військового управління. Розглянемо орієнтири морально-психологічного стану, на які треба звертати увагу при оцінці цього складного соціально-психологічного явища.

Так, основними елементами морально-психологічного стану є:

1. **Мотиваційна готовність**, яка розкривається через ставлення до соціально-політичної обстановки в країні, відношення до армії, рівень довіри військовослужбовців керівництву країни і армії; взаємодопомога, сумісність, традиції і згуртованість військових колективів; задоволеність особового складу повнотою інформації про реальну обстановку в країні, а в умовах воєнного часу повнотою даних відносно противника, його сильних та слабких сторін; задоволеність військовослужбовців усіма видами матеріального забезпечення та соціального захисту.

2. **Військово-професійна компетентність** представлена такими складовими як морально-психологічна підготовленість особового складу до виконання службових обов'язків в мирний час та в умовах бойової обстановки; суб'єктивна задоволеність військовослужбовців рівнем досягнутої військово-професійної підготовки; професійно-організаційні якості командного складу, стиль керівництва, рівень довіри військовослужбовців до командного складу всіх рівнів; суб'єктивна задоволеність військовослужбовців станом військової дисципліни; особливості психофізіологічний стану військовослужбовців підрозділів під час оцінки, або під час бойового застосування; відсоток особового складу з досвідом виконання завдань в екстремальних (бойових) умовах.

3. Зовнішні фактори службової (бойової) діяльності, які представлені такими показниками як рівень укомплектованості підрозділу особовим складом і бойовою технікою; тривалість бойових дій або виконання завдань в екстремальних умовах; наявність і давність бойових втрат, випадків загибелі,

аварій, катастроф; матеріально-технічне забезпечення професійної діяльності; погодно-кліматичні умови.

Сіткарь К.І. (ВІКНУ)

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ, У ПРОЦЕСІ ЇХ АДАПТАЦІЇ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Бойові дії можуть суттєво вплинути на психологічний стан членів сім'ї військовослужбовця. Вони стикаються з постійним стресом і тривогою через страх за життя та безпеку своїх близьких на передовій. Невизначеність щодо їхнього благополуччя та тривалість розлуки можуть підвищувати рівень тривоги. Також сім'ї можуть зазнати травматичних втрат через загибель або поранення військовослужбовця. Це може викликати глибоку скорботу, депресію та посттравматичний стресовий розлад у членів сім'ї. Війна може призвести до змін у динаміці сімейних відносин, зокрема, до збільшення відстані між членами сім'ї, відчуження або зміни в ролях (наприклад, якщо один з батьків бере на себе більшу частку відповідальності через відсутність іншого батька).

Сім'ї військовослужбовців зіткнуться з різними викликами під час адаптації до цивільного життя. Перш за все, це може бути зміна ритму життя та розподілу обов'язків. Військовослужбовці мають строгий розклад та ієрархію, що відрізняється від цивільного життя, де може бути більше свободи і відповідальності за власні рішення. Другим важливим аспектом є психологічна адаптація. Багато військовослужбовців зазнають стресу та травм під час служби, і це може вплинути на їхні стосунки з родиною та на загальний психологічний стан. Адаптація до нового середовища може бути особливо складною для тих, хто мав інтенсивний досвід у воєнний час. Також, фінансова стабільність може стати проблемою для деяких сімей військовослужбовців. Після закінчення служби, вони можуть зіткнутися з труднощами в пошуку роботи або заняття, яке відповідало б їхнім навичкам та досвіду. Навіть після повернення додому, деякі військовослужбовці можуть відчувати відчуженість або нездатність відновити звичні стосунки з родиною та друзями. Це може виникнути через травми, стрес або зміну особистості під час перебування на передовій.

Психологічний супровід може грати ключову роль у полегшенні процесу адаптації військовослужбовців до цивільного життя для їх сімей з кількох причин:

1. Психологічний супровід може надати членам сім'ї військовослужбовця платформу для вираження своїх емоцій та досвіду стресу, тривоги і суму, пов'язаного з адаптацією до змін. Психолог може допомогти їм зрозуміти свої почуття та навчити ефективним стратегіям управління стресом.

2. Психолог може допомогти сім'ї військовослужбовця розвинути нові навички та стратегії, які допоможуть їм успішно адаптуватися до нового середовища. Це може включати навички комунікації, управління конфліктами, стратегії розв'язання проблем та планування майбутніх цілей.

3. Психолог може допомогти сім'ї військовослужбовця покращити комунікацію, відновити родинні зв'язки та зберегти взаєморозуміння під час періоду адаптації. Вони можуть пропонувати програми для розвитку сімейних навичок та взаємодії.

4. Психолог може надати сім'ї військовослужбовця інформацію про доступні ресурси, послуги та програми, які можуть допомогти їм у процесі адаптації. Це можуть бути ресурси для професійної підготовки, здоров'я та психологічної підтримки.

Загалом, психологічний супровід може стати важливою підтримкою для сімей військовослужбовців, які стикаються зі стресом та викликами адаптації до цивільного життя. Він допомагає зберегти їхнє психічне здоров'я та забезпечити успішну інтеграцію в нове середовище.

Існують стратегії, які можуть допомогти сім'ям військовослужбовців подолати стрес та важкі моменти, пов'язані з їхньою службою. Ці стратегії включають у себе: спілкування та підтримку в родині, здійснення здорового способу життя, звернення до професійної психологічної підтримки та використання релаксаційних технік, таких як медитація чи йога.

У висновку можна зазначити, що психологічний супровід сімей військовослужбовців, що брали участь у бойових діях, грає важливу роль у процесі їхньої адаптації до цивільного життя. Це допомагає їм подолати стрес та труднощі, пов'язані зі службою, зберігаючи психічне здоров'я та сприяючи успішній інтеграції в нове середовище. Індивідуальні консультації, групова підтримка, розвиток навичок управління стресом та побудова підтримуючого середовища в сім'ї є ключовими компонентами психологічного супроводу, які допомагають забезпечити благополуччя та взаєморозуміння в родині військовослужбовця.

Скарбовська Ю.(ВІКНУ)

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ПСИХОЛОГА ДО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Емоційний інтелект відіграє значущу роль у психологічній готовності військового психолога до виконання завдань професійної діяльності. Військова сфера діяльності ставить перед фахівцем низку складних випробувань, які вимагають не лише технічних навичок, а й високого рівня емоційного інтелекту для успішного вирішення завдань.

Проблематика емоційного інтелекту є досить актуальною саме для військових психологів. Це в першу чергу пов'язано зі специфікою діяльності, а саме з тим, що військова служба є діяльністю в особливих умовах, яка висуває не тільки перед психологом, але й перед особовим складом, з яким він працює, певні вимоги та характеризується наступним чином: підвищеним ризиком, постійною бойовою готовністю; підвищеними фізичним та моральним навантаженнями.

Обмеження свободи дій, необхідність суворого дотримання вимог військової дисципліни та правил субординації змушують військовослужбовця придушувати бажання виразити емоції напряму та шукати інші шляхи та можливості для їх вивільнення. Як результат – міжособистісні конфлікти всередині колективу та поза його межами, зниження продуктивності діяльності, вживання алкогольних та наркотичних речовин, випадки самовільного залишення частини, самогубства.

З початком повномасштабного вторгнення професійна діяльність психолога набула ще більшого значення та регулюється певними нормативно-правовими документами. Проте в цих документах питання емоційного інтелекту не розкриті та не зазначені, хоча при безпосередній роботі з військовослужбовцями емоційна компетентність психолога має бути на найвищому рівні. Емоційний інтелект більшою мірою проявляється невербально. Навіть заходити в підрозділ вперше психолог повинен так, щоб викликати довіру і повагу серед військовослужбовців, а тут має значення і постава, і жести, і міміка обличчя.

Розвиток емоційного інтелекту важливий для підвищення психологічної готовності військового психолога до виконання професійних обов'язків, що може покращити якість надання психологічної підтримки та допомогти досягненню більш успішних результатів у військовій сфері.

Сотніченко М. (ВІКНУ)

ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

Соціальна робота у військах – специфічна галузь, де фахівці стикаються з унікальними етичними дилемами, працюючи в умовах військової системи. Зокрема принцип конфіденційності створює особливі виклики, які потребують ретельного розгляду та вироблення етичних підходів. Принцип конфіденційності в роботі з військовослужбовцями набуває особливого значення під час активних бойових дій. Згідно з опитуванням 237 соціальних працівників-практиків з 18 країн, проведеним Міжнародною федерацією соціальних працівників (IFSW) у 2021 році, 73% респондентів зіткнулися з дилемою конфіденційності при роботі з військовослужбовцями в зоні бойових дій. При цьому 32% з них порушували принцип конфіденційності через потенційну загрозу безпеці.

З одного боку, збереження конфіденційної інформації є запорукою довіри клієнта до фахівця та ефективності надання допомоги. Як показує дослідження Вольф та Шипка, порушення конфіденційності може призвести до серйозних психологічних наслідків для військових, які постраждали від травматичних подій. Однак, з іншого боку, певні обставини в зоні бойових дій можуть вимагати обміну інформацією з командуванням задля безпеки підрозділу чи виконання завдань. Наприклад, у випадку виявлення суїцидальних намірів у військовослужбовця, як зазначають Роджерс та ін., соціальний працівник може зіткнутися з дилемою між збереженням конфіденційності та попередженням про потенційну загрозу життю свого клієнта. У таких ситуаціях фахівці мають

керуватися принципом "зваженого розголошення" – розкриття лише тієї інформації, яка є критично необхідною для вирішення конкретної проблеми, мінімізуючи порушення конфіденційності.

Соціальна робота в умовах війни ставить перед фахівцями низку гострих етичних викликів, пов'язаних із принципами конфіденційності. Ці виклики вимагають ретельного вивчення та вироблення збалансованих підходів для їх вирішення. Питання конфіденційності є особливо делікатним у бойовій обстановці, де може виникати необхідність розголошення певної інформації задля безпеки чи успішного виконання завдань. Водночас, порушення конфіденційності може підірвати довіру клієнтів. Принцип "зваженого розголошення" та чіткі протоколи мають стати орієнтирами для соціальних працівників. Для подолання етичних викликів військово-соціальної роботи потрібен комплексний підхід на законодавчому, професійному, організаційному рівнях, а також активне міжнародне співробітництво. Створення відповідного правового поля, етичних кодексів, системи супервізії і підготовки кадрів – все це сприятиме утвердженню високих етичних стандартів у цій вкрай важливій сфері. Лише за умови належного врегулювання етичних питань соціальні працівники зможуть надавати всебічну і професійну допомогу українським військовослужбовцям, які захищають нашу країну в умовах триваючої війни.

Тихончук І. (ВІКНУ)
Венгерчук А.Є. (ВІКНУ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК

В період, коли в Україні триває повномасштабна збройна агресія російської федерації, гострої актуальності набуває проблема життєстійкості у військовослужбовців десантно-штурмових військ. Професійна діяльність військовослужбовців протікає в стресових, часто в непередбачувальних умовах. Здатність швидко реагувати на нестандартні виклики бойової обстановки, вирішувати проблемні ситуації та оптимально діяти в екстримальних ситуаціях визначається розвиненими навичками стресоподолання особистості, її адаптивністю, вмотивованістю, наявними життєвими ресурсами.

Згідно досліджень Сальваторе Мадді, життєстійкість є ключовою особистісною змінною, яка опосередковує вплив стресогенних факторів на психофізіологічне здоров’я особистості. Дане поняття можна тлумачити як «здатність особистості витримувати стресові ситуації при збереженні внутрішньої збалансованості без зниження успішності діяльності».

Питаннями виявлення психологічних детермінант життєстійкості, з’ясуванням внутрішніх ресурсів особистості, чинників, що дозволяють своєчасно адаптуватися до мінливих умов функціонування в суспільстві, справлятися з різноманітними труднощами займалися С. Мадді, Д. Леонтьєв, Т. Ларіна, Т. Титаренко та ін.

Проблема виявлення детермінант життєстійкості особистості є актуальною й для Збройних Сил України, так як постійними супутниками військової діяльності є екстремальні ситуації, небезпечні для життя військовослужбовців обставини, які створюють складнощі у вирішенні професійних завдань і впливають на їх успішність, вимагають від особового особливої підготовленості й умінь діяти за таких умов. Відповідно, існує нагальна необхідність пошуку шляхів зниження до мінімуму впливу негативних чинників на життя та здоров'я особового складу.

Життєстійкість – комплексне поняття, яке описує здатність особистості або системи впоратися з труднощами, стресом, викликами та негативними подіями, і зберегти свою функціональність, благополуччя та психологічне благополуччя. Життєстійкість виявляється в здатності пристосовуватися до змін, витримувати тиск і стрес, а також відновлюватися після негативних подій.

До чинників, що можуть бути сприятливими або несприятливими стосовно розвитку і прояву життєстійкості людини, як її інтегральної особистісної властивості, дослідники відносять достатньо великий перелік.

Чинниками життєстійкості є: резилієнтність, соціальна підтримка, оптимізм і позитивне мислення, емоційна інтелігентність, гнучкість і адаптабельність, самоконтроль і стратегії копінгу, цілі і мотивація. Ці чинники взаємодіють між собою та можуть впливати на життєстійкість у різних сферах життя, включаючи військову службу.

Детермінантами життєстійкості військовослужбовців є: психологічна стійкість, резилієнтність, самоконтроль та саморегуляція, соціальна підтримка, професійне тренування, правильне управління стресом, вмотивованість, самоідентифікація, готовність до ризику, згуртованість команди, професійна індивідуальність, вислуга років, досвід, адаптація до стресу, визнання та приналежність, тривалість перебування у зоні бойових дій.

Тітомир Ю.К. (ВІКНУ)

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Вищі військові навчальні заклади та дослідницькі наукові інститути покликані відіграти важливу роль в підготовці людей до майбутніх викликів, надаючи при цьому актуальні знання. По всьому світу, університети прагнуть максимально ефективно використати можливості міжнародного партнерства.

Партнерство це особливий вид відносин, при котрому люди чи організації об'єднують свої ресурси для виконання певної діяльності. Можна говорити про те, що партнерство налагоджується тоді, коли нам необхідно зробити певну справу, яку ми не можемо виконати самостійно.

Міжнародна діяльність закладу освіти здійснюється відповідно до основних напрямків міжнародної діяльності університетів та наукових інститутів.

Таким чином, військові навчальні заклади повинні брати активну участь у різних міжнародних науково-освітніх заходах. Зі своєї сторони, керівництво навчальних закладів допомагає пройти стажування або практику за кордоном, брати участь у роботі наукових конференцій, з'їздів, семінарів за кордоном.

Окремо варто зазначити, що співпраця більше не обмежується закладами, розташованими безпосередній близькості один від одного. Так як, сучасні технології можуть поєднувати навчальні заклади, розділені сотнями або тисячами кілометрів.

В наш час, програми міжнародного співробітництва допомагають та створюють можливості навчатися, працювати та подорожувати.

Серед таких програм, можна згадати про Еразмус. Дана програма застосовується для обмінів студентів, викладачів та науковців країн-членів Євросоюзу, а також Ісландії, Ліхтенштейну, Північної Македонії, Норвегії, Туреччини. Вона надає можливість навчатися, проходити стажування чи викладати в іншій країні, що бере участь в програмі.

Варто зауважити, що в Єврокомісії, Еразмус назвали найуспішнішою освітньою програмою ЄС і важливим інструментом боротьби з молодіжним безробіттям. Терміни навчання і стажування можуть складати від 3 місяців до 1 року.

Так, наукове співробітництво з закордонними організаціями – перспективний напрямок розвитку університету, реалізація якого відбувається через установлення та розширення контактів у галузі науки, освіти й культури з науково-дослідними центрами, організаціями, вищими навчальними закладами, асоціаціями Європи, Азії, Америки.

Тому, міжнародна співпраця – це стратегія, яку багато навчальних закладів повинні слідувати просто для того, щоб вижити.

Заглядаючи у майбутнє, можна прийти до висновку, що наукові заклади мають стати більш інтегрованими до ринку праці. Повинні мати можливість адаптуватися до змін, передбачати потреби та демонструвати лідерство, що надихає. Коли стаються кризи, необхідна стійкість яка дозволить долати труднощі та перетворювати їх на можливості для зростання та навчання у майбутньому.

д.пед.н., проф. Толіпов У.К. (ТДПУ, Ташкент, Узбекистан)

СУЧАСНИЙ СТАН І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У РЕСПУБЛІЦІ УЗБЕКИСТАН

Освіта, будучи системою, є особливим соціальним інститутом, покликана розвивати і примножувати людський капітал, формуючи ідеї, соціально-значущі ідеали, світоглядні позиції, надії, котрі конструюють як майбутнє суспільство загалом, і долю окремих людей. Без освіти, напевно, неможливо уявити сьогодні життя людини. Адже саме завдяки навчанню людина розвивається, досягає мети, знаходить хорошу роботу. Будь-якій державі важливо, щоб було багато освічених, розумних, успішних та ідейних людей. Завдяки освіченим людям

розвивається, процвітає суспільство, країна. Країна може бути конкурентоспроможною, сильною та незалежною. Тому важливим завданням будь-якої держави сьогодні є розвиток системи освіти, починаючи від початкової освіти, закінчуючи вищою освітою. Головним завданням є модернізація сфери освіти, вдосконалення навчальних програм, залежно від розвитку технічного прогресу, розвитку світових країн.

Основний закон про освіту в Узбекистані був прийнятий у 1992 році, 7 серпня 2020 року затверджено його нову редакцію, а також на сьогоднішній день вносяться зміни. Система освіти Республіки Узбекистан має комплексну та постійну систему. На сьогоднішній день у Республіці Узбекистан існують такі види освіти, як: - дошкільна освіта; - загальна середня освіта; - середня спеціальна, професійна освіта; - вища освіта; - післявузівська освіта; - підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів; - позашкільна освіта. Щоб гарантувати та дотримуватися якості освіти на всіх рівнях освіти на основі з міжнародними вимогами були створені державні освітні стандарти.

Середня спеціальна освіта реалізується протягом 2 років на базі дев'ятирічної базової середньої освіти в академічних ліцеях та дає можливість швидко розвинути інтелектуальні здібності, а також поглибити, диференціювати, професійну та особистісно-орієнтовану освіту учнів. Варто зазначити, що учні закінчуючи 9 клас. Можуть продовжити навчатися в 10 класі загальноосвітньої школи або вступити до освітнього закладу середньої спеціальної, професійної освіти: академічний ліцей чи професійний коледж. Вибір напряму проводитися на розсуд кожної дитини. В свою чергу варто наголосити, що такі навчальні заклади нового формату розпочали утворюватися в 1998 році. Отже, тоді утворилися перші 15 академічних ліцеїв та 20 професійних коледжів. За станом на 2024 рік, в Узбекистані існують 123 ліцеї та 1414 коледжі, що містять понад 200 спеціальностей та 900 професій.

Отже, у свою чергу академічні ліцеї чи професійні коледжі дають можливість отримати середню спеціальну, професійну освіту, яка дає право і є базою для роботи з набутої професії чи продовження навчання наступного ступеня. Академічний ліцей є трирічним середнім спеціальний навчальним закладом, який дає можливість швидко розвинути інтелектуальні можливості. Також вони пропонують освітні послуги з цілеспрямованого вивчення окремих предметів, що дозволяють швидко підготувати учнів для вступу до вищих навчальних закладів, на підставі з обраним профілем подальшого навчання. Академічні ліцеї формуються при вищих освітніх установи, взаємини з якими контролюються їх статутами та нормативними документами.

Професійний коледж є дворічним середнім професійним навчальним закладом, який дає змогу розвинути професійні таланти, вміння та навички учнів, отримання однієї чи кількох спеціальностей з обраних професій. Професійні коледжі здійснюють підготовку молодших фахівців з різних професій, також надають теоретичні знання з загальноосвітніх навчальних дисциплін в обсязі повної середньої школи.

Середньо-спеціальна освіта містить такі галузі як: - промисловість, транспорт і зв'язок; - будівництво та комунальне господарство; - сільське та лісове господарство; - охорона здоров'я; - педагогіка та соціально-економічна сфера; - сфера послуг.

Середня спеціальна, професійна освіта здійснюється у очній формі. Тривалість занять, наповнюваність груп, навчальне навантаження учнів та інші питання раціоналізації навчально-виховного процесу визначаються відповідно до державного стандарту середнього спеціальної, професійної освіти. Розглядаючи програми середньої спеціальної, професійної освіти можна відзначити, що вони складаються з таких програм які: по-перше, загальноосвітні програми, призначені для академічних ліцеїв та професійних коледжів; по-друге, поглиблені, профільні освітні і спеціалізовані програми з дисциплін та напрямів навчання, призначені для академічних ліцеїв; по-третє, загальнотехнічні професійні та спеціальні програми по напрямкам навчання, призначені для професійних коледжів.

В академічних ліцеях студенти також вивчають та освоюють усі основні дисципліни. Насправді ця програма є програмою 10-11 класів, однак, трохи змінена та відредагована. Кожен учень має право обрати напрям навчання, наприклад, гуманітарне, технічне, аграрне тощо. Випускники ліцею отримують середню спеціальну освіту. У свою чергу студенти професійних коледжів вивчають спеціальні дисципліни з обраного професійного напрямку. Також вони здобувають професійну освіту та кваліфікацію з обраної спеціальності.

Підбиваючи підсумки вищесказаного необхідно зазначити таке: якщо раніше обов'язково потрібно після 9 класу вчитися протягом 3 років, то сьогодні цей термін зменшився на рік. Сьогодні загальна середня освіта включає 1 - 11 класи, середня спеціальна та професійна освіта здійснюється в академічних ліцеях та коледжах на протязі2 років на базі 9-річної середньої освіти на платній та безкоштовній основі, в очній та заочній формі.

к.і.н., доц. Трубчанінов М.А.
(ХНПУ імені Г. Сковороди)

ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КУРСАНТІВ ВВНЗ

Формування в країні громадянського суспільства, створення армії правової демократичної держави орієнтує вищу військову школу на загальнокультурну підготовку майбутнього офіцера, на підвищення ефективності його політологічної підготовки.

Разом з тим в реальній практиці і теорії освіти курсантів склалася суперечлива, нестабільна політико-культурна ситуація, що виникла внаслідок минулих кампаній деполітизації та деідеологізації вузівської освіти, дослідницько-педагогічний «вакуум» і ряд інших причин зумовили низький рівень політичної культури курсантів.

Новизна цієї ситуації полягає в тому, що у суспільстві тривають процеси розгортатання демократизації, які передбачають пошук нового змісту суспільно-політичної підготовки офіцерів. При цьому існує гостра необхідність забезпечення військової безпеки України в сучасній військово-політичній обстановці, пов'язаної з появою нових дестабілізуючих чинників як у геополітичній і регіональній сферах, так і всередині країни. Таким чином, розв'язання суперечностей між потребами суспільства, високими цілями і завданнями держави у сфері політичної освіти курсантів і дійсним станом цього процесу у військових вузах робить проблему формування політичної культури у курсантів надзвичайно актуальною.

У той же час аналіз філософської, політологічної, психолого-педагогічної літератури, діяльності навчальних закладів, власний педагогічний досвід роботи у вищій школі виявили наявність протиріччя між необхідністю і потребою суспільства в формуванні у майбутніх фахівців політичної культури і недостатньою теоретико-практичною розробленістю спеціальної системи її формування. Одним з важливих, але невирішених питань у цій галузі, є пошук нових продуктивних засобів активізації процесу формування у курсантів військових вузів політичної культури, що дозволяють зробити його більш ефективним і цілеспрямованим.

Багатоплановий аналіз категорій «культура», «політична культура», «політичне утворення», використання системного підходу і інтеграція інших в процесі дослідження, дозволили виявити один з можливих шляхів ефективного формування у курсантів військових вузів політичної культури - розробку і застосування в реальному освітньому процесі спеціальної моделі її формування, а також комплексу педагогічних умов її ефективної реалізації.

Ми розглядаємо політичну культуру як складну багатовимірну систему, що включає політичну свідомість і політичну поведінку, представлені нами у вигляді таких взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів: когнітивного, ціннісно-мотиваційного і операційно-діяльнісного.

Політична культура курсанта військового вузу – це сукупність знань, ціннісних орієнтацій, переконань, які проявляються в відповідальному виконанні військового обов'язку, обов'язків що до захисту Вітчизни та участі в суспільно-політичному житті країни.

Устянський В.В. (ВІКНУ)
Кравчук П.В. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПСИХІЧНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОФІЦЕРІВ-ПСИХОЛОГІВ

Вивчення психічної саморегуляції є важливим аспектом професійного розвитку офіцерів-психологів з урахуванням особливостей їхньої роботи із стресовими ситуаціями та психологічною підтримкою військового персоналу.

Аналіз індивідуальних та професійних чинників, що впливають на психічну саморегуляцію офіцерів-психологів, допоможе зрозуміти її специфіку

та розвинути ефективні методи підтримки психологічного благополуччя у цій групі фахівців.

Розробка програм та практик для підвищення рівня психічної саморегуляції офіцерів-психологів може включати в себе тренування в управлінні стресом, психологічні інтервенції та психолого-педагогічні програми для зміцнення ресурсів саморегуляції.

Розуміння особливостей психічної саморегуляції офіцерів-психологів може допомогти вдосконалити систему підготовки та підтримки цієї категорії фахівців з метою забезпечення їхньої психологічної стійкості та ефективності в службі.

Врахування психологічних особливостей офіцерів-психологів у процесі розвитку програм та стратегій забезпечення психологічної допомоги може покращити якість роботи з військовими та підвищити їхню загальну ефективність.

доц. Файзієв Я.З., Сатторов М.Е.
(БухДПІ, Бухара, Узбекистан)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ТА УПРАВЛІННЯ СПОРТИВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Управління розуміється як здійснення сукупності впливів, вибраних з безлічі можливих на підставі певної інформації та спрямованих на підтримку або покращення функціонування керованого об'єкта відповідно до наявної програми чи мети управління.

Контроль одна із обов'язкових ланок у структурі процесу управління. Його сутність зводиться до перевірки відповідності чи неузгодження між тим, що має бути, і тим, що є чи може бути. І хоча у всіх функціональних системах управління здійснюється за загальними законами, воно має певні відмінності, зумовлені своєрідністю системи та об'єкта управління.

Конкретні відмінні риси контролю та управління у спорті визначаються особливостями спортивної діяльності. Спортивна діяльність характеризується злиттям суб'єкта та об'єкта діяльності (об'єктом управління в спорті є власний організм спортсмена), великими фізичними та психічними напруженнями, змаганнями і, отже, часто здійснюється в екстремальних, підвищеній значущості умовах. Вона пред'являє особливі вимоги до психічної сфери людини (до її генетично та соціально зумовленим індивідуально-психологічним та особистісним особливостям).

У практичному та науковому аспектах проблема підвищення ефективності управління підготовкою спортсменів до діяльності в екстремальних умовах вирішується на основі індивідуалізації підготовки, яка створює умови для реалізації в управлінні комплексного особистісно-діяльнісного підходу. Індивідуалізація підготовки до діяльності в екстремальних умовах сприяє більш повному розкриттю здібностей людини, більшій реалізації її потенційних можливостей, швидшому зростанню результатів її діяльності.

Це положення цілком застосовне до спорту. Однак на практиці індивідуалізація підготовки спортсменів часто обмежується анатомо-фізіологічними особливостями тих, хто займається, їх фізичною та технічною підготовленістю. Цього явно замало. Науково обґрунтована індивідуалізація має спиратися на результати комплексного психологічного контролю, що базується на результатах психологічного обстеження, з урахуванням психодіагностики. Це обов'язкова умова оптимізації навчально-тренувальної та передзмагальної підготовки, умова забезпечення можливості максимальної реалізації поточної підготовленості спортсмена.

Психологічний контроль обов'язково комплексний. Його комплексність визначається двома чинниками. Перший – багатогранність предмета психологічного контролю: особистість спортсмена; його індивідуально-психологічні та нейродинамічні особливості; психічний стан. Про один із цих взаємопов'язаних психічних явищ не можна судити ізольовано – одним із методологічних принципів сучасної психології є функціональний взаємозв'язок усіх психічних явищ. Другий чинник у тому, що з оцінки психічного стану необхідно враховувати результати діагностики особистісних і типологічних особливостей, особливості мотиваційної сфери спортсмена, його соціально-психологічний статус у колективі. Результати психологічного контролю доцільно зіставляти із даними педагогічного, медичного, біохімічного контролю.

Підготовка спортсмена є досить чітко відпрацьованою технологією. Спортивна діяльність характеризується певною циклічністю. Спортивний сезон, як правило, триває один рік, який, у свою чергу, є сукупністю етапів спортивної діяльності: відновлювальний етап; етапи загальної та спеціальної підготовки; етап змагання. Кожен етап, у свою чергу, складається з циклів, що повторюються (часто тижневих), в яких вирішуються конкретні питання функціональної та технічної підготовки.

Однією з визначальних чинників ефективності тренувального процесу є переносимість спортсменом виконуваних навантажень. Саме в рамках психологічного контролю виходить інформація про переносимість навантаження на конкретному тренуванні, мікроциклі, етапі підготовки, робиться висновок про функціональний та психічний стан спортсмена.

Отримувана інформація дозволяє оцінити продуктивність тренувального процесу – функція контролю, за необхідності внести зміни у перебіг підготовки – функція управління.

Франчук Є.Ю., Герасимнюк І.О. (ВІКНУ)

МОТИВАЦІЙНО-ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

З початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, сотні тисяч жінок беруть активну участь у бойових діях нарівні з чоловіками, виступають у ролі волонтерів або виконують інші завдання, спрямовані на забезпечення перемоги України. На сьогодні в українській армії не діють

обмеження щодо призначення та/або проходження жінками-військовослужбовцями служби на всіх посадах, у тому числі бойових, за всіма групами військово-облікових спеціальностей. Крім цього, дівчата мають можливість навчатися у військових навчальних закладах за всіма спеціальностями без жодних обмежень.

Завдяки цьому жінкам стали доступні бойові професії у війську, зокрема, снайперка, пілотеса, гранатометниця, артилеристка та інші. Донедавна жінки могли претендувати у переважній більшості на небойові професії (кухар, зв'язківець, водій тощо).

Збройні Сили України поступово стають більш відкритими для участі жінок у виконанні завдань з оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

Варто зауважити, що на даний час в Силах оборони України служать більше жінок, аніж в арміях країн-членів НАТО, тому потреба у гендерно орієнтованому забезпеченні війська дуже висока.

Очевидно, що Україна поетапно включається у євроатлантичну модель безпеки та впроваджує її основні принципи в національне законодавство. Підходи до гендерної рівності у Збройних Силах України в цілому відповідають загальнодержавній гендерній політиці, зокрема, передбачають забезпечення гарантій рівних прав та можливостей людини у життєдіяльності війська незалежно від її статі. Однак, зберігаються певні ознаки гендерного дисбалансу, що характерні для українського суспільства в цілому. Це, насамперед, стосується просування жінок по службі, професійного навчання та підвищення кваліфікації.

Водночас жінки, на рівні з чоловіками, є ефективними лідерами та командирами військових відділень, та забезпечують безпеку інших військових й мирного населення. Вони можуть виконувати різноманітні завдання, які вимагають від них професіоналізму, відваги та твердості.

Тож дослідження психологічних детермінантів успішності професійної діяльності жінок-військовослужбовців дозволить визначати вплив психологічних факторів на результативність та ефективність виконання професійних завдань жінками-військовослужбовцями, їх готовність до просування по службі, а також сприятиме розробці професійних рекомендацій.

Проблема гендерної стереотипізації у військово-професійному середовищі полягає в утриманні та поширенні стереотипних уявлень про ролі, обов'язки та придатність осіб різних гендерів у військовій сфері. Ця проблема впливає на детермінанти успішності, оскільки обмежує рівні можливості для чоловіків і жінок у виборі, розвитку та здійсненні військової кар'єри.

Наукові підходи вітчизняних та зарубіжних учених до визначення проблеми гендерної стереотипізації у військово-професійному середовищі вказують на різноманітні аспекти цього явища. Вітчизняні дослідники акцентують увагу на впливі стереотипів на розподіл гендерних ролей у військовій сфері та виділяють потребу в усуненні нерівностей.

Зарубіжні учені, у свою чергу, часто розглядають гендерні стереотипи у військовому середовищі в контексті загальних гендерних дисбалансів та їх

впливу на кар’єрний розвиток жінок-військовослужбовців.

З точки зору науки важливо враховувати, що гендерна стереотипізація може впливати на прийняття рішень у військовому керівництві, формування культури та структури військових сил. Інтеграція гендерної компетентності в управлінську практику та політику дозволяє створити більш справедливе та продуктивне військове середовище.

Проблема гендерної стереотипізації у військовій сфері є актуальною та вимагає комплексного підходу для подолання гендерних нерівностей та створення рівних можливостей для обох статей у військовій професії.

Харькова І.Г. (ВІКНУ)
Клімішина Н.П. (ВІКНУ)

БОЙОВА ПСИХІЧНА ТРАВМА

Повномасштабне вторгнення росії на територію нашої держави призвело до значного зростання кількості людей, які пережили травматичні події та, ймовірно, страждають від бойової психічної травми. Це стосується як військовослужбовців, так і цивільного населення, яке пережило бомбардування, обстріли, окупацію, втрату близьких та інші травматичні події. За даними ООН, близько 12 мільйонів людей в Україні страждають від психологічних наслідків війни. Тому, зазначена проблематика потребує особливої уваги психологів, як і в інших конфліктних зонах, вимагає негайної уваги до проблеми бойової психічної травми з огляду на її масштаби та наслідки для фізичного та психічного здоров’я українців.

Бойова психічна травма – це прорив захисного шару психіки під дією бойових стрес-факторів, що супроводжується руйнуванням основних цінностей особистості та формуванням патологічних механізмів регуляції поведінки.

На сьогоднішній день вивчення бойової психічної травми та методів психологічної підтримки в умовах триваючої російсько-української війни проведено в роботах таких авторів, як Н.А. Агаєв, В.І. Алещенко, Д.С. Зубовський, Н.С. Лозінська, В.І. Осьодло, В.В. Стасюк, Ю.М. Широбоков, А.В. Швець та інші.

Бойову психічну травму можна класифікувати за умовами та тривалістю впливу. Перша група включає травми, які виникають майже миттєво, практично в момент психотравмуючої події. Друга група охоплює травми, які формуються протягом тривалого періоду під впливом менш інтенсивних, але постійно діючих факторів. Процес розвитку бойової психічної травми має такі етапи:

Гостра реакція на стрес – триває впродовж одного місяця після критичного інциденту – від 2 діб до 4: реакція організму на психологічний стрес, що виникає негайно після виникнення травмуючої події.

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) (через більш як місяць після критичного інциденту – більше 4 тижнів): патологічний стан, що розвивається після довготривалого або інтенсивного стресу, характеризується повторюваними спогадами, тривогою та іншими симптомами.

Хронічну зміну особистості після переживання катастрофи (протягом наступного життя людини, яка пережила травму): стійкі зміни у поведінці та психічному стані особистості внаслідок довготривалого стресу або травматичних подій.

БПТ може викликати дві основні реакції у людини: уповільнення психічної та моторної активності та психомоторне збудження. яке проявляється через надмірну, швидку та іноді неконтрольовану активність.

Таким чином, дослідження БПТ є актуальним питанням, оскільки вчасне виявлення її ознак допоможе зупинити прогресування вже раніше описаних станів у постраждалих. Також, розуміння її причин і проявів дозволяє не лише забезпечити підтримку і лікування, але й розробити ефективні стратегії профілактики, ефективних програм психологічної підтримки та реабілітації. Розуміння різноманітних аспектів цієї проблеми дозволить суспільству краще зрозуміти потреби ветеранів та інших осіб, які страждають від бойової травми, і створити сприятливі умови для їхнього інтегрування в суспільство.

Храмогін Е.В. (ВІКНУ)
д.пед.н., проф. Кучерявий А.О. (ВІКНУ)

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Сучасна людина постійно стикається з випробуваннями, що тестують її стійкість. Суспільні зміни, що набирають обертів з роками, призводять до зростання інформаційного потоку, соціальних, економічних та політичних криз, а також несподіваних технічних та технологічних революцій. Люди також стикаються з особистими випробуваннями, які вимагають від них міцності. Ці навантаження можуть спричиняти стреси, що часто відображаються на психічному здоров'ї, проявляючись у вигляді неврозів, депресії та неадекватної поведінки. Для військових особливо важливою є стресостійкість, оскільки вони піддаються надзвичайно високому рівню стресу під час бойових дій.

Таким чином, зростає значення понять, таких як резилієнтність, життєстійкість та стресостійкість. Ці терміни описують ресурси, необхідні для успішного подолання стресових ситуацій і захисту від їх травматичного впливу. Розуміння та вивчення резилієнтності є важливим для психологів, психотерапевтів та інших фахівців, оскільки це допомагає розробляти психотехнології для профілактики та розвитку резильєнтності, життєстійкості та стресостійкості, а також розвитку здатності самостійно подолати стресові ситуації.

Збільшення інформаційного потоку супроводжується зростанням стресу, що наголошує важливість розвитку навичок управління інформацією для забезпечення психічного благополуччя. Рівень резилієнтності визначає індивідуальну відповідь на стрес, тому тренування психологічної міцності може сприяти подоланню викликів. Відновлення психологічної стійкості після стресу є необхідною складовою для збереження психічного здоров’я. Методи розвитку

резилієнтності, такі як медитація та соціальна підтримка, можуть покращити здатність людини протистояти труднощам. Загалом, збільшення стресостійкості та резилієнтності може сприяти покращенню якості життя та здатності вирішувати життєві виклики.

к.т.н., доц. Черних Ю.О. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ЇХ ПІДГОТОВКИ У ВВНЗ

Протягом останніх років була проведена значна робота щодо приведення організації та змісту підготовки військових фахівців у відповідність до стандартів вищої освіти, досвіду бойового застосування Збройних Сил України, військово-практичної спрямованості навчання курсантів у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ).

Відповідно до статті 10 Закону України «Про вищу освіту» нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти для відповідних освітніх програм формується у термінах програмних результатів навчання.

Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік обов'язкових компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки, сформульований у термінах результатів навчання; вимоги професійних стандартів тощо.

У зв'язку з цим, очевидно, що існує прямий взаємозв'язок між стандартом вищої освіти та професійним стандартом. При цьому, саме професійний стандарт є вихідним, оскільки саме він визначає основні компетентності випускника ВВНЗ, систему службових (бойових) функцій і типових завдань його діяльності, перелік відповідних знань, умінь та навичок, необхідних для їх реалізації. Оскільки до цього часу відсутній достатній досвід щодо розробки подібних нормативних документів для військових фахівців, тому, на нашу думку, необхідно з'ясувати методичні підходи стосовно розробки вказаного стандарту.

До особливостей розробки методики зазначеного стандарту слід віднести те, що професія (компетенція) військового фахівця є загальною для всіх видів його службової діяльності. Характерною ознакою методики є те, що побудова професійного стандарту ґрунтується на компетентнісному і модульному підходах, які передбачають розробку відповідних профілів професійних компетентностей на групу посад у визначеній сфері професійної діяльності. Вона повинна містити їх назви, а також враховувати те, що професійна діяльність розподіляється на структурні елементи (модулі, службові завдання, функції), по кожному з яких встановлюються відповідні вимоги до знань, комплексних і деталізованих умінь.

В методиці має бути реалізований метод аналізу службових завдань за допомогою формального опису їх структури, а також компетентнісний підхід до визначення змісту загальних і професійних компетенцій для кваліфікаційних рівнів, узгоджених з Національною рамкою кваліфікації (далі – НРК). При цьому, структура і зміст професійного стандарту повинні бути максимально

придатні для побудови освітньої програми та навчального плану підготовки у ВВНЗ.

З метою спрощення подальшого переводу вимог професійного стандарту до освітнього, а також ідентифікації укрупнених блоків кваліфікаційних вимог до відповідних рівнів вищої освіти, під час структурування змісту професійного стандарту доцільно ввести поняття «модуль службової діяльності» як автономну структуру службових функцій і компетенцій військового фахівця за відповідним рівнем (ступенем) вищої освіти.

Складовою модуля службової діяльності професійного стандарту, що являє собою самостійний блок виду діяльності й необхідних для їх виконання службових процесів, функцій і компетенцій, пропонується визначити модуль компетентності. Одиницею професійного стандарту доцільно мати елемент модуля компетентності – це завершена одиниця професійного стандарту, що містить розгорнуту характеристику конкретної службової функції, процесу, а також перелік необхідних для її виконання компетенцій, предметів і засобів.

Професійний стандарт військового фахівця пропонується створювати відповідно до алгоритму, що передбачає послідовне виконання робіт в рамках 6 етапів:

1. Визначення сфери службової діяльності;
2. Визначення службових процесів;
3. Визначення для кожного з службових процесів необхідних знань та умінь;
4. Визначення для службових процесів загальних і професійних компетентностей;
5. Розподіл службових процесів за рівнями (ступенями) вищої освіти;
6. Оформлення професійного стандарту військового фахівця.

В основу розроблення професійного стандарту військового фахівця слід покласти метод функціонального аналізу при розподілі визначених Замовником службових процесів з метою обґрунтованої побудови рівнів кваліфікацій професії та співставленні їх з НРК. У найбільш загальному фрагменті структури компетентнісної моделі військового фахівця компетенції, якими він має володіти, розгалужено на дві складові: ключові компетенції і професійні компетенції. Ключові компетенції, в свою чергу, представлено трьома показниками: соціально-особистісні, загальнонаукові та інструментальні, а професійні компетенції – двома: загально-професійні та спеціалізовано-професійні.

Професійні компетенції визначаються на основі аналізу змісту службово-бойових функцій та типових завдань діяльності, що необхідні військовому фахівцеві, із визначенням рівня сформованості кожної з них. У запропонованій компетентнісній моделі випускника зазначені компетенції розгалужено на загально-професійні і спеціалізовано-професійні, які, у свою чергу, можуть бути розподілені на такі: професійно-особистісні; професійно-соціальні; тактико-спеціальні (спеціальні); військово-технічні; методичні.

Шамал В. М. (КОГПА, Кременець)

ІНТЕГРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В НАВЧАЛЬНУ ПРОГРАМУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування національно-патріотичного виховання в сучасній Україні є надзвичайно важливим та необхідним. З 2014 року триває війна на сході України. Для того, щоб українці були єдині, щоб могли давати відсіч ворогу, який не збирається зупинятися на досягнутому і хоче поневолити нашу суверенну державу, потрібно виховувати національно-свідомих патріотично налаштованих громадян.

Левова частка виховання дітей падає на плечі школи та вчителів. Адже вони проводять на уроках багато часу. Потрібно навчати учнів національної свідомості та ідентичності. Щоб вони себе асоціювали з Україною та всім українським. Щоб були горді від того, що вони українці. Належать до сильної нації, яка уміє дати відсіч страшному противнику. Україна та українці незламні – це вже усвідомив увесь світ. Потрібно це усвідомлення передавати молодому поколінню, щоб любов до Батьківщини зростала. Щоб у майбутньому ми мали цілісне свідоме суспільство.

Метою Нової української школі є підготувати творчих, відповідальних, активних і підприємливих громадян, що забезпечить державі потужність та конкурентоспроможну економіку. Без сильної економіки нема сильної держави. В системі освіти центральне місце відводиться середній школі. В ній формується особистість дитини, закладається її світогляд. Мета загальної середньої освіти полягає в розвитку, вихованні та соціалізації особистості, яка усвідомлює себе громадянином України. Дитина повинна уміти навчатися все життя, прагнути до самовдосконалення, бути готовою до свідомого життєвого вибору.

Якщо дивитися зі сторони інформаційних технологій та інформатики, то дитина насамперед повинна навчитися інформаційної гігієни. Одним з інструментів агресії Російської Федерації – є пропаганда її викривлених цінностей та дезінформація (в соціальних мережах чи інших онлайн ресурсах). Тому діти уже з самого малечку, з середньої школи мають уміти розрізняти неправдиву інформацію.

На уроках інформатики за допомогою поєднання інноваційних технологій із дидактичним матеріалом (які мають зміст патріотичного характеру) треба ставити за мету формувати творчу, компетентну особистість, яка інтегрує знання, уміння, навички, які виявляються у прагненні, здатності й готовності до ефективного застосування сучасних засобів інноваційних технологій для вирішення завдань у професійній діяльності, у повсякденному житті, усвідомлюючи при цьому значущість результатів діяльності для своєї держави в майбутньому. Потрібно використовувати різні практичні завдання. Це дозволить зробити навчальний процес цікавішим та сформувати людину, що любить свою батьківщину, є носієм національної культури, рідної мови, традицій.

Зокрема, при вивченні теми «Графіка» можна і треба створювати малюнки з українською символікою, зображення з основними символами України

(соняшник, калина, пшениця та інше), інтер'єри української хати, українців в національних костюмах. Можна запропонувати шаблони для розфарбування писанок.

При вивченні теми «Текст» учням треба пропонувати тексти патріотичного характеру, що формують національну свідомість.

При вивченні «Історії розвитку обчислювальної техніки» учні мають ознайомитися з українськими вченими з інформатики: М. П. Кравчук (створив проєкт першого у світі комп'ютера); В. М. Глушков (фундатор наукової школи кібернетики); К. Л. Ющенко (засновник теоретичного програмування в Україні); М. М. Амосов (засновник біокібернетичних технологій); С. О. Лебедєв (під керуванням якого в 1951 році в Києві було введено в експлуатацію першу ЕОМ).

Загалом на уроках інформатики можна і потрібно інтегрувати національно-патріотичне виховання для того, щоб майбутнє покоління було об'єднаним навколо нашої країни. Щоб жодна країна більше ніколи не напала на нашу Україну. Бо важко воювати з країною, де кожен підтримує кожного.

Шапкін С.Б. (ВІКНУ)

РОСІЙСЬКІ ПРОПАГАНДИСТСЬКІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, МЕДІЙНІ КОЛАБОРАЦІЇ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Спрямованість кремлівського пропагандистського інформаційного впливу на свідомість наших громадян, громадян рф та громадян світової спільноти.

Прояви антиукраїнської дезінформації, дискредитації та деморалізації в російських засобах масової інформації.

Основні завдання, які вирішують пропагандисти кремля:

дискредитації українських та західних проукраїнських політиків, звинувативши їх у корупції і зраді інтересів України;

виправдовування агресії рф проти України та висвітлення ситуації довкола нашої країни з вигідних для кремля позицій;

поширення у медіапросторі дезінформації про начебто «нормалізацію життя» на тимчасово окупованих територіях України за участі у цьому керівництва та уряду рф;

формування в російському та європейському медіапросторі образу «українських нацистів».

Аналіз діяльності найактивнішихи пропагандистських «рупорів кремля»: Російське ИТАР ТАСС, «Інтерфакс», РИА «Новости», ТВ Росія, «Комсомольская правда», «Известия», Газета РУ, Лєнта РУ та інших.

Наслідки поширення на теренах України сепаратизму до війни та колаброціонізму під час війни.

Діяльність московітів та їхніх сателітів – колаборантів щодо налагодження на тимчасово окупованих територіях антиукраїнського телерадіо мовлення.

Специфіка контенту інформаційних матеріалів, які поширюються медіаколаборантами в ефірному просторі тимчасово окупованих територій України.

Безпосередньо, що стосується засобів масової інформації окупованого Криму («РИА Крим», «Кримінформ», «Комсомольская правда Крима», «Кримскоє інформаціонноє агентство», «Севастополь МЕДИА», інші), окупованого Донбасу («Донецький телеканал ЮНІОН», «Донбас ТВ», «Оплот ТВ», «Новоросия ТВ», «Мариупольскоє телевиденьє», «Луганськ – 24», інші) та інших захоплених ворогом територій.

Шаповалов О.О. (ВІКНУ)
к.психол.н., доц. Мась Н.М. (ВІКНУ)

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Сьогодні не існує загальноприйнятого визначення поняття «тренінг», що обумовлює існування різних підходів до тлумачення його змісту. Проте тренінг розуміють як сукупність прийомів, форм і засобів, які використовуються у психологічній практиці.

Поняття «тренінг» має англійське походження (train, training) та означає: навчання, виховання, тренування, дресирування. Така багатозначність властива і науковим визначенням тренінгу. Так, Ю.М. Ємельянов визначає його як групу методів розвитку здібностей до навчання і оволодіння будь-яким складним видом діяльності.

Тренінг визначається і як спосіб перепрограмування моделі управління поведінкою і діяльністю людини. Є визначення тренінгу як частини планованої активності організації, направленої на збільшення професійних знань і умінь, або на модифікацію атитюдів і соціальної поведінки персоналу способами, що поєднуються з цілями організації й вимогами діяльності. У вітчизняній психології поширеними є визначення тренінгу як одного з активних методів навчання, або соціально-психологічного тренінгу.

Так, Л.О. Петровська розглядає соціально-психологічний тренінг як засіб дії, спрямований на розвиток знань, соціальних установок, умінь і досвіду у сфері міжособистісного спілкування, засіб розвитку компетентності в спілкуванні, засіб психологічної дії.

У свою чергу Г.А. Ковальов відносить соціально-психологічний тренінг до методів активного соціально-психологічного навчання як комплексного соціально-дидактичного напряму.

А Б.Д. Паригін говорить про методи групового консультування, описуючи їх як активне групове навчання навикам спілкування в житті і суспільстві взагалі: від навчання професійно корисним навикам до адаптації до нової соціальної ролі з відповідною корекцією «Я-концепції» і самооцінки.

Сьогодні для визначення тренінгу найчастіше використовується термін «психологічна дія». У роботах С.І. Макшанова показано, що тренінг відображає процес руху інформації від одного учасника взаємодії до іншого. Будучи процесуальною характеристикою, поняття «дія» не відображає його мети і

результату, який визначається за допомогою категорії зміни. Дія сама по собі не може служити метою тренінгу і його учасників, які потребують саме його результату. Запропонований С.І. Макшановим термін «навмисна зміна» дає можливість опису всієї безлічі явищ, що відносяться до динаміки психологічних феноменів людини і групи, відображає процесуальні і продуктивні характеристики тренінгу, підкреслює «суб'єкт-суб'єктний» характер тренінгу, ефективність якого пов'язана з прийняттям відповідальності за те, що відбувається у тренінгу, як ведучим, так і учасником, замовником тренінгу. У зв'язку з цим ми пропонуємо визначити тренінг як багатофункціональний метод навмисних змін психологічних феноменів людини, групи і організації з метою гармонізації професійного й особистого буття людини.

доктор філософії Юркова О.І. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОГЕННИХ ВТРАТ У СУЧАСНИХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТАХ

Аналіз 10-ти річного досвіду ведення бойових дій на території нашої держави переконливо свідчить, що поряд з неминучими фізичними втратами, також мають місце і відчутні психогенні втрати. Частіше за все, каталізаторами їх виникнення є технологічність засобів ураження, висока інтенсивність бойових дій, специфіка сприйняття військовослужбовцем картини бою, постійно існуюча загроза для життя та здоров'я, інформаційний вакуум, втрата товаришів в бою та інше.

Однією із основних якостей, яка характеризує боєздатність сучасної армії є здатність її солдат протистояти тим негативним впливам, які супроводжують їхню професійну діяльність. Для кожного військовослужбовця війна представляє собою множину боїв свого підрозділу, коли здатність протистояти психологічним навантаженням є вирішальною умовою ефективного бою. Проблема полягає в тому, що людська сутність є вразливою. Історія вказує на те, що як би добре не були підготовлені війська, якими б злагодженими не були їх дії, солдати, можуть не витримати тих психологічних навантажень, які навалюються на нього під час бою. І дійсно, у військовій історії є багато прикладів того, що ніхто не застрахований від стресових ситуацій бою. Знаходячись довгий час на лінії зіткнення неможливо не постраждати від різноманітних психогенних впливів.

Враховуючи той факт, що для теперішньої війни притаманно застосування високоточної зброї, яка може уражати цілі на дальніх дистанціях, ризик потрапити під обстріл не знаходячись у безпосередній близькості з ворогом значно зростає. Відповідно, психогенному впливу піддаються не тільки ті військовослужбовці, що ведуть активні бойові дії, а й ті, які знаходяться в тилових підрозділах та підрозділах забезпечення.

Психогенний вплив бойових умов складається не тільки з прямої загрози, а і з очікування її реалізації. В таких умовах психіка військовослужбовця знаходиться на високому рівні готовності. Це обумовлено тим, що наявність

відчуття небезпеки автоматично змушує фізіологію організму реагувати. Відповідно, коли відчуття небезпеки досить довго впливає на організм, наприклад протягом декількох днів, біологічні системи організму, реагують на стресові реакції, перенапружуючись до такого рівня, що можуть спровокувати розвиток психічного захворювання. В наслідок цього, зростання кількості психогенних втрат серед військовослужбовців, відповідно, виникає питання спроможності ведення ефективних бойових дій підрозділом в цілому.

Отже, у зв'язку із активним впливом стрес-факторів бою на психіку військовослужбовців особливої актуальності в сучасних умовах набуває питання розпізнання і протидії стресовим станам, їх прогнозування, попередження, а також профілактика бойових психічних травм особового складу.

Яцишин М. (ВІКНУ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ ЗАГИНУЛИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ НИМ ОБОВ'ЯЗКІВ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Забезпечення соціально-правового захисту сімей військовослужбовців, які загинули під час виконання бойових завдань по захисту територіальної цілісності та незалежності України є важливою складовою суспільної відповідальності перед тими, хто віддав своє життя за безпеку і захист країни. Для забезпечення цього існують різні програми та заходи, серед яких можна виділити наступні:

пенсійне забезпечення – члени сімей загиблих військовослужбовців мають право на пенсійне забезпечення, яке спрямоване на забезпечення їх основних потреб і підтримку у важкі часи.

медичне страхування та медична допомога – члени сімей зазначеної категорії мають право на медичне страхування та доступ до медичної допомоги, що може включати як загальні програми державної медицини, так і спеціалізовану допомогу для ветеранів та їх родин;

соціальні пільги та допомога – держава надає різноманітні соціальні пільги і допомогу сім'ям загиблих військовослужбовців, включаючи матеріальну допомогу, підтримку у вирішенні житлових питань, освітню та психологічну підтримку;

підтримка дітей – діти загиблих військовослужбовців мають право на першочерговий доступ до освіти, медичної допомоги та інших соціальних послуг. Часто це включає стипендії, гранти та інші програми підтримки.

пам'ять та вшанування – вшанування пам'яті загиблих військовослужбовців суспільством через різноманітні заходи пам'яті, включаючи встановлення пам'ятних знаків, участь у ветеранських заходах та інші ініціативи.

Загальна мета цих заходів полягає в тому, щоб забезпечити повноцінне і гідне життя сімей загиблих військовослужбовців та визнати їхні внески у безпеку та свободу країни. Піклування про родини загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України є

обов'язком держави та її народу. Кожен громадянин України у спілкуванні з родинами полеглих воїнів має пам'ятати про високу ціну Незалежності України та можливості кожного жити у вільній рідній країні. Підтримка родин загиблих Героїв має стати свідчення поваги до здійсненого ними подвигу.

Ярова Т. (ВІКНУ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ В ІНТЕРЕСАХ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ПЕРСОНАЛУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Ефективна взаємодія між суб'єктами та об'єктами соціального супроводу є важливою складовою для забезпечення гармонійної та ефективної діяльності. Важливо створити позитивне та довірливе співробітництво між фахівцями соціального супроводу, командирами всіх рівнів та військовослужбовцями. Це дозволить швидше виявляти та розв'язувати проблеми та конфлікти, сприятиме формуванню соціальної стабільності у військовому середовищі. Ефективна взаємодія сприятиме налагодженню зворотного зв'язку та формувати у об'єктів соціального супроводу впевненість, що комунікація і взаємодія з фахівцями соціального супроводу не вплине на їх службову кар'єру, а, навпаки, сприятиме вирішенню проблем. У свою чергу, важливо, щоб командири всіх рівнів підтримували взаємодію з фахівцями соціального супроводу, враховуючи це як частину загальної підтримки військовослужбовців.

Організовуючи взаємодію в інтересах соціального супроводу слід чітко усвідомлювати, що її основна мета спрямована на виконання взаємозалежних завдань: соціальна інтеграція окремих індивідів у соціальні групи та спільноти, а останні у єдину та цілісну систему функціонування військового середовища; відділення та відокремлення різних груп один від одного в процесі їх спілкування та взаємодії, що призводить до глибокого усвідомлення ними своєї специфіки, більш ефективного виконання властивих їм функцій; створення позитивних передумов для підготовки, прийняття та здійснення управлінських рішенн. Ефективність взаємодії між структурними елементами соціального супроводу залежить від активності, їхньої особистісного готовності до взаємодії та вирішення поставлених завдань.

Основні принципи ефективної взаємодії подібні до принципів комунікації, зокрема: принцип точності та ясності – чітке визначення основних потреб, вироблення єдиних алгоритмів для їх забезпечення; принцип уваги – зосередження основних зусиль на особистості військовослужбовця, його потребах та проблемах; принцип зворотного зв'язку – обов'язкове інформування зацікавлених сторін у отриманих результатах; принцип своєчасності – надання соціальних послуг тоді, коли вони необхідні; принцип безперервності та постійності – забезпечення цілісності, сталості та систематичності в організації та реалізації заходів соціального супроводу.

Ефективна взаємодія в загальній системі функціонування військового підрозділу має вирішальне значення, здійснює конструктивний вплив на формування цінностей, сприяє досягненню взаєморозуміння та стабільності функціонування у військовому середовищі. Ефективна взаємодія – основна передумова формування, функціонування та розвитку всіх соціальних систем, тому що забезпечує зв'язок між людьми, дозволяє накопичувати і передавати набутий досвід.

Яскульський О.В. (ВІКНУ)
д.психол.н., проф. Сафін О.Д. (ВІКНУ)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Психічне здоров'я особистості є необхідною передумовою для її ефективної діяльності загалом і особливо професійної. Сучасні погляди на людину як на унікальну особистість вимагають вирішення нових проблем, зокрема, збереження її фізичного та психічного здоров'я.

Вплив різноманітних негативних чинників, таких як соціальні, психологічні, економічні, призводить до високого рівня нервово-психічної напруги, що в свою чергу призводить до різноманітних негативних явищ у поведінці та діяльності особистості, таких як відчуття душевного дискомфорту, негативні психічні стани та межові нервово-психічні розлади.

Ця проблема є особливо актуальною для особового складу військових, правоохоронних та інших спеціалізованих державних формувань, які постійно виконують свої обов'язки в умовах високого напруження та екстремальності. Вимоги до стану їх здоров'я і фізичного розвитку є особливо високими через виконання відповідальних завдань, що може викликати підвищену нервово-психічну напругу та негативно впливати на ефективність службової діяльності. Важливою є роль військового керівника у збереженні психічного здоров'я підлеглих, оскільки він впливає на їхню особистість та соціально-психологічні процеси з метою поліпшення їхнього стану та досягнення поставлених цілей.

Зростаючі вимоги до підготовки військових керівників, особливо враховуючи їх відповідальність за збереження життя та здоров'я підлеглих, вказують на необхідність системного підходу до цієї проблеми. Хоча питання психічного здоров'я людини вивчаються медичною психологією, патопсихологією, психіатрією та психотерапією, його теоретичне та методичне вирішення для військовослужбовців залишається недостатньо розробленим.

Військова практика ставить перед дослідниками актуальні завдання щодо збереження психічного здоров'я в умовах військової діяльності, враховуючи її специфічність.

Високий рівень фізичного та психічного навантаження, відповідальність та екстремальні умови можуть призводити до різноманітних психічних розладів. На жаль, проблеми зі збереженням психічного здоров'я військовослужбовців часто розглядаються фрагментарно, не враховуючи системний підхід до їх вирішення.

Серед широкого спектру питань, які потребують свого вирішення, не розробленими залишаються питання, які стосуються аналізу психологічних аспектів діяльності військового керівника як суб'єкта впливу на психічне здоров'я підлеглого особового складу; виявлення та обґрунтування показників психологічної готовності військового керівника до збереження психічного здоров'я військовослужбовців; експериментального вивчення діяльності військових керівників в ролі суб'єктів збереження психічного здоров'я військовослужбовців; виявлення психологічних чинників та умов ефективного збереження психічного здоров'я військовослужбовців.

Собчук Р. (ВІКНУ)

TELEGRAM-КАНАЛИ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА КУРСАНТІВ

Починаючи з 2018 року, Telegram почав набирати оберти на території України у зв'язку із заблокуванням популярних російських соцмереж «Вконтакте» та «Одноклассники». З того часу ця соціальна мережа набула широкого поширення серед населення України через простоту використання та великий вибір споживаної інформації. Хоча цю платформу використовують і представники українського політичного та військового керівництва, вона є не дуже надійною через прихований вплив на своїх глядачів та постійним зростанням каналів із специфічним сегментом інформації, який також спрямовується на майбутніх офіцерів – курсантів.

Сучасні військові конфлікти відбуваються не тільки на полі бою, а й в інформаційному просторі. Країна-агресор намагається поширювати фейки, дезінформацію та штучну дестабілізацію політичної й економічної ситуації з метою завербування нових сил і збільшення масштабів злочину. Але в окремих випадках може спостерігатися маніпуляція зі сторони українських джерел інформації, що можуть перебувати під впливом російського фінансування.

Особливого значення під час інформаційної війни має пропаганда, оскільки її ефективне створення та впровадження надає перевагу ворогу. Кінцева мета інформаційного впливу – зміна світогляду, системи цінностей, моделі поведінки, нав'язування чужої культури.

Найважливіше, що намагається зробити російське ІПСО через телеграм-канали – це руйнування механізмів традиційної самоідентифікації. Вони намагаються змінити хід історії та нав'язати нам свою належність до них, що ми є «братськими народами» та «штучно створений народВплив телеграм-каналів на спосіб мислення курсантів є досить значний: його можна оцінити як і позитивно, так і негативно. Негативний вплив серед офіцерської та курсантської спільноти здійснює телеграм-канал «Начштабу» що збирає персональну інформацію та дає «можливість» поширити власні негативні відгуки через свій канал. Попри те, що Генеральний штаб спростував належність каналу до Збройних сил України, вони намагаються це розвіювати.

В осередку курсантів різних ВВНЗ найпоширенішим телеграм-каналом є «SLON FM», який набув популярність завдяки розголосу інформації про вирішення матеріально стану курсантів в умовах війни. Цей канал охоплює в собі аудиторію як і курсантів, так і офіцерів. Проаналізувавши дане джерело, було виявлено, що при зменшенні аудиторії та активності користувачів піднімається тема грошового забезпечення та додаткових виплат, але, у більшості випадків, дана інформація є хибною. Хоча цей канал не вважається ворожим, але відбувається його засудження керівництвом різних ВВНЗ через різке висвітлення інформації про навчальні заклади та створення візуалізації поганих умов навчання в різних закладах, поширюючи цю інформацію серед абітурієнтів та ліцеїстів військових ліцеїв, що значно впливає на майбутній вибір професії та обороноздатність країни.

Але, попри всю інформаційну небезпеку, керівництву різних ВВНЗ варто формувати критичне мислення у курсантів. Це дозволить їм винести раціональне судження щодо запропонованої їй точки зору або моделі поведінки а також розпізнавати пропаганду в сучасному інформаційному просторі, відрізняти аргументи від прийомів маніпулювання, визначаючи надійність того чи іншого джерела.

СЕКЦІЯ № 2
ТЕХНІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

к.т.н., с.н.с. Гахович С.В. (ВІКНУ)
Матвієнко Є.О. (ФРЕКС КНУ)

ДЕТЕКТУВАННЯ ЛІТАКІВ НА СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКАХ ЗА ДОПОМОГОЮ ГЛИБОКИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Згідно даних звіту огляду і планування ринку аерофотознімків (з 2022 року по 2032 рік), який був зроблений провідним постачальником послуг зі спеціалізованих досліджень ринку та консалтингу Future Market Insights, за останні кілька років і в майбутньому в Сполучених Штатах Америки, Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії спостерігається і планується стрімкий сукупний середньорічний темп зростання попиту на аерофотознімки, зроблені за допомогою супутників, літаків чи засобами БПЛА – для зазначених країн це близько 13,30%. Величезний попит на аерофотознімки в тому ж звіті пояснюється значною кількістю сфер їх застосувань, а саме:

- у геонаукових дослідженнях навколишнього середовища;
- у сільському та лісовому господарстві, містобудуванні;
- у військовій промисловості та розвідці;

Однією з найбільш актуальних сфер застосування аерофотознімків є військова промисловість та розвідки армій світу. Станом на 2024 рік відбувається російсько-українська війна, тому відповідно до звіту ексголовнокомандувача Збройними силами України Залужного Валерія Федоровича для перемоги російською федерацією. Україні необхідний контроль над повітряним простором для проведення великомасштабних наземних операцій. Одним з пунктів досягання вказаної цілі є знищення ворожої авіації на аеродромах, що можливо здійснити при правильно проведеній розвідці за допомогою дронів для визначення кількості, видів літаків та їх координат положення і в подальшому їх знищенні.

Для виконання розвідувальних/контрнаступальних дій на аеродромах противника найкраще підходять дрони, оскільки вони відносно дешеві та нескладні у виготовленні, погано детектуються засобами радіолокації, а головне – можуть здійснювати аерофотозйомку на значній висоті від поверхні землі та мають можливість інтегрування штучного інтелекту для множинного виявлення та знаходження положень літаків. Досягнення сучасної науки та техніки в галузі штучного інтелекту пропонують багато видів добре натренованих моделей для виконання даної задач. Проте слід зауважити їх головні проблеми – дефіцит анотованих даних, масштаб зображення (літаки на аерофотознімках зазвичай доволі дрібні), зображення крім літаків містять велику кількість інших об’єктів (адміністративні будівлі, вежі керування, термінали, телескопічні трапи, злітно-посадкові смуги, метеорологічні станції

тощо), літаків на зображенні може бути доволі багато, можуть бути різних моделей та лінійних розмірів, можуть займати різні положення в просторі.

Проаналізуємо, до прикладу, розроблену методику виявлення і локалізації літаків на аерофотознімках набору даних «Airbus Aircraft» представлену в дослідницькій науковій роботі. Головною перевагою розробленої методики для вирішення задачі виявлення і локалізації літаків на супутникових знімках є застосування у побудові архітектури моделі сучасних базових моделей та алгоритмів детектування об'єктів, що наразі активно розвиваються через високі показники якості роботи в задачах комп'ютерного зору (для найкращої (за показниками метрик якості роботи) моделі серед представлених за базову модель було взято детектор на основі трансформера (ViTDet) (головні особливості – можливість отримання великомасштабної карти ознак об'єкта, можливість вбудовування в будь-яку архітектуру детектора), що був застосований також в асиметричному автокодувальнику (MAE); як алгоритм детектування об'єктів - Cascade Mask RCNN (головна особливість - багатоступеневі класифікатори, що дають змогу відкинути непідходящі об'єкти на початкових етапах аналізу області зображення)). Вагомими недоліками розробленої архітектури моделі для виявлення і локалізації літаків на аерофотознімках є значні витрати часу на навчання та перевірку роботи моделі (навчання моделі триває 750 епох), необхідність в потужних апаратних ресурсах (треба володіти відеокартою з великою кількістю відео пам'яті), складність архітектури моделі, низькі показники метрик якості роботи.

Таким чином створення моделі глибоких нейронних мереж, яка здатна з високою точністю виявляти та локалізувати літаки різних типів, лінійних розмірів, що займають різноманітні положення на супутникових знімках на сьогодні актуальна. Модель глибоких нейронних мереж дозволить значно покращити точність детектування літаків на аерофотознімках, що може бути застосовано у військовій промисловості для проведення розвідувальних/контрнаступальних операцій засобами БПЛА.

к.військ.н., доц. Коваленко С.Д. (ВІКНУ)

УЗАГАЛЬНЕННЯ, ВИВЧЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ БОЙОВОГО ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ СКЛАДОВИХ СИЛ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ТА ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Для досягнення перемоги над агресором – російською федерацією, її збройними силами необхідно постійно проводити аналіз бойових дій, узагальнювати та вивчати бойовий досвід застосування Сил оборони, здійснювати постійну взаємодію між їх складовими.

Ефективність цього процесу буде напряму пов'язана з питаннями впровадження бойового досвіду в освітній процес та практичну діяльність за рахунок функціонування військових навчальних закладів Сил оборони держави.

Питаннями узагальнення бойового досвіду згідно до завдань та рекомендацій повинні займатись структурні підрозділи органів управління частин, з'єднань та угруповань та інформувати відповідні ВВНЗ.

На нашу думку, на початковому етапі, питання вивчення бойового досвіду можна розділити на вивчення бойового досвіду застосування військ (сил) на основі використання нових прийомів та форм тактичних дій, та вивчення застосування нових або удосконалених зразків військової техніки та озброєння.

Хотілося б розглянути ці питання на прикладі вивчення та впровадження бойового досвіду в навчальному процесі Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зокрема дисциплін кафедри управління та повсякденної діяльності підрозділів.

На першому, організаційному етапі, на засіданні кафедри було визначено порядок збору матеріалів бойового досвіду, їх вивчення та створення відповідних об'єднаних текстових та електронних матеріалів. Причому кожний наступний матеріал, який надходив, розглядався науково-педагогічними працівниками та визначалась ступінь впровадження в навчальний процес.

Дії противника на початковому періоді війни та в подальшому змусили періодично вносити зміни (корегування) в робочі програми дисциплін кафедри.

Мова йде про питання ведення бойових дій, основ бойового застосування підрозділів, бойових можливостей та організаційно-штатної структури.

Ці зміни безпосередньо вплинули на питання військового управління, особливо на створення системи управління від угруповань військ до підрозділів.

На кафедрі вивчення цих питань покладено на дисципліну «Основи військового управління».

Як результат до робочих навчальних програм дисципліни «Основи військового управління» були внесені зміни в теми та навчальні питання занять – «Пункти управління», «Бойові документи», «Практична робота командира з бойовими документами». Особливо зміни стосувались питань створення відповідних груп та секцій на командних пунктах, взаємодії з іншими військовими формуваннями та силовими структурами (оперативні групи), а також забезпечення стійкості та безперервності функціонування командних пунктів в сучасних бойових діях.

Дуже важливу роль у впровадженні бойового досвіду відіграють застосування нових зразків озброєння та військової техніки. Особливу увагу необхідно звертати на зміни в тактико-технічних характеристиках таких як імовірність (точність) та дальність ураження. Ці питання вносять суттєві зміни і в тактичні дії і в організаційно-штатну структуру і до питань всебічного забезпечення. Як результат було внесено відповідні зміни до тематики та навчальних занять інших дисциплін кафедри.

Безумовно, що найбільшої ефективності процес вивчення та впровадження бойового досвіду досягне після закінчення бойових дій – нашої перемоги. Але на даному етапі ми вважаємо за нагальну необхідність внесення змін в навчальні матеріали для підготовки всіх категорій військовослужбовців Збройних Сил України та інших складових Сил оборони.

Сподіваємось що наш приклад допоможе ефективному впровадженню бойового досвіду застосування складових Сил оборони держави в освітній процес та практичну діяльність.

д. філософії Коваль М.О. (ВІКНУ)
к.т.н., с.н.с. Охрамович М.М. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЕЗДРОТОВИХ СЕНСОРНИХ МЕРЕЖ

Розвиток бездротових сенсорних мереж був зумовлений військовими технологіями. Сьогодні бездротові системи складаються з розподілених незалежних пристроїв, оснащених специфічними датчиками для контролю фізичних умов. Перші сенсорні мережі почали досліджувати на початку 80-х років XX століття. Управління передових досліджень та розробок Міністерства оборони США, запропонувало програму розподілених сенсорних мереж (РСМ) для використання в американських військових. На той час система агентства з перспективних дослідницьких розробок використовувалась кілька років і складалася з близько 200 центральних комп'ютерів у різних університетах та науково-дослідних інститутах. Планувалося, що РСМ матиме велику кількість просторово розподілених недорогих чутливих датчиків, які будуть взаємодіяти між собою. У цьому випадку інформація надсилається в будь-який вузол, де її можна використовувати найкращим чином. Перші дослідники сенсорних мереж чітко розуміли розподіл сенсорних мереж. Тобто сенсори були досить об'ємними (за розмірами дорівнювали взуттєвій коробці або навіть більше), а можливості практичного застосування були не великі. Більше того, перші розподілені сенсорні мережі не були тісно пов'язані з бездротовим зв'язком.

Досягнення в галузі обчислювальної техніки, зв'язку та мікроелектричних систем призвели до значного прогресу в дослідженнях бездротових сенсорних мереж (БСМ) та наблизили їх до досягнення оригінального дизайну. Основним завданням нових досліджень сенсорних мереж стали мережеві технології та обробка мережевої інформації.

Зокрема, сенсори стали набагато меншими і дешевшими, а це, в свою чергу, призвело до появи великої кількості практичних застосувань сенсорних мереж.

Слід зазначити, що Агентство США з перспективних досліджень започаткувало нову хвилю досліджень сенсорних мереж, запустивши дослідницьку програму SensIT. Ця програма дозволила сучасним сенсорним мережам оволодіти новими можливостями, таким як: динамічні запити та постановка завдань, бездротові самоорганізуючі мережі, перепрограмування та багатофункціональність. Висока вартість - головна проблема, яка перешкоджає розвитку промислових комунікаційних технологій. Мережева технологія бездротового датчика дозволяє так зване «читання скрізь» протягом усього промислового процесу. Вона зможе забезпечити досягнення та підтримку важливих параметрів, які недоступні при онлайн-моніторингу через

вищезазначені витрати. Ці параметри є важливими для здійснення оптимального контролю для досягнення мети покращення якості продукції та зменшення споживання енергії.

к.т.н., с.н.с. Мірошниченко О.В. (ВІКНУ)
Лукіянчук А.А. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ (БПЛА) У ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ

У сучасному світі роль безпілотних літальних апаратів (БПЛА) в військових операціях значно зростає. Завдяки поєднанню передових технологій у сфері авіації, інформаційних технологій та військової стратегії, БПЛА стають невід'ємною складовою бойового арсеналу багатьох країн. Проте їх застосування має свої особливості, які вимагають ретельного аналізу та обговорення.

Тактичні переваги. БПЛА забезпечують військам значні переваги в термінах розвідки, навігації та ударної сили. Вони здатні безпечно та ефективно здійснювати розвідку над ворожою територією, надавати реальний час на збір інформації та передавати ці дані у штаби та польові підрозділи. БПЛА можуть також виконувати ударні операції з мінімальним ризиком для власних військ, що робить їх надзвичайно корисними для ведення асиметричних війн та операцій проти терористичних груп.

Етичні питання. Застосування БПЛА також викликає етичні дебати, особливо коли йдеться про цілеспрямовані удари. Питання про колатеральні збитки та ризик неправильного визначення цілей виникають у контексті використання автономних систем та штучного інтелекту. Необхідно розробляти міжнародні стандарти та правила, щоб уникнути недопущення непередбачених наслідків у процесі ведення військових операцій.

Кібербезпека. З уведенням БПЛА у військове використання виникає нове напрямок кібербезпеки. Збір, передача та обробка великої кількості конфіденційної інформації потребує надійних заходів забезпечення кібербезпеки. Злам БПЛА може мати серйозні наслідки, включаючи втрату контролю над апаратом або його використання проти власних сил.

Розвиток та інновації. Продовження досліджень у сфері розвитку та вдосконалення БПЛА є ключовим аспектом військової стратегії багатьох країн. Зокрема, робота над збільшенням автономності, зменшенням вразливості до кібератак, а також розширенням функціональних можливостей таких апаратів забезпечить подальше підвищення їхньої ефективності та універсальності.

Застосування БПЛА у військових конфліктах відкриває нові можливості для ведення операцій з мінімальними ризиками для власних військ. Перевагами застосування БПЛА є: підвищена розвідувальна здатність, точне та ефективне прицільне ураження, мінімізація ризику для персоналу, доступ до важкодоступних регіонів. Проте це також вимагає уважного врахування етичних, правових та кібербезпекових аспектів. Необхідно враховувати можливості виявлення та знищення БПЛА, що вимагає від операторів знаходити та використовувати засоби

контрзаходу, такі як системи ППО та засоби електронної боротьби. БПЛА піддаються ризику кібератак, що може призвести до втрати контролю над ними та використання їх проти власних сил або цивільних об'єктів. Розвиток і вдосконалення БПЛА залишаються актуальними завданнями для досліджень у галузі військової науки та технологій.

Матвієнко Є.О. (ФРЕКС КНУ)

ДЕТЕКТУВАННЯ ЛІТАКІВ НА СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКАХ ЗА ДОПОМОГОЮ ГЛИБОКИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ

Згідно даних звіту огляду і планування ринку аерофотознімків (з 2022 року по 2032 рік), який був зроблений провідним постачальником послуг зі спеціалізованих досліджень ринку та консалтингу Future Market Insights, за останні кілька років і в майбутньому в Сполучених Штатах Америки, Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, Японії, Китаї, Індії та низки інших країн спостерігається і планується стрімкий сукупний середньорічний темп зростання попиту на аерофотознімки, зроблені за допомогою супутників, літаків чи засобами БПЛА – для зазначених країн це близько 13,30%. Величезний попит на аерофотознімки в тому ж звіті пояснюється значною кількістю сфер їх застосувань, а саме:

- у геонаукових дослідженнях навколишнього середовища;
- у сільському та лісовому господарстві, містобудуванні;
- у військовій промисловості та розвідці;

Однією з найбільш актуальних сфер застосування аерофотознімків є військова промисловість та розвідка армій світу. Станом на 2024 рік відбувається російсько-українська війна, тому відповідно до звіту ексголовнокомандувача Збройними силами України Залужного Валерія Федоровича для перемоги над РФ Україні необхідний контроль над повітряним простором для проведення великомасштабних наземних операцій. Одним з пунктів досягання вказаної цілі є знищення ворожої авіації на аеродромах, що можливо здійснити при правильно проведеній розвідці за допомогою дронів для визначення кількості, видів літаків та їх координат положення і в подальшому їх знищенні.

Для виконання розвідувальних/контрнаступальних дій на аеродромах противника найкраще підходять дрони, оскільки вони відносно дешеві та нескладні у виготовленні, погано детектуються засобами радіолокації, а головне – можуть здійснювати аерофотозйомку на значній висоті від поверхні землі та мають можливість інтегрування штучного інтелекту для множинного виявлення та знаходження положень літаків. Досягнення сучасної науки та техніки в галузі штучного інтелекту пропонують багато видів добре натренованих моделей для виконання даної задачі, проте слід зауважити їх головні проблеми – дефіцит анотованих даних, масштаб зображення (літаки на аерофотознімках зазвичай доволі дрібні), зображення крім літаків містять велику кількість інших об'єктів (адміністративні будівлі, вежі керування, термінали, телескопічні трапи, злітно-посадкові смуги, метеорологічні станції тощо), літаків на зображенні може бути

доволі багато, можуть бути різних моделей та лінійних розмірів, можуть займати різні положення в просторі.

Проаналізуємо, до прикладу, розроблену методику виявлення і локалізації літаків на аерофотознімках набору даних «Airbus Aircraft» представлену в дослідницькій науковій роботі. Головною перевагою розробленої методики для вирішення задачі виявлення і локалізації літаків на супутникових знімках є застосування у побудові архітектури моделі сучасних базових моделей та алгоритмів детектування об’єктів, що наразі активно розвиваються через високі показники якості роботи в задачах комп'ютерного зору (для найкращої (за показниками метрик якості роботи) моделі серед представлених за базову модель було взято детектор на основі трансформера (ViTDet) (головні особливості – можливість отримання великомасштабної карти ознак об’єкта, можливість вбудовування в будь-яку архітектуру детектора), що був застосований також в асиметричному автокодувальнику (MAE); як алгоритм детектування об’єктів - Cascade Mask RCNN (головна особливість - багатоступеневі класифікатори, що дають змогу відкинути непідходящі об’єкти на початкових етапах аналізу області зображення)). Вагомими недоліками розробленої архітектури моделі для виявлення і локалізації літаків на аерофотознімках є значні витрати часу на навчання та перевірку роботи моделі (навчання моделі триває 750 епох), необхідність в потужних апаратних ресурсах (треба володіти відеокартою з великою кількістю відеопам’яті), складність архітектури моделі, низькі показники метрик якості роботи.

Зважаючи на наявні недоліки існуючих методик виявлення і локалізації літаків на супутникових знімках було обрано саме цю тему для дослідження. Результатом виконання наукової дослідницької роботи має стати модель глибоких нейронних мереж, що здатна з високою точністю виявляти та локалізувати літаки різних моделей, лінійних розмірів та які займають різноманітні положення на супутникових знімках. Запропонована модель глибоких нейронних мереж дозволить покращити точність детектування літаків на аерофотознімках, що може бути застосовано у військовій промисловості для проведення розвідувальних/контрнаступальних операцій засобами БПЛА.

Сотніков Є.О. (ВІКНУ)

ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ВІЙСЬКОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ

Інновація це новітній продукт в галузі техніки. Інноваційні технології виконують безліч завдань в умовах відбиття нападу росії. Використання інноваційних технічних засобів, технологій, чи методів управління дає можливість прориву у протистоянні, як винайдення китайцями пороху на початку першого тисячоліття. Безпілотні системи (БПЛА)

БПЛА це один з ключових трендів розвитку військових технологій. Ці системи можуть працювати без участі пілота у керуванні.

Переваги БПЛА у військовій діяльності.

Розвідка. БПЛА забезпечують збір розвідданих та нагляд. Оснащуються різними сенсорами, такі як: камери, термальні зонди, лазерні далекоміри тощо. Це дозволяє отримувати високоякісне зображення військовим підрозділам для прийняття важливих рішень.

Ударні БПЛА використовуються для ударних операцій по ворожій техніці та військовим цілям.

Логістика. Системи можуть бути використані для доставки матеріалів на передову не ризикуючи життям людей (боєприпаси, запасні частини, медицина...) Розробляються та використовуються для евакуації поранених або пошуково-рятувальних операцій.

Контроль територій. БПЛА можуть здійснювати оперативний контроль над територією. Можуть фіксувати ворога, стежити за кордонами та об'єктами.

Розширена реальність (AR) це технологія додавання віртуальних ефектів, інформації, або об’єктів до реального світу. В цьому допомагають технічні пристрої доповненої реальності (гарнітури, окуляри, смартфони). При використанні в навчанні солдатам дається можливість отримати практичний бойовий досвід не ризикуючи життям. AR дозволяє солдатам отримати інформацію про ціль, яка перебуває в полі зору (розмір, відстань до цілі, навігацію). Використовуючи ці дані, солдат має додаткову інформацію про сили противника, ідентифікацію цілі та більш зважено приймає рішення.

Віртуальна реальність (VR) це технологія, в якій повністю створене імерсивне середовище, де користувачі взаємодіють із віртуальними світами, які відтворюють реальні або уявні події.

Значення інновацій у військовому застосуванні VR :

Бойове навчання: Військові можуть тренувати бійців у віртуальному середовищі, щоб запровадити навички, вдосконалити тактику.

Психологічна підготовка: VR допомагає підвищити психологічну підготовки солдатів до бойових умов, зробити стійкими до стресу.

Віртуальні тренажери: VR створює симуляцію робіт із новими та системами та складним обладнанням, для пілотів літаків або танкістів.

Робототехніка. Збільшення присутності роботів на полі бою цінне з багатьох причин. Роботизовані виконавці залучаються до ризикованих робіт, зберігаючи від втрати особового складу. Вони можуть працювати без перерви, не потребують сну або відпочинку, комп’ютерне бачення роботів більш ефективне вдень і вночі, роботи здатні обробляти великі обсяги інформації.

У війні проти росії, де людський ресурс є чисельнішим і найдешевшим (цитуючи статтю В. Залужного для «Washington Post»), використання інноваційних засобів може стати рішенням, яке забезпечить перевагу на полі бою та призведе до швидшої перемоги.

Циганюк В.О. (ФРЕКС КНУ)

АВТОМАТИЗАЦІЯ СТВОРЕННЯ КРЕСЛЕНЬ ПОГРУЗКИ АВТОМОБІЛІВ НА АВТОВОЗИ

У сучасному світі, де технології швидко розвиваються і визначають нові стандарти для бізнесу та виробництва, автоматизація стає необхідною складовою успішної діяльності в різноманітних галузях та секторах. Вона не лише підвищує ефективність виробничих процесів, але й забезпечує конкурентоспроможність та інноваційність, що є ключовими чинниками у мінливому світі бізнесу.

Однією з основних переваг автоматизації є підвищення продуктивності та оптимізація робочих процесів. Заміна ручної праці на автоматизовані системи дозволяє підприємствам використовувати ресурси більш ефективно та швидше реагувати на зміни в ринкових умовах. Це важливо не лише для збільшення прибутковості, але й для збереження конкурентоспроможності компанії.

У галузі логістики та транспорту, де швидкість та точність грають критичну роль, автоматизація створення креслень погрузки автомобілів на автовози має велике значення. Цей процес є критичним етапом в ланцюгу постачання, а тому його оптимізація може призвести до значних переваг для перевізників, виробників та інших учасників логістичних процесів. Зменшення імовірності пошкоджень під час транспортування є однією з ключових переваг автоматизації створення креслень.

Сучасні технології дозволяють точно визначати оптимальні позиції для розміщення автомобілів на автотранспортному засобі, зменшуючи ризик пошкоджень та забезпечуючи надійність та цілісність вантажу під час перевезення. Крім того, можливість розрахувати оптимальні конфігурації для різних типів автомобілів забезпечує максимальне використання простору на автотранспортному засобі та уникнення неправильного розташування автомобілів.

Важливим кроком у напрямку оптимізації процесу створення креслень є розробка алгоритмів оцінки, які дозволяють вибрати оптимальніші рішення для ефективного та безпечного перевезення автотранспорту. Ці алгоритми враховують різні аспекти конфігурації розташування автомобілів на автовозі та допомагають вибрати найкращі рішення для подальшої роботи.

Отже, в сучасному світі автоматизація стає необхідним елементом для підвищення ефективності, конкурентоспроможності та безпеки в різних галузях, зокрема у логістиці та транспорті. Розвиток та впровадження автоматизованих систем є ключовими завданнями для успішного функціонування сучасних підприємств.

Таким чином, моє рішення проблеми оптимізації погрузки автомобілів на автовози полягає в написанні алгоритмів для оптимізації процесу створення креслень для погрузки автомобілів. Ці алгоритми можуть враховувати різні фактори, такі як розмір автомобілів, типи, обмеження на масу та об'єм автомобілів, вимоги безпеки та інші параметри. Крім того, в подальшому дані алгоритми можуть бути використані у вигляді програмного забезпечення або

вбудовані в автоматизовані системи створення креслень, щоб автоматично генерувати оптимальні плани погрузки автомобілів. Такий підхід дозволить забезпечити швидке та точне розташування автомобілів на автовозі, зменшуючи ризик пошкоджень та підвищуючи загальну ефективність логістичних процесів.

Шамрай Н.М. (ВІКНУ)
Грибенюк Я.В. (ВІКНУ)

ОЦІНКА ЯКОСТІ МЕТОДУ ВИЯВЛЕННЯ ОБ'ЄКТІВ НА СУПУТНИКОВИХ ЗНІМКАХ НА ОСНОВІ АЛГОРИТМУ FIREFLY

На сьогоднішній день ситуативно обізнаність на полі бою особливо важлива для планування різних дії та для отримання оперативної, надійної і детальної інформації. Тому виникає необхідність зібрати всю можливу первинну інформацію з різних джерел про ситуацію, що викликала в умовах бойових дій, для планування різних дії, отриманих з оперативних, надійних і детальних джерел інформації. Такими джерелами інформації є: дані з дронів, від всіх радарів; із супутників; зі стаціонарних камер; від датчиків; від союзників; від інформантів і розвідників; з автоматизованих джерел. Весь обсяг інформації, що визначає ситуаційну обізнаність знаходження в хмарі.

Після обробки інформації основну увагу приділено інформації, отриманої із супутників. Це пов'язано з тим, що дані із супутників в центрі ситуаційної обізнаності користуються великим попитом завдяки: отримання даних в режимі реального часу; об'єктивність і достовірність отриманих даних; доступність в отриманні або купівлі даних через підписані угоди з країнами-партнерами що володіють супутниками; можливість отримання інформації від території великої площі; відсутність будь-яких обмежень на отримання даних.

Тому доцільно розробити метод для виявлення об'єктів на супутникових знімках за допомогою алгоритму Firefly. Цей алгоритм представляє собою моделюванні природної поведінки світлячків і процесу біолюмінесценції. Процес біолюмінесценції випромінювання світла і є механізмом спілкування між світлячками в зграї. Кожен світлячок має здатність випромінювати світло. Інтенсивність світла для кожного світлячка залежить від кількість спеціального пігменту. Виходячи з цього, алгоритм Firefly включає чотири основні етапи: утворення початкового рою світлячків і його розподіл у просторі пошуку, оновлення рівня світла для кожного світлячка, перміщення кожного світлячка відповідно до встановленого правила, пошук оптимального рішення протягом ітерацій алгоритму. Принцип пошуку в алгоритмі заснований на нелінійному зменшенні яскравості світлячка зі збільшенням відстані між ними. При відсутності такий нелінійнх зв'язок, кожен світлячок буде рухатися детерміновано до світлячка з найвищим рівень освітленості. За цієї умови світлячок буде вибирати не самого яскравого сусіда. Цей факт пояснює здатність алгоритму до розділення загальний рою на менші складові. Таким чином, можна припустити, що алгоритм може показують добрі результати для проблем кластеризації. Аналізу розрахункових значень показав, що запропонований

метод виявлення об'єктів на супутникових знімках у порівнянні з методом на основі рою частинок, зменшує помилку першого роду приблизно на 11% і помилку другого роду приблизно на 9%.

Янушкевич В.А. (ФРЕКС КНУ)

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ СТВОРЕННЯ КРЕСЛЕНЬ ДЛЯ ЗАВАНТАЖЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

В наші дні світ технологій розвивається дуже стрімко і одним з його галузей є автоматизація процесів, бізнес не може ігнорувати цей аспект, якщо вони хочуть залишатися конкурентоспроможними та розвиватися.

Завдяки автоматизації бізнес-процесів компанія може отримати багато переваг, заощадити час та гроші. Завдання ручної праці, які працівники виконують неодноразово, є основними кандидатами на автоматизацію. Автоматизовані системи часто можуть працювати швидше й точніше, ніж люди. Це означає, що завдання виконуються з меншою кількістю помилок і більшою послідовністю. Автоматизовані робочі процеси також працюють цілодобово без перерв, що ще більше підвищує продуктивність. Загалом автоматизація дозволяє компаніям робити більше з меншими витратами. Співробітники можуть зосередитися на більш цінній роботі, яка вимагає людського судження та креативності, тоді як повторювані, засновані на правилах завдання передаються автоматизованим системам. Це підвищує задоволеність працівників роботою, а також покращує прибутки для підприємств.

Сфера логістики та транспорту повинна відповідати словам точність та швидкість, а автоматизоване формування схем є важливою ланкою в ланцюгу постачання, яка не тільки приносить користь усім учасникам логістичних процесів, а й зменшує ризики пошкодження вантажу під час їх перевезень. Ще однією перевагою є послідовність процедур завантаження. Коли люди вручну створюють креслення, залежно від людини можуть бути різні способи завантаження транспортних засобів. Але автоматизовані системи щоразу дотримуються одного й того самого набору правил, забезпечуючи постійну оптимізацію автомобілів щодо простору, розподілу ваги та стабільності. Така узгодженість забезпечує більшу точність доставки та менше затримок.

Надійність та цілісність вантажу під час перевезення може забезпечуватись сучасними технологіями, які дозволяють з високою точністю визначати найоптимальніші позиції для розміщення автомобілів на вантажівці.

Важливим кроком є розробка алгоритмів категоризації, які допомагатимуть обирати найкращі варіанти розміщення автомобілів, використовуючи менше часу.

Загалом, автоматизація процесу створення креслень для завантаження транспортних засобів приносить багато відчутних переваг для логістики та операцій ланцюга поставок. Компанії, які впровадять ці автоматизовані системи, отримають перевагу перед конкурентами, які покладаються виключно на ручні методи. Підвищення ефективності, точності та продуктивності допоможе

оптимізувати роботу, знизити витрати та підвищити рівень задоволеності клієнтів.

Зрештою, рішення проблеми оптимізації завантаження автомобілів на автовози полягає в написанні алгоритмів категоризації для оптимізації процесу створення креслень. Ці алгоритми можуть враховувати різні фактори, такі як розмір автомобілів, обмеження на висоту та довжину завантаженої вантажівки для різних країн, вимоги безпеки та інші параметри.

Янушкевич В.О. (ФРЕКС КНУ)
Бадрук О.О. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМІВ КАТЕГОРИЗАЦІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛОГІСТИКИ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

В наші дні світ технологій розвивається дуже стрімко і одним з його галузей є автоматизація майже всіх виробничих процесів. Завдяки автоматизації бізнес-процесів компанія може отримати багато переваг, заощадити час та гроші. Завдання ручної праці, які працівники виконують неодноразово, є основними кандитами на автоматизацію. Автоматизовані системи часто можуть працювати швидше й точніше, ніж люди. Це означає, що завдання виконуються з меншою кількістю помилок і більшою послідовністю. Автоматизовані робочі процеси також працюють цілодобово без перерв, що ще більше підвищує продуктивність. Загалом автоматизація дозволяє робити більший обсяг роботи з меншими витратами. Працівники можуть зосередитися на більш цінній роботі, яка вимагає людського судження та креативності, тоді як повторювані, засновані на правилах завдання передаються автоматизованим системам.

Сфера логістики та транспорту в умовах повномасштабного російського вторгнення повинна відповідати словам точність та швидкість, а автоматизоване формування схем є важливою ланкою в ланцюгу постачання Збройних Сил України, яка не тільки приносить користь усім учасникам логістичних процесів, а й зменшує ризики пошкодження вантажу під час їх перевезень.

Ще однією перевагою є послідовність процедур завантаження. Коли люди вручну створюють креслення, залежно від людини можуть бути різні способи завантаження транспортних засобів. Але автоматизовані системи щоразу дотримуються одного й того самого набору правил, забезпечуючи постійну оптимізацію автомобілів щодо простору, розподілу ваги та стабільності.

Надійність та цілісність вантажу під час перевезення може забезпечуватись сучасними технологіями, які дозволяють з високою точністю визначати найоптимальніші позиції для розміщення автомобілів на вантажівці.

Важливим кроком є розробка алгоритмів категоризації, які допомагатимуть обирати найкращі варіанти розміщення автомобілів, використовуючи менше часу. Загалом, автоматизація процесу створення креслень для завантаження транспортних засобів приносить багато відчутних переваг для логістики та операцій ланцюга поставок. Компанії, які впровадять ці автоматизовані системи,

отримають перевагу перед конкурентами, які покладаються виключно на ручні методи. Підвищення ефективності, точності та продуктивності допоможе оптимізувати роботу, знизити витрати та підвищити рівень задоволеності клієнтів. Отже рішення проблеми оптимізації завантаження автомобілів, які задіяні у постачанні вантажів для Збройних Сил України, полягає в удосконаленні алгоритмів категоризації для оптимізації процесу завантаження транспорту. Ці алгоритми можуть враховувати різні фактори, такі як розмір автомобілів, обмеження на висоту та довжину завантаженої вантажівки , вимоги безпеки та інші параметри.

СЕКЦІЯ № 3
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Абраменко Д.С. (ВІКНУ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ

Загальновідомим фактом сьогодення залишається ієрархія військового адміністрування. Міністерство оборони України - центральний орган виконавчої влади і військового управління, у підпорядкуванні якого перебувають Збройні Сили України, в свою чергу Генеральний штаб Збройних Сил України, виступає як основний орган військового управління. Проте, ніхто не здогадується, що в складі Збройних Сил України існують об'єднання, з'єднання, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації, що не належать до окремих видів Збройних Сил України. Все ж зауважу, що є лиш одне спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України – Військова служба правопорядку.

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України є важливим компонентом системи підтримання правопорядку та військової дисципліни. Права Служби правопорядку поширюються на всі військові формування, що комплектуються згідно із Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу". Права військовослужбовців Служби правопорядку, передбачені ст. 7 Закону України "Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України", спрямовані на забезпечення законності й правопорядку та військової дисципліни в Збройних Силах України.

У складі цієї структури діє орган управління, що здійснює загальне керівництво Військовою службою правопорядку. Цим органом є Головне управління Військової служби правопорядку. Цей орган військового управління, який призначений для безпосереднього керівництва Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України діє на підставі Положення «Про затвердження Положення про Головне управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України» № 623 від 10.12.2018.

Головне управління у своїй діяльності керується Конституцією України та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, постановами Верховної Ради України, іншими нормативно-правовими актами України, наказами і директивами Міністерства оборони України та Генерального штабу збройних Сил України, а також цим Положенням. Основними завданнями Головного управління це організація та забезпечення діяльності органів управління, підрозділів та Навчального центру Служби правопорядку у виконанні покладених на них Законом України "Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України" завдань покладених на неї відповідно до вимог Положенням про Головне управління військової служби правопорядку.

Отже, правове регулювання діяльності органу управління Військової служби правопорядку керуються відповідним Положенням, Конституцією та іншими нормативними актами, що регламентують його діяльність.

Бевза Ю.С. (ВІКНУ)

АЛЬТЕРНАТИВНА (НЕВІЙСЬКОВА) СЛУЖБА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Понад два роки тому з метою відсічі збройній агресії російської федерації Указами Президента України №64/2022 та №69/2022 в Україні було введено воєнний стан та оголошено загальну мобілізацію. Нормативно-правова база мобілізації постійно розвивається відповідно до потреб Сил безпеки і оборони. Але незмінною на даний час залишається прогалина в законодавстві, що стосується альтернативної служби під час воєнного стану. Про що свідчить низка позовних заяв з проханням скасувати накази РТЦК та СП щодо допущення осіб до виконання військового обов`язку через стійкі релігійні переконання.

Провівши систематичний аналіз норм права, що стосуються даного питання варто зазначити, згідно з частиною 4 статті 35 Конституції України громадяни мають право на заміну військового обов`язку альтернативною службою. Але більш точне трактування міститься в інших нормативно-правових актах.

Закон України «Про військовий обов`язок та військову службу» містить в собі бланкетну норму, яка направляє до Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу» в якому статтею 1 визначено, що «Альтернативна служба є службою, яка запроваджується замість проходження строкової військової служби і має на меті виконання обов’язку перед суспільством.» та «В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження права громадян на проходження альтернативної служби із зазначенням строку дії цих обмежень.». Тобто одразу законодавець дає визначення, що запроваджується альтернативна служба лише замість строкової служби та в умовах воєнного стану можуть встановлюватися обмеження прав громадян на проходження цього виду служби. Слід зауважити, що наразі призову громадян для проходження строкової служби немає через оголошену загальну мобілізацію.

В умовах правового режиму воєнного стану згідно з частиною другою статті 64 Конституції України не можуть бути обмежені права і свободи передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63. Тож право на заміну військового обов`язку є таким, що може бути обмежене. Також згідно з статтею 9 Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» визначено що: «свобода сповідувати свою релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони публічного порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.», інакше кажучи слід відповісти на 2 питання при вирішенні таких справ «чи встановлено законом дане обмеження?» та «чи є воно таким, що діє в

інтересах суспільства?», в нашому випадку Україна зараз знаходиться в надзвичайному становищі, збройна агресія є загрозою існування нації, при якому держава зобов`язана мобілізувати всі доступні ресурси для посилення обороноздатності й відсічі ворогу.

Отож, право на альтернативну (невійськову) службу має місце бути лише під час мирного часу. Прямого визначення про дію такого права в умовах правового режиму воєнного стану просто немає, що і створює випадки намагання окремих осіб скористатись цим задля уникнення військової служби. Як показав систематичний аналіз, завдяки аналогії права це питання вже не є спірним, але його закріплення в законодавстві усунуло б випадки подачі позовних заяв з цього приводу в майбутньому.

Василенко Т.Ю. (ВІКНУ)

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВОВИХ ЗАСАД ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ В ІНТЕРЕСАХ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ

Ефективна підготовка військових фахівців у відповідності з правовими засадами є ключовим елементом забезпечення дієвості Військової служби правопорядку та забезпечення безпеки та стабільності в Україні, що наразі є вкрай необхідним через ведення бойових дій на території нашої держави.

Основою підготовки військових фахівців Військової служби правопорядку є юридична освіта. Вона включає вивчення кримінального та адміністративного права, засад та норм, які застосовуються під час проведення розслідувань, основ військового права та інших юридичних дисциплін.

Проблематика правових засад підготовки військових фахівців у контексті інтересів Військової служби правопорядку включає в себе необхідність забезпечення відповідності законодавству, врахування міжнародних норм, забезпечення прав та інтересів військовослужбовців та підготовку до міжнародних місій, що вимагає постійного удосконалення та адаптації до змін у суспільстві та міжнародному середовищі.

Підготовка має забезпечити військових спеціалістів необхідними знаннями, навичками і навичками для ефективного виконання їхніх обов'язків у різних ситуаціях, включаючи мирний та воєнний час.

У сучасному світі Військова служба правопорядку продовжує еволюціонувати, реагуючи на нові виклики, такі як тероризм, кіберзагрози, міжнародні конфлікти. Сучасні військові служби правопорядку забезпечують не тільки дотримання дисципліни в армії, але й займаються питаннями військового правосуддя, розслідуваннями військових злочинів, а також беруть участь у миротворчих місіях та операціях з підтримання стабільності.

Тема також має важливе значення для розвитку професійного потенціалу військовослужбовців. Вона включає аспекти, пов'язані з кар'єрним зростанням, професійною мобільністю та постійним професійним розвитком військових фахівців.

Актуальність теми полягає у важливості правового регулювання у сфері підготовки військових фахівців, забезпеченні їх компетентності та професіоналізму в умовах сучасних викликів та загроз. Військова служба правопорядку відіграє одну із ключових ролей у забезпеченні національної безпеки, тому підготовка фахівців цієї служби має відповідати високим стандартам та бути регульованою на законодавчому рівні. Питання підготовки військових фахівців є актуальним також з огляду на необхідність адаптації до змінюваних умов міжнародного та внутрішнього середовища.

Висновок: Отже, проведений аналіз показує, що правові засади, які формують діяльність Військової служби правопорядку , визначають її роль та функції в сучасному військовому контексті, що є ключовим для розуміння її місії та обов'язків. Загалом, ефективна підготовка військових фахівців у сучасному світі вимагає інтегрованого підходу, який включає розуміння історичного досвіду, суворе дотримання правових норм, застосування передових технологій та методів навчання, а також постійне оновлення та адаптація до змінних умов та викликів. У підсумку, для підвищення ефективності підготовки військових фахівців важливо забезпечити гармонійне поєднання традиційних методів і сучасних інновацій, враховуючи постійно змінювані умови та потреби військової служби. Основною метою має стати створення гнучкої, адаптивної та комплексної системи підготовки, здатної забезпечити високий рівень професійної підготовки та готовності військовослужбовців до ефективного виконання своїх завдань.

Винниченко І.Ю. (ВІКНУ)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ ДЕРЖАВИ

В Україні існує важлива потреба в забезпеченні належного правопорядку та безпеки громадян. З цією метою функції виконання правоохоронних повноважень розділені між різними державними органами, включаючи Військову службу правопорядку та інші правоохоронні органи, у тому числі Національну поліцію та Національну гвардію України.

Збройні сили України є ключовим компонентом національної безпеки та оборони. Їх головна мета - захистити територіальну цілісність держави від зовнішніх агресій. Проте, на підставі конституційного принципу цивільного контролю, Військова служба правопорядку несе також певні внутрішні функції, пов'язані з підтриманням правопорядку, дисципліни і безпеки всередині Збройних сил України.

Однак, важливо визначити чітку розмежування компетенцій між Військовою службою правопорядку та іншими правоохоронними органами держави. Це необхідно для максимально ефективної роботи кожного з цих органів і попередження можливих конфліктів діяльності.

Компетенція Військової служби правопорядку у Збройних силах України пов'язана зі здійсненням внутрішнього контролю, дисципліни, захисту від

внутрішнього тероризму та забезпеченням правопорядку всередині військових формувань. Вони мають право вживати відповідні заходи з урахуванням наданих їм правоохоронних функцій для підтримання дисципліни та виконання наказів командування.

З іншого боку, Національна поліція та Національна гвардія України відповідають за забезпечення правопорядку, захисту прав та свобод громадян всередині країни. Вони здійснюють внутрішній контроль, розслідування злочинів, ліквідацію злочинних угруповань та захист від внутрішнього тероризму.

Ключовою умовою ефективної роботи всіх цих органів є чітке розмежування компетенцій зазначене законодавством України, зокрема Конституцією України, Закони "Про Збройні сили України", "Про Національну поліцію" та інші, встановлюють це розмежування, що дозволяє кожному органу максимально ефективно виконувати свої функції, не порушуючи взаємних функцій щодо забезпечення правопорядку в державі.

Велика увага також приділяється координації та співпраці між різними правоохоронними органами зокрема вище зазначеними структурами. Вони проводять спільні навчання, обмінюються інформацією та досвідом, що покращує координацію для спільних дій та вживання оперативних заходів щодо їх усунення тих чи інших надзвичайних ситуацій.

Таким чином, правові аспекти розмежування компетенцій Військової служби правопорядку у Збройних силах України та інших правоохоронних органах держави, зокрема Національної поліції чи Національної гвардії України, є фундаментальними для забезпечення належного правопорядку, захисту прав та свобод громадян. Чітке визначення і реалізація цих компетенцій сприяє ефективній координаційній роботі кожного органу, що служить благоустрою та захисту нашої держави.

Гавришкевич І.М. (ВІКНУ)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗМІЩЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ВІЙСЬКОВОГО КОНТИНГЕНТУ В УКРАЇНІ

В рамках міжнародної допомоги Україні низка країн-партнерів, зокрема члени Європейського Союзу та НАТО, занепокоєні розвитком подій на полі бою в контексті відсічі збройної агресії рф. З початку 2024 року лідери Франції Словаччини, Естонії, Німеччини та Чехії після конференції в Парижі заявили про готовність, в разі необхідності, введення військ в Україну для стабілізації ситуації. Зокрема, американський дипломат, колишній спецпредставник Державного департаменту США в справах України Курт Волкер наголосив, що «основа мета це захист цивільного населення, і НАТО повинно бути до цього готове».

Консолідуючим концептом розвитку системи національної безпеки України в цьому випадку виступає легальність та правомірність дій щодо введення військового контингенту країн-союзників та їх розміщення на території України.

В диспозиції частин 1, 3 статті 2 Конституції України, йдеться, що суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах існуючого кордону є цілісною та недоторканною. Відповідно до частини 1 статті 17 Конституції України захист суверенітету та територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави, а також справою всього Українського народу. З огляду на це, у частині 7 цієї статті серед гарантій забезпечення суверенітету передбачено, що на території України не допускається розташування іноземних військових баз.

Таким чином, питання перебування на території України іноземних військових баз законодавцем віднесено до таких, що регулюються виключно Конституцією та законами України.

Крім того, надзвичайно важливим видається те, що наведені вище конституційні приписи частиною 3 статті 8 Конституції України віднесено до норм прямої дії, що означає імперативно встановлену заборону розташування на території України іноземних військових баз.

Проте нормами національного законодавства України дозволяється тимчасове перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України. При цьому за змістом пункту 2 частини 2 статті 92 Конституції України допуск та перебування підрозділів збройних сил іноземних держав на території України встановлюється лише законами України. Тому схвалення такого рішення пунктом 23 статті 85 Конституції України віднесено до виключних повноважень Верховної Ради України.

Базовим у нормативно-правовому регулюванні зазначеного питання є Закон України «Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України». У статті 1 Закону України «Про порядок допуску та умови перебування підрозділів збройних сил інших держав на території України» зазначено, що підрозділ збройних сил іншої держави направляється в Україну з конкретною метою, визначеною міжнародним договором України.

У 2019 року Верховна Рада прийняла зміни до Конституції України, згідно з якими зі змісту було вилучено п. 14 Перехідних положень, який допускав розташування іноземних військових баз на території України. Політики, виступаючи проти вилучення цього пункту, зазначали, що «таким чином ми відмовляємося від потенційного розташування військових баз НАТО на території України, за що зараз платимо кров'ю цвіту нації».

Якщо розглядати дане питання не лише з боку національного права, а й в контексті сукупності договірного і звичаєвого права, що складає систему міжнародного права, то слід зазначити, що нормами міжнародного гумінатарного права, зокрема нормами Статуту Організації Об'єднаних Націй одним із фундаментальних принципів вважають «незастосування сили в міжнародних відносинах відповідно до пункту 4 статті 2, що є фундаментальним принципом міжнародного правопорядку та системи міжнародної безпеки». Разом із тим, Статутом ООН передбачено лише два винятки з цього принципу. Відповідно до статті 42 Статуту ООН, яка передбачає можливість застосування

сили з метою підтримання або відновлення міжнародного миру та безпеки на основі резолюції Ради Безпеки ООН, та згідно з статтею 51 Статуту ООН, пов'язаний із правом держави – члена ООН на індивідуальну чи колективну самооборону, «якщо станеться збройний напад» на країну-члена ООН.

Отже, в умовах сучасного правового регулювання питання розміщення іноземного контингенту потрібно створити державний механізм з питань регулювання залучення та розміщення військ (сил) країн-партнерів. Зокрема, привести вимоги норм, що регулюють зазначене питання у відповідність до принципів та норм міжнародного права, Статуту ООН та інших міжнародних договорів, що легалізує процедуру введення іноземного військового контингенту в Україну.

Горбач А.Р. (ВІКНУ)

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ПОГАНОГО ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ

Погане поводження з військовополоненими є істотним порушенням прав людини та правил ведення війни, що нормативно врегульовані міжнародним та національним законодавством. Згідно з Женевською конвенцією та додатковими протоколами, військовополонені мають право на повагу до своєї гідності, медичну допомогу та безпеку, а будь-яке недотримання цих прав може бути кваліфіковано як воєнний злочин. Погане поводження з військовополоненими включає в себе будь-які форми незаконного та неетичного ставлення до особи, яка потрапили у полон ворожої держави. Разом з тим, погане поводження з військовополоненими охоплює різноманітні прояви невідповідальності та порушення міжнародних стандартів.

Виокремлюють такі види поганого поводження: фізичне насильство, таке як побиття та тортури, психологічний тиск та емоційне насильство, відмову від надання належної медичної допомоги, створення неприйнятних умов утримання, які порушують права на гідне життя, а також примусову працю та викладення військовополонених надмірним обов'язкам, а також порушення права на зв'язок із зовнішнім світом, обмеження спілкування з родиною.

В ході опитувань 50 військовослужбовців, котрі були звільнені під час обмінів з російського полону у період з 1 березня 2022 року по 15 червня 2023 року Медійна ініціатива з права людини (далі – МІПЛ) виявила масові порушення прав військовополонених. Було з'ясовано, що такі порушення є спільними для усіх місць тримань і, зазвичай, включають у себе усі види поганого поводження.

Фізичне насильство – це навмисне заподіяння фізичних ушкоджень військовополоненому, з метою припинення болю, страждань, дискомфорту. Часто це слугує причиною порушення функції різних частин тіла.

В умовах сьогодення, майже у ста відсотках випадків метою такого насильства є отримання інформації. Після потрапляння українських військовослужбовців у полон російської федерації, дуже часто використовуються тортури з метою отримання свідчень стосовно позицій

Збройних Сил України, участі іноземних найманців, створення біологічних лабораторій та інші фейки, які розповсюджують російські засоби масової інформації. Якщо отримані дані виявляються неточними або не відповідають очікуванням росіян, - тортури продовжуються. До того ж, нерідко ціллю знущань є отримання зізнань або ж у скоєнні злочину, або зізнань для того, щоб звинуватити і покарати інших.

«Тебе починають душити, бити електрошокерами, застосовують тапік, на додачу тебе б'є спецназ. Ти починаєш задихатися, вони приводять тебе до тями. І так повторюється кілька разів по колу. Потім вони дають закурити і кажуть: «Якщо брехатимеш, то все повториться» – описує допити Олег, колишній військовополонений, якого утримували в СІЗО №2, що у м. Камишин Волгоградської обл.

«На окупованій території ми задокументували широко поширені тортури та жорстоке поводження із затриманими, включаючи сексуальне насильство, а також велику кількість насильницьких зникнень», – зазначив у своїй доповіді Верховний комісар з прав людини Фолькер Тюрк.

Вплив на психіку військовополонених може бути виражений через психологічний тиск, що охоплює стресові ситуації, психологічні труднощі, чи емоційне напруження під час утримання в полоні.

Яскравим прикладом є марш полонених, що відбувся 17.07.1944 року по вулицях Москви, який символічно назвали іменем музичної комедії, «Великий вальс». Тоді по місту пройшли, за різними свідченнями, приблизно 57 тисяч німецьких солдатів і офіцерів, серед яких 19 генералів.

«Марш ганьби» - це парад німецьких військовополонених, для якого Микита Хрущов особисто розробив маршрут руху колон, відбувся 16.08.1944 року знову ж таки, з метою приниження і цькування німецьких полонених.

Так, «Парад полонених», організований державою-агресором у 2014 році в Донецьку є продовженням тенденції радянського союзу щодо приниження людської честі та гідності.

Проведенням таких парадів росіяни показали свою жорстокість і ненависть, порушуючи при цьому низку міжнародних нормативних актів, зокрема, Женевську конвенцію про поводження з військовополоненими, Додаткові протоколи до неї, Конвенцію про захист прав і основоположних свобод, Загальну декларацію прав людини тощо.

Кожен військовополонений має право на належний медичний догляд та лікування. Відповідно до положень Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, держава, що тримає у полоні зобов'язана надавати військовополоненим безоплатну медичну допомогу, якої вимагає їхній стан здоров'я. Порушення вимог щодо лікування військовополонених може виражається у формі недбалого виконання обов'язків особою, на яку покладено лікування хворих та поранених.

У кожному таборі повинен бути лазарет, у якому військовополонені можуть отримувати медичну допомогу. До того ж, заборонено перешкоджати військовополоненим з'являтися на прийом медичного персоналу. Будь-яке

порушення кваліфікується як воєнний злочин, що тягне за собою кримінальну відповідальність.

У ході опитувань колишніх військовополонених МІПЛ стало відомо, що полонений, котрий має травми або серйозні хронічні хвороби, зазвичай він не отримує медичної допомоги. Крім того, більшість українських полонених відмовляються навіть звертатися за медичною допомогою, адже тих, хто просить такої допомоги жорстоко б'ють.

Тримання військовополонених у тісних зацвілих камерах виправних колоній та слідчих ізоляторів, як це робить російська сторона також заборонено. МІПЛ зібрала інформацію стосовно місць утримання українських військовополонених та позначила їх на мапі[9].

З розповіді українського військовополоненого Володимира, який сидів у виправній колонії №7 стало відомо, що українських полонених змушували працювати погрожуючи фізичними покараннями. За свою працю військовополонені не отримували винагороду, натомість вони отримували «бонуси», якими була гуманітарна допомога, зокрема їжа й одяг, яка не доходила до полонених належним чином.

Нерідко на відео з українськими військовополоненими можна почути критику в сторону українського уряду, або зізнання у воєнних злочинах. За свідченнями звільнених заручників, такі відео знімаються шляхом погроз та залякувань. Однак, як зазначають колишні військовополонені, часто такі відео це єдина можливість повідомити близьких та родичів про полон. Крім залякувань та психологічного тиску, це свідчить про порушення права кожного військовополоненого на зв'язок із зовнішнім світом.

Горкуша В.П. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИКО ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ ЦВС

У нормативно-правовій сфері в Україні Конституція України має найвищу юридичну силу. Всі інші правові акти, такі як закони України, підзаконні нормативно-правові акти та інші, формуються так, аби не суперечити Конституції.

Національні нормативно-правові акти формують основу для діяльності як ЗС України так і підрозділів ЦВС. До таких актів відноситься ЗУ «Про Збройні Сили України», «Про Національну безпеку України», Наказ ГШ ЗС України «Про затвердження Тимчасової настанови з ЦВС у ході підготовки та застосування ЗС України», від 02.04.2019 року, №131, Наказ ГШ ЗС України «Про затвердження положення про цивільно-військове співробітництво», від 20.12.2017 №446 тощо. Згідно цих та інших актів на підрозділи ЦВС покладаються три основні функції: підтримка дій військ (сил), організація цивільно-військової взаємодії та підтримка цивільного середовища. Взаємодія військових структур з органами місцевого самоврядування є ключовим аспектом як у успішному виконанні поставлених завдань так і в усуненні негативних

наслідків збройного конфлікту для цивільного населення. Такий підхід не лише забезпечить успішне виконання завдань у зоні збройного конфлікту, а й сприятиме збереженню життя та безпеці мирного населення. Ретельна підготовка підрозділів ЦВС є ключовим етапом у захисті цивільного населення, дотримання міжнародних стандартів гуманітарного права та стабілізації ситуації в зоні конфлікту.

Враховуючи всі особливості нашої ситуації на сході України, починаючи з 2014 року, ЗС України грають ключову роль у забезпеченні безпеки та управлінні кризовими ситуаціями. Під час військових дій вони співпрацюють з місцевим населенням, відновлюють інфраструктуру та забезпечують стабільність в регіоні. Створення підрозділів ЦВС дозволяє забезпечити ефективну координацію та співпрацю між військовими та цивільними структурами, враховуючи інтереси військових та захищаючи права цивільного населення.

Розвиток Цивільно-військового співробітництва (ЦВС) має ключове значення для України, особливо у контексті розвитку конфлікту з РФ та після його завершення. Враховуючи перебування цивільних у зонах проведення військових операцій, важливо організовано взаємодіяти з ними, щоб забезпечити безпеку мирного населення та сприятливі умови для військових.

Оскільки український ЦВС створений за зразком підрозділів CIMIC НАТО, то співпраця з країнами-партнерами альянсу допомагає Україні розвивати власний підрозділ ЦВС та використовувати їхні найкращі практики. Такий підхід сприяє не лише успішному виконанню військових завдань, а й підтримці стабільності та безпеки у зоні конфлікту.

Таким чином, ефективна взаємодія між підрозділами ЦВС та цивільними структурами у воєнних конфліктах вимагає не лише бойової готовності, але й здатності до координації двох інституцій, гуманітарної допомоги мирному населенню та забезпеченні чіткого виконання військами поставлених завдань. Дотримання міжнародних стандартів гуманітарного права та прав людини є ключовим аспектом забезпечення безпеки мирного населення та успішного виконання військових завдань. Відповідальне ставлення до цих принципів сприяє стабілізації ситуації в зоні конфлікту та покращенню умов для подальшого врегулювання кризових ситуацій.

Єременко К.В. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИКО – ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

На жаль, участь у збройних конфліктах залишається важливою сферою людської діяльності і вона потребує відповідної організації та правового регулювання. У сучасному міжнародному праві виділяється окрема галузь, відома як міжнародне гуманітарне право (або право збройних конфліктів), спрямована на захист жертв збройних конфліктів. Ця галузь має на меті забезпечення захисту прав людини у ситуаціях, коли загальні механізми захисту прав людини стають недостатніми чи малоефективними.

Логічне визначення міжнародного гуманітарного права як галузі міжнародного права, принципи та норми якої обмежують застосування насильства під час збройних конфліктів, забороняють та обмежують методи і способи ведення війни, встановлюють відповідальність військовослужбовців за їх порушення. Визначають два основні напрями міжнародно-правового регулювання. Першим є Женевське право (право Женеви), яке спрямоване на захист осіб, які не беруть безпосередньої участі чи які припинили участь у воєнних діях. Другий напрямок – Гаазьке право (право Гааги), яке встановлює обмеження або заборони відносно деяких засобів та методів ведення воєнних дій, застосування яких призводить до найважчих наслідків для осіб, що є жертвами збройного конфлікту. Суб'єкти міжнародного гуманітарного права - це учасники міжнародних відносин, недержавні збройні групи, особи чи групи осіб, які мають права та обов'язки відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. Виділяють основні (первинні) суб’єкти міжнародного гуманітарного права: держави, нації і народи. Друга підгрупа суб’єктів МГП – учасники окремих видів міжнародно-правових відносин (за згодою держав): уряд у вигнанні, повстала сторона, воююча сторона тощо. Ними можуть бути різні збройні угруповання, опозиційні армії чи інші недержавні суб'єкти, які беруть участь у збройних конфліктах. Вони також зобов'язані дотримуватися основних норм і принципів МГП. Та третя підгрупа – похідні (вторинні) суб’єкти міжнародного гуманітарного права, такі як: міжнародні та міжурядові організації, які сприяють виконанню норм МГП, надають гуманітарну, психологічну підтримку та захист цивільному населенню, який завжди найбільше страждає від наслідків ведення збройних конфліктів, державоподібні утворення або «вільні міста». Предметом правового регулювання міжнародного гуманітарного права є суспільні відносини, що стосуються поведінки сторін конфліктів або військових ситуацій з метою забезпечення гуманного ставлення до осіб, які не беруть (більше не беруть) участь у військових діях (цивільного населення, поранених, військовополонених) та обмеження страждань під час ведення війни. Першим основоположним джерелом міжнародного гуманітарного права є міжнародні конвенції та договори. Наприклад, Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 року та Додаткові протоколи до них 1977 року визначають правила, які стосуються захисту поранених, військовополонених та цивільного населення тощо в часи воєнних дій. Ці міжнародно-правові акти, прийняті їх державами-учасницями, формують основу для створення гуманітарного стандарту та визначають обов'язки сторін конфліктів. Другим важливим видом джерела, який можна вважати допоміжним, є звичаєве міжнародне право. Звичаї, які стають прийнятими та практично універсальними, утворюючи основу для розвитку норм гуманітарного характеру. Третім компонентом можна виокремити загальні принципи прав людини. Загальна Декларація прав людини та інші міжнародні документи визначають основні права та свободи, які повинні бути захищені зокрема й в умовах конфлікту. Ці принципи вибудовують гуманітарні засади та стають стандартами для забезпечення гідності та прав осіб у будь-яких обставинах. Крім того, допоміжними джерелами МГП також слід вважати судову

практику та доктрини, розроблені міжнародними трибуналами та вченими в області міжнародного права, рішення міжнародних організацій (ООН та інші), що розширюють та розвивають МГП. Судові рішення, зокрема, Міжнародного кримінального суду, Міжнародного суду ООН роз'яснюють стандарти та обґрунтовують відповідальність за порушення гуманітарних норм.

Історичний розвиток міжнародного гуманітарного права відображає поступовий процес становлення гуманітарних норм і принципів, спрямованих на захист прав людини та зменшення страждань під час воєнних конфліктів. Він пройшов через кілька ключових етапів, що відображають зміни у світовій політиці, соціальних цінностях та міжнародних відносинах. Подія, яка вважається рушієм розвитку МГП стала битва під Сольферіно, за наслідками якої спостерігав і був вражений женевський комерсант Жан Анрі Дюнан. Надалі, його діяльність була пов’язана з ідеєю створення національних товариств, що в мирний час займалися б підготовкою фахівців та матеріальних ресурсів для надання медичної допомоги пораненим і хворим під час війни, які б підтримували та співпрацювали з військовими медичними службами, а також необхідність прийняття конвенції, що надаватиме обов’язковий захист пораненим у діючих арміях. За його сприяння у серпні 1864 року, була прийнята Женевська конвенція про поліпшення долі поранених у діючих арміях. Після цього, міжнародне гуманітарне право пережило значні зміни і набуло сучасної форми, підлаштовуючись під сучасні методи ведення збройних конфліктів.

Міжнародне гуманітарне право відіграє ключову роль у забезпеченні гуманних умов під час воєнних конфліктів та криз. Його теоретичні та історичні засади є фундаментом для розвитку цієї галузі права та забезпечення захисту прав людини в умовах воєнного конфлікту.

Зав’язун В.М. (ВІКНУ)

СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ

В умовах реалій сьогодення, МГП та МППЛ має надзвичайно важливе значення, адже вони охоплюють широкий спектр норм, принципів та механізмів, спрямованих на захист та забезпечення прав людини в різних ситуаціях. В першу чергу слід розглянути терміни МГП та МППЛ. Тож відповідно до Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, МГП – це система норм і принципів, що застосовуються під час збройних конфліктів, встановлюють права і обов’язки суб’єктів міжнародного права щодо заборони чи обмеження використання певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечення захисту жертв конфлікту та визначають відповідальність за порушення цих норм. У свою чергу, під МППЛ слід розуміти систему міжнародно-правових норм, принципів і стандартів, закріплених у міжнародних договорах, які визначають права та свободи людини, зобов’язання держав і міжнародних організацій щодо дотримання, розвитку прав і свобод людини.

Міжнародне гуманітарне право полягає, з одного боку, у так званому Женевському праві, що містить норми із захисту жертв конфліктів, та включає в себе чотири Женевські конвенції та додаткові протоколи до них; а з іншого – у Гаазькому праві, що містить правила ведення бойових дій, які належать до засобів і способів ведення бойових дій та базується на двох Гаазьких конвенціях 1899 та 1907 року. В основні міжнародних документів з прав людини лежить цінність життя та здоров'я кожної особи. Серед основних документів у сфері МППЛ виділяють такі: Загальна Декларація Прав Людини 1948 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. і Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. та інші.

МГП стосується норм та принципів, які регулюють поведінку держав та збройних конфліктів, захищає цивільне населення, непричетних до конфлікту осіб та поранених та військовополонених від зловживання та страждань під час війни. В основі цього права лежить принцип гуманності, пропорційності та принцип розрізнення. Натомість МППЛ охоплює широкий спектр прав та свобод, які повинні бути гарантовані кожній людині без будь-якої дискримінації. Це права, які мають чинність як у мирний, так і у воєнний час. МППЛ ґрунтується на універсальних принципах захисту прав кожної людини, включаючи принцип поваги захисту людини, принцип демократії, принцип недискримінації.

Тож постає питання у співвідношенні цих галузей права. Співвідношення МГП та МППЛ у науковому контексті виокремлюється складністю їхньої взаємодії та застосування в різних ситуаціях. У своїх ранніх роботах Жан Пікте писав про те, що МГП та МППЛ є взаємодопопнюючими галузями, які цим самим створюють комплексну систему захисту основних прав в умовах збройних конфліктів і в мирний час. Обидві ці галузі міжнародного права мають на меті захист прав осіб, але способи захисту цього права мають певні відмінності. Це породжує питання про те, яким чином встановлювати пріоритети між цими різними нормами права, які засновані на різних принципах та цілях. Ця різниця може виникати у ситуаціях, коли захист прав людини конфліктує з обов'язками та потребами військової стратегії. Наприклад, виконання завдань забезпечення національної безпеки може призводити до порушень прав цивільних осіб, що є об'єктом захисту МППЛ. Однією з ключових проблем є визначення пріоритетів між цими двома галузями права у ситуаціях, коли вони конфліктують. Наприклад, як балансувати необхідність захисту прав людини з обов'язками держави забезпечувати національну безпеку у зоні конфлікту.

Тож співвідношення МГП та МППЛ вимагає аналізу, розробки комплексних підходів та ефективних механізмів захисту прав людини у всіх умовах, включаючи воєнні конфлікти та інші кризові ситуації.

Заічко К.В. (ВІКНУ)

ПОНЯТТЯ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Військовослужбовці, виконуючи свою місію з оборони держави, стикаються з численними ризиками та небезпеками. Їх діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, поваги до людини, її прав та свобод. Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі Збройних Сил України у сучасних умовах геополітичної напруги та агресії з боку Російської Федерації. У зв'язку з цим, вивчення та покращення механізмів забезпечення прав військовослужбовців набуває особливої ваги. Важливо дослідити способи оптимізації правового, соціального та психологічного забезпечення військовослужбовців, враховуючи їхні специфічні умови праці та особливості служби в умовах конфлікту.

Забезпечення та захист прав, свобод та законних інтересів військовослужбовців є запорукою боєздатності Збройних Сил України та соціальної підтримки захисників держави та членів їх сімей. Додатково, це також сприяє підвищенню морального духу особового складу, який є ключовим фактором ефективності та стійкості військових підрозділів у бойових та небойових ситуаціях. Військовослужбовці, впевнені в наданій їм правовій та соціальній підтримці, більш ефективно виконують свої обов'язки та виявляють більшу мотивацію до служби.

Забезпечення соціальної та правової підтримки включає надання військовослужбовцям доступу до якісних медичних та реабілітаційних послуг, психологічної підтримки, а також можливостей професійної освіти та кар'єрного розвитку. Це сприяє їхньому ефективному поверненню до цивільного життя після завершення служби або отримання поранень. Водночас, важливою складовою захисту прав військовослужбовців є сприяння їхній соціальній адаптації та забезпечення соціальних гарантій, таких як пільги в отриманні житла, освітніх можливостей для їхніх дітей та членів сімей, а також сприяння працевлаштуванню після завершення служби. Це створює позитивне соціальне середовище для військовослужбовців та їхніх родин, забезпечуючи їм гідне та захищене життя.

Захист прав, свобод та інтересів військовослужбовців є одним із ключових принципів діяльності ЗСУ та гарантується Конституцією України, законами України, міжнародними договорами, ратифікованими Україною. Це включає в себе забезпечення належних умов служби, соціальних гарантій, безпечного середовища та захисту від дискримінації. Військовослужбовці повинні мати право на гідну оплату праці, медичне обслуговування, освіту та соціальний захист.

Також, одним із важливих аспектів захисту прав військовослужбовців є їхнє право на юридичний захист та справедливий судовий розгляд у разі порушення їхніх прав чи обов'язків. Це передбачає доступ до безкоштовної юридичної допомоги, можливість оскаржити незаконні рішення чи дії

командування та захист від неправомірного звільнення чи дисциплінарних стягнень.

Права військовослужбовців – це сукупність юридичних можливостей, що визначають їх правовий статус, гарантують їм можливість задоволення своїх потреб та реалізації своїх законних інтересів. Це включає в себе право на захист від дискримінації, на доступ до медичної та психологічної допомоги, на адекватні умови праці та відпочинку, а також на соціальне забезпечення та пенсійні виплати.

Свободи військовослужбовців – це їхня можливість діяти на власний розсуд, не обмежуючись ніким, окрім закону. Це включає в себе свободу думки, слова та вираження, право на світоглядну та релігійну свободу, а також право на участь у громадських об'єднаннях та профспілках.

Законні інтереси військовослужбовців – це їхні обґрунтовані претензії на певні блага, що випливають із їхнього правового статусу та не суперечать законодавству. Це можуть бути інтереси у забезпеченні життєвого рівня, у покращенні умов праці та відпочинку, у здійсненні професійного зростання та участі у прийнятті рішень, які стосуються їхнього статусу та діяльності.

Суб’єктами захисту прав, свобод та законних інтересів військовослужбовців є самі військовослужбовці, а також їхні законні представники. Це включає також профспілки та інші громадські організації, які представляють інтереси військовослужбовців та можуть виступати на їхній захист. Важливу роль у захисті прав військовослужбовців відіграють командири та начальники, які мають забезпечувати дотримання прав і свобод своїх підлеглих.

Об’єктами захисту прав, свобод та законних інтересів військовослужбовців є різноманітні блага, на які вони мають право, зокрема життя, здоров'я, особиста свобода, соціальна та економічна безпека, доступ до правосуддя та інші. Крім того, це включає право на гідне ставлення, недоторканність особистості та приватного життя, право на конфіденційність особистої інформації, а також право на гідні умови праці, відпочинку та відпустку.

Захист прав військовослужбовців також передбачає забезпечення їх доступу до освіти, професійного навчання та перепідготовки, що сприяє їхньому професійному розвитку та кар'єрному зростанню. Додатково, об’єктами захисту є право на справедливе ставлення та рівність у просуванні по службі, а також надання необхідних соціальних гарантій для військовослужбовців і їхніх сімей. Важливо також враховувати необхідність забезпечення прав військовослужбовців у випадках їх участі в бойових діях або виконанні небезпечних завдань, включаючи надання необхідної підтримки після повернення з місії та відновлення їх психологічного, фізичного та соціального здоров’я.

Захист прав, свобод та інтересів військовослужбовців - це важливе завдання, яке повинно вирішуватися на державному рівні. Від цього залежить морально-психологічний стан військовослужбовців, їх боєздатність та

обороноздатність держави в цілому. Держава зобов’язана створити ефективні механізми та структури для забезпечення захисту прав військовослужбовців. Це може включати створення спеціальних органів, які займаються моніторингом, захистом та просуванням прав військовослужбовців, а також розглядом скарг та вирішенням конфліктів. Такі органи можуть виступати медіаторами між військовослужбовцями та командуванням, сприяючи справедливому та об'єктивному вирішенню суперечок.

Важливо також забезпечити військовослужбовцям доступ до незалежної юридичної допомоги, що дозволить їм ефективно захищати свої права у випадках порушень. Це може бути досягнуто шляхом надання безкоштовних юридичних консультацій або призначення спеціальних представників для захисту інтересів військовослужбовців.

Захист прав військовослужбовців також включає турботу про їхнє благополуччя після завершення служби. Це може бути досягнуто шляхом надання пільг та соціального забезпечення, включаючи програми реабілітації, освіти, працевлаштування та забезпечення житлом. Така турбота сприятиме успішній адаптації військовослужбовців до цивільного життя. На рівні законотворчості важливо постійно вдосконалювати нормативно-правову базу, яка стосується військовослужбовців, щоб забезпечити їхній ефективний захист і враховувати нові виклики та зміни в суспільстві. Забезпечення повного та належного захисту прав, свобод та інтересів військовослужбовців є фундаментальною частиною підтримки боєздатності та ефективності Збройних Сил України, а також сприяє збереженню стабільності та безпеки в державі.

к.пед.н., доц. Златніков В.Г. (ВІКНУ)

СИСТЕМА ПОКАРАНЬ ЗА ДІЮЧИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

У протидії кримінальним правопорушенням та запобіганні подальшій криміналізації українського суспільства важливу роль відіграє інститут покарання. Визначаючи сутність поняття покарання та встановлюючи зміст та перелік кримінальних правопорушень, кримінальне право завжди передбачає застосування покарання за них. Без використання кримінального покарання будь-які кримінальні та правові заборони втрачають свій сенс.

Кримінальне покарання існує як правовий наслідок за вчинення правопорушень. Таким чином, кримінальне законодавство не лише визначає, які суспільно небезпечні дії слід вважати за правопорушення, але й встановлює міру покарання за кожен із них. Конституція України, кримінальне право та його практика застосування відображають той факт, що держава надає покаранню важливу роль у виконанні своїх зобов'язань з охорони прав та свобод громадян, власності, майна, громадського порядку та безпеки, навколишнього середовища, а також конституційного ладу України від кримінально-протиправних посягань та забезпечення безпеки та миру людства.

Кримінальне покарання є важливим та необхідним інструментом серед заходів державного реагування на вчинені кримінальні правопорушення та осіб,

що їх вчинили. Воно є ключовою та найбільш поширеною формою реалізації кримінальної відповідальності. Кримінальне покарання – це один з головних інститутів кримінального права, якому визначена важлива роль у забезпеченні охорони суспільних відносин від кримінально-протиправних дій.

Наукове дослідження проблем, пов'язаних з інститутом покарання, має як наукове, так і практичне значення. У сучасних теоретичних дослідженнях акцентується увага на необхідності діагностики проблем кримінального покарання у відповідності до природи людини, норм права та моралі цивілізованого світу. Крім того, дослідження спрямовані на забезпечення збалансованого задоволення прав та свобод особи, суспільства та держави.

Кримінальний кодекс України базується на Конституції держави та загальноприйнятих принципах та нормах міжнародного права. Закон про кримінальну відповідальність дотримується вимог Основного Закону України щодо правової, соціальної та демократичної держави, визнання особистості, її життя та здоров`я, честі та гідності, безпеки найвищою соціальною цінністю, конституційно закріпленого принципу верховенства права з усіма положеннями, що випливають з цього, притаманними кримінальному законодавству демократичних країн, в особливості з питань гуманності кримінального законодавства та покарання, законності, рівності громадян перед законом тощо.

Питання про сутність поняття «покарання» є одним з центральних у теорії покарання. Правильне трактування терміну «покарання» і на базі цього – формування функцій, задач та системи покарань являється одним з найбільш актуальних завдань правової науки та практики боротьби із правопорушеннями.

Ільчук А.В. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЛІ ТА МІСЦЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ

В умовах зростання загроз безпеці держави й суспільства, актуальним стає питання визначення ролі та місця Військової служби правопорядку у системі забезпечення національної безпеки. ВСП, як один із видів військової служби, відіграє важливу роль у забезпеченні правопорядку, охороні громадської безпеки та державних кордонів, боротьбі з організованою злочинністю, тероризмом та іншими загрозами.

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України (далі - ВСП) - спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях (далі - військові частини), військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил

України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах.

Для визначення ролі та місця ВСП необхідно дослідити її теоретичні засади. Конституційно-правові засади. ВСП ґрунтується на Конституції України та інших законах, що визначають систему органів державної влади, принципи й завдання правоохоронної діяльності.

Воєнно-теоретичні засади. ВСП ґрунтується на загальних принципах воєнної науки, таких як єдиноначальність, централізація управління, дисципліна, законність.

Правові засади. ВСП ґрунтується на нормах міжнародного права, національного законодавства, а також на принципах та нормах міжнародного гуманітарного права.

Діяльність ВСП спрямована на забезпечення правопорядку, охорону громадської безпеки, захист прав і свобод громадян, боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом та іншими загрозами. Вона входить до складу ЗСУ і підпорядковується Міністерству оборони України. ВСП взаємодіє з іншими органами державної влади та правоохоронними органами.

Важливим аспектом ролі та місця ВСП є її участь у міжнародних миротворчих операціях. ВСП може брати участь у складі миротворчих контингентів ООН, НАТО, ОБСЄ та інших міжнародних організацій. Участь ВСП у миротворчих операціях сприяє зміцненню міжнародного миру та безпеки, захисту прав людини та гуманітарної допомоги населенню країн, що перебувають у конфлікті.

Військова служба правопорядку також відіграє важливу роль у підготовці кадрів для правоохоронних органів. У військових навчальних закладах готуються фахівці для ВСП, які володіють необхідними знаннями, навичками та вміннями для виконання завдань з забезпечення правопорядку та охорони громадської безпеки.

Кирилюк А.О.(ВІКНУ)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ

Зважаючи на важливість та складність діяльності підрозділів спеціального призначення Військової служби правопорядку, організаційно-правові аспекти їх функціонування включають широкий спектр питань, що вимагають детального розгляду.

Підрозділи спеціального призначення опираються на чітко визначену правову базу, яка включає в себе закони, постанови, розпорядження та інші нормативні акти, що регулюють їх функціонування та повноваження. Ці норми визначають компетенції підрозділів у різних ситуаціях, включаючи антитерористичні операції, захист об'єктів важливої інфраструктури, проведення спеціальних розслідувань тощо.

Підрозділи спеціального призначення мають складну структуру, що обумовлюється різноманітністю їх завдань та специфікою діяльності. Вони можуть бути поділені на різні підрозділи з різними функціями, такими як зв'язок, розвідка, бойова готовність тощо. Організація таких підрозділів базується на принципах ефективності, мобільності та координації дій.

Кадровий потенціал підрозділів спеціального призначення відіграє ключову роль у їх успішному функціонуванні. Рекрутам накладаються високі вимоги щодо фізичної підготовки, психологічної стійкості та професійних навичок. Крім того, проводиться систематична перепідготовка та тренування з метою підвищення рівня професійної майстерності та адаптації до нових викликів та загроз.

Ефективне управління та контроль за діяльністю підрозділів спеціального призначення забезпечується через внутрішні структури командування та контролю, які здійснюють регулярний моніторинг дій та виконання завдань. Це включає в себе аналіз та оцінку результатів операцій, ведення звітності та аудиту, а також здійснення заходів щодо усунення виявлених недоліків та вдосконалення робочих процесів.

Діяльність підрозділів спеціального призначення підпорядкована не лише внутрішнім законам та нормам, але й міжнародним стандартам і конвенціям, зокрема у сфері прав людини та ведення конфліктів. Вони повинні дотримуватися міжнародних норм та правил, щоб забезпечити відповідність своєї діяльності міжнародним стандартам і уникнути можливих конфліктів.

Усі ці аспекти організаційно-правового характеру спрямовані на забезпечення ефективності, законності та безпеки діяльності підрозділів спеціального призначення Військової служби правопорядку, що є важливою складовою системи забезпечення безпеки та порядку у суспільстві.

У висновку слід підкреслити, що організаційно-правові аспекти діяльності підрозділів спеціального призначення Військової служби правопорядку є ключовими для забезпечення їхньої ефективності, законності та безпеки. Ці аспекти охоплюють правове регулювання та компетенції, структуру та організацію, набір та підготовку кадрів, управління та контроль, а також відповідність міжнародним стандартам.

Забезпечення чіткого визначення повноважень, систематичного навчання та перепідготовки персоналу, а також ефективного управління та контролю дозволяє підрозділам спеціального призначення виконувати свої завдання на високому рівні професіоналізму та забезпечувати безпеку суспільства.

Важливо також зазначити, що дотримання міжнародних стандартів і норм сприяє підвищенню довіри до діяльності таких підрозділів на міжнародній арені та сприяє уникненню можливих конфліктів.

Таким чином, враховуючи ретельно розроблені організаційно-правові аспекти, підрозділи спеціального призначення Військової служби правопорядку можуть ефективно виконувати свої завдання з максимальною ефективністю та відповідальністю перед суспільством.

Комар А.Ю. (ВІКНУ)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ НАВКОЛО ВІЙСЬКОВИХ ОБ'ЄКТІВ

Наукова література класифікує обмеження прав на землю як окремий інститут земельного права та відносить його до охоронних правовідносин між різними суб'єктами, здебільшого між державою, власниками та користувачами земельних ділянок у сферах: сусідських відносин; суспільних відносин в межах зон з особливими умовами землекористування (охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон тощо); обмежень прав на землю, що пов'язані зі встановленням земельних сервітутів; обмежень набуття права власності на землю.

Поняття «адміністративно-правового забезпечення» у науці розглядається як здійснення державними органами за допомогою спеціальних механізмів упорядкування суспільних відносин, їх юридичного закріплення, охорони, реалізації і розвитку.

Положеннями статей 91, 96 Земельного кодексу України для власників земельних ділянок та землекористувачів встановлено обов'язки, які передбачають: забезпечувати використання земель за їх цільовим призначенням; додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля; підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі; дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон, зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди тощо. Також законом передбачено, що порушені права власників та землекористувачів підлягають відновленню в порядку встановленому законом.

Порядок реалізації встановлення обмежень прав на земельні ділянки закріплено у главі 18 Земельного кодексу України, у відповідності до положень якої, крім закону, обтяження на земельну ділянку може бути встановлено актом уповноваженого на це органом державної влади, посадовою особою або договором шляхом встановлення заборони на її користування або розпорядження.

Обмеження прав на земельну ділянку встановлюються законом, прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, договором, рішенням суду, а також містобудівною документацією на місцевому рівні. Всі встановлені обмеження у використанні земель і обтяження прав на земельні ділянки (крім обмежень, обтяжень безпосередньо встановлених законом) підлягають державній реєстрації (стаття 111).

У відповідності до статей 77, 115 Земельного кодексу України, статті 3 Закону України «Про використання земель оборони» навколо військових частин та оборонних об'єктів можуть створюватися зони з особливим режимом використання земель з метою забезпечення функціонування цих військових частин та об'єктів, збереження озброєння, військової техніки, іншого військового майна, охорони державного кордону України, захисту населення,

господарських об’єктів і довкілля від впливу аварійних ситуацій, стихійних лих і пожеж, що можуть виникнути на цих об’єктах.

Розмір та правовий режим зон з особливим режимом використання земель встановлюються відповідно до закону.

Ураховуючи актуальність забезпечення охорони військових об’єктів, аналізуючи норми діючого законодавства вбачається, що питання врегулювання обмежень прав на землю навколо військових об’єктів можливо забезпечити виключно шляхом підготовки та прийняття відповідальними державними органами спеціального закону, яким необхідно врегулювати питання:

конкретних розмірів та правового режиму спеціальних зон навколо військових об’єктів в залежності від ступеня його потенційної небезпеки для населення, навколишнього середовища, режиму охорони тощо;

специфіки, та правил добросусідства між власниками земельних ділянок та землекористувачами, їх взаємодію із державними органами та органами місцевого самоврядування;

повноваження органам державної виконавчої влади, місцевого самоврядування з питань встановлення обмежень, обтяжень, забезпечення сервітутних відносин на земельні ділянки між потенційними заінтересованими суб’єктами, а також особливості обмежень набуття права власності на землю;

забезпечення правової охорони та захисту прилеглих територій до військових об’єктів (кримінально-правової, адміністративно-правової, дисциплінарної тощо).

Реалізація відповідальними державними органами нормативно-правового регулювання суспільних відносин з метою забезпечення прав і свобод людини, громадянина, юридичної особи всіх форм власності, у тому числі державних і військових та правоохоронних формувань є основною складовою адміністративно-правового забезпечення.

Корольова І.М. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Проведення службових розслідувань передбачено Порядком проведення службового розслідування, затверджений наказом Міністерства оборони України від 21 листопада 2017 № 608 (далі – Порядок № 608).

Службове розслідування – це комплекс заходів, які проводяться з метою уточнення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушення, а також встановлення ступеня вини особи (осіб), чиї дії або бездіяльність стали причиною вчинення правопорушення.

Службові розслідування за фактами порушень законодавства у сфері охорони державної таємниці проводяться відповідно до Порядку організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 939.

Розслідування за фактами втрати документів або розголошення відомостей, які містять службову інформацію, проводиться відповідно до Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 року № 736.

Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань, аварій проводиться відповідно Інструкції про розслідування та облік нещасних випадків з військовослужбовцями, професійних захворювань і аварій у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 27 жовтня 2021 року № 332.

Розслідування авіаційних подій проводиться відповідно до Правил розслідування авіаційних подій та інцидентів в авіації Збройних Сил України, затверджених наказом Міністра оборони України від 19 травня 2010 року № 256.

Службове розслідування за фактами завданої шкоди державному майну, у тому числі військовому майну, майну, залученому під час мобілізації, а також грошовим коштам, проводиться з дотриманням вимог даного Порядку та положень Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі».

Службове розслідування за фактами порушень антикорупційного законодавства проводиться відповідно до цього Порядку та положень Закону України «Про запобігання корупції».

Кравченко М.С. (ВІКНУ)

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Загальні положення міжнародного гуманітарного права щодо військовополонених Міжнародне гуманітарне право є важливим компонентом в системі норм та стандартів, спрямованих на захист прав військовополонених у контексті збройних конфліктів. Його значення важко переоцінити, оскільки воно визначає принципи гуманного поводження та стандарти, які покладають відповідальність на держави та конфліктні сторони. Перше і найважливіше значення полягає в забезпеченні основних прав та гідності військовополонених під час війни. Міжнародне гуманітарне право гарантує, що ці особи не стають об'єктом жорстокостей, тортур, чи неправомірного поводження з боку противників. Визначені принципи забезпечують повагу до їхньої особистої гідності та недоторканості. Друге, важливе значення полягає у створенні рамок для медичного захисту військовополонених. Забезпечення медичної допомоги та гуманітарних умов утримання є обов'язком згідно міжнародного гуманітарного права, щоб зберегти життя та здоров'я затриманих осіб. Третє, важливою частиною є захист особистого майна та права на контакт із родичами. Це сприяє підтримці психологічного та емоційного благополуччя військовополонених. Оглядаючи це значення, можна сказати, що міжнародне гуманітарне право є ключовим інструментом у сфері захисту прав та гідності військовополонених, викликаючи відповідальність та створюючи стандарти, які сприяють гуманному

та цивілізованому поводженню навіть у найтяжчих обставинах воєнного часу. Міжнародне гуманітарне право визнається як результат історичного та етичного розвитку, спрямованого на обмеження жорстокостей війни та захист гуманітарних цінностей у найбільш важких періодах конфліктів. Одним із визначальних етапів його виникнення стала Женевська конвенція 1864 року, яка була спрямована на поліпшення статусу поранених та хворих в армії. Згодом, у результаті розвитку міжнародних відносин та досвіду світових конфліктів, Женевські конвенції 1906, 1929 та 1949 років розширили захист на різні категорії осіб під час конфліктів. Інший ключовий момент в історії міжнародного гуманітарного права - це прийняття статуту Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) 1928 року. Цей статут заклав основи для створення нейтральних та неполітизованих гуманітарних організацій, які взяли на себе захист поранених та беззахисних під час конфліктів. Друга світова війна виявилася ключовим періодом для розвитку міжнародного гуманітарного права. Під час конфлікту були порушені етичні норми та траплялись масові жорстокості, що призвели до утворення міжнародних угод, таких як Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них 1977 року. Отже, міжнародне гуманітарне право сформувалося внаслідок прагматичного та етичного реагування на страждання, які супроводжують війні та конфлікти. Його еволюція відбувалася в зв'язку з реальними викликами і небезпеками, що виникали в ході світових подій. Друга світова війна, яка тривала з 1939 по 1945 рік, суттєво вплинула на розвиток міжнародного гуманітарного права, зокрема в контексті захисту прав військовополонених. Цей період був переломним у формуванні норм та стандартів для забезпечення гідного ставлення до військовополонених у військових конфліктах. На початку Другої світової війни було видно, що існуючі міжнародні норми, особливо зазначені в Гаазьких конвенціях 1899 та 1907 років, не забезпечували ефективного захисту військовополонених в умовах тотальної війни. З цією метою були прийняті Додаткові протоколи до Женевських конвенцій 1949 року та Додаткові протоколи II та III до них 1977 року. Ці протоколи розширили захист для осіб, що виявилися в руках противника, встановивши конкретні права військовополонених. Зокрема, вони гарантували пораненим та хворим військовополоненим найкращий доступ до медичної допомоги та захист від недостойних обставин. Під впливом драматичних подій Другої світової війни, міжнародне співтовариство визнало необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення прав військовополонених, що відобразилося в ухваленні нових міжнародних документів. Таким чином, Друга світова війна викликала суттєвий розкол у міжнародних стандартах захисту військовополонених і визначила нові напрями розвитку міжнародного гуманітарного права для забезпечення гідних умов утримання та поваги до осіб, які потрапили в полон. Друга світова війна була періодом надзвичайної жорстокості та порушень прав людини, включаючи військовополонених. Ці страшні події дали поштовх до становлення та удосконалення Женевських конвенцій та міжнародного гуманітарного права загалом.

Проаналізувавши міжнародні практики та український досвід, мною було встановлено, що стандарти захисту та дотримання прав військовополонених є важливою складовою міжнародного гуманітарного права. Ці стандарти встановлюють права та обов'язки всіх сторін конфлікту, зокрема стосовно ведення операцій із підвладними їм військовополоненими особами. Український контекст виділяється на тлі існуючих міжнародних практик та норм гуманітарного права. Військовий конфлікт на сході країни, а також збройний конфлікт в Криму, створили напружену ситуацію, де дотримання стандартів захисту та прав військовополонених стало складним завданням. Україна має шляхетні зобов'язання перед своїми громадянами, а також відповідальність у рамках міжнародних норм та конвенцій, які вона ратифікувала.

Кундиловська О.Г. (ВІКНУ)

УЧАСТЬ СТРУКТУР ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОЕКТАХ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України відіграє ключову роль у розвитку стратегічних комунікацій, зокрема у частині сприяння та підтримки процесу розвитку та налагодження зв'язків з громадськістю та зв'язків з громадськістю у воєнній сфері, шляхом проведення інформаційних заходів цивільно-військового співробітництва, ведення проактивної комунікації із залученням ключових лідерів, проведенням публічних заходів для підвищення розуміння політики Міністерства оборони та Збройних Сил українським суспільством

На першому етапі збирається інформація для підготовки до операції, включаючи дані про місцеві органи влади, ситуацію з біженцями та переселенцями, інтернаціональні та неурядові організації, а також кліматичні, релігійні та культурні аспекти.

Другий етап: під час проведення операції, головним завданням цивільно-військового співробітництва є встановлення ефективних контактів з представниками цивільного сектору в зоні операції для сприяння виконанню військових завдань. Це включає надання необхідної інформації військовим підрозділам, співпрацю з місцевими організаціями для задоволення потреб місцевого населення, установлення та підтримку зв'язків з міжнародними та неурядовими організаціями, оцінку ризиків та загроз для місцевого населення, співпрацю з релігійними та етнічними групами, а також організацію допомоги для вимушених переселенців та біженців

Третій етап: під час постконфліктного періоду, коли військова активність зменшується і завершуються бойові дії, цивільні структури набувають більшої важливості. Згідно з Тимчасовою настановою з цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах України, що регламентує підготовку та застосування Збройних Сил, визначаються ключові функції цивільно-військового співробітництва: організація взаємодії між цивільними та

військовими структурами, підтримка військових дій та захист об'єктів цивільної інфраструктури.

Організація цивільно-військового співробітництва включає в себе наступні елементи: вчасне визначення важливих об'єктів у цивільному середовищі; установлення рівнів співпраці для керівних кадрів військового командування; проведення зустрічей між керівництвом військового командування та представниками об'єктів цивільного середовища; розроблення системи співробітництва та механізму зв'язку з цивільними об'єктами; встановлення принципів та організація системи спільного планування дій та обміну інформацією між військовим командуванням та цивільними структурами.

Підтримка дій військ включає: збір, аналіз і передача інформації про стан цивільного середовища; виявлення ключових чинників, що впливають на військові дії, та пропозиції щодо зменшення їх впливу; організація заходів для запобігання перешкоджанню діям військ та блокуванню їх пересування; аналіз негативного впливу дій військ на цивільне середовище та пропозиції для зменшення цього впливу; формування позитивного сприйняття громадськістю дій військ та забезпечення прозорості щодо цих дій; участь у інформуванні цивільного населення через стратегічні комунікації; організація та координація доступу військ до ресурсів цивільного середовища за потреби; підтримка правового режиму воєнного та надзвичайного стану.

Підтримка об'єктів цивільного середовища передбачає: сприяння у відновленні спроможностей органів державної влади та самоврядування, установ та організацій виконувати свої функції; проведення, у межах компетенції, заходів щодо відновлення громадської безпеки та порядку; створення умов або військову підтримку у проведенні гуманітарних операцій іншими об'єктами цивільного середовища; участь в організації, координації та проведенні заходів щодо задоволення першочергових потреб населення у воді, продуктах харчування, електроенергії, медичному обслуговані, праві на освіту та житло; участь у заходах військово-патріотичного виховання молоді та дітей; координацію спільних заходив, сприяння органам державної влади та самоврядування у відновленні пошкодженої інфраструктури

Зрозуміло, що одним із основних завдань цивільно-військового співробітництва у ході підготовки та застосування Збройних Сил України є безперервний збір, аналіз даних та оцінка стану цивільного середовища прогнозування можливих варіантів його розвитку та час підготовки та застосування Збройних Сил України, визначення ставлення населення до військ (сил) та їх дій.

ВИСНОВОК

Отже, налагодження комунікації є ключовим аспектом цивільно-військового співробітництва. Це здійснюється через підрозділи цивільно-військового співробітництва, які мають доступ до місцевого населення та представників цивільних організацій. Комунікація відбувається через зустрічі, звернення громадян і т. д. Обмін інформацією забезпечує командування достовірною і актуальною інформацією про діяльність цивільних гравців, що

впливає на операцію. Це також включає обмін інформацією з місцевими та міжнародними органами для забезпечення сприятливих умов для спільної діяльності. Інформацію також поширюють через ЗМІ з метою інформування громадськості та запобігання протидії.

Кутєпова О.О. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Сучасна адміністративно-юрисдикційна діяльність Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (далі ВСП в ЗСУ) стикається з рядом складних викликів та проблем, які вимагають уваги та системного підходу для їх вирішення. Однією з ключових проблем є забезпечення законності та правопорядку у військовому середовищі, особливо в умовах правового режиму воєнного стану та збройного конфлікту на території України.

Згідно статті 1 Закону України «Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України»: «це спеціальне правоохоронне формування у складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях (далі - військові частини), військових містечках, на вулицях і в громадських місцях; для запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у Збройних Силах України, їх припинення; для захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників Збройних Сил України, а також для захисту майна Збройних Сил України від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах.». Інакше кажучи, ВСП в ЗСУ є важливим структурним елементом системи військового правопорядку та військової дисципліни. Ця специфічна правоохоронна структура наділена широким колом адміністративно-юрисдикційних повноважень, спрямованих на забезпечення законності та дисципліни у військових формуваннях. Саме тому особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності ВСП становлять значний науковий і практичний інтерес.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність ВСП регламентується низкою нормативно-правових актів, серед яких Закони України «Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України», «Про Збройні Сили України», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України», Статути Збройних Сил України тощо. Ці акти визначають правовий статус ВСП, її завдання, функції, повноваження, процедури провадження у справах про адміністративні правопорушення, накладення дисциплінарних стягнень тощо. Важливо відзначити, що останнім часом законодавство у цій сфері зазнає певних змін, спрямованих на підвищення ефективності адміністративно-юрисдикційної діяльності ВСП.

Основними завданнями ВСП у сфері адміністративної юрисдикції є: забезпечення законності та військової дисципліни у Збройних Силах України; запобігання, виявлення та припинення адміністративних правопорушень військовослужбовців; притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Для виконання цих завдань ВСП наділено широким колом повноважень, зокрема: складання протоколів про адміністративні правопорушення; здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення; накладення адміністративних стягнень; застосування заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення тощо.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення військовослужбовців здійснюється за спеціальними правилами, встановленими Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кодексом адміністративного судочинства України, Дисциплінарним статутом Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами. Ці правила мають низку особливостей, пов'язаних із специфікою військової служби та необхідністю забезпечення військової дисципліни. Зокрема, визначено особливі підстави та порядок притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності, встановлено специфічні види адміністративних стягнень, таких як догана, сувора догана, пониження в посаді, затримання / арешт на гауптвахті тощо.

Разом з тим необхідно зазначити, що забезпечення внутрішньої безпеки та обороноздатності країни є ще однією ключовою проблемою адміністративно-юридисдикційної діяльності ВСП, а саме: захист від внутрішніх та зовнішніх загроз, розробку та впровадження стратегій протидії тероризму та кіберзлочинності, а також співпрацю з іншими військовими та правоохоронними органами як на національному, так і на міжнародному рівні.

Литвиненко О.О. (ВІКНУ)

ДОСВІД США ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ОБ'ЄКТІВ

Сполучені Штати Америки переглянули питання безпеки військових об'єктів ще в кінці 90-х. Спочатку було прийнято рішення військових, що охороняли військові бази, замінити на військову поліцію (МР) Міністерства оборони США.

Проте, протягом останніх 9–11 років армія США практикувала контракти з приватними охоронними фірмами. Використання приватної охорони та персоналу безпеки за контрактом на військових базах у США є результатом різних факторів, включаючи економічну ефективність, спеціалізовану підготовку та необхідність гнучкості в операціях безпеки. Хоча американські військові мають власні сили безпеки, такі як військова поліція, використання приватної безпеки може забезпечити додаткову підтримку та досвід у конкретних сферах, дозволяючи військовослужбовцям зосередитися на своїх основних місіях. Крім того, приватні охоронні компанії часто мають досвід роботи з різними загрозами безпеці і можуть бути укладені для надання

конкретних послуг, пристосованих до потреб військової бази. Все ж, у зв'язку з нинішньою ситуацією у світі, збільшенням кількості війн та агресій, вони збільшили кількість військової поліції, а ці приватні охоронні фірми почали залишати бази.

Щоб зрозуміти хто охороняє військові об'єкти слід зазначити, що менталітет американської армії такий : «Солдати для підготовки та ведення воєн». Коли вони не розгорнуті, війська тренуються до війни, а охорона баз США не передбачена в бюджеті в структурі сил, і кожен солдат, забраний з підрозділу, щоб охороняти військові об'єкти, це потенційна втрата солдата при підготовці його до виконання завдання за призначенням від чого страждають і солдати, і підрозділи.

У зв'язку з цим розширили штат військовоїполіції, яка виконує функції з безпеки військових об'єктів.

На більшій частині військових об'єктів в Сполучених Штатах військова поліція Міністерства оборони відповідає за охорону баз, а не приватної безпеки, насправді однією з основних функцій офіцера військової поліції є виконання обов'язків правоохоронних органів та захисту сил. Це часто набуває форми забезпечення доступу лише авторизованого персоналу до об'єкту шляхом проведення перевірок ідентифікації в точках фіксованого контролю в'їзду. Співробітники військової поліції також проводять патрулювання в межах установки та інших федеральних об'єктів, а також відповідають на всі заклики про допомогу або обслуговування правоохоронних органів, які відбуваються в межах або навколо об'єктів та федеральної власності.[4]

Отже, аналізуючи особливості особового складу, який залучався до охорони військових об'єктів слід зазначити, що різноманітні підходи та державна політика в США відрізняється від стандартного розуміння цього питання. Зазначений досвід є хорошим джерелом з питань організації служби, що стосується безпеки військових об'єктів.

Наконечна Ю.М. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИ-ЗЛОЧИНЦЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ (НА ПРИКЛАДІ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ)

Розпочинаючи з 2014 року та з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, Збройні Сили України та інші військові формування виконують завдання щодо оборони та захисту державного кордону. Але попри це виконання обов'язків військової служби більшістю військовослужбовців спостерігаються і випадки вчинення військових злочинів. Тому, проблема висвітлення військових кримінальних правопорушень, як зараз є актуальною, оскільки порушення порядку несення або проходження військової

служби може негативно позначатися на боєздатності військових частин і в цілому, на обороноздатності держави.

Метою цього дослідження є здійснення характеристики військових кримінальних правопорушень, а саме теоретичних аспектів дослідження особи-злочинця військовослужбовця. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: розглянути дослідження особи злочинця у вітчизняній та зарубіжній науці; розкрити поняття особи злочинця; сформулювати основні підходи до співвідношення соціального і біологічного в особистості злочинця; визначити основні елементи кримінально – правової характеристики особи злочинця.

Якщо аналізувати дослідження вітчизняних учених, можна говорити про те, що в Україні недостатньо обгрунтованих праць, які будуть стосуватися проблем злочинності в Збройних Силах України. За результатами цих наукових досліджень варто погодитися з тим, що помилки у всебічому забезпеченні військ, недостатній та неповною мірою сучасний стан матеріально-технічної бази, озброєння, військової техніки, занизький рівень забезпечення військовослужбовців, морально-психологічний стан стає налідком вчинення військових кримінальних правопорушень.

Поняття особи злочинця, як суб'єкта, винного у вчиненні кримінального правопорушення, виражає його соціальну сутність. Це складний комплекс його якостей, психологічних особливостей, зв'язків та відносин. До цього також входить сукупність соціально-демографічних, особистісно-рольових, морально-психологічних ознак, ознак правової свідомості, кримінально-правових ознак та загальнозначимих позитивних властивостей людини. Особливостями, які частіше відрізняють злочинців від протилежної їм групи осіб, є відчуження від нормальних зв´язків, цінностей, більш низький рівень освіти і культури, аморальність, що виражається у визнанні можливостей використання злочинних засобів досягнення цілей, а також поєднання таких психологічних рис , як агресивність, жадоба до влади, підвищена тривожність, можливі також певні біологічні відхилення. Розуміння динаміки між цими факторами може сприяти розробці ефективних стратегій для запобігання злочинності серед військовослужбовців.

Кримінально-правова характеристика – це система відомостей про злочин та інші категорії, пов'язані з кримінальною відповідальністю за його вчинення, закріплена в КК України; це характеристика певного об'єкта у системі КК (кримінально-правової науки) або крізь призму його норм та інститутів. Головною метою кримінально-правової характеристики злочину є забезпечення правильної кваліфікації суспільно небезпечного діяння. Водночас вона необхідна для повного та всебічного вивчення злочину, удосконалення підстав кримінальної відповідальності за його вчинення, а також правильного тлумачення ознак складу злочину та призначення покарання.

Отже, розгляд теоретичних аспектів дослідження особи-злочинця військовослужбовця у воєнний період дозволяє отримати глибше розуміння природи та причин військових кримінальних правопорушень, а також сприяє

розробці ефективних заходів контролю та запобігання подібним явищам у майбутньому.

к.ю.н., ст.д. Опанасенко О.О. (ВІКНУ)
Пасіка Р.С. (ВІКНУ)

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВОГО РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Відповідно до частини 1 статті 382 Кодексу адміністративного судочинства України суд, який ухвалив судове рішення в адміністративній справі, може зобов`язати суб`єкта владних повноважень, не на користь якого ухвалене судове рішення, подати у встановлений судом строк звіт про виконання судового рішення.

Згідно з частинами 2 та 3 цієї правової норми за наслідками розгляду звіту суб`єкта владних повноважень про виконання рішення суду або в разі неподання такого звіту суддя своєю ухвалою може встановити новий строк подання звіту, накласти на керівника суб`єкта владних повноважень, відповідального за виконання рішення, штраф у сумі від двадцяти до сорока розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Половина суми штрафу стягується на користь позивача, інша половина до Державного бюджету України.

Кодекс адміністративного судочинства України спрямовує правосуддя в адміністративних справах саме на забезпечення реалізації права особи на ефективний судовий захист, створюючи судам всі необхідні механізми для гарантування цього.

Відповідно до положень пунктів 53-55 Висновку №11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи "Щодо якості судових рішень", які передбачають, що згідно з тлумаченням Європейського суду з прав людини право на справедливий суд, зафіксоване в статті 6 Конвенції з прав людини і основоположних свобод, означає те, що судове рішення повинно бути таким, яке можна ефективно виконати на користь сторони, яка виграла справу. Конвенція не передбачає теоретичного захисту прав людини, а має на меті гарантувати максимальну ефективність такого захисту; рішення повинно бути сформульоване таким чином, щоб його можна було втілити в життя; нечітке рішення, яке можна тлумачити по-різному, підриває ефективність та надійність судового процесу.

Відтак, з метою виконання завдання адміністративного судочинства, передбаченого частиною 1 статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України, щодо ефективного поновлення прав та інтересів фізичних осіб від порушень з боку суб`єктів владних повноважень, саме на суд покладено обов`язок ухвалення рішення, яке відновить права такої особи у сфері публічно-правових відносин від порушень.

При обранні способу відновлення порушеного права позивача суд виходить з принципу верховенства права щодо гарантування цього права статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції з прав людини і основоположних свобод, як складової частини змісту і спрямованості діяльності держави, та виходячи з

принципу ефективності такого захисту, що обумовлює безпосереднє поновлення судовим рішенням прав особи, що звернулась за судовим захистом без необхідності додаткових її звернень та виконання будь-яких інших умов для цього.

Рішенням Конституційного Суду України у справі № 3-рп/2003р від 30 січня 2003 року визначено, що правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах.

Відповідно до статті 129-1 Конституції України суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов`язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд.

Виконання рішення, винесеного будь - яким судом, має розглядатись як невід`ємна частина "судового процесу" для цілей статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, інститут судового контролю за виконанням судового рішення спрямований на забезпечення права особи на ефективний судовий захист в адміністративному судочинстві.

Остапенко М.О. (ВІКНУ)

ЗАХОДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ ТА ЇХ РОЛЬ В ПІДТРИМАННІ ПАРВОПОРЯДКУ

Адміністративний примус є комплексом заходів щодо фізичних та юридичних осіб, які виражені у вигляді особистих, майнових та інших видів обмежень їх прав, свобод та інтересів, що застосовуються виключно у випадках вчинення цими особами протиправних діянь.

Для адміністративного примусу існують характерні ознаки: вони базуються на державно-владних приписах зобов'язуючого характеру, що призводить до застосування не залежно від бажань суб’єкта. та включають застосування широкого комплексу заходів морального, особистісного, матеріального впливу та у виключних випадках застосування фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї; підставами для їх застосування є те, що вони використовуються на базі переконання; суб’єктами застосування цих заходів можуть виступати виключно уповноважені на виконання певних функцій органи виконавчої влади, їх посадові особи, яким, у порядку визначеному законом, надане право використовувати заходи адміністративного примусу; вони наділені окремою метою застосування, якою виступає охорона громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, підтримання дисципліни серед військовослужбовців, попередження і припинення правопорушень та покарання правопорушників; специфіка їх застосування виявлена в можливості їх реалізації як при вчиненні адміністративних правопорушень або запобігання їм, так і у випадках їх відсутності, у разі настання надзвичайного стану; їх застосування здійснюється у адміністративно-

процесуальному порядку та підзаконних нормативно-правових актах у визначених формах, тобто реалізується в межах, які визначені в законодавстві, що забезпечує захищеність особи щодо якої вони застосовуються; мають персоніфікований характер – застосовується тільки до конкретних суб'єктів права та можуть застосовуватися стосовно широкого кола осіб як фізичних так і юридичних; вони застосовуються, як правило, органами виконавчої влади та їх посадовими особами без звернення до суду.

Існує декілька поглядів щодо класифікації заходів адміністративного примусу. На сьогоднішній момент лишається актуальним поділ заходів адміністративного примусу відповідно їх мети та характеру, запропонований у 1956 році, М. І. Єропкіним. За цими ознаками виділяють переважно три традиційні групи: заходи адміністративного попередження, заходи адміністративного припинення та заходи адміністративної відповідальності.

Заходи адміністративного попередження виконують профілактичну функцію та націлені на недопущення адміністративних правопорушень з метою підтримання громадської безпеки, попередження та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій. Ці заходи напряму не припиняють адміністративні правопорушення проте запобігають їх вчиненню. Проблемою є відсутність законодавчо закріпленого переліку заходів адміністративного попередження. Проте, на мою думку, в цю групу слід виділити наступні заходи: перевірку документів; особистий огляд і огляд речей; внесення подання про усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень; тимчасове обмеження або заборона доступу осіб на окремі ділянки місцевості чи об'єкти; безоплатне використання транспортних засобів.

У свою чергу, заходи адміністративного припинення спрямовані на примусове припинення діянь, які мають ознаки адміністративних правопорушень. Вони зупиняють вчинення правопорушення з метою створення умов за яких правопорушник нестиме відповідальність та забезпечують недопущення настання протиправних наслідків. Цей вид заходів адміністративного примусу прийнято поділяти на заходи адміністративного припинення загального та спеціального призначення.

Заходи відповідальності є покаранням осіб за вчинення ними адміністративних правопорушень та застосовуються задля виховання осіб і запобігання їх вчиненню у майбутньому.

Примус виконує важливу регулятивну та попереджувальну функції, адже за відсутності владних методів управлінської діяльності в суспільстві пануватиме хаос і беззаконня. Основними завданнями адміністративного примусу є забезпечення виконання законів, досягнення соціальної безпеки, забезпечення виконання управлінських функцій. Адміністративний примус дозволяє державі попереджати та реагувати на порушення правопорядку. Владні органи застосовують ці заходи для припинення або усунення порушень та відновлення громадського порядку. Заходи адміністративного попередження та припинення є більш гнучким та швидким методом відновлення і підтримання правопорядку в порівнянні заходами адміністративної відповідальності.

Використання заходів адміністративного примусу дозволяє ефективно та швидко реагувати на ситуації, що вимагають втручання влади. Отже, адміністративний примус є надважливим елементом зменшення кількості адміністративних правопорушень та боротьби з ними, без якого виконання своїх функцій адміністративним законодавство стало б неможливим.

к.ю.н., с.н.с. Пасіка С.П. (ВІКНУ)
Волков А.Г. (ВІКНУ)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДРАХУВАННЯ КУРСАНТІВ З ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Правовий статус військовослужбовця визначається обсягом його прав, обов’язків і відповідальності.

Відповідно до частини 4 статті 19 Закону України «Про військовий обов’язок і військову службу» форма, порядок і правила укладення контракту, припинення (розірвання) контракту та наслідки припинення (розірвання) контракту визначаються положеннями про проходження військової служби громадянами України та нормативно-правовими актами Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, якщо інше не передбачено законом.

Відповідно до пункту 36 Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженого Указом Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008:

контракт про навчання припиняється (розривається), а курсант відраховується з вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти під час дії воєнного стану, за рішенням керівника вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти за наявності підстав, передбачених підпунктами "б" та "в" пункту 3 частини п’ятої статті 26 Закону України «Про військовий обов’язок і військову службу», а саме:

- б) за станом здоров’я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби з виключенням з військового обліку або про непридатність до військової служби з переоглядом через 6-12 місяців;

- в) у зв’язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання.

Таким чином законодавець встановив порядок розірвання контракту про військову службу (навчання) за якого розірвання контракту з курсантом та відрахування курсантів з навчання здійснюється за наявності підстав

передбачених статтею 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Правом на відрахування у зв'язку з небажанням продовжувати навчання особа може скористатись виключно поки вона є курсантом першого курсу, при переведенні на другий курс навчання вона втрачаєте таке право.

Отже, на період дії правового режиму воєнного стану на території України законом унеможливлено відрахування курсантів з військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти за будь-яких інших причин та розірвання контракту про проходження військової служби (навчання).

Попрійчук Н.Р. (ВІКНУ)
к.військ.н., доц. Зайцев Д.В. (ВІКНУ)

ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

У сучасних умовах боротьби України за свою незалежність корупція є суспільно небезпечним явищем, адже полягає у використанні особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, а також негативно впливає на виконання державою її головного обов'язку — утвердження і забезпечення прав та свобод людини.

Найбільш відомим та широко застосовним у світі є рейтинг країн за Індексом сприйняття корупції, який щорічно визначається міжнародною неурядовою організацією «Transparency International». Україна включається до зазначеного рейтингу починаючи з 2012 року, демонструючи у 2023 році результат 36/100 балів, тобто 104 місце серед 180 країн.

Корупційна складова у військовій сфері, де є сприятливі умови для її появи, зростання та поширення, ставить під серйозну загрозу ефективність військової організації та боєздатність армії в цілому, підриває рівень довіри суспільства і міжнародних партнерів України до її збройних сил.

Складність проблеми боротьби з корупцією полягає в реальній можливості конкретних осіб, які мають владу і повноваження, перешкоджати намаганням проникнути до сфери їхньої діяльності, а також у нездатності правоохоронних органів і політичних сил суспільства до безкомпромісної боротьби з корупцією.

Основними методами запобіганню корупції у військовій сфері є такі:

- ❖ підвищувати кваліфікацію та поінформованість підлеглих щодо наслідків корупції;
- ❖ оптимізувати контроль за виконавчою дисципліною та прозорістю організаційної структури;
- ❖ проводити періодичну перевірку дотримання процедур щодо прийняття рішень та їх виконання;
- ❖ уникати відокремлення підлеглих або їхнього переходу на повністю автономний режим роботи;
- ❖ періодично здійснювати ротацію солдат для уникнення формування стійких корупційних зв'язків;

❖ забезпечувати режим конфіденційності для запобігання просочування важливої інформації, якою можна скористатися в корупційних цілях.

Слід зазначити, що викорінити корупцію повністю неможливо, адже жодна країна ще з цим не впоралася. Але можна побороти корупцію в житті кожного солдата, щоб вона стала скоріше винятком, а не правилом. Тож вище перелічені заходи дозволять нівелювати рівень корупції у військових структурах, але лише у разі їх належного виконання та відповідного контролю.

Порчевський Б.О. (ВІКНУ)

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

Військова служба правопорядку (ВСП) – це невід'ємний компонент Збройних Сил України (ЗСУ), покликаний забезпечувати правопорядок та дисципліну в лавах армії, захищати права та свободи військовослужбовців, а також протистояти злочинності та правопорушенням. Її діяльність – це запорука боєздатності та готовності ЗСУ до виконання завдань з оборони держави.

Історія створення та структура Військової служби правопорядку: історія Військової служби правопорядку в Україні є невід'ємною складовою історії держави. Вона починається ще з часів формування української державності і має багато шарів і періодів, які відображають складність політичних, соціальних та військових процесів в Україні. Перші організовані структури, схожі на сучасні органи правопорядку, з'явилися ще у середньовіччі. У XX столітті ці структури проходили складність, зокрема, під час обох світових війн, а також в епоху радянської влади, коли вони підпорядковувалися військовим чи комісаріатам внутрішніх справ. Сьогодні Військова служба правопорядку в Україні має складну структуру, яка охоплює різні підрозділи та служби, такі як поліція, національна гвардія, прикордонна служба тощо. Кожна з цих структур має свої завдання та функції, але разом вони створюють єдину систему, яка забезпечує порядок та безпеку в країні.

Основні завдання та повноваження Військової служби правопорядку: основні завдання Військової служби правопорядку в Україні полягають у забезпеченні безпеки, правопорядку та захисту прав та свобод громадян. Для досягнення цих цілей ВСП здійснює широкий спектр дій, включаючи патрулювання вулиць, розслідування злочинів, участь у спеціальних операціях та боротьбу зі злочинністю у всіх її проявах. Вона також забезпечує підтримку влади в управлінні кризовими ситуаціями та надзвичайними подіями. Повноваження ВСП визначаються законодавством України і включають право на затримання осіб, підозрюваних у скоєнні злочину, проведення обшуків та дослідження місць злочинів, а також ведення слідства та подання матеріалів для судового розгляду.

Цільові підрозділи Військової служби правопорядку: військова служба правопорядку в Україні включає різноманітні спеціалізовані підрозділи, кожна з яких відповідає за певний аспект забезпечення порядку та безпеки в країні. Це можуть бути такі напрямки, як боротьба зі злочинністю на дорогах,

патрулювання міст, розслідування злочинів, боротьба з наркотичною та озброєною злочинністю, а також спеціальні підрозділи для захисту громадян в екстремальних ситуаціях. Кожен з цих підрозділів має свою специфіку та функції, але вони всі спрямовані на досягнення загальної мети - забезпечення безпеки та порядку в Україні.

Військова служба правопорядку в Україні відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки та порядку в країні. Історія її становлення та розвитку свідчить про складні та важливі етапи, які пройшла ця структура, а також про постійні зміни та адаптацію до нових викликів і загроз. Основні завдання та повноваження Військової служби правопорядку широко охоплюють боротьбу зі злочинністю, забезпечення громадської безпеки та дотримання законності. Ці завдання виконуються за допомогою різноманітних методів та заходів, включаючи патрулювання, розслідування злочинів, ведення слідства та співпрацю з іншими правоохоронними органами. Цільові підрозділи Військової служби правопорядку спеціалізуються на різних напрямках діяльності, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до забезпечення безпеки та порядку в різних сферах життя суспільства. У цілому, Військова служба правопорядку в Україні відіграє важливу роль у підтриманні стабільності та безпеки в країні, і продовжує вдосконалювати свою діяльність для забезпечення максимальної ефективності в реалізації своїх завдань.

Пшеничний О.В. (ВІКНУ)

АКТУАЛЬНІСТЬ РЕТРОСПЕКТИВНОГО АНАЛІЗУ СТАНОВЛЕННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

В умовах сучасних політичних змін та існуючих загроз для національної безпеки України , питання розвитку Збройних Сил України стає чи не найактуальнішим та найгострішим. Тож у таких складних умовах вище командування ЗС України та політичне керівництво намагається забезпечити на досить високому рівні стан бойової готовності та правоохоронної діяльності задля забезпечення національної безпеки країни. Необхідність нагляду за дотриманням законних вимог є необхідним для збереження обороноздатності та бойової готовності у Збройних Силах України задля забезпечення оборони національних кордонів, суверенності та недоторканності України.

За період становлення незалежності Збройні Сили України охарактеризувалися значними реформами, спрямованими на побудову нової армії, яка відповідає стандартам і вимогам країн членів альянсу НАТО. Однак різні періоди історії України, включаючи політичні кризи, конфлікти та зміни в політиці, вплинули на розвиток та функціонування силових структур.

В умовах сучасності, нові та все більш тяжкі виклики постають перед Збройними Силами України та Силами Оборони загалом, тому для визначення правильного шляху пошуку проблеми необхідно звернутись до історії, яка допоможе знайти відповідне рішення. А для підтримки діяльності у правовому полі необхідно звернутися до правоохоронних органів.

Присутність на теренах України колосальної кількості та різновиду озброєння, а також особового складу, передувало прийняття керівництвом держави ряду важливих нормативно правових актів , а саме: Закон України від 6 грудня 1991 року « Про оборону України» та Закон України від 6 грудня 1991 року «Про Збройні Сили України». «Водночас відповідно до ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року Військова служба правопорядку увійшла до системи правоохоронних органів, до яких віднесено також органи прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України та інші, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції.»

Розуміння необхідності забезпечити оборону і захист держави визначила ключову роль Збройних Сил України в цьому процесі. Особлива увага приділяється зміцненню правопорядку у Збройних Силах України та забезпеченню конституційних прав військовослужбовців. Це обґрунтувало необхідність окремого законодавчого визначення організаційно-правових засад спеціалізованих правоохоронних механізмів у складі Збройних Сил. Військові правоохоронні органи, що входять до складу Збройних Сил України, є необхідним елементом військової організації держави та важливою ланкою в забезпеченні національної безпеки.

доктор філософії Роллер В.М. (ВІКНУ)

ЩОДО ТЕРМІНУ «КІБЕРВІЙНА» В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Заступниця Міністра оборони з цифрової трансформації Катерина Черногоренко під час проведення Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави», організованої Національною академією СБУ заявила про ініціацією Міністерством оборони України роботи щодо впровадження поняття «кібервійна» в українське законодавство.

Така ініціатива вбачається надзвичайно актуальною з огляду кількості кібератак, які спрямовані на українські інформаційні ресурси. Але питання класифікації даних кібератак як актів агресії як на національному рівні, як і визнання їх такими міжнародною спільнотою потребує не лише введення відповідного терміну, а й встановлення, по-перше, критеріїв відмежування кібератак на ті, які можна віднести до актів агресії, та по-друге, встановити на національному рівні, що бойові дії у кіберпросторі прирівнюються до бойових дій в інших трьох просторах, і таким чином на них поширюється застосування норм міжнародного гуманітарного права (як то передбачено у напрацюваннях зарубіжних вчених та юристів, що викладені у Таллінських керівництвах).

При опрацюванні поняття «кібервійна» в національному праві необхідно враховувати особливості використання термінологічного апарату і закордоном, оскільки визнання кібератак частиною бойових дій та притягнення винних до відповідальності потребує саме і міжнародного визнання.

Термін «cyber war» майже не використовується у закордонній науковій термінології, а частіше застосовується «cyber warfare». Словник Кембриджу так розділяє ці два поняття: war – збройне протистояння між двома чи більше країнами; warfare - діяльність у веденні війни, часто включаючи зброю та методи, які використовуються: партизанська/морська/ядерна/окопна війна.

Крім того, необхідно враховувати, що чинне національне законодавство містить визначення термінів «воєнний конфлікт» (до якого віднесені війна та збройний конфлікт) та визначення «збройний конфлікт».

Зважаючи на вищевикладене, введення терміну «кібервійна» може бути ускладнене як з позиції міжнародного права так і особливостей сформованої національної системи законодавства у даній сфері.

Сахно О.Р. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА, ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ ТА КОНЦЕПЦІЙ. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СИСТЕМИ ЦВС

Цивільно-військове співробітництво– систематична, планомірна діяльність Збройних Сил України по взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об’єднаннями, організаціями та громадянами у районах дислокації військових частин та підрозділів Збройних Сил України з метою формування позитивної громадської думки про діяльність Збройних Сил України і забезпечення сприятливих умов для виконання покладених на них завдань та функцій (наказ ГШ ЗСУ від 02.04.2019 № 131);

Цивільно-військове співробітництво в сучасних умовах є невід'ємною складовою функцій Збройних Сил України. Розвиток і впровадження ефективних стратегій співпраці між військовими та цивільними структурами стає важливою передумовою успішного вирішення завдань, починаючи від підготовки до операцій та закінчуючи перехідною стадією після завершення конфлікту. Основні завдання включають аналіз і оцінку цивільного середовища, планування та проведення заходів для взаємодії з цивільним населенням і організаціями, координацію гуманітарної допомоги та відновлення спроможностей державних структур. Забезпечення постійного вивчення і адаптації до різних факторів, притаманних різним операціям, є ключовим аспектом в сфері цивільно-військового співробітництва.

На нинішньому етапі війни офіцери ЦВС відіграють важливу роль у сприянні евакуації цивільного населення з небезпечних районів, слугуючи «містком» між ВА та військовим командуванням з питань евакуації. Вони також допомагають планувати інші заходи захисту та поширюють серед цивільного населення критично важливу інформацію.

ВИСНОВОК

Таким чином, на нинішньому етапі війни офіцери ЦВС відіграють важливу роль у сприянні евакуації цивільного населення з небезпечних районів, слугуючи

«містком» між ВА та військовим командуванням з питань евакуації. Вони також допомагають планувати інші заходи захисту та поширюють серед цивільного населення критично важливу інформацію – наприклад, про будівництво та розташування укриттів

Офіцери ЦВС співпрацюють із військовими адміністраціями, допомагаючи їм досягти різноманітних цілей, у тому числі таких:

• захист життя, здоров'я, фізичного та психологічного благополуччя мешканців територій, прилеглих до районів ведення бойових дій;

• допомога у задоволенні базових потреб громадянам, які проживають на тимчасово окупованих територіях або у так званих «сірих зонах»;

• надання додаткового захисту окремим категоріям вразливих громадян, зокрема внутрішньо переміщеним особам, особам з інвалідністю, людям похилого віку, дітям тощо;

• захист та відновлення об'єктів критичної інфраструктури, які перебувають у віданні місцевих державних адміністрацій;

• організація патріотичних та просвітницьких заходів.

Сіренко Б.Ю. (ВІКНУ)

ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА

Говорячи про функції адміністративно-правових режимів у сфері використання військового майна, варто зазначити, що роль органів виконавчої влади виконують органи управління військовим майном, зазначені у Законі України «Про правовий режим майна в Збройних Силах України», та підпорядковані їм структурні підрозділи та відповідні посадові особи у військових частинах. Оскільки у сфері використання військового майна існує цілий спектр адміністративно-правових режимів, то і функції, що мають місце в даній сфері, для кожного адміністративно-правового режиму буду різними. Функціями адміністративно-правових режимів є повноваження, якими наділені органи виконавчої влади.

Таким чином, візьмемо один з адміністративно-правових режимів у сфері використання військового майна, а саме – облік. Для визначення однієї з функцій органів управління військовим майном, визначимо завдання конкретного режиму. Облік ведеться для контролю закріпленого за ними майна у кількісних, якісних, обліково-номерних та вартісних показниках і враховують по відповідних службах – продовольчій, речовій, квартирно-експлуатаційній, пально-мастильних матеріалів тощо. З цього, однією з функцій органів управління військовим майном є забезпечення обліку закріпленого у кількісних, якісних, обліково-номерних та вартісних показниках і враховують в різних майнових службах, таких як продовольча чи речова.

Наступним адміністративно-правовим режимом у сфері використання військового майна розглянемо списання військового майна. Для визначення наступної функції визначимо основне завдання даного режиму військового

майна. Згідно з Наказом Міністерства оборони України «Про затвердження Порядку списання військового майна у Збройних Силах України» від 12 січня 2015 р. № 17, списання військового майна, закріпленого за військовими частинами, здійснюється у разі: – набуття непридатного стану; – убування в межах затверджених норм; – використання на виробничі, господарські та експлуатаційні потреби в межах установлених норм, у тому числі на підготовку зброї (боєприпасів) до зберігання або застосування, виготовлення сумішей, проведення аналізу, виконання будівельних та будівельно-монтажних робіт; – втрати чи нестачі військового майна за умови, що відновлення його є неможливим або економічно недоцільним. У разі, коли військове майно підлягає утилізації згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, його списання може здійснюватися на підставі та на умовах зазначених договорів. Завдання списання є виключення з обліку певної військової частини військового майна, в тому разі, якщо воно перейшло в непридатний стан, убування в межах затверджених норм, використання на виробничі, господарчі та експлуатаційні потреби та втрати чи нестачі військового майна за умови, що відновлення його є неможливим або економічно недоцільним.

З цього органи управління військовим майном виконують функцію списання з обліків військового майна, у разі, якщо подальше його використання за цільовим призначенням неможливе і заходи з його відновлення є неможливими або недоцільними. Списання застосовується у випадках: 1) виявлення як нестачі в результаті інвентаризації; 2) втрати (знищення, руйнування) внаслідок стихійного лиха або воєнних дій, проведення антитерористичної (миротворчої) операції або внаслідок диверсій; 3) втрати (знищення, руйнування) внаслідок пожежі, катастрофи або аварії; 4) знищення або приведення у непридатний стан за розпорядженням військового командування з метою запобігання загарбанню його противником або з метою попередження та ліквідування епідеміологічних захворювань; 5) знесення будівель (споруд) через недоцільність використання та з метою будівництва на їх місці нових об'єктів.

Третім адміністративно-правовим режимом у сфері використання військового майна, є інвентаризація військового майна. Згідно статті 3 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інвентаризацію військового майна у Збройних Силах» від 3 травня 2000 р. № 748, метою проведення інвентаризації є встановлення фактичної наявності військового майна, його якісного стану (категорійності) і комплектності, виявлення обсягів нестачі, надлишку та надлишкового військового майна, а також відображення результатів інвентаризації в інвентаризаційних описах або відомостях наявності та якісного стану майна. У даному випадку, мета інвентаризації, відповідає основному завданню адміністративно-правового режиму. Отже, органи управління військовим майном виконують функцію інвентаризації, що передбачає встановлення фактичної наявності військового майна, його якісного стану та комплектності, виявлення обсягів нестачі,

надлишку та надлишкового військового майна. Крім того, в рамки цієї функції входить відображення результатів інвентаризації в інвентаризаційних описах або відомостях наявності та якісного стану майна.

Ще одним адміністративно-правовим режимом є зберігання. Для виділення основного завдання даного режиму звернемося до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних Силах» від 4 серпня 2000 р. № 1225, а саме до статті 13, в якій вказано, що військове майно зберігається з дотриманням вимог, передбачених документацією заводів-виробників. Умови зберігання цього майна повинні забезпечувати збереження його належного якісного (технічного) стану, виключати можливість втрати та відповідати вимогам вибухопожежобезпеки. Функція органів управління військовим майном, що стосується даного адміністративно-правового режиму, тобто зберігання військового майна, полягає в дотриманні вимог, що передбачаються у відповідній документації заводів виробників.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що функціями адміністративно-правових режимів є відповідні повноваження, якими наділені органи управління військовим майном та їх структурні підрозділи, що реалізуються в процесі їх управлінської діяльності. Дані повноваження повинні забезпечувати мету та завдання відповідного адміністративно-правового режиму.

Скиба О., Горбачук О. (ВІКНУ)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ВІДПУСТОК ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, встановлення єдиної системи їх соціального та правового захисту, гарантії військовослужбовцям та членам їх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах сприятливі умови для реалізації їх конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни та регулювання відносини у цій галузі визначає Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», а також видані відповідно до нього нормативно-правові акти.

Основою правового регулювання надання відпусток військовослужбовцям під час дії правового режиму воєнного стану є стаття 10-1 Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», розділ VIII Положення про проходження громадянами військової служби в Збройних Силах України та розділ VIII Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, які передбачають право військовослужбовців на відпустки.

Під час дії воєнного стану військовослужбовцям надається частина щорічної основної відпустки загальною тривалістю не більше 30 календарних днів, а також відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин

із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більше 10 календарних днів. Кожна із зазначених відпусток надається без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець.

Щорічна основна відпустка надається протягом календарного року частинами не більше 15 календарних днів, за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців певної категорії відповідного підрозділу.

Надання військовослужбовцям під час дії воєнного стану інших видів відпусток припиняється, крім відпустки військовослужбовцям-жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами; відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та в разі якщо дитина потребує домашнього догляду - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, - одному з них за їх рішенням); відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) за висновком (постановою) військово-лікарської комісії.

У разі оголошення мобілізації, введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні дозволяється відкликання військовослужбовців із щорічної основної відпустки.

У разі ненадання військовослужбовцям щорічної основної відпустки під час дії воєнного стану така відпустка надається після його закінчення. У такому разі дозволяється за бажанням військовослужбовців об'єднувати щорічні основні відпустки, але при цьому загальна тривалість об'єднаної відпустки не може перевищувати 90 календарних днів.

Таким чином, законодавче та правове врегулювання питань надання відпусток військовослужбовцям під час дії правового режиму воєнного стану створює відповідні умови для забезпечення належного рівня соціального захисту військовослужбовців.

Соболєв Д.С. (ВІКНУ)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ У СПРАВАХ ПРО ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ

Військова юстиція як окрема правова система завжди виражалась в її особливості та характері впливу на правовідносини, що виникають у військовій, або дотичній з нею, сфері. З правової точки зору, розуміння механізму Збройних Сил у будь-який час в державі грає невід'ємну роль у забезпеченні правопорядку і військової дисципліни в підрозділах, розслідуванні і розгляді справ про військові злочини, формує та загартовує відчуття правової та соціальної захищеності у військовослужбовців, що суттєво впливає на їх самоусвідомлення та боєздатність. Відповідно, методики і правила військової юстиції можуть часткового, а в деяких випадках – і повністю, відрізнятись від цивільних аналогів.

В сучасній українській державі механізм кримінально-процесуального права не враховує специфіку та особливості військових злочинів, а також не містить чіткого розмежування в баченні їх поряд з іншими кримінальними правопорушеннями, передбаченими Кримінальним кодексом України (далі – КК України).

Варто врахувати, що поняття військового кримінального правопорушення є специфічним та містить ряд особливостей, оскільки об’єктом його посягання, відповідно до ст. 401 КК України, є порядок несення або проходження військової служби, яка, згідно ч. 1 ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» являється державною службою особливого характеру.

У Кримінально-процесуальному кодексі України не передбачено ефективної та дієвої системи, яка б могла повністю забезпечити виконання загальних засад кримінального процесу у частині, що стосується кримінальних проваджень у справах про військові злочини.

Варто зазначити, що, відповідно до підходів і принципів країн-членів Північноатлантичного договору, у галузі військового права обов’язок розслідувати військові кримінальні правопорушення покладається на військову поліцію, здійснювати процесуальне керівництво у провадженнях щодо військових злочинів – на військову прокуратуру, розгляд справ військовослужбовців – компетентність військових судів, а захист прав військових – діяльність військової адвокатури.

Натомість, функції вищенаведених органів в Україні виконують цивільні посадові особи Спеціалізованої прокуратури у сфері оборони, Державного бюро розслідувань та цивільних судів, які не являються військовослужбовцями.

Наразі, законодавством не визначено вимоги на проходження військової служби особами, уповноваженими розслідувати та розглядати справи про військові злочини, до того ж, вони не проходять ніякої спеціальної фахової підготовки, що безумовно ставить під сумнів питання їх компетентності здійснювати такі повноваження, адже цивільні судді, слідчі та прокурори не мають уявлення про механізм і роботу Збройних Сил України у мирний час, а тим паче – під час ведення бойових дій та виконання в них завдань, відповідно не можуть врахувати особливості прийнятих командирами рішень, аспектів бойової обстановки та специфіку в розумінні поняття бойового імунітету, що призводить до порушень основоположних засад кримінального процесу.

Порушення встановлених законодавством порядку, вимог та принциів проведення досудового розслідування та нехтування ними під час здійснення правосуддя у справах про військові злочини сприяє прийняттю необ’єктивних та несправедливих судових рішень, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців. Такі юридичні явища викликають у них відчуття правової та соціальної незахищеності, що тягне за собою негативні правові наслідки. Так збільшується ймовірність виникнення випадків непокори, невиконання наказу, обов’язків чи відмови від проходження військової служби, що безумовно впливає на обороноздатність країни.

Наслідком нехтування учасниками кримінальних проваджень у справах про військові кримінальні правопорушення вищезазначених факторів є прояв неповаги до принципів Кодексу поведінки стосовно військово-політичних аспектів безпеки, ратифікованого Верховною Радою України від 01.01.1995 року, додержання яких Україна, як демократична країна, гарантує на міжнародному рівні. У статті 33 Кодексу зазначено, що кожна держава-учасниця передбачатиме належні правові та адміністративні процедури для захисту прав особового складу всіх її сил.

Аналізуючи сучасний стан розслідування та розгляду справ про військові злочини, можна дійти висновку, що наявні в ньому проблеми призводять до порушення прав і свобод військовослужбовців, які гарантовані їм Конституцією.

Співак Д.С. (ВІКНУ)

ПРОЦЕДУРИ ЗДІЙСНЕННЯ РОЗШУКУ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОЮ ПРАВОПОРЯДКУ

Розшук військовослужбовців, які самовільно залишили військову частину здійснюється з метою встановлення місця знаходження таких військовослужбовців та притягнення їх до відповідальності, а також задля здійснення профілактики таких випадків у майбутньому іншими військовослужбовцями.

Кожного року начальником органу військового управління Військової служби правопорядку видається наказ «Про організацію службової діяльності» на наступний рік, у якому визначаються відповідальні особи за здійснення розшукової діяльності у такому підрозділі.

Виходячи з таких положень визначених у нормативно-правових актів, які регулюють діяльність розшуку Військовою службою правопорядку розшукові заходи здійснюється шляхом:

- надсиланням запитів у структурні підрозділи Національної поліцій України, органи Територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки та органів місцевого самоврядування за місцем призову та реєстрації розшукуваної особи з метою визначення дійсності факту реєстрації даного суб'єкту за вказаною адресою та чи є дані про його перебування там на момент отримання такого запиту;
- встановлення чи знаходиться така особа за місцем реєстрації шляхом перевірки адрес, за даними, наданими військовою частиною;
- перевіркою дійсності номерів мобільних телефонів шляхом здійснення дзвінків;
- відбиранням пояснень у родичів, сусідів з метою встановлення можливого місцезнаходження військовослужбовця, який самовільно залишив військову частину, або інформації, яка може допомогти в подальшому здійсненні розшуку(надання контактних номерів/адрес близьких осіб, а також осіб, які можуть знати точне місцезнаходження такої особи);

- виявлення місцезнаходження правопорушника посадовими особами Військової служби правопорядку або іншими правоохоронними органами шляхом виїзду на місце події (тобто вчинення військовослужбовцем нового правопорушення).

Двічі на рік Військовою службою правопорядку спільно з органами місцевого самоврядування, національної поліції України, Державного бюро розслідувань, підрозділами Територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки та органами управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України організовується широкомасштабний розшук військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини та свідомо ухиляються від проходження військової служби, співпраці з органами досудового розслідування іншими правоохоронними підрозділами.

Широкомасштабний розшук здійснюється з метою забезпечення належного рівня військової дисципліни та правопорядку серед військовослужбовців, недопущення скоєння правопорушень у Збройних Силах України, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини або місця служби.

Про встановлення місцезнаходження розшукуваного військовослужбовця, стосовно якого було відкрито кримінальне провадження у встановленому законом порядку, Військова служба правопорядку доповідає слідчому Державного бюро розслідувань.

На підставі доручення слідчого Державного бюро розслідувань представники Військової служби правопорядку мають право доставити правопорушника до органів Державного бюро розслідувань для проведення допиту .

Відповідно до положень Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» посадові особи органів управління Військової служби правопорядку мають право відбирати пояснення з метою уточнення обставин справ про правопорушення, які знаходяться у їх проваджені. Так як за дачу неправдивих пояснень законодавством України ніякого виду відповідальності не передбачено часто трапляються випадки дачі таких пояснень. Що в подальшому заважає проведенню ефективних розшукових заходів.

Під час відбирання пояснень представниками Військової служби правопорядку доводяться положення статті 63 Конституції України, в якій зазначено, що особа має право не свідчити проти себе та своїх близьких. Тим не менш, близькі родичі розшукуваної особи досить часто дають неправдиві пояснення з метою її переховування та перешкоджанню здійснення розшуку такої особи та встановлення істинних причин та передумов вчинення такого правопорушення. Як ми вже раніше зазначали, відсутність покарання за діяння спонукає та стає причиною вчинення таких дій, які в подальшому можуть призвести до негативних наслідків.

Таким чином, відсутність достатніх повноважень задля ефективного здійснення та реалізації функцій розшуку покладених визначеними законодавством нормами на органи управління Військової служби правопорядку знижують ефективність здійснення розшукових заходів стосовно військовослужбовців, які самовільно залишили розташування військової частини. Не достатня ефективність таких заходів призводить до збільшення кількості випадків вчинення таких правопорушень серед військовослужбовців Збройних Сил України.

Сташук І.О. (ВІКНУ)

ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДСТРОЧКИ ВІД МОБІЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Підстави для відстрочки від мобілізації визначенні у статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

Проте незабаром порядок мобілізації військовозобов'язаних зміниться. Верховна рада працює над законопроєктом № 10449 від 30.01.2024 року, щодо нововведень у мобілізаційні правила. Вже є затверджені правки до нового законопроєкту «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». З метою визначення правових наслідків за новими правками порівняємо їх з попередньою редакцією Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 30.06.2023 року. Законодавець визначив критерії мобілізації для чоловіків і жінок, враховуючи наявність дітей, інших утриманців, заборгованостей тощо.

Зокрема у чинному законі вказується, що відстрочка від мобілізації може бути у жінок та чоловіків, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років, а у новому законопроєкті вказується що жінки та чоловіки, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років, крім тих, які мають заборгованість із сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці. Адже виховання трьох і більше дітей потребує значних фінасових витрат. А відповідно до статті 180, глави 15 Сімейного кодексу «… батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття».

Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов’язані з числа громадян, які проходили військову службу та були звільнені зі служби у запас у зв’язку із звільненням з полону. Такі особи можуть бути призвані на військову службу за їх згодою. Адже у статті 117 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року зазначено, що «репатрійовані особи не залучаються до військової служби».

Зміни до закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» спрямовані на те, щоб чітко встановити критерії справедливості щодо виконання громадянами України свого обов’язку захищати Вітчизну, що прямо зазначено у 65 статті Конституції України «Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України» З огляду на це, вважаємо, що критерій справедливості є ключовим у подальших дослідженнях, зокрема і норми про те, що «не підлягають призову на військову службу під час мобілізації протягом двох років з дня звільнення з

військової служби військовозобов’язані, які проходили військову службу під час дії правового режиму воєнного стану та були звільненні зі служби у запас у зв’язку із закінченням строку служби. Такі особи у зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою та жінки та чоловіки, чиї близькі родичі (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати або рідний (повнорідний) брат чи сестра загинули або пропали безвісти під час проведення антитерористичної операції».

Товкач Д.В. (ВІКНУ)

ПОРЯДОК ТРИМАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ, УЗЯТИХ ПІД ВАРТУ, ЗААРЕШТОВАНИХ ТА ЗАТРИМАНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІДРОЗДІЛАМИ ВСП

Військовослужбовці, які перебувають під слідством або судом, підлягають триманню в спеціально призначених для цього місцях. Правові засади тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців закріплені в Конституції України; міжнародно-правових актах: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Європейські пенітенціарні правила; Законах України, що регулюють питання тримання під вартою, у тому числі військовослужбовців:Кримінальний кодекс, Кримінально-виконавчий кодекс, Закон "Про попереднє ув'язнення", Закон "Про Дисциплінарний статут ЗСУ", Кодексі України про адміністративні правопорушення, Законі України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України»; у підзаконних та інших нормативно-правових актах.

Права та обов'язки засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців є важливим аспектом їх тримання в місцях позбавлення волі. Вони визначають умови життя та діяльності цих осіб, а також їх взаємодію з адміністрацією установ виконання покарань. Актуальність полягає в тому, що ці категорії військових потрапляють під дію державного примусу, тому потребують особливих правових гарантій.

У вищевказаних нормативних актах законодавець виділяє такі права взятих під варту військовослужбовців:

1. Право на недоторканність: Кожна особа, незалежно від свого статусу, має право на недоторканість особистого життя, тіла та гідності. Воно забезпечується як засудженим особам, так і військовослужбовцям, які знаходяться під вартою.

2. Право на інформацію: Засуджені, узяті під варту та заарештовані особи мають право на отримання інформації про свої права та статус, а також про характер і підставу свого ув'язнення чи затримання. Оперативна інформація щодо військовослужбовців також може регулюватися військовим законодавством.

3. Право на захист: Усі засуджені та заарештовані особи мають право на справедливий судовий процес та на захист своїх прав. Це право включає

можливість участі в судовому засіданні, право на адвоката та право на представлення доказів на свою користь.

4. Право на гуманне поводження: Засуджені, узяті під варту, заарештовані та затримані військовослужбовці повинні бути об'єктом гуманного поводження, заборони жорстоких, недостойних або принижуючих методів будь-якого фізичного або психологічного впливу.

Проте, важливим є визначення обов’язків, що покладаються на таких осіб, а саме:

1. Дотримання закону: Засуджені особи, узяті під варту, заарештовані та затримані військовослужбовці повинні дотримуватися законодавства та правил внутрішнього розпорядку установ, де вони знаходяться.

2. Співробітництво з правоохоронними органами: Засуджені, узяті під варту, заарештовані та затримані військовослужбовці зобов'язані співпрацювати з правоохоронними органами, якщо це не суперечить їх правам та обов'язкам.

3. Додержання внутрішнього розпорядку: Військовослужбовці, які знаходяться під вартою, повинні дотримуватися внутрішнього розпорядку військових установ.

Тож, підсумовуючи вищезазначену інформацію можна дійти висновку, що правові засади тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовці у повній мірі знайшли своє вираження в законодавстві України та ефективно виконують покладені на них функції. Не дивлячись на певні обмеження, які застосовуються щодо цієї групи осіб, існує чітко визначений процесуальний підхід, що зобов’язує працівників пенітенціарних органів діяти в чітко визначеному порядку, задля забезпечення дотримання прав засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців. У разі порушення порядку позбавлення волі, службові особи нестимуть відповідальність визначену законодавством. Важливим також є чітке розуміння військовослужбовцями, які потрапляють під дію державного примусу, своїх обов’язків, адже у разі їх порушення адміністрацією установ виконання покарань будуть застосовані певні санкції та обмеження задля забезпечення правопорядку і недопущення цих дій в майбутньому.

Хоміцький В. (ВІКНУ)
Опанасенко С. (ВІКНУ)

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИПЛАТ ГРОШОВОЇ КОМПЕНСАЦІЇ ЗА НЕВИКОРИСТАНІ ДНІ ВІДПУСТОК ЧЛЕНАМ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У РАЗІ ЇХ ЗАГИБЕЛІ (СМЕРТІ)

Грошові компенсації за невикористані дні відпусток є важливим елементом у системі належного соціального забезпечення військовослужбовців. Ефективне соціальне забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей передбачає постійний аналіз та систематизацію наявної нормативно-правової бази. Нормативно-правовий механізм є основним підґрунтям процесу

державного управління у сфері соціальної роботи і надає їй формалізованої офіційності.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють виплату грошової компенсації за невикористані дні відпусток членів сімей військовослужбовців у разі їх загибелі (смерті) є Конституція України, Закон України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2024 № 37, якою затверджено Порядок виплати грошової компенсації за невикористані дні відпусток членам сімей військовослужбовців та поліцейських у разі їх загибелі (смерті).

У разі загибелі (смерті) військовослужбовців грошова компенсація за всі невикористані ними за час проходження військової служби дні щорічних основної та додаткової відпусток, а також додаткової відпустки військовослужбовцям, які мають дітей або повнолітню дитину – особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, та додаткової відпустки, виплачується членам сімей загиблих (померлих) військовослужбовців, зазначеним в абз. 4 п. 6 ст. 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», а в разі їх відсутності – входить до складу спадщини.

Виплата грошової компенсації здійснюється за заявою членів сімей загиблих (померлих) військовослужбовців складеною у довільній формі та поданою у паперовій або електронній формі на ім’я командира (начальника, керівника) військової частини, органу, закладу, установи, організації за місцем проходження служби загиблих (померлих) військовослужбовців.

Командир (начальник, керівник) військової частини, органу, закладу, установи, організації протягом 15 днів з дня подання заяви приймає рішення щодо виплати або відмови у виплаті грошової компенсації, про що повідомляється заявнику в письмовій формі

Отже, правовими засадами виплат грошової компенсації за невикористані дні відпусток членам сімей військовослужбовців у разі їх загибелі (смерті) є Конституція України, Закон України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2024 № 37, якою затверджено Порядок виплати грошової компенсації за невикористані дні відпусток членам сімей військовослужбовців та поліцейських у разі їх загибелі (смерті), але регулювання виплат грошової компенсації за невикористані дні відпусток для військовослужбовців не обмежується лише вищезазначеним нормативно-правовими актами, а регулюються також іншими нормативно правовими актами, такими як Закон України «Про відпустки», Закон України « Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» тощо.

к.ю.н. Хом'яков Д.О. (ВІКНУ)
Димарецький І. (ВІКНУ)

ПРАВОВІ ОПЕРАЦІЇ У ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ (ДОСВІД КРАЇН, ЩО ПРОВОДЯТЬ ПРАВОВІ ОПЕРАЦІЇ)

Поява концепції воєнних дій, що визначається як використання права для ведення війни, спонукала до переоцінки міцності міжнародного порядку, заснованого на верховенстві права. Подібно до регулювання кіберпростору, інформаційних загроз та інструментів економічного і фінансового тиску, воєнні дії є некінетичною дією, яка не відповідає традиційному перебігу збройного нападу. Захоплені зненацька, держави не знають, як реагувати на ці некінетичні дії, оскільки вони відбуваються в новому нормативному середовищі, що швидко змінюється.

Теоретична відповідальність за реагування на ці дії ускладнюється тим, що вони виходять за рамки традиційних стратегічних категорій, оскільки не належать безпосередньо до військової сфери. Воєнні дії спираються на низку правових кодексів, від міжнародного публічного права до приватного, і на різних рівнях: національному, регіональному (європейське право) і міжнародному.

Стратегічне використання права наразі має чотири основні форми: переосмислення існуючих норм; створення нових норм; мобілізація правових наслідків для обмеження сторони; звинувачення у протиправних діях для завдання репутаційної шкоди. Стратегічне використання права в Росії, США та Ізраїлі демонструє, як держави експлуатують правові норми, щоб служити своїй зовнішній політиці та зміцнювати свої позиції на міжнародній арені.
Використання права для досягнення стратегічних цілей є досить поширеним явищем в 21 сторіччі.

Одним з таких прикладів є правові операції США, спрямовані на недопущення отримання Іраном ядерної зброї. Протягом останніх кількох років правові операції США проти Ірану переслідували дві мети: зупинити розвиток ядерної програми Ірану і перешкодити спонсоруванню Іраном терористичних та радикальних організацій. Використовуючи юридичний інструментарій та економічний вплив США, що ґрунтується на першості долара США як світової резервної валюти, Казначейство мало змогу здійснювати значний вплив на міжнародний фінансовий сектор. Казначейство надавало фінансовим установам вибір між двома ринками: США(найбільшою економікою світу)та Іраном(державою, що перебуває у стані конфлікту). Крім цього фінансові установи та компанії які обирали співпрацю з Іраном автоматично вносилися до санкційних списків США.

Кінцевий результат правових операцій США проти Ірану вражає. Приблизно 80 мільярдів доларів із загальних 100 мільярдів доларів валютних резервів Ірану не могли бути репатрійовані через дотримання іноземними фінансовими установами застережень США також було завершено розробку Спільного всеосяжного плану дій зі скорочення потенціалу Ірану зі створення ядерної зброї. Уроки, винесені з кампанії за припинення ядерної програми Ірану,

є численними і позитивно вказують на використання правових операцій у майбутньому.

Подібний вид правових операцій використовувався США проти росії після анексії Криму в 2014 році, а також проти Ісламської держави того ж року. Такі операції можуть призвести до бажаних наслідків в майбутньому, можливо, доповнюючи режими санкцій, які застосовуються багатьма іншими країнами для досягнення подібних політичних цілей.

к.ю.н, доц. Царюк С.В. (ВІКНУ)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Соціальний захист військовослужбовців одна з визначальних функцій соціальної та правової держави. В умовах повномаштабної війни нормативно-правове забезпечення соціального захисту військовослужбовців набуває особливої значимості та актуальності. Саме тому законодавець сформував поняття соціального захисту в динамічному аспекті, як діяльність (функцію) держави, спрямовану на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Варто зазначити, що ця діяльність поширює свій вплив й у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності військовослужбовцем, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом.

Традиційно, в системі нормативно-правового забезпечення соціального захисту військовослужбовців виділяють структурно унормовану систему законних та підзаконних нормативно правових актів, що регулюють суспільні відносини у тій чи іншій сфері діяльності держави. Проведений аналіз, такого забезпечення засвідчив наявність понад 20 законодавчих актів, 20 постанов Кабінету міністрів України, 12 Наказів Міністерства оборони України, а також 2 угоди міжвідомчого характеру, що регламентують профспілкові відносини.

Принагідно відзначимо, що робота щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення соціального захисту військовослужбовців носить системний характер й враховує сучасний стан справ в цій сфері. Результатом цього є нещодавні зміни прийняті Верховною Радою України на засіданні 21 березня 2024 року. До ключових змін, що запропоновані цим проєктом Закону ми можемо віднести наступні: удосконалення механізмів забезпечення деяких прав військовослужбовців, зокрема, на інформацію, медичне забезпечення, відпустки, визначення втрати працездатності, правове регулювання інших питань, пов’язаних із реалізацією прав військовослужбовців та військових посадових осіб під час проходження військової служби.

Таким чином можемо констатувати наявність дієвих механізмів реалізації конституційного права військовослужбовців на соціальний захист через відповідні нормативно-правові механізми його забезпечення.

Цуканова Х.А. (ВІКНУ)

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ЗА НОРМАМИ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА СТАТУТОМ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Воєнні злочини – серйозні порушення міжнародного гуманітарного права (порушення законів і звичаїв війни), за вчинення яких передбачена кримінальна відповідальність фізичних осіб на національному та міжнародному рівнях. Воєнні злочини є одним із видів міжнародних злочинів поряд із злочином агресії, злочинами проти людяності та геноцидом. Воєнними злочинами є серйозні порушення заборон, що містяться як у договірному, так і у звичаєвому міжнародному гуманітарному праві.

Чотири Женевські конвенції від 12 серпня 1949 р. та Додатковий протокол I до них від 8 червня 1977 р. зобов'язують держави криміналізувати серйозні порушення міжнародного гуманітарного права у національному законодавстві. Україною ця вимога виконана насамперед шляхом включення до Кримінального кодексу України статті 438 «Порушення законів та звичаїв війни». Крім того, держави повинні переслідувати в судовому порядку осіб, обвинувачуваних у вчиненні серйозних порушень міжнародного гуманітарного права чи передавати таких осіб державі, готовій здійснити подібне переслідування. Іншими словами, на воєнні злочини (як і на інші види міжнародних злочинів) відповідно до Женевських конвенцій поширюється принцип універсальної юрисдикції. Він полягає у тому, що будь-яка держава може притягнути особу, винну у вчиненні воєнних злочинів, до кримінальної відповідальності, незважаючи на місце вчинення злочину та громадянство суб’єкта злочину чи його жертви.

Збройний конфлікт змінює ставлення до міжнародного гуманітарного права, адже відбувається переосмислення, перенесення від абстрактних категорій до життєво необхідного, що захищає кожного. Саме порушення міжнародного гуманітарного права зменшують віру в нього, в його ефективність. За своїм змістом міжнародне гуманітарне право має багато спільного з вимогами моралі. Його приписи – не вбивати жінок, дітей, не піддавати тортурам – є беззаперечними та зрозумілими як імперативні норми у будь-якому цивілізованому суспільстві. Вони містяться у релігійних та моральних джерелах, які формувалися протягом історії людства. Величезний вплив на виникнення міжнародного гуманітарного права мають християнство та ідеї гуманізму. Порушення загальновизнаних норм відкидають порушника, його ідеологію, його культуру за межі цивілізації. Проте виключно моральні правила, загальні уявлення про гуманність тощо, на яких засновано міжнародне гуманітарне право, самі по собі, без юридично обов’язкових механізмів дотримання не можуть забезпечити захист жертв війни. Тому МГП – це передусім право. Норми

міжнародного гуманітарного права породжують юридичні зобов'язання сторін конфлікту, воно діє через заборони. Без нього війна перетворюється на прірву необмеженого насильства.

Кримінальний кодекс у Статті 438 з-поміж переліку дій криміналізує також «застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України». Покликання на міжнародне право, попри альтернативні думки, слід розглядати максимально широко. Інакше кажучи, порушення практично всіх основних міжнародних договорів із МГП (за винятком Конвенції «Про кластерні боєприпаси» та Договору «Про заборону ядерної зброї», до яких Україна не приєдналася) можуть каратися за українським кримінальним законом.

А втім, Стаття 438 не конкретизує, про які саме порушення міжнародних договорів із МГП йдеться. Це відкриває простір для дискусій щодо того, чи може національний кримінальний закон визнати кримінально караними будь-які порушення міжнародних договорів із МГП, чи лише серйозні порушення. Відповіддю на це питання може стати приклад Міжнародного кримінального трибуналу щодо колишньої Югославії (МКТЮ), який у справі Тадича чітко визначив «порушення законів та звичаїв війни» як «серйозні порушення міжнародного гуманітарного права». Щоправда, суд цілком конкретно зазначив, що таку інтерпретацію він використовує для цілей міжнародного правосуддя.

Інше джерело міжнародного права, до якого традиційно звертаються з метою конкретизації Статті 438, – Римський статут МКС. Стаття 8 Статуту містить каталог різних категорій воєнних злочинів, що є безсумнівними порушеннями законів та звичаїв війни.

Однак призначення Статуту, а отже і його переліку, полягає у створенні можливостей для міжнародного переслідування осіб, винних у скоєнні найсерйозніших злочинів. Тож це не заперечує ймовірність існування інших каталогів воєнних злочинів на національному рівні.

Ще одне можливе прочитання Статті 438 – її телеологічний розгляд. Оскільки вона була ухвалена з метою виконання міжнародних зобов'язань, слід зазначити, що переважна більшість з них вимагає криміналізації лише серйозних порушень (англ. grave breaches) МГП. Це могло б визначити й Статтю 438 КК України як таку, що не може без винятків застосовуватися до будь-яких порушень МГП. Проте ті ж міжнародні договори допускають та навіть заохочують встановлення покарання (необов'язково кримінального) за недотримання інших норм МГП на національному рівні.

Отже, покликання на «порушення законів і звичаїв війни» в законодавстві окремої країни не обов'язково повинно стосуватися серйозних порушень міжнародного гуманітарного права.

Черненко О.Р. (ВІКНУ)

ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ТА НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ: АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ, СТРАТЕГІЙ ТА ВИКЛИКІВ

У сучасних міжнародних відносинах міжнародні організації грають важливу роль як форма співпраці держав і розвинутої дипломатії. Виникнення міжнародних організацій у XIX столітті стало віддзеркаленням і наслідком об'єктивної тенденції до інтернаціоналізації багатьох сфер життя суспільства. Міжнародні організації є, перш за все, специфічною формою прояву і організації співробітництва між різними країнами світу. При цьому необхідно відзначити, що на сучасному етапі суспільного розвитку межі дії міжнародного права, характер міжнародних організацій, а також їх зростаючі можливості відіграють активну роль у становленні міжнародної співпраці та зростанні глобалізації.

Основні групи функцій міжнародних організацій:

1. Сприяння: - організація міжнародних конференцій; - збір і аналіз статистичних і фактичних матеріалів; - публікація і поширення статистики і досліджень; - надання приміщень секретаріату для проведення багатосторонніх і двосторонніх переговорів.

2. Спостереження – сприяння з можливістю формулювання і оприлюднення офіційної точки зору організації на ті чи інші проблеми, що є способом створення громадської думки і впливу на економічну політику країни.

3. Нагляд – більш жорстка форма спостереження, пов'язана із зобов'язанням країн повідомляти на регулярній основі і за встановленою формою дані про своє становище і вислуховувати рекомендації по суті поточного економічного розвитку. Уряди, які підписали статут міжнародних організацій, що здійснюють нагляд, зобов'язані з визначеною частотою приймати в себе місії експертів з цих організацій і надавати їм, крім поточної, також і первинну інформацію, відповідати на їхні питання і бути максимально відвертими.

4. Регулювання – нагляд, що спирається на примус країн до виконання рекомендацій міжнародного співтовариства через розробку відповідних міжнародних норм і механізмів примусу до їх виконання. Регулювання в міжнародній економіці засноване на тому, що країни добровільно приймають рішення про створення певного міжнародного механізму вирішення тих чи інших проблем, домовляються про принципи його функціонування і про те, як вони будуть спільно карати країни, які порушили принципи, під якими вони самі ж підписалися.

5. Контроль – функції, які полягають у здійсненні контролю за відповідністю поведінки держав нормам міжнародного права, а також резолюцій. У цих цілях організації мають право збирати та аналізувати відповідну інформацію, обговорювати її і висловлювати свою думку в резолюціях

6. Інформативна функція полягає в тому, що міжнародні організації виступають в якості найбільших одержувачів, передавачів і каналів поширення інформації. Їх інформаційні можливості приваблюють до них держави, одні з

яких стають повноправними членами організації, інші спостерігачами, а також інші міжнародні організації. У сукупності ці компоненти утворюють особливий інформаційний підпростір, специфіка поширення інформації в якому вивчена вкрай мало.

Діяльність міжнародних організацій щодо виконання інформаційної функції різноманітна і включає такі види: збір, обробку та поширення інформації, що відноситься до сфери компетенції організації; підготовку та поширення інформації про функціонування самої організації. Крім цього – регулювання діяльності засобів комунікації; володіння засобами комунікації.

Міжнародні та неурядові організації в сучасному світі виконують важливі функції, спрямовані на розв'язання глобальних проблем і викликів, таких як боротьба з бідністю, захист прав людини, зміна клімату, розвиток економіки та інше. Основи їхньої діяльності складаються з комплексу принципів, стратегій та методів, які визначають їхню ефективність та вплив на глобальному рівні.

Міжнародні та неурядові організації (МНО) є ключовими учасниками глобального співтовариства, які спрямовують свою діяльність на досягнення різних цілей, що стосуються миротворчості, розвитку, гуманітарної допомоги та інших аспектів. Ці організації оперують на міжнародному рівні та мають різні форми власності та управління, включаючи державні, міжурядові, неприбуткові та приватні структури.

Першим ключовим принципом діяльності МНО є принцип місії та цілей. Кожна організація визначає свою місію та конкретні цілі, які вона прагне досягти. Це може включати зменшення бідності, підвищення якості освіти, захист прав людини, збереження навколишнього середовища тощо. Чітко визначена місія допомагає МНО сконцентрувати свої зусилля та ресурси на досягненні конкретних результатів.

Другим важливим принципом є мобілізація ресурсів. Для досягнення своїх цілей МНО мають забезпечувати необхідні ресурси, такі як фінансова підтримка, людські ресурси, технології та інші види підтримки. Це може бути здійснено через залучення державних та приватних інвестицій, співпрацю з іншими організаціями та підприємствами, а також за допомогою фондів та грантів.

Прозоре управління є третім ключовим принципом діяльності МНО. Вони повинні забезпечувати відкритість та прозорість у своїй діяльності, розкривати інформацію про свої фінансові операції, прийняття рішень та результати своєї роботи. Це сприяє підвищенню довіри громадськості та ефективному управлінню ресурсами.

Четвертим принципом є розвиток кадрів. Оскільки МНО займаються різноманітними сферами діяльності, вони повинні мати кваліфікований та мотивований персонал, який здатний ефективно виконувати свої обов'язки. Для цього важливо надавати працівникам можливості для навчання, професійного розвитку та зростання у кар'єрі.

Однак, на додаток до цих принципів, МНО також стикаються з численними викликами та обмеженнями. Серед них можна виокремити фінансові обмеження, політичні труднощі, конкуренцію між організаціями та інші. Розуміння цих

викликів дозволить забезпечити більш ефективне функціонування МНО та підвищити їхню спроможність.

Шевченко В.П. (ВІКНУ)

ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ПРОВЕДЕННЯ СЛУЖБОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОЮ ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Сучасне проведення службового розслідування вимагає системних змін у правовідносинах, що регулюють цей процес. Оптимізація та підвищення ефективності можливі шляхом впровадження нових правових механізмів, враховуючи міжнародні стандарти та кращі практики. Зокрема, доцільно розглянути впровадження принципів прозорості, незалежності та об'єктивності у процесі проведення службових розслідувань. Крім того, необхідно активно впроваджувати інноваційні технології, що сприятимуть автоматизації та швидкому обміну інформацією між учасниками розслідування. Важливо також забезпечити високий рівень захисту прав та інтересів усіх сторін, використовуючи сучасні механізми контролю за додержанням процедур та гарантій. Одним із ключових аспектів реформування є підвищення кваліфікації персоналу, і, особливо, у напрямку зміцнення законності та дисципліни, забезпечення його професійними навичками та етичними стандартами. Ці комплексні заходи дозволять забезпечити ефективність, законність та довіру до процесу проведення службових розслідувань. Необхідність перегляду підходів до проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ, а також створення відповідної нормативної бази, яка відповідала б сучасним вимогам законодавства, підкреслює актуальність та важливість проведення комплексного аналізу різноманітних аспектів, пов'язаних із цим процесом, та подальшого його вдосконалення.

Узгодження з міжнародними стандартами: Важливо враховувати міжнародні норми та стандарти в області правовідносин, зокрема стосовно прав людини та процедур проведення розслідувань, оскільки узгодження з міжнародними стандартами у цій сфері є не лише питанням виконання міжнародних зобов'язань, а й ключовим елементом підвищення довіри суспільства до правоохоронних органів та забезпечення справедливості та об'єктивності в процесі розслідування. Інтеграція з міжнародними стандартами у сфері проведення службових розслідувань є стратегічно важливим кроком для покращення діяльності правоохоронних органів та підвищення рівня довіри суспільства до них.

Створення незалежних органів контролю: З метою запобігання корупції та забезпечення об'єктивності розслідувань, важливо створити незалежні органи контролю, які будуть відповідальні за нагляд за проведенням службових розслідувань.

Підвищення кваліфікації персоналу: Забезпечення адекватної підготовки та професійного розвитку співробітників, які здійснюють службові

розслідування. Це включає не лише знання процедур, а й етичні стандарти та навички міжособистісного спілкування.

Забезпечення прозорості та відкритості: Важливо створити механізми для забезпечення прозорості та відкритості у проведенні розслідувань. Це може включати публічність процесу, доступ до інформації для зацікавлених сторін, а також механізми звернення та оскарження рішень.

Використання сучасних технологій: Впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності та швидкості проведення розслідувань, а також для забезпечення збереження та захисту даних.

Реформування службових розслідувань є невід'ємною складовою покращення правоохоронної системи. Ці заходи спрямовані на забезпечення ефективності, законності та довіри до процесу проведення службових розслідувань. Реформування є постійним процесом, який вимагає уваги, зусиль та співпраці всіх зацікавлених сторін з метою покращення якості правосуддя та забезпечення справедливості в суспільстві.

Шевчук Б.Р. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ ВСП

Процес розгляду та аналізу теоретико-правових основ має на меті виявлення ключових аспектів та факторів, що впливають на якість та ефективність підготовки військових кадрів. Результати даного дослідження можуть стати основою для подальшого удосконалення системи підготовки та забезпечення національної безпеки. спеціалізованих закладах освіти відображають сукупність теоретичних концепцій і нормативно-правових актів, які визначають основні принципи, завдання та процедури навчального процесу. Ця тема є вкрай важливою, оскільки військова освіта має стратегічне значення для забезпечення обороноздатності та національної безпеки країни.

Дослідження теоретичних аспектів включає вивчення наукових теорій та підходів до процесу підготовки військових кадрів, а також аналіз різних методик і стратегій, що застосовуються у військових навчальних закладах. Знання теоретичних основ дозволяє ефективніше організовувати та проводити навчальний процес, а також адаптувати його до вимог сучасної військової сфери.

Правові аспекти підготовки військових фахівців включають в себе аналіз законодавства, що регулює діяльність військових навчальних закладів, визначає права та обов'язки студентів та викладачів, а також встановлює вимоги до якості освітнього процесу. Особлива увага приділяється забезпеченню якості навчання, визначенню вимог до змісту навчальних програм та підготовці висококваліфікованих військових кадрів, здатних ефективно виконувати свої обов'язки у сучасних умовах загостреного геополітичного середовища та технологічних викликів.

Отже, дослідження теоретико-правових основ підготовки військових фахівців є необхідним для забезпечення ефективності та професіоналізму

військових структур, а також відповідає стратегічним цілям забезпечення національної безпеки та обороноздатності. Дослідження теоретико-правових основ підготовки військових фахівців у військових спеціалізованих закладах освіти є важливим етапом для розуміння та оптимізації процесу формування військового потенціалу держави. Аналіз теоретичних аспектів дозволяє краще зрозуміти природу та сутність військової освіти, визначити ключові принципи та стратегії, які є основою для ефективної підготовки кадрів.

Особлива увага до правових аспектів надає можливість визначити нормативну базу, яка регулює діяльність військових навчальних закладів, забезпечує захист прав студентів та викладачів, а також встановлює стандарти якості навчання. Забезпечення відповідності освітнього процесу законодавству є ключовим елементом для забезпечення ефективності та легітимності військової підготовки.

У висновку слід відзначити, що подальше дослідження та вдосконалення теоретико-правових основ підготовки військових фахівців є необхідним для відповідності вимогам сучасності та ефективного забезпечення обороноздатності країни. Враховуючи зміни в суспільстві та технологічний прогрес, важливо постійно адаптувати навчальні програми та методики до нових викликів та вимог сучасної військової сфери. Тільки такий підхід забезпечить успішне функціонування військових структур та збереження національної безпеки.

к.ю.н., доц. Шульгін В.В. (ВІКНУ)

ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ ЦВС ЗС УКРАЇНИ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Повномасштабне вторгнення рф в Україну продовжує залишатися головним чинником, який формує ситуацію у цивільному середовищі нашої держави. ЦУ ЦВС ГШ ЗС України системно здійснює вивчення, узагальнення та поширення у військах (ВВНЗ) практичного досвіду застосування підрозділів ЦВС ЗС України в цих умовах. Підтвердженням цього є інформаційно-аналітичні довідки щодо змін у стані оцінки цивільного середовища в Україні (вих. № 188/6/1385вс від 27.12.2022; №188/6/483 від 05.04.3023).

Під час проведення практичних (семінарських) занять з навчального модуля «Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО» зміст таких довідок конче необхідно вивчати, аналізувати та ефективно використовувати при проходженні теми «Оцінка цивільного середовища підрозділом ЦВС», особливо під час практичного засвоєння методики проведення оцінки цивільного середовища за допомогою PMESII- аналізу, який об’єднує такі сфери дослідження як політична, економічна, соціальна, інфраструктурна та інформаційна. Але слід мати на увазі, що зміст зазначених довідок має стратегічний рівень, а під час навчального заняття виникає необхідність акцентувати увагу саме на особливостях оцінки цивільного середовища на оперативному та тактичному рівнях. Це вимагає від студентів (курсантів) розвитку практичних навичок щодо збору, аналізу, валідації та пошуку ефективних механізмів для виявлення, оцінки та доступу до потенційних

ресурсів інформації PMESII-аналізу саме на цих рівнях. Збір інформації повинен здійснюватися відкритим способом. Якщо таке розкриття є проблематичним, необхідно віднайти інші можливості, включаючи традиційні інтелектуальні засоби та способи отримання необхідної інформації. Завдання полягає в отриманні доступу до необхідної інформації в потрібний час за допомогою надійного джерела, яке готове поділитися інформацією. Визначення цінності джерела інформації для PMESII- аналізу базується на з'ясуванні факторів та питань, які необхідно дослідити: фактори інформаційного наповнення (володіння знаннями щодо предмету, наявність публікацій, посилань на відповідну тематику, контакт ресурсу із предметом інтересу); операційні фактори (цивільно-військові відносини, репутація джерела, підтвердження оцінки ресурсу іншими джерелами, спроможності щодо своєчасності та надійності інформації, можливість формалізації обміну інформацією); фактори безпеки (ресурс оцінюється, підтверджується, перевіряється, строк давності, точність, деталізація, глибина).

Висновок: Впровадження практичного (бойового) сучасного досвіду оцінки цивільного середовища за допомогою PMESII-аналізу в навчальний процес підготовки фахівців з ЦВС ЗС України виступає необхідним інструментом підвищення якості та рівня їх навченості в інтересах військ (сил).

СЕКЦІЯ № 4
ФІНАНСИ

Артюшенко О.О. (ВІКНУ)
Лебедєва М.М. (ВІКНУ)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ У ВІЙСЬКОВІЙ ЧАСТИНІ

Економічна продуктивність країн зі значним державним сектором прямо пропорційно залежить від ефективності їх інститутів. Саме чітка робота державних органів дає поштовх до загального економічного розвитку. Одним із ключових викликів, з яким стикаються багато країн світу, є раціональне використання бюджетних коштів. Ефективне бюджетне виконання – це запорука успішного функціонування держави та стимулювання економічного зростання. В умовах повномасштабного вторгнення це питання постає дуже гостро, так як існування держави залежить від організації ефективної праці військових частин. У свою чергу вони залежать оперативності та гнучкості забезпечення.

До головних проблем фінансового планування розпорядників бюджетних коштів належать недосконаліть нормативно-правової бази та частота її зміни, а саме відсутність чіткої та прозорої методики реалізації бюджетного планування. Цей аспект суттєво сповільнює діяльність фінансово-економічних органів, через постійні уточнення прогалин у законодавстві, та створює вірогідність отримання відповідей згідно вже не чинного законодавства. Також відсутність програмного забезпечення, яке дало б змогу краще контролювати процес планування та пришвидшити сам процес.

Актуальні (проблемні) питання у сфері фінансового планування та виконання кошторису військових доцільно згрупувати за наступними напрямками:

– моніторинг поточного стану виконання кошторису;

– оперативне формування та подальша обробка фінансово - планових документів в межах військової частини;

– обмін документами та даними в межах у військової частини з питань виконання кошторису;

– узгодження фінансово - планових документів у військовій частині з реальними потребами військової частини.

Таким чином, за результатами дослідження було сформовано перелік актуальних (проблемних) питань, в процесі фінансового планування у військових частинах Збройних сил України.

Організації фінансового планування як у окремо взятій військовій частині так і в системі фінансового забезпечення Збройних сил України загалом має передувати ґрунтовний аналізу проведених витрат та досягнутого результату, узгодження фінансово-планових показників з іншими планами розвитку, а також формування реальних результативних показників, які підлягають вимірюванню. Зауважимо, що при формуванні потреби військової частини в бюджетних коштах мають обов’язково використовуватися актуальні методики, які здатні приймати

до уваги всі особливості діяльності військової частини, в залежності від конкретних потреб та поставлених завдань.

Артюшенко О.О.. (ВІКНУ)
Степанченко С.Д. (ВІКНУ)

ЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ В ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблематика ефективності використання бюджетних коштів має своє відображення і в договірній роботі військової частини. Враховуючи вимоги чинного законодавства та аналіз договірної роботи низки військових частин варто виділити основні проблемні питання, що впливають на якість організації планування та, як наслідок, здійснення публічних закупівель.

По перше, слід зазначити що в сучасних умовах нестабільного та періодично нерівномірного фінансування військової частини втрачається сутність принципу плановості, адже, зважаючи на складність передбачення надходження коштів та джерел фінансування, до річного плану закупівель постійно вносяться зміни, які нерідко переважають за кількістю заплановані закупівля на початок року. Адже в умовах застосування військової частини за призначенням кількість потреб, які можливо задовольнити за рахунок договірної роботи, постійно зростає.

По-друге, на організацію здійснення закупівель впливають специфічні умови співпраці між військовою частиною та контрагентом, а саме – умови оплати. Варто зазначити, що існують умови для застосування попередньої оплати, що визначені наказом Міністерства оборони України № 43 від 14 лютого 2022 року, але більшість закупівель оплачується шляхом повної післяплати лише після отримання відповідних бюджетних асигнувань. Резюмуючи, контрагент, надавши відповідні роботи, послуги, товари, може очікувати оплату впродовж всього бюджетного періоду, зважаючи на таку специфіку не всі контрагенти погоджуються на дані умови співпраці.

Актуальним при планування здійснення публічних закупівель також залишається розподіл повноважень між відповідальними посадовими особами, а саме вагома частка обов’язків з планування та організації закупівлі покладається на уповноважену особу, яка визначається командиром військової частини. Основна проблематика полягає в тому, що виконання обов’язків уповноваженої особи військовослужбовцем відбувається паралельно з виконанням обов’язків за основною посади, що в умовах бойового застосування підрозділів, не дозволяє ефективно здійснювати поставлені задачі.

Зазначена тематика є актуальною та потребує подальшого дослідження в наступних напрямках:

1) Оптимізація процесу планування у закупівель товарів, робіт та послуг у військовій частині.

2) Розроблення механізму розрахунку та впровадження в штат військової частини відділу організації закупівель товарів, робіт та послуг.

Бачинський Є. (ВІКНУ)

СИСТЕМА ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ ЗА СТАНДАРТАМИ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРАЇН НАТО

У сучасних умовах реформування Збройних Сил України також проводиться практична робота щодо розробки та впровадження перспективної системи грошового забезпечення відповідно до стандартів НАТО.

Аналіз систем грошового забезпечення армій країн-членів НАТО свідчить, що вони базуються на виплатах за військове звання, а відмінності полягають у способі стимулювання тривалості військової служби, видах та розмірах додаткових видів грошового забезпечення, частка яких складає приблизно 20-30% від розміру місячного грошового забезпечення.

Для розуміння системи грошового забезпечення в країнах НАТО ми можемо умовно поділити всю систему на два типи, а саме:

1. Розмір базової виплати залежить від звання військовослужбовця (основні виплати становлять близько 80% розміру місячного грошового забезпечення).
2. Розмір базової виплати залежить від посадового окладу.

За основу перспективної системи грошового забезпечення ЗСУ пропонується взяти першу модель, яка на нашу думку може бути більш ефективною в сучасному стані розвитку ЗСУ в умовах відсічі повномасштабної агресії рф.

Розмір базової виплати військовослужбовця встановлюється у залежності від військового звання та календарної вислуги років у відповідному військовому званні.

Введено поняття «Група оплати», яка відображує проходження служби в різних ланках воєнної організації, а саме: військова ланка (військові частини, бази, склади, центри); оперативно-тактична ланка (оперативні командування, військові угруповання, установи, організації); оперативно-тактична ланка (командування видів ЗСУ, окремих родів військ, військові навчальні заклади); оперативно-стратегічна ланка (апарат Головнокомандувача Збройних Сил, Генеральний штаб ЗСУ, Національний університет оборони), апарат Міністерства оборони України.

Для розроблення моделі грошового забезпечення запропоновано привести військові звання військовослужбовців ЗСУ у відповідність кодам НАТО.

Крім того, пропонується розробити систему надбавок стимулюючого та компенсаційного характеру.

Вище запропонована система грошового забезпечення військовослужбовців забезпечить:

- стимули для зростання у військових званнях та до тривалого проходження військової служби;

- можливість ротації військовослужбовців на посадах, які передбачають однаковий рівень відповідальності;
- прозорість і зрозумілість системи нарахувань для кожного військовослужбовця;
- умови для справедливого і прозорого призначення військових пенсій.

Буценко І.А. (ВІКНУ)

РОЛЬ ПРИВАТНОГО БІЗНЕСУ У БУДІВНИЦТВІ ВІЙСЬКОВИХ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ І ФОРТИФІКАЦІЙНИХ СПОРУД

Залучення бізнесу до будівництва військових інженерно-технічних і фортифікаційних споруд відкриває перед Україною широкі можливості щодо зміцнення національної безпеки та стимулює економічний розвиток країни.

По-перше, ця ініціатива сприяє створенню нових робочих місць у будівельній та інженерній сферах, зокрема для інженерів, будівельників, архітекторів та інших фахівців. Це допомагає зменшити рівень безробіття та підвищити життєвий рівень населення.

По-друге, інвестиції в будівництво військових споруд сприяють розвитку високих технологій та науково-дослідних робіт. Підтримка інноваційних технологій у сфері безпеки сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку та сприяє розвитку внутрішнього ринку високотехнологічної продукції.

Крім того, будівництво військових споруд може стати драйвером розвитку інфраструктури. Розширення дорожньої мережі, енергетичних мереж та інших комунікаційних систем сприятиме не лише розвитку військово-стратегічних об'єктів, але й загальному покращенню життя громадян.

Такий підхід до розвитку сектору безпеки може також приносити значні доходи до бюджету країни через податкові надходження та інші доходи від бізнесу. Залучення приватного сектору в цю сферу сприяє ефективнішому використанню бюджетних коштів та підвищує транспарентність управління фінансовими ресурсами.

Якісні фортифікаційні споруди відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки українських військових та захисті їхнього життя під час проведення військових операцій. Вони створюють надійні оборонні позиції, що дозволяє зменшити ризик поранень та втрат серед військовослужбовців. Міцні фортифікаційні споруди забезпечують захист від вогнепальної та артилерійської зброї, а також можуть включати сучасні системи раннього попередження та захисту від хімічних та біологічних загроз. Такий захист допомагає зберегти життя українських військових та забезпечує їм можливість ефективно виконувати свої обов'язки у складних умовах сучасного бойового середовища.

Загалом, залучення бізнесу до будівництва військових інженерно-технічних і фортифікаційних споруд сприяє не лише зміцненню обороноздатності країни, а й стимулює економічний розвиток, сприяє розвитку технологій та підвищує загальний рівень життя населення.

Коваль О.А. (ВІКНУ)
Чмерук С.С. (ВІКНУ)

ДЖЕРЕЛА НАПОВНЕННЯ ОБОРОННОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Українська економіка адаптувалася та відносуо ефективно функціонує в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації. Проте через багаторазове зростання воєнних видатків, й при цьому падіння податкових надходжень, наявний колосальний дефіцит державного бюджету: близько 50% за 2024 рік. Тобто приблизно кожна друга гривня державного бюджету України є зовнішнім або внутрішнім запозиченням. Особливістю макрофінансової допомоги є неможливість її прямого використання на потреби Сил оборони. Їх ми можемо фінансувати виключно за власні податки, доходи державних підприємств та облігації.

Важливим завданням українського уряду є забезпечення належного фінансування воєнних і соціальних видатків за можливості скорочення та затримки надходження західної допомоги на фоні макроекономічної нестабільності. Тому варто розглянути альтернативні джерела наповнення державного бюджету України:

Облігації внутрішніх державних позик України є популярним рішенням фінансування дефіциту бюджету, однак попит на військових облігацій можливо значно посилити запровадженням накопичувальної пенсійної системи.

Гральний бізнес є надзвичайно високомаржинальним (за даними Національного банку України щомісячний обіг складає 12-15 млрд. грн) та негативно впливає на суспільство, тому доцільно збільшити ставку податку на його прибуток.

Приватизація державних підприємств покликана залучити додаткові надходження до бюджету як від продажу, так і, у подальшому, від податкових надходжень від бізнесу, а також позбутися неефективних і збиткових активів.

Контрабанда та «сірий імпорт» щорічно приносить колосальні збитки в десятки мільярдів доларів для державного бюджету, тому необхідно посилити контроль за переміщенням товарів через митний кордон України.

Контрафактною продукцією зазвичай є товари з високим податковим та акцизним навантаженням (тютюнові вироби, алкоголь та пальне). Її відсоток на ринку України є високим, тому необхідно вжити заходів для перезавантаження Бюро економічної безпеки (органу, що був створений для розслідування економічних злочинів).

Нелегальна торгівля не тільки завдає великих збитків державному бюджету, через несплату податку на додану вартість та інших податків, а також ставить у неконкурентне становище «білих» гравців ринку.

Тіньовий ринок спирту склав близько 30% у 2023 році, зважаючи на монополію держави на виробництво спирту, що існувала до 2021 року. Проте поступовий прихід приватного капіталу може кардинально змінити ситуацію та принести додаткові надходження до бюджету.

Зарплати у конвертах не лише наносять мільярдні збитки державному бюджету, а й шкодять самим працівникам, позбавляючи їх гарантованих державою прав.

Коваль С.В. (ВІКНУ)

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИПЛАТОЮ ДОДАТКОВОЇ ВИНАГОРОДИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Процес виплати військовослужбовцям додаткової винагороди на період дії воєнного стану є складним. Його виконання напряму залежить від двох основних понять, значення яких нормативно-правовими актами не визначені:

- бойові (спеціальні) завдання;
- здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії (в період з 24.02.2022 по 31.01.2023) та здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України (в період з 01.02.2023 по теперішній час).

Неоднозначність нормативно-правових актів стосовно механізмів виплати додаткової винагороди не дозволяло достатньо впевнено ідентифікувати осіб для встановлення їм збільшеного розміру винагороди (100 000 грн.).

Запровадження з 01.02.2023 нового підходу у правилах виплати додаткової винагороди, суть якого полягала у набутті права на її отримання лише за умови виконання бойового (спеціального) завдання призвело до появи в бойових наказах (розпорядженнях) формулювань, які бойовими статутами, настановами та доктринами не передбачалося та у вищих військових навчальних закладах не викладалося.

Подальша трансформація зазначених актів замість удосконалення правил виплати додаткової винагороди щоразу призводила до зворотного ефекту – ще більшої плутанини та їх неоднозначності, виокремлення окремих категорій військовослужбовців для виплати додаткової винагороди без виконання бойових (спеціальних) завдань.

Зазначене не дозволяло своєчасно та правильно здійснювати виплату додаткової винагороди.

Зважаючи на зазначене, процес виплати додаткової винагороди на період дії воєнного стану потребує формування нових механізмів, реалізація яких відповідатиме фінансовим можливостям держави, спрощуватиме процедури прийняття управлінських рішень, забезпечуватиме створення елементів контролю перед прийняттям таких рішень, дозволятиме зменшити неоднозначності у нормативно-правових актах для прийняття управлінських рішень про її виплату.

Корнієнко С.А. (ВІКНУ)
Тесленко Д.Ю. (ВІКНУ)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ТА СЛУЖБ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ ПІД ЧАС ЗАКУПІВЕЛЬ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ДОГОВІРНОЇ РОБОТИ

Відповідальність посадових осіб та окремих служб військової частини під час проведення публічних закупівель є предметом особливої уваги контролюючих органів, адже фінансування діяльності військових частин здійснюється за рахунок коштів державного бюджету України. Нечіткі межі такої відповідальності і розподілу обов'язків між посадовими особами військової частини можуть призводити до неефективного використання коштів, зловживань, а також до складнощів під час визначення відповідальних у судовому порядку.

Чинні керівні документи Міністерства оборони України встановлюють, що ініціативна служба проводить моніторинг цін, надає проект договору на підписання, а начальник фінансового органу, відповідно до наказу Міністерства оборони України №300 від 16.07.1997 «Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України» та Методичних рекомендацій щодо ведення договірної роботи, затверджених начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України від 23.07.2018, несе відповідальність щодо законності та забезпеченості видатків на відповідні закупівлі, цін та розцінок, за якими укладається договір. Водночас, наказ Міністерства оборони № 280 від 22.05.2017 «Про організацію фінансового забезпечення військових частин, установ, організацій Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту» визначає, що начальник фінансового органу військової частини розглядає та погоджує проекти договорів і угод, які укладаються військовою частиною, стосовно забезпеченості необхідними асигнуваннями.

Зазначені розбіжності у визначенні меж відповідальності посадових осіб та служб військової частини у процесах здійснення закупівлі призводять до зниження ефективності публічних закупівель та перевитрати коштів, а також можуть призводити до накладення стягнень саме на начальника фінансового органу через невиконання ним вимог наказу Міністерства оборони №300 від 16.07.1997 «Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України», так як він зареєстрований в Міністерстві юстиції України.

Таким чином, порушені питання неузгодженості в керівних документах Міністерства оборони України щодо розмежування відповідальності керівника фінансового органу та інших служб військової частини в процесі здійснення публічних закупівель та організації договірної роботи потребують подальшого дослідження та пошуку механізмів чіткого розмежування відповідальності посадових осіб, особливо в умовах дії режиму воєнного стану.

Люлька А. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ США В ГАЛУЗІ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК

Продовольче забезпечення (ПЗ) Збройних Сил (ЗС) США вирізняється високим рівнем якості сухих пайків, їх захищеності від зовнішніх хімічних, радіо- та бактеріологічних атак, а також розгалуженістю логістичних мереж і каналів їх постачання. Проведемо порівняльний аналіз систем ПЗ ЗС США і ЗС України (ЗСУ) для визначення переваг ПЗ ЗС США та можливих шляхів їх утілення в ЗСУ. Пропозиції щодо покращення ПЗ ЗСУ наведені у висновках.

1. Розробка вмісту сухого пайка. Дослідники зазначають, що вміст американського сухого пайка (англ. MRE, Meal Ready-To-Eat: досл. «страва, готова до вживання») ретельно розробляється вченими, зокрема, нутриціологами. Через це MRE містить правильну добову кількість калорій, вітамінів і мікроелементів для кожного військовослужбовця. Окрім цього, їжу для MRE виготовляють спеціальні підприємства, які не працюють на загальний споживчий ринок. Це також дозволяє виробляти велику кількість різних видів MRE під індивідуальні потреби військовослужбовців.

2. Пакування та захист. MRE добре підготовлені до умов транспортування на далекі відстані: пакування захищає їх від вологи, сонця та інших побутових подразників. Однак у сучасних українських реаліях більш важливою є інша властивість пакування: захист від хімічних, радіо- та бактеріологічних атак, що в декілька разів підвищує цінність кожного сухого пайка в умовах ведення бойових дій (особливо з огляду на варварські тактики ведення бою з боку рф).

3. Постачання продовольства. США доставляють MRE до місць ведення воєнних дій усіма можливими видами транспорту та у великій кількості, проте це не є головною причиною домінування США у сфері військової логістики. Військовослужбовці США завжди забезпечені достатньою кількістю сухих пайків, оскільки на території країн НАТО добре розвинені цивільні логістичні мережі, на основі яких будується військова логістика. В інших країнах (Ірак, Сирія тощо) ЗС США під час ведення бойових дій зуміли частково відтворити за наявних ресурсів дану високу якість військових логістичних мереж.

Висновки. Рівень ПЗ ЗСУ є доволі високим, однак запозичення досвіду США у цій сфері допоможе зробити його ще вищим. Наступні кроки можуть бути доцільними в сучасних українських умовах (за вищенаведеними пунктами):

1–2. Підвищення рівня державного фінансування наукових груп, що займаються розробкою вмісту сухих пайків ЗСУ та захисного пакування. Створення фірм, які виготовляють спеціалізовану продукцію тільки для ЗСУ.

3. Заохочення інвестицій в українську цивільну та військову логістику. Запрошення іноземних компаній, що надають комплексні логістичні послуги.

Мельников О.В. (ВІКНУ)
Прохоров М.П. (ВІКНУ)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ В КОНТЕКСТІ ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ТА ПРОЦЕДУРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Публічні закупівлі є невід'ємною частиною функціонування військових частин Збройних Сил України. Проте, порушення порядку проведення таких закупівель в умовах режиму воєнного стану може призвести до серйозних наслідків, які впливають як на виконання державного бюджету так і на забезпечення необхідного рівня боєготовності військових частин.

Порядок проведення публічних закупівель визначаються законом України «Про публічні закупівлі» з урахуванням особливостей, що встановлюються на період дії воєнного стану законом України «Про правовий режим воєнного стану». На рівні військової частини розмежування відповідальності між службами та посадовими особами за здійснення закупівель визначається керівними документами Міністерства оборони України, проте, є певна неврегульованість питання чіткого розподілу обов'язків між учасниками процесу закупівель у військовій частині. Так, згідно наказу Міністерства оборони України №280 в редакції наказу № 104 «Про організацію фінансового забезпечення військових частин, установ та організацій Збройних Сил України», начальник ініціативної служби зобов’язаний забезпечувати своєчасну підготовку проектів договорів, додаткових угод, контрактів тощо, здійснювати контроль за виконанням договірних зобов’язань постачальниками та забезпечувати своєчасну передачу документів на оплату до фінансового органу військової частини. Також, на ініціативну службу покладається організація укладання договорів військової частини (у тому числі проведення цінового моніторингу). В свою чергу, начальник фінансового органу, згідно того ж наказу, зокрема, зобов’язаний: брати участь у складанні річного плану закупівель і додатків до нього; розглядати та погоджувати проекти договорів і угод, які укладаються військовою частиною, стосовно забезпеченості необхідними асигнуваннями та візувати їх. Додатково, наказ Міністерства оборони України №300 «Про затвердження Положення про військове (корабельне) господарство Збройних Сил України», серед іншого, покладає на начальника фінансового органу обов’язок щодо розгляду та візування проектів укладених військовою частиною договорів та угод щодо їх законності, цін та розцінок, забезпеченості необхідними коштами.

Таким чином, дана ситуація ілюструє недосконаліть механізмів розмежування обов’язків та відповідальності між окремими службами та посадовими особами військової частини під час проведення закупівель, а, отже, порушені питання потребують подальшого дослідження та пошуку шляхів удосконалення процедур публічних закупівель, особливо під час дії правового режиму воєнного стану.

к.е.н. Остапенко О.П. (ВІКНУ)
Сердюк К.М. (ВІКНУ)

МЕХАНІЗМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЛАГОДІЙНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В ході збройної агресії російської федерації проти України надійна підтримка з боку благодійників займає важливу роль у функціонуванні військових частин задля виконання ними бойових (спеціальних) завдань та життєдіяльності підрозділів загалом, шляхом надання благодійної допомоги. Вся отримана благодійна допомога, як в грошовій так і в натуральній формі підлягає обов'язковому бухгалтерському обліку, механізм якого буде розглянуто далі.

Військова частина, яка отримала благодійну допомогу, зобов'язана подати документи для внесення змін до кошторису військової частини до забезпечуючого фінансового органу та Державної казначейської служби України. Для отримання благодійної допомоги у військовій частині створюється комісія з прийому благодійної допомоги, що за необхідності оцінює отримане майно, за умов, що благодійник не дає інформації про вартість переданих основних засобів чи запасів.

Матеріальні цінності оприбутковуються на позабалансовому рахунку 021 «Активи на відповідальному зберіганні розпорядників бюджетних коштів», та в книгах (картках) аналітичного обліку в порядку, визначеному для відповідного майна (необоротні активи, малоцінні і швидкозношувані предмети, запаси). Для внесення змін до кошторису військовою частиною в одноденний строк після отримання майна подаються відповідальним за формування і виконання бюджетних програм (підпрограм) та забезпечувальному фінансовому органу разом із супровідним листом відповідні документи.

Військова частина має подати довідку про зміни до кошторису до органу Державної казначейської служби України протягом одного робочого дня після затвердження забезпечувальним фінансовим органом, але не пізніше останнього робочого дня місяця. Разом з довідкою про надходження у натуральній формі, вона передається до органу Державної казначейської служби України. Після отримання виписки з органу Державної казначейської служби України, фінансовий орган вносить зміни в бухгалтерський облік, складаючи бухгалтерську довідку щодо перенесення здійснених господарських операцій з позабалансового рахунку 021 "Активи на відповідальному зберіганні розпорядників бюджетних коштів" на відповідні балансові рахунки методом "сторно".

Благодійну допомогу в бухгалтерському обліку розглядають як дохід від необмінної операції, і тому відображають на субрахунку 7511 «Доходи від необмінних операцій». Під час першого відображення вартість активу вилучають із доходу та відносять на внесений капітал, оскільки йдеться про необоротні матеріальні активи (Дт 7511 – Кт 5111), а під час повторного відображення показують дохід технічно, щоби збалансувати витрати за певний період часу,

протягом якого об’єкт використовували (Дт 5111 – Кт 7511), і цей дохід дорівнюватиме сумі нарахованої амортизації.

Операції з отриманням благодійної допомоги відображаються у меморіальному ордері №17, який використовується для постановки на облік трофейного майна.

Отже, в умовах правового режиму воєнного стану облік та оприбуткування благодійної допомоги у військових частинах був дещо видозмінений для полегшення оприбуткування процедури приймання та постановки на бухгалтерський облік , що відіграє позитивну роль у забезпеченні ефективного функціонування військових структур в умовах ведення інтенсивних воєнних (бойових) дій та досягненні їх стратегічних цілей. Однак численна проблематика обліку благодійної допомоги потребує подальших досліджень з метою подальшої оптимізації даного процесу.

Пахольчук В.В.

ТАРГЕТИНГ ОБ’ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Сучасна війна це складне та надзвичайно комплексне явище, яке об’єднує у єдину систему багато елементів. Для досягнення перемоги у протистоянні необхідно чітко визначати стратегічні цілі та пріорити для ураження наявними силами та засобами в умовах обмежених спроможностей для виконання поставлених завдань. Уміння бачити крізь «туман війни» допомагало перемагати неодноразова, але сучане операційне середовище на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях потребує більш комплексних та системних підходів до оцінки потенційних цілей.

Протистояння більш потужному противнику можливе тільки у разі використання його вразливостей та штучному стимулювання внутрішньосистемних не ефективностей. Багато у чому це досягається за рахунок успішного таргетингу системно важливих об’єктів економічної інфрастуктури противника. Українські західні партнери ще з 90-х років минулого століття використовують методології планування та проведення військових операцій, що грунтуються на оцінках ефекту, який буде досягнуто в першу, друга та навіть третю чергу. З метою систематизації підходів до орагнізації даних процесів рекомендується застосовувати фреймворк PMESII (political, military, economic, social, infrastructure and information), який розглядає середовище проведення операції на державному рівні, як сукупність багатьох компонентів, які представляють мережу у вигляді графу із вузлів (важливі люди, які приймають рішення; об’єкти; інші сутності) та зв’язків між ними (фізичних, функціональних та інших). Певні вершини такого графу можна визначити як критично важливі для функціонування противника, а отже вони забезпечують рівновагу у системі, так звані Center Of Gravity (COG).

У випадках, коли кількість об’єктів інтересу (COG) значна можна застосувати CARVER аналіз, який дозволяє системно поглянути на завдання вибору раціональної цілі для ураження, враховуючи наявні ресурси та

очікуваний ефект. Для цього робочими групами проводиться оцінювання потенційних цілей за CARVER матрицями. Варто зазначити, що для ураження об'єктів потенційного інтересу варто розглядати не тільки військові методи, а й усю сукупність інструментів національної сили (DIME-FIL). Що особлива характерно та повсяк використовує Україна на дипломатичному фронті. Водночас варто зазначити, що ураження певних об'єктів економічної інфрастуктури можливе виключно за наявності необхідних сил та засобів, а отже спроможностей (DOTMLPF), які мають включати усі складові компоненти

Петренко М.М. (ВІКНУ)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИПЛАТОЮ ДОДАТКОВОЇ ВИНАГОРОДИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Наразі грошове забезпечення військовослужбовців стає предметом суспільних дискусій, особливо з огляду на тривалу дію воєнного стану та збільшення тих, хто змушений одночасно захищати незалежність держави та дбати про добробут своїх родин. Тому, для стимулювання військовослужбовців ЗСУ на період дії воєнного стану була запроваджена додаткова винагорода, як одноразовий додатковий вид грошового забезпечення, порядок виплати якої закріплений наказом МОУ від 07.06.2018 № 260 зі змінами (у відповідності до постанови КМУ № 168).

На сьогодні процес виплати додаткової винагороди військовослужбовцям напряму залежить від двох основних понять, значення яких не визначені нормативно-правовими актами:

- бойові (спеціальні) завдання;
- здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії (у період з 24.02.2022 по 31.01.2023) та здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України (у період з 01.02.2023 по теперішній час).

Крім того, для отримання додаткової винагороду у розмірі до 100 000 грн. за безпосередню участь у бойових діях необхідно перебувати безпосередньо в районах їх здійснення. При цьому райони ведення воєнних (бойових) дій визначаються відповідними рішеннями Головнокомандувача ЗСУ (пункт 4 Розділу XXXIV наказу МОУ № 260). Однак, за повідомленнями військовослужбовців, окремі райони, де ведуться бойові дії, не включені до відповідних наказів, тому військові позбавлені можливості отримати додаткову винагороду за участь у бойових діях.

Поточний процес нарахування та виплати додаткової винагороди військовослужбовцям на період дії воєнного стану свідчить про недосконаліть процесу та наявність ризиків, негативні наслідки якого, з великою вірогідністю, настануть у майбутньому.

На сьогодні процес виплати додаткової винагороди потребує формування нових механізмів, реалізація яких відповідатиме фінансовим можливостям держави, спрощуватиме процедури прийняття управлінських рішень, забезпечуватиме створення елементів контролю перед прийняттям таких рішень, дозволятиме зменшити неоднозначності у нормативно-правових актах для прийняття управлінських рішень про її виплату.

Наразі важливим лишається питання щодо встановлення справедливих критеріїв для визначення розміру та умов виплати додаткової винагороди, особливо з урахуванням різноманітності ролей та ризиків, з якими стикаються військовослужбовці.

Поплавський О.Ф. (ВІКНУ)
Криницький А.С. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ POWER QUERY У ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНІЙ СЛУЖБІ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ

Під час роботи з великою кількістю даних виникають проблеми з швидким їх аналізом. В свою чергу технологія Power Query це потужний інструмент для обробки та аналізу даних в Microsoft Excel завданням якого є вирішення цих проблем.

Однією з його ключових функцій є імпортування та обробка даних з різних джерел. Ось деякі додаткові можливості Power Query:

Об’єднання даних: Ви можете об’єднувати дані з різних таблиць або джерел в одну спільну таблицю. Це дозволяє вам агрегувати і аналізувати дані з різних джерел;

Трансформація даних: Power Query дозволяє вам перетворювати дані, додавати нові стовпці, фільтрувати, сортувати та виконувати різні операції над даними;

З’єднання з базами даних: Ви можете підключити Power Query до баз даних, таких як SQL Server, Access, MySQL, Oracle та інші, і імпортувати дані безпосередньо з них;

Автоматизація оновлення даних: Ви можете налаштувати автоматичне оновлення даних при відкритті файлу Microsoft Excel або за розкладом;

Можливості мови «M»: Power Query використовує мову «M» для виразів трансформації даних. Ви можете створювати власні функції та складні операції з даними;

Аналіз даних: Power Query дозволяє створювати унікальні табличні фігури, узагальнюючі відомості, розширити спектр фільтрації з декількох джерел відповідно до потреб аналізу даних і виведення в зручному нам форматі.

Одним із практичних прикладів є:

- застосування для відомостей про нарахування грошового забезпечення військовослужбовцям. Ми можемо використати Power Query, щоб уникнути подвійних виплат і попередити переплату, шляхом об’єднання всіх відомостей в одну базу даних та проведення між ними перевіряючих форм, які будуть показувати і аналізувати дані в межах тих задач, які будуть зазначенні.

- можливість імпорту даних з текстового файлу, замість введення вручну - це дозволить зекономити багато часу.
- наявність можливості трансформації даних є одним із засобів при роботі з особовими картками військовослужбовця, ми маємо можливість узагальнити дані до відповідних форм зазначених у нормативно правових актів.

Power Query дійсно є потужним інструментом для обробки та аналізу даних в Microsoft Excel. Його можливості, такі як видалення дублікатів, імпорт файлів та трансформація даних, роблять його ідеальним вибором для фінансово-економічних організацій. Використання Power Query допоможе зекономити час та забезпечить точність обробки фінансових даних.

к.е.н., доц. Сизов А.І. (ВІКНУ)
Толмачова С.К. (ВІКНУ)

ВПЛИВ РОЗВИТКУ КАДРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ОБОРОННОЇ ЕКОНОМІКИ

Україна заходить у третій рік повномасштабної війни – виснажена, втомлена, з великими втратами, проте нескорена. Попри наявність різних сценаріїв, ніхто не знає – як і коли закінчиться війна з росією. На це впливають десятки, якщо не сотні, різноспрямованих факторів як в Україні, так і світі. Через це війна породжує невизначеність і ускладнює планування розвитку діяльності оборонної економіки України. Безумовний пріоритет 2024 року полягає в значному збільшенні обсягів виробництва вже наявної зброї та військової техніки, підготовки до початку виробництва нових технологічно доступних видів озброєння й техніки, інноваційному розвитку державного оборонно-промислового комплексу, розширенні практичного співробітництва з провідними світовими гравцями у цій галузі та збільшенні місцевого виробництва. Зі слів заступниці міністра з питань стратегічних галузей промисловості Ганни Гвоздяр: оборонний сектор в Україні за минулий рік зріс утричі, а у 2024-му індустрія, як очікують, зросте в 6 разів. "Противник перевершує нас за кількістю та фінансуванням, і навіть разом з нашими союзниками важко повністю задовольнити потреби армії. Тим не менш, лише минулого року ми збільшили оборону утричі, а цього року очікуємо зростання в шість разів. " – сказала Гвоздяр.

Задля виконання запланованих дій на 2024 рік, потрібне не лише фінансування та співпраця з закордонними партнерами, а й наявність кадрів, що втілять в реальність усю роботу. Кадровий потенціал Збройних Сил України – це сукупність знань, вмінь, здібностей, навичок, досвіду кадрів військових формувань, які здійснюють функції оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

На даний момент, особовий склад військових структур, що підходить під всі вище описані характеристики та зацікавлений в відданому виконанні своїх обов’язків є основною потребою нашої держави. Адже використовуючи елементарний приклад, такий як «відсутність кадрів = відсутність виконання

поставлених завдань», можемо зробити висновок, що без забезпечення держави особовим складом, ми не отримаємо результату та прогресу.

Основними принципами військової кадрової політики є:

• верховенство права, демократизм і гуманність, повага до людини, її конституційних прав і свобод;

• ефективність, інноваційність, оперативність, адаптивність, підзвітність і відповідальність;

• послідовність, передбачуваність, компетентність, науковість, системність та єдність підходів у формуванні та реалізації військової кадрової політики за напрямами її розвитку; забезпечення неухильного дотримання меритократичного принципу управління кар'єрою військовослужбовців та індивідуального підходу у роботі з персоналом;

• спрямованість на забезпечення готовності органів військового управління, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій ЗС України до ефективного виконання завдань за призначенням;

• дотримання гарантій соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей.

Незважаючи на ряд визначених правил та рекомендацій щодо управління кадрами в ЗСУ, можемо дійти до висновку що в цій системі присутні певні недосконалості, які неабияк впливають на стан та розвиток кадрів в військових структурах.

Дана інформація дозволяє розглянути проблемне питання глибше й визначити, що задля залучення більшої кількості осіб до лав ЗСУ, є потреба в виправленні несправних елементів та оновлені застарілої системи, а також в покращенні умов, прав та благ майбутніх та теперішніх працівників, що забезпечить підвищення рівня їхньої мотивації та дієздатності.

Підсумовуючи вище викладене, бачимо потребу в удосконаленні військової кадрової політики зумовлена: необхідністю оперативного вирішення проблемних питань управління персоналом, що виникли та виникають в умовах відбиття збройної агресії росії проти України, а також продовженням проведення оборонної реформи та підтримки сталого розвитку економічного становища України.

Туманська М.А. (ВІКНУ)

ПОТОЧНИЙ СТАН ВИПЛАТИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ДОДАТКОВОЇ ВИНАГОРОДИ НА ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної війни росії проти України 24 лютого 2022 року, питання грошового забезпечення українських захисників стало надзвичайно важливим. Урядом було оперативно прийнято низку нормативно-правових актів у яких встановлено розмір додаткової винагороди військовослужбовців на період дії військового стану.

На період дії воєнного стану встановлено розмір додаткової винагороди, який залежить від категорії військовослужбовця та його участі в бойових діях та розраховується щомісяця пропорційно часу виконання бойових завдань:

- до 100000 гривень – отримують військовослужбовці, які беруть безпосередню участь у бойових діях або здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України.
- 50000 гривень додаткової винагороди – отримують військовослужбовці, які виконують бойові завдання у складі органу військового управління, штабу угруповання військ або штабу тактичної групи до пункту управління оперативно-стратегічного угруповання військ включно, а також у складі командування та штабу військової частини.
- 30000 гривень – отримують військовослужбовці, які виконують бойові завдання згідно з бойовими наказами.
- від 15 000 до 30 000 гривень додаткової винагороди – отримують військовослужбовці, які обіймають посади керівного та інструкторсько-викладацького складу в навчальних військових частинах.
- 6000 гривень – отримують військовослужбовцям строкової військової служби в розрахунку на місяць пропорційно часу проходження служби.
- 2350 гривень – отримують курсантам вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети, кафедри відділення військової підготовки. Розраховується щомісяця пропорційно часу проходження служби (навчання).

Виплата додаткової винагороди здійснюється на підставі наказів.

Аналіз поточного стану виплати військовослужбовцям додаткової винагороди, дослідження проблемних питань у даному процесі потребує формування нових механізмів, реалізація яких відповідатиме фінансовим можливостям держави, спрощуватиме процедури прийняття управлінських рішень, забезпечуватиме створення елементів контролю перед прийняттям таких рішень, дозволятиме зменшити неоднозначності у нормативно-правових актах для прийняття управлінських рішень про її виплату.

доктор філософії Цюкало Л.В. (ВІКНУ)
Андрієнко О.О. (ВІКНУ)

НЕОБХІДНІСТЬ ІНДЕКСАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Подорожчання споживчих товарів та послуг веде, як правило, до зменшення фактичної величини заробітної плати та інших доходів громадян та зниження їх купівельної спроможності. З метою підвищення грошових доходів населення та часткового відшкодування подорожчення товарів та послуг встановлений механізм індексації грошових доходів населення.

Індексація доходів громадян (грошового забезпечення військовослужбовців, заробітної плати державних службовців та працівників) України є важливою для забезпечення соціальної справедливості та збереження купівельної спроможності населення.

Питання нарахування та виплати індексації доходів громадян є важливими аспектами грошового відшкодування і соціального захисту, які можуть

досягатися різними способами залежно від рівня інфляції та соціально-економічних умов. Індексація грошових доходів доречна у наступних випадках:

Інфляція: якщо рівень інфляції значно зростає, то реальна вартість грошей зменшується, і доходи громадян можуть втрачати свою купівельну спроможність. У таких випадках індексація допомагає вирівняти цей вплив і забезпечити громадянам можливість придбання необхідних товарів і послуг.

Соціальна справедливість: індексація може бути важливою для забезпечення соціальної справедливості, оскільки вона допомагає уникнути зростання рівня бідності, особливо серед найбільш вразливих до зростання цін верств населення: пенсіонерів, осіб з низькими доходами та безробітних. Держава несе відповідальність щодо забезпечення соціального захисту та підтримки цих верств населення, особливо в умовах економічних викликів та зростання рівня інфляції.

Економічна стабільність: індексація може сприяти економічній стабільності, оскільки вона дозволяє громадянам планувати свої фінанси і споживчі можливості з більшою впевненістю.

Політичний та соціальний спокій: збереження рівня доходів громадян може впливати на політичний та соціальний спокій, оскільки може запобігти соціальним напруженням і протестам через економічну нестабільність. Деякі країни встановлюють законодавчі вимоги стосовно індексації пенсій та інших соціальних виплат, щоб забезпечити гідність і добробут громадян, а також дотримуватися міжнародних зобов'язань.

За масштабами охоплення індексацією доходів населення у розвинутих країнах можна виділити кілька моделей. Перша передбачає охоплення практично всього населення (Бельгія, Данія, Ісландія, Італія та ін.), що можливо завдяки функціонуванню добре налагодженої системи колективних угод та дієвого контролю з боку профспілок. Друга передбачає запровадження індексації доходів окремих соціальних груп (США, Канада, Франція, Швейцарія та ін.). Наприклад, у США частка несільськогосподарських робітників, охоплених індексацією, складає, за деякими оцінками, близько 10%, а серед робітників, що мають свої профспілки, ця частка є значно вищою – близько 40%. За третьою моделлю індексація практично не застосовується (Австрія, Німеччина, Японія, Швеція), оскільки вважається, що вона істотно обмежує права і можливості соціальних партнерів. У четвертій можливість і характер здійснення індексації визначається пріоритетами політики доходів, спрямованої на боротьбу з інфляцією (Нідерланди, Норвегія і Фінляндія). В країнах з такою моделлю здійснюються жорсткі обмежувальні заходи щодо індексації, які можуть передбачати, зокрема, встановлення верхньої межі зростання заробітної плати, граничний коефіцієнт її індексації або взагалі відмову від неї.

У багатьох країнах світу існує система індексації саме соціальних виплат, таких як пенсія, соціальне страхування. Отже, потреба в індексації залежить від конкретної ситуації в країні і не всі країни її використовують. Рішення про проведення індексації доходів громадян приймається на рівні держави і може

бути частиною соціальної та економічної політики держави. Особливо важливою індексація є для соціально вразливих груп населення.

Запровадження індексації грошових доходів лише в межах прожиткового мінімуму виключає можливість частково або повністю відшкодовувати подорожчання споживчих товарів і послуг населенню із доходами, розмір яких на сьогодні менший або не перевищує розмір мінімальної заробітної плати. Для громадян з високими доходами, у яких не спостерігається зниження платоспроможного попиту, індексація будь-якої частки їх доходів не є доцільною, але її проведення передбачено законом. Тому важливо забезпечити, щоб індексація грошових доходів населення була спрямована на підвищення реальної купівельної спроможності, а не була зайвим навантаженням на бюджет держави.

к.е.н., доц. Чімишенко С.М. (ВІКНУ)

ВТРАЧЕНІ МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК НАСЛІДКИ ВІЙНИ

Немає такого поняття, як недорога війна.

По-перше, це ціна у вигляді втрати людських життів та фізичних і психологічних каліцтв. Хоча вартість людського життя є незмірною, можна оцінити економічні втрати для суспільства внаслідок втрати економічно активного населення у війні. Цей підхід вперше запропонував французький економіст Жан-Батист Сей у 1803 році. Він стверджував, що війна коштує більше, ніж її прямі витрати, оскільки в ціну війни також варто включати вартість, яку б виробили люди за своє життя, якби вони ніколи не брали участі у війні.

По-друге, війна має економічні витрати, пов’язані з руйнуванням будівель, продуктивних сільськогосподарських угідь і лісів, комунальної інфраструктури, таких як водопровідні споруди, системи виробництва та розподілу електроенергії, доріг, мостів, гаваней і аеродромів, а також будь-якої особистої та корпоративної власності, як-от будинки, майно, фабрики, машини, транспортні засоби та літаки. Отже, війна знищує фізичний капітал , який був створений попередньою економічною діяльністю.

Відбудова після війни є особливим економічним тягарем, оскільки фінанси, імпортний капітал та робоча сила, що використовуються у відбудові, лише відновлюють втрати, яких зазнала країна, але не збільшують капітал, доступний для розвитку економіки. Таким чином, обмежені ресурси використовуються на відновлення фізичних втрат, коли б в іншому випадку вони б використовувались для розширення та покращення економіки. Оскільки більшість воєн з 1945 року відбувалися в найбідніших країнах світу, вони найбільше постраждали від економічних втрат війни, що ще більше погіршило їх економічне становище.

Війна також вимагає великих витрат ресурсів для створення зброї та військової техніки, а також забезпечення військовослужбовців. Перенаправлення цих ресурсів — від металу і хімікатів, перетворених на зброю, до продуктів харчування, одягу та житла для військовослужбовців — зменшує

поточне цивільне споживання, що знижує рівень життя населення. Метал, який використовується для виготовлення танка, не може бути використаний для будівництва мостів, паливо, яке використовується для транспортування військових вантажів, не може використовуватися для шкільних автобусів, цемент, який використовується для будівництва складів боєприпасів, не може використовуватися для будівництва будинків. Це становить альтернативну вартість війни, тобто ступінь, до якого економіка втрачає можливості використовувати ці ресурси для альтернативного мирного використання.

Альтернативна ціна війни також відчувається в майбутньому. Окрім розподілу ресурсів на споживання (задоволення поточних потреб), економіка спрямовує ресурси на інвестиції (нові заводи та обладнання, які вироблятимуть товари та послуги завтрашнього дня). Ресурси, спрямовані на війну, не можуть бути використані для створення нових виробничих можливостей для майбутнього споживання, і це знижує рівень життя населення і в майбутньому також.

Таким чином, загальні витрати на війну включають втрачене використання економічних ресурсів, які були використані на війну, замість розвитку економіки країни. Серед них вартість втрачених доходів на протязі життя людей, які загинули у війні, вартість медичного обслуговування на протязі життя для тих, хто став інвалідом через війну, вартість відновлення фізичного капіталу, знищеного або пошкодженого війною, вартість постачання зброї, військової техніки, вартість утримання збройних сил та тих, хто займається їх забезпеченням (включаючи зарплати та пенсії), а також втрати економіки внаслідок перенаправлення ресурсів від мирних інвестицій в майбутню економічну потужність на руйнівний вплив війни.

Шрамко О.В. (ВІКНУ)
Года І. О. (ВІКНУ)

ГРОШОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТАНДАРТИ НАТО

У Збройних Сил України ведеться робота щодо розробки та впровадження перспективної системи грошового забезпечення відповідно до стандартів НАТО.

Аналіз систем грошового забезпечення армій країн-членів НАТО свідчить, що вони базуються на виплатах за військове звання, а відмінності полягають у способі стимулювання тривалості військової служби, видах та розмірах додаткових видів грошового забезпечення, частка яких складає приблизно 20-30% від розміру місячного грошового забезпечення**.**

Системи грошового забезпечення країн-членів НАТО умовно можна розділити на два типи:

1. Розмір базової виплати залежить від звання військовослужбовця та його вислуги років (становить близько 80% розміру місячного грошового забезпечення).

2. Розмір базової виплати залежить від посадового окладу та рівня органу управління (становить близько 70% місячного грошового забезпечення).

За основу перспективної системи грошового забезпечення Збройних Сил України пропонується взяти першу модель. Розмір базової виплати військовослужбовця встановлювати у залежності від військового звання, передбаченого займаною військовослужбовцем посадою та календарної вислуги років у відповідному військовому званні. Крім того, пропонується розробити систему надбавок стимулюючого та компенсаційного характеру.

Така система грошового забезпечення забезпечить:

1. стимули для зростання у військових званнях та до тривалого проходження військової служби;
2. можливість ротації військовослужбовців на посадах, які передбачають однаковий рівень відповідальності;
3. прозорість і зрозумілість системи нарахувань для кожного військовослужбовця;
4. умови для справедливого і прозорого призначення військових пенсій.
5. чіткі критерії щодо граничних термінів вислуги років, рівня освіти, для кожного військового звання.
6. відкрите і прозоре присвоєння звання, призначення на посаду на умовах конкурсу з урахуванням результатів діяльності та щорічного незалежного оцінювання.

Запропоновану систему пропонується адаптувати з урахуванням особливостей проходження служби у ЗС України, перспективної ієрархії військових звань, термінів вислуги у військових званнях та термінів контрактів.

Шрамко О.В. (ВІКНУ)
Шульган І.В. (ВІКНУ)

БЛОКЧЕЙН – ЯК НОВІТНЄ РІШЕННЯ ДЛЯ НАДІЙНОГО ЗБЕРІГАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН БЕЗ ФІЗИЧНИХ СЕРВЕРІВ

Блокчейн – це просто база даних. У цих баз даних є свої особливості. Сьогодні персональні дані, з яких складається наша цифрова ідентифікація, зберігаються зазвичай централізовано. Хоча рішення для централізованого зберігання доступніші, користувачі не мають повного контролю над тим, якими даними вони хочуть ділитися і як вони хочуть ними ділитися, що робить їх потенційно більш вразливими для втрати даних, порушень конфіденційності та кібератак.

Однак поява Web3 змінила те, як ми взаємодіємо один з одним в інтернеті, і технологія блокчейну відіграє значну роль у цій зміні.

Програми на основі блокчейну працюють незалежно, не потребуючи довірених третіх сторін, створюючи децентралізований інтернет, в якому користувачі можуть контролювати більше своїх даних і взаємодій онлайн. Більше того, з появою децентралізованого сховища, користувачі можуть

отримувати доступ до своїх даних і зберігати їх розподіленим способом, а не на одному централізованому сервері.

Децентралізоване сховище передбачає зберігання даних на кількох комп'ютерах або нодах, підключених до P2P-мережі, такої як BitTorrent або InterPlanetary File System (IPFS).

Дані, що завантажуються в децентралізовану систему зберігання, розбиваються на невеликі фрагменти й надсилаються на кілька нод через мережу для зберігання. Якщо вам потрібно отримати файл даних, мережа об'єднає сегментовані компоненти з окремих нод, де вони зберігаються, і знову збере їх для завантаження.

Крім того, ноди в децентралізованій системі зберігання не можуть переглядати або змінювати файли, оскільки криптографічний механізм хешування автоматично шифрує всі дані, що зберігаються в мережі. Користувачі повинні використовувати свої приватні ключі для доступу до своїх даних і запобігання несанкціонованому доступу до інформації.

Проте централізоване зберігання даних має обмеження. Незалежно від того, наскільки суворі заходи безпеки, платформа зберігання зберігає ключі шифрування. Це викликає потенційні побоювання щодо доступності, прозорості й контролю. Крім того, хакерам легко знайти єдину точку відмови, щоб спробувати отримати доступ до великого обсягу даних, оскільки все зберігається в одному місці.

З іншого боку, децентралізовані системи зберігають дані у географічно розподіленій мережі комп'ютерів, а не в одному місці. Це дозволяє зберігати великі обсяги даних, не покладаючись на центральний сервер або провайдера, що допомагає усунути потенційні проблеми з цензурою та порушенням конфіденційності.

Переваги децентралізованого сховища перед централізованим:

1. Покращена безпека та конфіденційність.
2. Жодної точки відмови.
3. Вища швидкість завантаження.
4. Низька вартість.
5. Покращена цілісність даних.

Хоча децентралізоване сховище все ще є новою технологією, яка ще не набула масового прийняття, вона може допомогти просунути вперед революцію Web3. Оскільки користувачі шукають доступніший, ефективніший і безпечніший механізм зберігання даних, децентралізовані платформи, такі як BitTorrent, можуть стати популярними раніше, ніж очікувалося.

Крім того, часті крадіжки даних, зростання вартості зберігання й цензура у традиційному просторі зберігання даних можуть призвести до того, що все більше людей обиратимуть децентралізовані продукти. Тим не менш, хоча децентралізоване сховище може допомогти вирішити деякі проблеми свого централізованого аналога, воно все ж таки має свої обмеження. Сьогодні централізоване сховище залишається привабливим рішенням для багатьох людей, і воно збереже значну частку ринку, навіть якщо децентралізоване сховище стане популярнішим.

СЕКЦІЯ № 5

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Глущенко О.Ю. (ВІКНУ)

ANALYSIS OF THE PECULIARITIES OF TRANSLATION-ORIENTED TERMINOGRAPHY

Translation-oriented terminography involves the systematic management and organization of specialized vocabulary to support accurate and consistent translation. An analysis of some of the peculiarities of translation-oriented terminography:

Multidisciplinary nature: Translation-oriented terminography often intersects with various disciplines, including linguistics, translation studies, terminological science and subject-specific domains.

Cross-linguistic equivalents: One of the primary challenges in translation-oriented terminography is identifying accurate equivalents for terms across languages while considering linguistic, cultural and contextual nuances. Terminographers must navigate linguistic variations, idiomatic expressions and cultural connotations to provide translators with appropriate terminology options.

Dynamic nature of terminology: Terminology within specific subject domains is dynamic and constantly evolving due to technological advancements, changes in practices and emerging concepts. Translation-oriented terminography must adapt to these changes by continuously updating and expanding terminological resources.

Terminology extraction challenges: Extracting relevant terminology from source texts can be challenging, especially in highly specialized domains with complex language structures. Terminographers must employ various techniques, such as corpus analysis, domain-specific dictionaries and terminological extraction tools to identify and collect domain-specific terms accurately.

Contextualization: Translation-oriented terminography involves not only documenting terms but also providing contextual information and domain-specific knowledge to aid translators in understanding the underlying concepts. Terminological resources should include definitions, usage examples, domain-specific conventions, and subject-specific insights to facilitate accurate and contextually appropriate translation.

Integration with translation workflows: Terminological resources must seamlessly integrate with translation workflows to support efficient and effective translation processes. This requires terminographers to format and structure terminological databases in a way that aligns with translation software and tools, such as computer-assisted translation tools and translation memory systems.

Quality assurance and standardization: Translation-oriented terminography requires robust quality assurance processes to ensure the accuracy, consistency and reliability of terminological resources. Terminographers must adhere to established standards and guidelines for terminology management, such as ISO standards for terminological data exchange, to maintain consistency and interoperability across

different platforms and systems. Additionally, terminographers must implement validation mechanisms and peer review processes to verify the quality of terminology and address any inconsistencies or inaccuracies.

In summary, translation-oriented terminography presents unique challenges and considerations that require specialized expertise, methodologies, and tools to address effectively. By understanding and navigating these peculiarities, terminographers can develop and maintain high-quality terminological resources that support accurate and contextually appropriate translation across different languages and subject domains.

Зарицька А.І. (ВІКНУ)

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА, ЯКА НАБУЛА НОВИХ ЗНАЧЕНЬ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Одним із глобальних викликів, перед якими повстає сучасне людство, це військові конфлікти у гарячих точках по всьому світі, що змінює не тільки спосіб життя, а й мову. Важливим є усвідомлення необхідності правдиво і адекватно висвітлювати події, адже нерідко мова, за допомогою якої описуються та аналізуються мілітаризовані події, стає маніпулятивним інструментом у руках політиків, засобів масової інформації, військових експертів, істориків, письменників тощо. Відбір лексичних одиниць із специфічною конотацією буде визначати прагматику висловлювання.

Воєнні події в Україні значно розширили українську військову лексику та надали мовознавцям велику кількість матеріалу для досліджень. Військова лексика особливо помітна в різних сферах суспільного життя, а тому деякі аспекти її дослідження набувають значної актуальності та представлені науковими розвідками таких вчених як: Д. В. Василенко, Ю. А. Зацний, В. В. Балабін, С. М. Єнікєєва. Серед зарубіжних досліджень на увагу заслуговують праці P. Dickson, C. Fries.

За час війни нам довелося знайти нове визначення старим термінам та словам. Звичні слова набули нового значення, а їхнє розуміння свідчить про наш спільний досвід та єдність. Ми точно знаємо, що мається на увазі. Військова термінологія є складовою частиною військової лексики, відтак термінологія є основою спільних військових дій та взаєморозуміння. Систематизована військова термінологія дає змогу організовувати та проводити спільні операції, чітко сформулювати команди. Військова термінологія повинна бути органічною складовою національної мови. Головне правило, якого слід дотримуватися, опрацьовуючи термінологію, полягає в тому, що будь-який термін треба узгоджувати з основними законами української мови.

Воєнна лексика охоплює загальновійськову, спеціальну військову, загальновживану та віддзеркалює сучасні реалії української мови, внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на її розвиток. Мовні знання - один із основних компонентів професійної підготовки. Саме тому це поняття потребує подальшого наукового вивчення.

Отже, військова лексика є складною системою, яка включає в собі поняття, пов’язані як з побутом військових, так і з їхніми безпосередніми завданнями на службі. Окрім того, військова лексика тісно переплітається з повсякденною мовою, військові лексичні одиниці все частіше з’являються у словниковому запасі мовця, а тому систематизація, класифікація, дослідження процесів утворення та розповсюдження їх є доцільним та необхідним.

Карпенко В.Ю. (ВІКНУ)

ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ЗБОРУ ТА АНАЛІЗУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Інтеграція штучного інтелекту (ШІ) у процеси збору та аналізу військової термінології відкриває нові можливості для підвищення ефективності військового планування та стратегічної підготовки. Застосування алгоритмів машинного навчання та технологій обробки природної мови дозволяє швидко обробляти великі обсяги даних з різноманітних джерел, забезпечуючи оперативний збір актуальної військової термінології. Це не тільки сприяє створенню оновлених баз даних, але й виявленню нових тенденцій та зв’язків між термінами, що розширює розуміння військових концепцій.

У документі »Стратегія розвитку штучного інтелекту (ШІ) в Україні на 2022 – 2030 рр.», який визначає пріоритети і напрямки розвитку технологій ШІ в державі, було визначено, що важливим аспектом цієї стратегії є автоматизація збору та аналізу військової термінології, що має велике значення для національної безпеки та оборони.

У стратегії враховано досвід розвинутих країн світу та стратегії НАТО щодо штучного інтелекту, що дозволяє адаптувати кращі світові практики до умов України. Одним із ключових завдань стратегії є розробка та впровадження систем ШІ, зокрема в сфері військової безпеки та оборони, що передбачає автоматизацію збору та аналізу військової термінології.

Автоматизація збору та аналізу військової термінології з використанням технологій ШІ дозволяє значно підвищити ефективність військового планування та прийняття рішень, підвищуючи тим самим обороноздатність країни. Системи ШІ можуть аналізувати великі об’єми інформації, виявляючи закономірності та зв’язки, які недоступні для людського аналізу

Однак, попри значні переваги, використання ШІ для аналізу військової термінології стикається з певними викликами. Ризик втрати контексту та нюансів військової лексики може призвести до неправильного інтерпретування термінів. Важливим є також забезпечення безпеки даних, адже витік конфіденційної інформації може мати серйозні наслідки для національної безпеки. Крім того, необхідність постійного оновлення алгоритмів вимагає додаткових ресурсів та уваги з боку розробників для забезпечення актуальності обробки інформації.

Для подолання цих викликів рекомендується вдосконалення контекстного аналізу за допомогою розвитку алгоритмів, здатних краще розуміти специфіку

військової термінології. Впровадження передових методів захисту даних допоможе запобігти несанкціонованому доступу, а адаптивність алгоритмів до нових військових концепцій та термінів забезпечить їхню актуальність. Також важлива тісна співпраця між розробниками ШІ та військовими експертами для забезпечення точності аналізу та його відповідності реальним потребам.

Інтеграція ШІ у збір та аналіз військової термінології має величезний потенціал для підвищення ефективності військового планування. Успіх цього процесу залежить від здатності вирішувати виклики, пов'язані з точністю обробки, безпекою даних та адаптивністю алгоритмів, а також від тісної співпраці між технологами та військовими експертами.

Кукулінський Д. (ВІКНУ)

ДО ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ ДВОМОВНИХ СЛОВНИКІВ ВІЙСЬКОВО - ПОЛІТИЧНОЇ ФАХОВОЇ МОВИ

У сучасному світі, який стає все більш глобалізованим, здатність говорити кількома мовами може бути величезною перевагою як в особистому, так і в професійному плані. Проблема використання професійної термінології та лексики набуває особливої актуальності з початку повномасштабного вторгнення та російсько-української війни: донесення інформації та співпраця з іноземними партнерами потребує використання сучасної термінології військово-політичної сфери, яка на даному історичному етапі не є розвинутою на достатньому рівні та потребує ґрунтовного доопрацювання. Мова не є сталим поняттям, вона постійно розвивається, після початку «гібридної» інформаційної війни утворилося велика кількість неологізмів, у тому числі, й військових, які також потребують повноцінного дослідження та доопрацювання. Це вимагає величезної кількості знань двох або більше мов, а також глибокого розуміння особливостей перекладу та термінологічного обґрунтування, тобто, лексикографії [1].

Ефективне використання двомовних словників допоможе встановити зв'язки та систематизувати знання, процес взаєморозуміння між суб'єктами мовлення на робочому місці, під час виконання службових завдань або навчання. До укладання словника необхідно залучати «вузьких» спеціалістів – військових, політологів, істориків, соціологів тощо, оскільки словник має розкрити значення лексики однієї мови еквівалентами іншої, забезпечивши передачу усіх значень та їхніх відтінків.

Підсумовуючи, можна дійти до висновку, що існує значний дефіцит двомовних словників, які охоплюють сучасну військово-політичну термінологію. Словник допоможе військовим, політикам, дипломатам, перекладачам та іншим фахівцям суміжних галузей ефективно спілкуватися з іноземними партнерами, обмінюватися інформацією та координувати дії. Глобалізація та зростання значення міжнародних зв'язків є невід'ємними складовими розвитку нашої держави, як високорозвиненої.

Людвік В. А. (ВІКНУ)

SECURITY AND DESIGN AS KEY COMPONENTS OF WEBSITE UPDATES

The development of technology and innovation does not stand still. Every day we learn about something new or discover information about an existing subject or phenomenon through the Internet, which offers us a wealth of reference resources.

We are offered a large number of websites with different amounts of information. Trends are changing, new technologies are emerging, search engines are changing their ranking criteria, and customer expectations are constantly rising. Once upon a time, a website with certain information was an innovation and ranked first, and now it may not be so relevant.

The main problem of relevance is the content of the website. Information must be constantly updated and relevant. But not only information is important - usability and design are also important to the user.

Updating your website design is important for several reasons:

- staying relevant: web design trends change constantly, and for a website to be relevant, it needs to be updated and in line with trends;
- Improving user experience: updates can improve the usability of the resource. This includes optimizing the interface, improving navigation, and reducing page load times;
- Increase the number of visitors and users: an up-to-date design will increase the number of visits to the website, and due to the number of visits, it will be one of the first when search engines search for it;
- adaptability: updating the website can facilitate adaptation not only on PCs and laptops, but also on phones and tablets;

It is also necessary to comply with website security requirements and constantly improve and update them. This is necessary in order to:

- fix identified problems to prevent possible cyber-attacks;
- improve existing features and add new ones. This allows websites to remain competitive and meet modern requirements and user needs;
- optimize website performance by reducing the time it takes to load pages and process requests;
- correct errors and deficiencies that were found in previous versions;
- improve the website's ranking in various search engines.

As a result, users will be able to receive information faster and in larger quantities, and not worry about the possibility of personal data leakage.

All in all, websites must be constantly maintained to provide users with the necessary information and facilitate the convenient use of the resource. Security should also be a topical issue in order to preserve the uniqueness of the information available on the website.

Ляховська Ю. (ВІКНУ)

ЛІНГВОДИДАКТИЧНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ КУРСАНТІВ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах, які переживає наша держава у зв'язку із повномасштабним вторгненням росії на територію України, виникла гостра потреба переглянути та внести суттєві зміни в систему підготовки висококваліфікованих фахівців – випускників військових закладів вищої освіти (ВЗВО) зі знанням іноземної мови.

Науковці переконані, що зростаючі потреби у військових фахівцях з високим рівнем знання іноземної мови змушують здійснювати орієнтацію освітньої політики вищої військової школи на взаємозв'язок професії та мови, зближення військово-професійної та мовної освіти. Тому нині іноземна мова стала невід'ємною складовою професійної підготовки військового фахівця.

Лінгводидактична робота базується на розумінні принципів, змісту, методів і форм навчання іноземним мовам і передбачає участь військового перекладача у плануванні, організації та проведенні занять з іноземної мови з курсантами у військових закладах вищої освіти, офіцерами і працівниками ЗС України на курсах мовної підготовки, а також із визначеними категоріями військовослужбовців у складі військових частин (з'єднань, об'єднань).

Лінгводидактична робота як засіб навчання іноземної мови курсантам ВЗВО у процесі розвитку іншомовних інтегрованих умінь, повинна ґрунтуватися на принципі навчання способів самостійного здобування знань та формування навичок і вмінь, які є однією з основних умов їх розвитку.

У рамках традиційної методики викладання іноземних мов існує безліч видів самостійних як мовних, так і мовленнєвих робіт, які носять переважно закріплювальний характер. Вивчення ж складних за змістом і цікавих освітніх курсів чи навчальних дисциплін вимагає від здобувачів вищої освіти значних часових витрат на виконання самостійних творчих робіт.

Тільки самостійне, додаткове читання і закріплення навчального матеріалу, що вивчається, у процесі його самостійного пошуку і аналізу, призводить до набуття і розширення знань з тієї або іншої галузі науки. Тому розвиток іншомовних інтегрованих умінь уже самою суттю зумовлює самостійну лінгвосмислову роботу студентів на сучасному етапі розвитку нашого суспільства.

Розвиток військового співробітництва із зарубіжними країнами, організація спільних навчань, участь у миротворчих операціях, партнерство у підготовці військових кадрів зумовлюють необхідність навчання військових фахівців, готових до адекватної взаємодії з представниками інших культурних співтовариств.

Мазурок В.Р. (ВІКНУ)

APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TECHNICAL DOCUMENTATION TRANSLATION

In the contemporary era, characterized by an escalating demand for accessibility and comprehension of technical information across diverse linguistic landscapes, the integration of artificial intelligence (AI) into the realm of written translation of technical documentation stands as an indispensable frontier. The imperatives for expeditious and precise translation services to facilitate ubiquitous understanding of technical materials among heterogeneous user cohorts underscore the exigency for the development and deployment of efficacious AI-driven solutions.

Machine learning algorithms, constituting the cornerstone of contemporary AI methodologies, imbue machine translation systems with the capability to dynamically adapt to nuanced contextual intricacies and iteratively refine their translational proficiencies. Through iterative exposure to vast and diverse datasets, these algorithms engender a learning paradigm that culminates in the generation of increasingly naturalistic and contextually accurate translations, thereby obviating conventional challenges associated with static rule-based translation approaches.

Furthermore, the advent of deep learning technologies, epitomized by neural networks, augments the translational capabilities of AI systems by endowing them with a heightened capacity to assimilate and contextualize semantic nuances inherent in technical documentation. The nuanced understanding of syntactic structures and semantic connotations facilitated by deep learning architectures enables the generation of translations that are not only linguistically faithful but also imbued with a degree of terminological precision requisite for technical discourse.

Moreover, the amalgamation of machine translation systems with automated editing and proofreading functionalities serves to streamline post-translation workflows, thereby enhancing operational efficiencies and mitigating the risk of inadvertent errors in translated texts. This integration engenders a synergistic convergence of AI-driven translation and language processing technologies, fostering a comprehensive ecosystem for the seamless generation and refinement of technically accurate and linguistically fluent translations.

Nevertheless, it is imperative to delineate the inherent limitations of artificial intelligence in the domain of translation, encompassing constraints related to the contextual disambiguation of polysemous terms, nuanced cultural idiosyncrasies, and domain-specific terminological nuances. Despite the remarkable strides achieved in the field of AI-driven translation, the attainment of veritable linguistic fluency and semantic fidelity remains an ongoing pursuit, necessitating continued research and development efforts aimed at ameliorating the efficacy and accuracy of AI-driven translation systems.

In light of the aforementioned considerations, it becomes evident that artificial intelligence constitutes an indispensable enabler of efficient and effective translation workflows within the domain of technical documentation. The progressive evolution and refinement of AI-driven translation technologies hold the promise of

revolutionizing the landscape of technical communication, engendering a paradigm shift towards seamless cross-linguistic dissemination of technical knowledge and information.

Нагнибіда В.В. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА ФОРМАТІВ БАЗ ДАНИХ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

В епоху глобалізації та стрімкого розвитку технологій роль мас-медіа, а саме онлайн-новин, у висвітленні військових конфліктів стає все більш значущою. Війна в Україні, що розпочалася у 2014 році та загострилася 24 лютого 2022 року, наголошує на актуальності вивчення баз даних військової термінології та її перекладу. Зростаюча потреба у військовій співпраці та міжнародній взаємодії робить цю тему надзвичайно важливою.

Військова термінологія слугує ключовим інструментом для налагодження взаєморозуміння між різними військовими силами, урядовими організаціями та міжнародними партнерами.

Бази даних військової термінології зазвичай мають структуру, подібну до словників, з такими полями:

- **термін:** слово або фраза, що описує військове поняття;
- **визначення:** пояснення значення терміна;
- **категорія:** тематична категорія, до якої належить термін;
- **синоніми:** інші слова або фрази, що мають те ж значення;
- **антоніми:** слова або фрази, що мають протилежне значення;
- **приклади:** речення, що демонструють використання терміна;
- **джерела:** посилання на джерела інформації про термін.

Варто зазначити, що бази даних військової термінології можуть бути представлені в різних форматах, таких як:

- **текстові файли:** прості текстові файли, що містять терміни та їх визначення;
- **таблиці:** містять терміни, визначення, категорії та інші поля;
- **XML:** структурований формат даних, що може використовуватися для обміну даними між різними системами;
- **JSON:** легкий для читання та запису формат даних, що може використовуватися для веб-застосунків.

Аналіз структури та форматів баз даних військової термінології може дати ряд переваг, серед яких:

- **покращення розуміння військової термінології:** структурований формат даних полегшує пошук та розуміння військових термінів;
- **підвищення ефективності перекладу:** бази даних військової термінології можуть використовуватися для автоматичного перекладу військових текстів з однієї мови на іншу;
- **розробка нових інструментів:** структуровані дані можуть використовуватися для розробки нових інструментів, таких як словники, тезауруси та навчальні програми.

Таким чином, аналіз структури та форматів баз даних військової термінології може бути корисним для покращення розуміння військової термінології, підвищення ефективності перекладу та розробки нових інструментів.

к.т.н., с.н.с. Невольніченко А.І. (ВІКНУ)

ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО ВОЄННО-НАУКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Воєнно-науковий менеджмент є змістом організаційного й оперативного управління воєнно-науковою діяльністю (ВНД) у ЗС.

Реалії сучасності потребують кардинальної трансформації системи воєнно-наукового забезпечення ЗС для позбавлення її наукового, понятійного і методологічного ресурсу від псевдонаукових догм пострадянської, а тому проросійської воєнної науки, нащадком якої фактично і є національна воєнна наука, а також максимізації її ефективності.

Основою наукового завдання «воєнно-наукового менеджменту», як змісту діяльності органу управління системою ВНЗ, стає «системний синтез» максимально ефективної складної ергатичної «системи воєнно-наукового забезпечення» (СВНЗ) ЗС (визначення оптимальних значень параметрів системних ознак – функція за призначенням, системний ефект, спосіб його утворення, ресурсний склад, структура, управління, процес функціонування). Результат системного синтезу СВНЗ фіксується у нормативному документі «Положення про організацію воєнно-наукової діяльності у ЗС».

Завдання в.-н. менеджменту щодо організаційного й оперативного управління системою ВНЗ є «типовими», їх зміст:

аналіз поточного стану та прогнозування проблематики національної і світової ВН;

визначення пріоритетних воєнно-наукових проблем щодо їх розв’язання силами системи ВНЗ;

оптимальне планування розподілу сил наукового потенціалу СВНЗ по поточних проблемах наукових досліджень;

оптимальне планування усіх видів забезпечення ВНД;

постановка наукових завдань силам воєнно-наукового комплексу (ВНК) і оперативних завдань силам забезпечення воєнно-наукових досліджень;

оперативне управління (як координація) «силами» системи ВНЗ щодо виконання поставлених завдань у процесі функціонування;

управління заходами щодо впровадження наукових результатів воєнно-наукових досліджень.

Останнє завдання формалізується як задача оптимального розподілу витрат щодо впровадження наукових інновацій на об’єктах системи воєнної безпеки країни, який максимізує приріст ефективності об’єкта воєнної науки «військо».

Постійними завданнями сил органу управління системою ВНЗ є підготовка і підвищення кваліфікації особового складу «сил» воєнних науковців ВНК і адміністративні заходи щодо забезпечення функціонування системи ВНЗ.

Поліщук О., Ковмир Н. (ВІКНУ)

EMPOWERING EFL LEARNERS: OVERCOMING COMMUNICATION BARRIERS WHILE LEARNING ENGLISH

Globalization and expansion of English in the world have changed the English language teaching and learning scenario: teaching nowadays is not just improving reading or writing skills and training students for examinations, but also increasing their employment potential by strengthening their communication skills. Due to inappropriate curricula and teaching methodologies, non-supportive environment, lack of motivation and other reasons, EFL learners at Ukrainian higher educational institutions do not possess the required proficiency and communicative skills. They cannot interact with others in English because of numerous barriers to effective communication.

Communication is based on the ability to understand, express and interpret concepts, thoughts, feelings, facts and opinions in both oral and written forms (listening, speaking, reading and writing) in an appropriate range of societal and cultural according to one's desires or needs.

The need to communicate occurs in a particular situation which shapes the form Social and cultural aspects are already within the language, thus language teaching and learning should not be separated from the target community's social practice context, and otherwise language learning process is deemed to be useless. Effective communication skills not only help students to improve their academic performance but increase their employment options, enhance their subsequent professional competence, and improve their personal effective-ness. However, while communicating in English, the learners encounter varied problems that evidently handicap and hamper their communication and negatively affect their general proficiency.

Such barriers to communication may include: 1) language barriers to communication; 2) cultural barriers to communication; 3) physical barriers to communication; 4) physiological barriers to communication (psycho-logical factors such as misperception, stress, filtering, distrust, worries, and people's state of mind can effect communication with others); 5) social barriers to communication; 5) semantic barriers to communication.

English teachers need to pay greater attention while planning their English lessons and they should realize that teaching real communication is not merely teaching English pronunciation, vocabulary and grammar.

It is crucial to provide students with the chances to improve speaking proficiency. In order to encourage students, the faculty members should make them realize that communication proficiency cannot be achieved without intensive practice of the target language in various contexts.

Приліпко М.О. (ВІКНУ)

ВОЄННА НАУКА ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ

Воєнно-політичні рішення складають зміст управлінської діяльності військово-державного керівництва системою (сферою) воєнної безпеки (СВБ) країни (як найважливішою складовою національної безпеки НБ).

Центральним завданням військово-державного керівництва країни є створення ефективної системи воєнної безпеки (СВБ) країни на основі воєнної доктрини – саме «оборонної» доктрини для цивілізованої країни. Функція СВБ за призначенням – утримання стану «воєнної безпеки» країни наявністю воєнно-економічного потенціалу системи на рівні «оборонної достатності».

Створення досконалої (максимально ефективної) системи ВБ, як «складної ергатичної системи», є науковою проблемою «системного синтезу» у воєнній системології. Тому військово-державне керівництво країни повинне мати фаховий статус «воєнного системолога» щодо вдалого розв'язання цієї проблеми.

«СВБ» є об'єктом керівної діяльності вищого органу військово-державного управління, тому повинен бути для нього досконало відомим. Об'єкт «СВБ» надається своєю науковою моделлю «складна ергатична система» визначенням (згідно з воєнною системологією) її системних ознак, властивостей і характеристик. На першому рівні декомпозиції складної системи (до підсистем) СВБ «над-система» є ієрархічною структурою її «елементів» у складі:

на вищому рівні ієрархії – «керуючої підсистеми» (сили органів управління з засобами інформатизації);

на нижчому рівні ієрархії – «виробничої підсистеми» (сили бойової системи «військо» із засобами «зброя і військова техніка» – ЗіВТ), «підсистеми забезпечення застосування» (сили видів забезпечення функціонування з відповідним спеціальним ресурсом засобів) і «підсистеми забезпечення здатності» (сили оборонно-промислового комплексу з відповідним складом ресурсу засобів військового виробництва).

Функціональні зв'язки між підсистемами визначають структуру над-системи СВБ. Інформаційні зв'язки між підсистемами визначають структуру «системи управління» над-системи СВБ.

Всебічне вивчення системи є метою «системного аналізу», а створення максимально досконалої системи є метою «системного синтезу». Дані методи є фундаментальними науковими методами воєнної системології.

Усі воєнно-політичні рішення щодо воєнної безпеки країни, які приймаються, повинні готуватися виключно на воєнно-науковій основі.

Воєнно-політичні рішення щодо створення, застосування та вдосконалення СВБ в цілому готує і приймає військово-державне керівництво країни (сили «керівної підсистеми»), тому й потрібне окреме воєнно-наукове забезпечення цієї діяльності для її максимальної ефективності.

д.військ.н., с.н.с., Пунда Ю.В. (ВІКНУ)

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗРОБЛЕННЯ СТАНДАРТНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ ДЛЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ І СТАНДАРТИЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Стандартна операційна процедура, або СОП (SOP), — це покроковий набір інструкцій, які допомагають Виконавцям послідовно виконувати завдання. У одному із національних стандартів СОП визначається як документ, який описує регулярно повторювані операції, що стосуються якості дослідження і дозволяють проводити операції правильно і завжди однаково. СОП особливо важливі для складних завдань, які повинні відповідати нормативним стандартам. СОП також мають вирішальне значення для виконання типового завдання які вимагають високої (установленої) якості з мінімальними варіаціями.

СОП є основою сучасної науки управління і розглядаються як «найкращий узгоджений спосіб документування виконання завдання», та «є основою успіху компанії».

СОП описують, як мають виконуватись технологічні завдання - щоразу однаково, послідовно, точно та безпечною. За сучасними підходами у будь-якій організації всі підрозділи повинні мати СОПи. Визначені процедури застосовуються практично у всіх сферах, включаючи медицину, військову, освітню, державне управління, виробництво, фінанси тощо.

Узагальнивши підходи викладені в, можна зробити висновок, що як правило, створення СОП передбачає таку покрокову розробку.

1. Формування переліку процесів, які потребують документального оформлення. Цей перелік може визначатись, наприклад, технічним завданням на науково-дослідну роботу.

2. Вибір формату і шаблону СОП. Формат СОП визначають потреби організації – не існує єдиного рішення форматування для всіх організацій. Тому особлива відповідальність лежить на тих, хто розробляє її вперше – як правило саме перша розроблена в організації процедура встановлює формат і шаблон.

3. Формування розуміння необхідності СОП. Українська практика управління ще не увібрала в себе кращі практики менеджменту і як управлінцями, так і виконавцями не завжди позитивно сприймаються нововведення базових концепцій менеджменту. СОП спрямовані на кращу організацію процесів і роблять їх прозорими, тож можуть бути піддані критиці.

4. Формування робочої групи для розроблення СОП. Хоча за розроблення СОП має відповідати одна особа, проте вона, швидше за все, не матиме детальних знань і досвіду роботи з кожним елементом процесу. Необхідно постійно консультуватися з людьми, які щодня виконують завдання, що мають бути включені до СОП. Залучення співробітників підвищує їх мотивацію, розвиває їхні можливості, вони роблять свій внесок у процеси та документацію, що використовуються всією організацією. До того ж СОПи, написані власними силами викликають більше поваги, ніж інструкції, написані сторонніми особами.

5. Визначення шляхів оприлюднення СОП. Документ СОП має бути легко доступним для людей, яким він потрібен щодня.

6. Обмеження обсягу документації СОП потребами користувача. Документів має бути необхідний мінімум написаний доступно для фахівця середньої кваліфікації або початківця.

7. Тестування СОП. Необхідно пересвідчитись, що СОП є зрозумілими і призводять до запланованих результатів.

8. Визначення показників успішності СОП. Мають бути встановлені чіткі показники оцінювання правильності виконання заходів СОП. Всі вони мають можливість об'єктивного вимірювання. Це необхідно як для якості так і для мотивації.

9. Одержання оцінки зовнішнього експерта (за можливості). Погляд зі сторони, може виявити похибки, які стали звичними в організації.

10. Встановлення періодичності оновлення та перегляду СОП. За кращими практиками менеджменту організації повинні переглядати СОП не рідше одного разу на рік.

11. Оцінка ризиків в процесах. Необхідно постійно працювати над унеможливленням чи мінімізацією збитків, що можуть завдати виконання процесів, у тому числі неправльне.

12. Фіналізація та впровадження СОП. Має бути виконанна процедура легітимізації чи введення в дію СОП, а також навчання персоналу для її виконання.

Виконання зазначених кроків дозволяє розробити стандартну операційну процедуру, яка дозволить підвищити якість виконання основних завдань будь-якої організації, у тому числі і виконання науково-дослідних робіт та для систематизації і стандартизації військової термінології.

Самелюк А., Шевлякова О. (ВІКНУ)

МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ КУРСАНТІВ ЗВВО

Уже сьогодні англійська мова є вагомим чинником розвитку кар'єри військових, особливо для участі в міжнародних проєктах, навчаннях, операціях тощо. Дорожня карта вдосконалення мовної підготовки у Збройних Силах України на 2021 – 2025 роки, затверджена рішенням Міністра оборони України 01.03.2021 (№ 17108/з/11-2020 від 24.02.2021) зазначає амбітні цілі щодо опанування англійської мови військовими із постійним підвищенням мінімально допустимого рівня знання іноземної мови всіма випускниками ЗВВО. З ухваленням Закону «Про застосування англійської мови в Україні» (наразі закон уже пройшов перше читання) здатність на високому рівні взаємодіяти комунікативно англійською стане обов'язковою умовою для претендентів на військові посади.

У такий спосіб мотиваційний аспект вивчення англійської мови окреслюється чітко: можливість професійної реалізації та кар'єрного зростання

тут слугує чинником зовнішньої мотивації. У межах цієї мотивації важливо формувати в здобувачів внутрішню мотивацію вивчати іноземну мову. Це вимагає переформатування мислення, поведінкових установок, ціннісного ставлення до навчальної дисципліни: 1) розглядати заняття / завдання самостійної роботи як можливість, а не вимогу; 2) уявляти свій успіх завдяки іншомовній комунікації, з'ясувавши, чи варта винагорода зусиль; 3) налаштування на поступовість прогресу – модульна система організації посібників для самостійної роботи та загалом навчальної дисципліни сприяє поділу великої мети на дрібніші цілі, щоб вона не видавалась непосильною.

Завдяки балансу зовнішніх і внутрішніх мотиваційних чинників освітня діяльність курсанта з опанування іноземної мови швидше набуде рис, притаманних «незалежному учню». Сприятливими типами завдань самостійної роботи для цього є: 1) використання онлайнових технологій; 2) активне та творче читання; 3) самостійна організація свого навчального середовища та алгоритмів його дієвості у парадигмі робочої програми та з консультуванням із викладачем; 4) використання різноманітних джерел інформації, чергування форм роботи; 5) фасилітаторські техніки в навчанні; 6) рефлексія навчальної діяльності (бесіди, інтерв'ювання для виявлення труднощів та з'ясування способів їх подолати); 7) індивідуалізоване цілепокладання, оцінювання з огляду на динаміку навчальних досягнень курсанта; 8) використання творчого підходу та диференційованих завдань, проєктних робіт.

к.т.н., доцент Сторубльов О.І. (ВІКНУ)

УПРАВЛІННЯ ВОЄННО-НАУКОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЄННО-НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Завдання організаційного управління «системою воєнно-наукового забезпечення» (ВНЗ) належить до основних завдань «воєнно-наукового менеджменту» і є компетенцією вищого органу управління системою ВНЗ Збройних Сил. Коректне вирішення цього суттєво підвищує цільову ефективність системи.

Змістова постановка завдання наступна. «Об'єктам» (науковим підрозділам) воєнно-наукового комплексу (ВНК) ЗС вищим органом управління визначені наукові завдання для проведення воєнно-наукових досліджень. Для виконання кожного наукового завдання потрібне створення робочої групи («творчого колективу») виконавців – воєнних науковців-системологів з фахом «дослідник» на чолі з науковим керівником. Треба визначити оптимальний план розподілу «сил» по наукових завданнях, який максимізує ефективність системи.

Ефективність «складної» системи ВНЗ є мірою її досконалості (доцільності) і має кількісну оцінку як значення співвідношення «системного ефекту» і «трудовитрат сил» системи на його утворення (за фізичним змістом –

це «продуктивність трудовитрат сил по створенню ефекту»). Системним ефектом слід вважати «цінність» інформації наукових результатів (як приріст

ефективності об’єктів впровадження наукових новацій), трудовитратами сил – добуток чисельного складу сил і часу виконання ними завдань (людино-години).

Отже, виникає дві наступні інтерпретації задачі оптимального розподілу сил по завданнях, які максимізують ефективність системи:

пряма задача – при обмеженому чисельному складі сил виконавців мінімізувати час виконання ними потрібного об’єму завдань;

обернена задача – при директивному часі виконання потрібного об’єму завдань мінімізувати чисельний склад виконавців.

Дана глобальна задача може трансформуватися в «ієрархічну» структуру часткових задач при частковій децентралізації управління. Ланка управління вищого рівня визначає об’єми наукових завдань об’єктам-виконавцям. Ланки виконавчих органів (органів управління нижчого рівня – об’єктів ВНК) вирішують «власні» задачі оптимального розподілу умовних одиниць сил по призначених ним завданнях (формують частинні «виробничі» Парето-функції ефектів) і надають їх у вищу ланку системи управління. Вища ланка по «виробничих функціях» об’єктів вирішує глобальну задачу оптимального розподілу умовних сил по об’єктах і «фактично» підпорядковує об’єктам сили згідно з даним оптимальним планом. Нижчі ланки розподіляють фактично підпорядковані сили по завданням згідно зі знайденими на «умовному» етапі управління частковими оптимальними планами.

Це суттєво підвищує якість організаційного управління (воєнно-наукового менеджменту) системою ВНЗ.

д.в.н., проф. Шарий В.І. (ВІКНУ)
к.т.н., с.н.с. Невольніченко А.І. (ВІКНУ)

ВОЄННЕ НАУКОЗНАВСТВО ЯК НОРМАТИВНА МЕТА-НАУКА

Реалії сучасності вимагають кардинальної зміни ролі і змісту воєнного наукознавства. Воєнна наука є системою фахових знань у сфері діяльності суспільства «військова справа» (тобто у «системі воєнної безпеки країни»). Нажаль, існуюча воєнна наука (ВН) в основному є нащадком радянської (тобто проросійської) воєнної псевдонауки, яка обслуговувала «імперську» воєнну доктрину і керівну роль лже-комуністичної партії у Збройних Силах – це хибні «закони війни і збройної боротьби», догми «війна як продовження політики (саме КПРС)», «довічне світове воєнне протистояння» тощо. Але воєнна доктрина цивілізованої країни повинна бути виключно «оборонною» (членство у системи колективної воєнної безпеки), а ЗС повинні бути поза політикою.

Досі наукознавство в цілому розглядається лише окремою галуззю знань щодо «наукометрії» як, нібито, «засобу» оцінки та підвищення ефективності наукової діяльності. Але, дійсне підвищення ефективності воєнно-наукової діяльності у ЗС потребує зовсім не її оцінки, а визначення на ґрунті «системного підходу» оптимальних системних «ознак» (параметрів) максимально ефективної складної ергатичної «системи воєнно-наукового забезпечення» (ВНЗ) та трансформації й утримання в її «фреймах» існуючої системи. Тому воєнне наукознавство повинно стати науковим підґрунтям системи ВНЗ Збройних Сил

і нормативною метанаукою для воєнної науки в цілому й усіх її спеціалізацій (військові, воєнно-технічні, воєнно-економічні, воєнно-гуманітарні науки).

Сучасне національне воєнне наукознавство, отже, має на меті визначення наукових принципів і методів їх реалізації щодо побудови і функціонування максимально ефективної «системи ВНЗ» ЗС. Основними проблемами сучасного національного воєнного наукознавства, як «нормативної метанауки» для ВН, слід вважати наступні:

підготовка воєнних науковців за фахом «воєнний системолог», оскільки воєнна наука належить до «суспільних» наук, тому її фундаментальною основою є воєнна системологія, методологічним концептом якої є саме «системний підхід»;

системний синтез максимально ефективної (оптимальної) «системи ВНЗ» визначенням її системних ознак, властивостей і характеристик (як нормативів «Положення про організацію воєнно-наукової діяльності у ЗС») і трансформація існуючої системи в оптимальну (максимально ефективну);

створення коректного інформаційного ресурсу системи наукових «понять» (тезаурусу ВН), наукових «знань» (воєнної теорії «бойових систем»), наукових «технологій» (загальнонаукових і прикладних методів) щодо воєнно-наукових досліджень, воєнно-наукової «продукції» (теоретичних і прикладних результатів досліджень) і типових «задач» воєнно-наукового менеджменту (організаційного і оперативного управління воєнно-науковою діяльністю).

Вищезгадані міркування є засадами щодо розробки відповідної монографії «Основи воєнного наукознавства» для системи воєнно-наукового забезпечення Збройних Сил.

Збройні Сили, як передова частина цивілізованого суспільства, повинні сповідати також науково обґрунтовану державну «патріотичну» ідеологію (як зміст «національної ідеї» щодо справедливого соціально-економічного устрою правового суспільства без ганебної експлуатації, загального добробуту і високої духовності громадян нації), а також мати «сучасну» максимально ефективну національну «систему воєнно-наукового забезпечення» війська, щоб майстерно, на дійсно воєнно-науковій основі, перемагати агресора на полі бою «не чисельністю, а вмінням».

д.в.н., професор Шарий В.І. (ВІКНУ)

ПРОБЛЕМАТИКА ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ВОЄННО-НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Системний аналіз результатів діяльності існуючої (пострадянської) служби (системи) «воєнно-наукового забезпечення» ЗС свідчить про необхідність її кардинальної трансформації на засадах сучасного національного воєнного наукознавства.

Проблематика трансформації наступна.

Фахова науково-теоретична і науково-методологічна кваліфікація воєнних науковців не відповідає потрібному сучасному рівню «воєнного системолога». Про це свідчить проведений воєнно-науковий аналіз звітів про НДР і публікацій

в області воєнної науки, бо реального підвищення ефективності об'єкта воєнної «військо» науки не відбулося.

Абсолютна більшість виконавців НДР і авторів публікації є апологетами пострадянської воєнної псевдонауки з її догмами, народженими керівною роллю лжекомуністичної партії у Збройних Силах.

Так, нібито «предметом» воєнної науки є такі собі «закони війни і збройної боротьби» (які насправді це є просто очевидними фактами), а справжнього «об'єкта» воєнної науки «війська» немає взагалі. Визначення поняття (по Клаузевіцу) «війна – продовження політики іншими, саме насильницькими, засобами» було обґрунтуванням саме керівної ролі КПРС у ЗС. Радянська воєнна доктрина була суто «імперською», якою на цей час і залишається для московії. Сучасна воєнна доктрина цивілізованої України повинна бути суто «оборонною» і суворо незалежною від політикуму країни. Тому слід визнати діяльність існуючого складу сил системи воєнно-наукового забезпечення науково невизначеною, якщо не дезорієнтованою для воєнної безпеки країни.

Проведений цільовий воєнно-науковий аналіз дисертацій по спеціалізаціям воєнної науки (військові, воєнно-технічні, воєнно-економічні, воєнно-гуманітарні науки) свідчить про недосконаліть системи підготовки воєнно-наукових кадрів вищої кваліфікації.

Так, реально (а не декларативно) відсутній «системний підхід» щодо розв'язання проблематики воєнної науки:

об'єкт воєнної науки «військо» (та його складові) не розглядається як його наукова модель – «складна ергатична система» визначенням її ознак, властивостей і характеристик;

метою дослідження не є саме «вдосконалення (підвищення ефективності) об'єкта»;

предметом дослідження не є «пріоритетний фактор ефективності (системна ознака) об'єкта»;

відсутній науковий метод вдосконалення об'єкта (досягнення мети), а саме – дослідження залежностей показників ефективності від значущих «факторів впливу» (параметрів системних ознак), змістова і формальна постановка наукової задачі максимізації ефективності об'єкта оптимізацією значень «факторів впливу», вибір або розробка коректного методу вирішення наукової задачі, контрольний приклад задачі або її моделювання;

відсутні коректні методики (щодо реалізації розробленого «наукового методу») впровадження теоретичних і прикладних результатів дослідження;

відсутня об'єктивна оцінка наукової коректності, новизни, повноти і закінченості наукового дослідження.

Абсолютна більшість здобувачів (а також їх наукових керівників і консультантів) не володіє сучасною воєнною системологією (понятійним апаратом і науковими методами «системного аналізу» і «системного синтезу»), теорією оптимальних рішень і науковими методами дослідження операцій. Тому реальна «інноваційна цінність» розглянутих дисертацій для вдосконалення (підвищення ефективності) війська мінімальна.

«Воєнна наука» і «воєнна освіта» є суто різними за змістом сферами діяльності у ЗС, тому повинні бути організаційно і структурно розділені назавжди (що вже зроблено і провідних країнах світу). ЗС і МО України повинні мати «власні» системи воєнно-наукового забезпечення під науковою «егідою» української Академії Воєнних Наук – науково-консультативного органу при РНБіО України.

Юр'єв О.О. (ВІКНУ)

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АБРЕВІАТУР ПІД ЧАС УКЛАДАННЯ СЛОВНИКА ТА РОБОТИ ІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНИМ АПАРАТОМ

Під час укладання словника та роботи із термінологічним апаратом для того, щоб визначити правильну абревіатуру для використання, спочатку варто перевірити, які абревіатури можуть вже бути використані для відповідного поняття або схожих понять. У такому випадку можна скористатись пошуком NATOTerm, а також у документах НАТО, таких як політичні документи, доктрини та інші документи, що описують поняття в контексті.

Якщо, наприклад, в джерелах НАТО не знайдено відповідної абревіатури, укладач може звернутись до COED (Cambridge Academic Content Dictionary) для англійської мови і Le Petit Robert для французької мови (останні видання).

В українській мові також містяться абревіатурні словники, які можуть бути у нагоді. Оскільки термінологія військової справи це така галузь, яка не може існувати без скорочень, то для цього є списки абревіатур та скорочень військової справи. В той же час, якщо в довідкових словниках вже міститься абревіатура, яка відповідає терміну, який укладач бажає скоротити, то в такому випадку можна використати його, а не створювати нову абревіатуру.

Тому, варто не використовувати абревіатури у визначеннях або в примітках, за винятком широко відомих абревіатур, наприклад, НАТО, SHAPE, ЄС або ООН, які були прийняті як «За погодженням НАТО». Деякі абревіатури, які стали загальновживаними словами, такі як "лазер" чи "радар", можуть бути вказані в тлумачних словниках, оскільки стали певними самостійними словами у мові.

Якщо ні джерела НАТО, ні словники не містять відповідної абревіатури, за можливості, можна використовувати абревіатуру, що затверджена відповідними органами стандартизації в порядку пріоритету.

Також, варто звернути увагу і на те, що, наводячи приклад терміну, потрібно навести і термінологічне довідкове джерело, включно з виданням або роком. Якщо один з елементів запропонованого запису був адаптований з джерела, що цитується, то можна записати як «derived from: (джерело)" / «запозичено з: (джерело)".

Отже, під час формування словника необхідно забезпечити взаємовідповідність не лише термінів, але і їх абревіатур. Для забезпечення точності та уникнення дублікації, укладач повинен шукати вже існуючі абревіатури для понять або створювати нові відповідно до стандартизованих

процедур. Для отримання еквівалентів терміну на інших мовах можна скористатись спеціалізованими джерелами.

Антоненкова В.С. (ВІКНУ)

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНИХ ІНСТРУКЦІЙ ЗС США РСЗВ «Хаймарс»

З початку повномасштабного вторгнення збройних сил рф в Україну значно зросла військово-технічна допомога від країн-партнерів, що зумовило потребу в перекладі інструкцій, які забезпечать правильність експлуатації та належний ремонт ОВТ в мирний та воєнний час.

За результатами дослідження синтаксичних особливостей перекладу технічних інструкцій ЗС США РСЗВ «Хаймарс» визначено, що найрозповсюдженішими граматичними формами є імперативні речення та речення активного стану. Нехарактерною особливості для технічних інструкції ЗС США стало відсутність герундіальних конструкції та дієприкметникових зворотів, притаманних багатьом технічним інструкціям та настановам ЗС США. Це обумовлено необхідністю викладення інформації короткими простими реченнями з використанням графічних елементів, які замінюють текстові пояснення та надають можливість уникнути вживання багатьох складнопідрядних речень та полегшають розуміння змісту речень, а отже полегшають здійснення перекладу.

В ході визначення основних труднощів перекладу синтаксичних конструкцій технічної інструкції ЗС США РСЗВ «Хаймарс» було:

– досліджено типові граматичні конструкції. З'ясовано насиченість її імперативним реченнями та простими реченнями активного стану. Серед синтаксичних особливостей притаманних саме цієї інструкції відмічаємо відсутність пасивного стану, герундіальних конструкції, інфінітивних та дієприкметникових зворотів;

– встановлено, що інформація в технічній інструкції ЗС США РСЗВ «Хаймарс» подається з використанням простих синтаксичних конструкцій, рисунків та таблиць, які сприяють збереженню змісту та смислового навантаження тексту оригіналу, забезпечують його зрозумілість цільовою аудиторією та зводять до мінімуму утворення труднощів при їх перекладі для військових перекладачів.

Бельська Б.В. (ВІКНУ)

АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОЇ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ БОЙОВИХ БРОНЬОВАНИХ МАШИН НАТО

На сьогоднішній день збройні сили є одним з найважливіших соціальних інститутів у багатьох державах світу. У зв'язку з загостренням військової та політичної обстановки в Україні та збільшенням допомоги іноземних держав з поставок озброєння та військової техніки виникає необхідність більш глибокого

вивчення військово-технічної термінології бойових броньованих машин НАТО. Актуальність дослідження англомовної військово-технічної термінології бойових броньованих машин НАТО (далі – ББМ) полягає у важливості правильного перекладу військово-технічної термінології, її стандартизації, що в свою чергу забезпечить її правильну експлуатацію та технічне обслуговування, покращення взаємосумісності, посилення загальної обороноздатності між Україною та країнами-членами НАТО.

Предметом даного дослідження є англомовна військово-технічна термінологія ББМ та шляхи її перекладу українською мовою.

Метою роботи виступає дослідження англомовної військово-технічної термінології бойових броньованих машин НАТО та запропонування прийомів її перекладу.

Для аналізу військово-технічної термінології ББМ були використані наступні методи: загальнонаукові-дедукція, індукція, аналіз та синтез, метод аналізу словникових дефініцій, методи контекстуального аналізу, метод систематизації, описовий метод, метод кількісного аналізу. Зокрема, аналіз англійської військово-технічної термінології може стати важливим кроком у покращенні спілкування та розуміння в збройних силах. Крім того, такий аналіз може допомогти створити уніфіковану та послідовну термінологічну систему для сприяння ефективнішому спілкуванню між військовослужбовцями різних країн. Вивчення та порівняння англійської військово-технічної термінології допомагатиме виявити відмінності та протиріччя у використанні термінології та визначити можливі шляхи уніфікації та уточнення термінології.

Загалом військово-технічна термінологія є складним, надзвичайно динамічним об’єктом дослідження та найбільш плинною частиною військового дискурсу. Створення нової зброї, військової техніки, освоєння нових способів ведення війни або реорганізація видів збройних сил спричиняє утворення нових термінів, що є поштовхом для більш глибокого дослідження військо-технічної термінології.

Богданова Л.Р. (ВІКНУ)

ЛЕКСИЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКИ

Зміни у мовознавстві відбуваються відповідно до змін у суспільстві і часі, оскільки мова тісно пов'язана з культурою, технологічними досягненнями, політичними та економічними перетвореннями. Разом з цим, в першу чергу зазнає змін лексика. Лексичні одиниці є головними компонентами мови, що володіють власними, самостійними значеннями. Вони представляють собою найменші незалежні частини мови, які становлять основу для побудови більш складних мовних конструкцій. Саме тому, лексичний аналіз є фундаментальною частиною лінгвістичного аналізу. Метою дослідження є лексичний аналіз як невід’ємна складова дослідження лексики.

Лексичний аналіз – це вид мовознавчого аналізу, що має на меті детально охарактеризувати основну одиницю мови, слово, з погляду на його походження, значення, приналежності до певної частини мови, зв'язку з іншими словами та особливості вживання. Він є основою для вивчення граматики і ключем до інтерпретації значення речень. Дослідження значення слова є однією з найдавніших проблем як у філософії, так і в лінгвістичному аналізі. Часто ми можемо сказати про значення слова, що ми "знаємо його, коли бачимо", але не можемо його сформулювати. Повне розуміння граматики і значення мови, безумовно, залежить від розуміння значень слів і природи значень груп слів. Наприклад, у реченні «The complex houses married and single soldiers and their families» словосполучення the complex houses читатиметься як іменник, проте словосполучення the complex houses married не має семантичного значення, оскільки одружуватися можуть лише люди, а словосполучення the complex houses married and single взагалі не має сенсу, тому що після married and single очікується ще одне дієслово, що утворює складений присудок. Правильний варіант аналізу: The complex [іменна група] houses [дієслово] married and single soldiers [іменна група] and their families [іменна група]. Після проведеного лексичного аналізу коректний переклад речення звучатиме так: "Комплекс забезпечує житлом військовослужбовців, одружених і неодружених, а також членів їхніх сімей".

Отже, лексичний аналіз є невід'ємним інструментом військового перекладача, оскільки допомагає розкрити структуру та функції слів у мові, надає змогу охарактеризувати слово за його походженням та вживанням, а також розуміти, як мова еволюціонує та змінюється з часом.

Георгадзе В.О., Таратута О.І. (ВІКНУ)

СИНТАКСИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНОГО ТЕКСТУ FM21-20

Переклад FM 21-20 на українську мову пов'язаний з різними проблемами та складнощами, особливо це стосується синтаксичних та лінгвістичних особливостей. Комплексний аналіз синтаксису та стратегій перекладу показує, що для забезпечення точності, зрозумілості та культурної відповідності перекладеного тексту потрібен ретельний підхід.

Синтаксичний аналіз виявив відмінності між українською та англійською мовами в порядку слів, відмінкових системах, дієслівних формах і способах узгодження. Ці відмінності підкреслюють необхідність для перекладачів точно орієнтуватися в синтаксичних структурах, передаючи при цьому необхідний зміст.

Труднощі перекладу: Переклад FM 21-20 українською мовою пов'язаний з різними труднощами, включаючи ідіоматичні вирази, культурні нюанси, технічну термінологію та стилістичні відмінності. Подолання цих труднощів

вимагає лінгвістичних знань, культурної чутливості та співпраці між перекладачами та експертами.

Стратегії перекладу: Ефективні стратегії перекладу FM 21-20 українською мовою включають дослідження термінології, культурну адаптацію, сумісний переклад, забезпечення якості, контекстуальну адаптацію, використання спеціальних засобів перекладу та дотримання правових і нормативних вимог.

Синтаксис і перекладацькі рішення: Приклади перекладів демонструють, як особливості синтаксису української мови впливають на структуру та розташування слів у реченнях. Для забезпечення точного та зрозумілого перекладу необхідна особлива увага до граматичних правил, синтаксичних конструкцій та мовних нюансів.

Важливість врахування культурних особливостей: Культурна адаптація необхідна для того, щоб точно передати закладений зміст і знайти відгук серед україномовних військовослужбовців. Розуміння українських культурних норм, цінностей та мовних уподобань підвищує ефективність перекладу.

Загалом, узагальнення синтаксичного аналізу, перекладацьких викликів та ефективних стратегій підкреслює важливість лінгвістичних знань, культурної компетенції та співпраці у створенні якісних перекладів військових документів, таких як FM 21-20, українською мовою.

Гриневич Є.О. (ВІКНУ)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛОМОВНИХ ДОВІДКОВО-РЕФЕРАТИВНИХ ТЕКСТІВ

На кафедрі перекладу проводиться дослідження лексичних особливостей англомовних довідково-реферативних текстів. Метою дослідження є вивчення теоретичних аспектів лексичних особливостей англомовних довідково-реферативних текстів, а завданнями – визначення основних параметрів довідково-реферативних текстів та виокремлення видів англійських довідково-реферативних текстів.

Актуальність дослідження зумовлена постійними динамічними змінами сучасної військової мови, а особливо військової та військово-технічної термінології США та інших країн НАТО. Це пов’язано з реорганізацією збройних сил, появою нових видів зброї і техніки, застосування нових способів ведення бойових дій. У зв’язку з агресією Росії, Україна активно співпрацює з НАТО, а згодом планує стати її членом, тому знання військової лексики та її особливостей є невід’ємною умовою якісного перекладу.

Для аналізу військової лексичної підсистеми сучасної англійської мови у дослідженні використано наступні методи: лінгвістичного спостереження й опису, словникових дефініцій, словотвірний аналіз, кореляції мовних і позамовних явищ та порівняльно-історичний метод.

До військових довідково-реферативних текстів відносимо військово-художні матеріали, військово-наукові та військово-технічні матеріали, акти

військового управління. Лексику розподілено на три основні групи: військову термінологію, військово-технічну термінологію, емоційно забарвлену лексику. Склад сучасної англійської військової термінології постійно змінюється через зникнення, змінну та постійне поповнення термінів та дефініцій. Основною рисою військово-довідникових текстів є їх велика насиченість військовими термінами.

За підсумками дослідження планується визначити основні параметри довідково-реферативних текстів та виокремити види англомовних довідково-реферативних текстів, а також розширити знання про теоретичні аспекти лексичних особливостей англомовних довідково-реферативних текстів.

Задорожна К.О. (ВІКНУ)

ТРУДНОЩІ АНГЛОМОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ

Українська військова термінологія має свої особливості, які можуть створювати труднощі під час перекладу на англійську мову. Окрім досконалого володіння мовами, перекладач має бути ознайомлений зі специфікою теми, стосовно якої буде здійснюватися переклад, з історичним та культурним аспектом, володіти знанням щодо розрізнення лексичних та граматичних відмінностей для обох сторін, а також використовувати прийом експлікації та інші прийоми перекладу. Під час перекладу реалій необхідно враховувати історичний та культурологічний контекст, лексичні та граматичні відмінності, специфіку військової лексики та забезпечити переклад реалій належним чином.

Перш за все, важливо зрозуміти, що багато українських військових термінів мають глибокі історичні корені. Це може ускладнити їх переклад, оскільки англійська мова може не мати відповідних історичних аналогів. Деякі українські військові терміни відображають специфічні культурні реалії, які можуть бути незрозумілими для носіїв англійської мови. Оскільки українська військова лексика може не мати точного англійського відповідника і тому потребує адаптації або пояснення, військові стратегії і тактики можуть формуватися під впливом української історії та географії, що вимагає контекстуального розуміння для точного перекладу. Війна в Україні запровадила нові військові поняття та абревіатури, які потребують визначення в режимі реального часу для англійської аудиторії. В таких випадках може знадобитися використовувати примітки або пояснення, тому перекладач повинен враховувати ці особливості при виконанні своєї роботи. Українська та англійська мови мають ряд лексичних та граматичних відмінностей, які можуть ускладнити процес перекладу. Наприклад, українська мова має більш складну систему відмінків, а англійська мова - більш складну систему часів. Військова лексика має свої особливості, такі як спеціалізовані терміни, абревіатури та скорочення. Перекладач повинен бути ознайомлений з цими особливостями, щоб забезпечити точний та ефективний переклад. Точність перекладу військових термінів є критично важливою. Невірний переклад може призвести до непорозумінь або навіть небезпечних та

проблемних ситуацій. Тому перекладач повинен володіти високим рівнем знань обох мов та мати достатній досвід для забезпечення точності перекладу, за необхідності здійснювати описовий переклад, щоб донести смисл повідомлення.

Таким чином, переклад військових термінів та реалій з української на англійську мову є складним процесом, який вимагає від військового перекладача глибоких знань та розуміння обох мов. Перекладач має розуміти специфіку українських військових реалій, семантику та контекст, з урахуванням зазначених особливостей. Усвідомлення цих труднощів допоможе подолати інформаційну прогалину та забезпечити точне донесення найважливіших військових подій в Україні до англомовного світу.

к.пед.н., доц. Златніков В.Г. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФОРМУЛ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ

Як відомо ввічливість – це культурний феномен, і оскільки те, що є прийнятним в одній культурі може вважатися грубим і абсолютно неприйнятним в іншій, існує певний набір формул та кліше, котрі прийнято вважати прийнятними в більшості суспільств. В процесі перекладу, саме на перекладача покладено обов'язок уникнення імовірних конфліктів та непорозумінь шляхом використання підходящих лексичних формул.

Для того аби правильно оперувати мовними засобами вираження ввічливості необхідно розуміти перш за все, що таке мовний етикет. Мовний етикет – це сукупність мовних засобів, які характеризують нашу поведінку, наміри та прагнення в процесі спілкування. Мовний етикет є історично сформованим явищем, і хоча теоретичні його засади спільні для більшості мов, існують певні регіональні відмінності.Спілкування в ході перемовин вимагає від учасників процесу дотримання норм етикету, що включають і норми етикету спілкування.

Структуру мовного етикету визначають такі основні елементи комунікативних ситуацій, які властиві всім мовцям: звертання, привітання, прощання, вибачення, подяка, побажання, прохання, знайомство, поздоровлення, запрошення, пропозиція, порада, згода, відмова, співчуття, комплімент, присяга, похвала тощо. З-поміж них вирізняють ті, що вживаються при зав'язуванні контакту між мовцями – формули звертань і вітань; при підтриманні контакту – формули вибачення, прохання, подяки та ін.; при припиненні контакту – формули прощання, побажання тощо.

З точки зору перекладознавства, формули дипломатичної ввічливості вважаються мовними кліше. Вони знаходяться на межі між сталими фразеологічними виразами в їх класичному розумінні та оказіональним вживанням полісемантичних слів/виразів. Кліше утворює конструктивну одиницю, зберігаючи свою семантику, а у багатьох випадках і виразність. Формули дипломатичної ввічливості, тобто, так звані, дипломатичні кліше найчастіше перекладаються трьома наступними способами: підбір відповідника (My most esteemed colleagues – шановні колеги), калька (Fill the hearts with joy –

наповнювати серця радістю), напівкалька (Be an important landmark – бути важливою віхою).

Аби перекладач міг вдало відтворювати ввічливий тон мови дипломатії, йому потрібно не лише вміти знаходити формули ввічливості у тексті мовців, а й володіти ними самому. Важливо зазначити, що недостатньо просто мати словниковий запас сталих відповідників формул ввічливості, перекладачу також потрібно бути ознайомленим із культурою та імовірними культурними конотаціями сказаного, адже інколи мовці можуть застосовувати такі сучасні кліше, котрі не стали загальноприйнятими та включеними до словників, а залишися своєрідною неписаною мовною традицією всередині держави.

Кучеренко В.С. (ВІКНУ)

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АБРЕВІАТУР КОМАНДНО-ШТАБНИХ ДОКУМЕНТІВ ЗС США

З розширенням співпраці України, а зокрема ЗСУ з іноземними партнерами та наростаючою роллю США у цій роботі зростає необхідність якісного перекладу задля досягнення успішних результатів переговорів та іншої здійснюваної діяльності. Штаби виступають однією з найважливіших одиниць ланки управління, адже саме від документів, які в них розробляються не рідко визначаються результати безповоротних моментів битви. Саме тому союзники із США активно діляться своїм досвідом заради покращення ефективності роботи саме цього органу в системі ЗСУ. Проте, при опрацюванні матеріалів командно-штабних документів навіть кваліфіковані фахівці-перекладачі не завжди здатні здійснити бездоганний переклад, задля донесення точного змісту зазначеної інформації. Під час перекладу таких документів на заваді постає безліч труднощів, особливо пов’язаних з абревіатурами, які доцільно дослідити заради покращення якості перекладу у майбутньому та часткового спрощення роботи тим, хто буде працювати у цій сфері.

Заради визначення труднощів перекладу абревіатур командно-штабних документів ЗС США на конкретних прикладах спочатку треба визначити, загальну класифікацію абревіатур, яка буде застосована під час дослідження. Розглянувши роботи Д. Кваселевича та В. Васильченка використаємо узагальнену класифікацію і поділимо абревіатури на: 1) ініціальні; 2) змішані; 3) графічні; 4) латинські; 5) телескопічні; 6) кореневі; 7) частково скорочені слова; 8) усічення.

Розділимо командно-штабні документи на ті, що існують для донесення короткого інформативного змісту, та ті, що можна охарактеризувати як установчі.

На реальних прикладах матриці вогневого ураження; брифінгу, щодо оновлення бойової обстановки та доктринального документу JP 3-06 визначимо труднощі перекладу абревіатур серед яких найпоширенішими є: різні поняття, що позначаються однією абревіатурою; не усвідомлення перекладачем галузі перекладу до якої відноситься абревіатура і відповідно повне перекручування

змісту під час перекладу; незнання перекладачем відповідної термінології військового перекладу та ін.

Запропонуємо способи подолання труднощів перекладу абревіатур командно-штабних документів ЗС США серед яких: 1) спосіб підбору відповідних еквівалентів; 2) транскодування; 3) описовий метод; 4) спосіб запозичення слів.

Висновок: отже, дослідження труднощів перекладу абревіатур командно-штабних документів ЗС США є вкрай важливим задля покращення підготовки фахівців-перекладачів і відповідно, в результаті, найточнішої передачі досвіду іноземних партнерів з США військовослужбовцям ЗСУ.

Лісовський В.М. (ВІКНУ)

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підготовка військових перекладачів під час повномасштабної війни рф проти України набула ні аби якої актуальності. Це зумовлено значною активізацією військових, військово-технічних та воєнно-політичних напрямів співробітництва усіх складових сектору безпеки та оборони України з країнами-партнерами. Як наслідок – гостра потреба у здійсненні перекладацького супроводу кваліфікованими військовими перекладачами.

Підготовка військових фахівців тактичного рівня зі спеціальності 035 «Філологія», здатних здійснювати перекладацький супровід заходів військового співробітництва Збройних Сил України (далі – ЗСУ), виконувати типові службові функції на посаді «перекладач», вже декілька десятиріч здійснюється у Військовому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка за освітнім степенем «бакалавр» за акредитованою освітньо-професійної програмою «Військовий переклад (за мовами)».

Лінгвістичне забезпечення у ЗСУ не обмежується лише здійсненням перекладацького супроводу заходів військового співробітництва ЗСУ і передбачає виконання таких службових функції як: здійснення військово-термінологічної діяльності, лінгвопедагогічної діяльності у ЗСУ; проведення лінгводослідницької діяльності з проблематики лінгвістичного забезпечення військ тощо.

Спроможності виконувати вищезазначені службові функції набуваються випускниками зі спеціальності 035 «Філологія» саме під час навчання за освітньо-професійною програмою «Лінгвістичне забезпечення військ» освітнього ступеня «магістр».

Крім того, на сучасному етапі розвитку ЗСУ, посилення її військових спроможностей завдяки проведенню індивідуальної, колективної та спеціалізованої підготовки особового складу; забезпечення мовної підготовки військовослужбовців сектору національної безпеки і оборони України, стандартизації військової термінології, підвищення рівня взамосумісності ЗСУ з відповідними структурами держав-членів НАТО в тому числі забезпечення

міжмовної комунікації у процесі прийняття військових рішень під час планування та організації військових операції на стратегічному та оперативних рівнях потребує значної кількості військових фахівців зі спеціальності 035 «Філологія» саме освітнього ступеня «магістр».

Отже, вирішення складних воєнно-гуманітарних задач і проблем в галузі лінгвістики, перекладу, міжкультурної міжмовної комунікації в процесі професійної діяльності або навчання, здійснення всіх видів лінгвістичного забезпечення військ в інтересах ЗСУ та інших формувань сектору національної безпеки і оборони України, розуміння основ організації військового управління на тактичному рівні за стандартами і штабними процедурами НАТО, проведення науково-педагогічної і наукової діяльності в умовах, що характеризуються інноваційним і невизначеним характером обстановки покладатиметься саме на військових перекладачів підготовлених за освітньо-професійною програмою «Лінгвістичне забезпечення військ» освітнього ступеня «магістр».

Лук'янчук І.С., Таратута О.І. (ВІКНУ)

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ БОЙОВИХ ПЛАВЦІВ ССО ВМС ДАНІЇ

Якісний переклад є критично важливим фактором результативності військових операцій, оскільки забезпечує зрозумілу, точну передачу інформації та взаємодію між різними мовними та культурними групами. Надаючи пріоритет якості перекладу та здійснюючи вклад у підготовку та ресурси для перекладачів, військові структури можуть підвищити свою спроможність ефективно здійснювати комунікацію під час проведення бойових підводних операцій.

У ході дослідження процесу та результатів перекладу термінології бойових що використовується бойовими плавцями було зроблено ряд висновків та виокремлено певні особливості:

Складність термінології: Бойові підводні операції передбачають використання складної технічної термінології, пов'язаної з водолазним спорядженням, тактикою та порядком дій. Перекладачі повинні володіти спеціальними знаннями та досвідом для точного перекладу цих термінів.

Мовні особливості: Переклад з англійської на українську вимагає детального врахування мовних відмінностей, зокрема граматичних структур, ідіоматичних виразів та культурних особливостей. Перекладачі повинні орієнтуватися в цих тонкощах, для того щоб точно передати зміст.

Відповідність обстановці: Переклад повинен відповідати специфічним вимогам і цілям бойових підводних операцій. Узгодженість термінології, ясність і точність мають важливе значення для ефективної комунікації в бойових умовах.

Передові практики та набутий досвід: Впровадження передових практик, таких як спеціалізоване навчання, взаємодія та використання інструментів для перекладу, підвищує якість та ефективність перекладу. Постійне вдосконалення, врахування культурних особливостей і увага до деталей мають вирішальне значення для подолання труднощів і виконання високоякісного перекладу.

Важливість для військової підготовки та комунікації: Якісний переклад має значний вплив на військову підготовку, бойову готовність та міжкультурну комунікацію. Стандартизовані методи підготовки, культурна обізнаність та технологічна підтримка допомагають забезпечити ефективну комунікацію та взаємодію під час бойових підводних операцій.

Загалом, переклад термінології, що використовується бойовими плавцями вимагає ретельної уваги до мовних, технічних, культурних та військових особливостей. Застосовуючи найкращі практики та використовуючи перекладацькі ресурси, військові підрозділи можуть підвищити ефективність комунікації, сприяти оперативній сумісності та сприяти успішному виконанню завдань у багатонаціональному середовищі.

Лісовський В.М., Ляхова Д.Ю. (ВІКНУ)

ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНІ ТЕКСТИ

Військово-спеціальні тексти відрізняються від інших військових текстів своєю спрямованістю на вузьке коло адресатів, і часто представлені військовими документами, які включають стратегію і тактику, рівні ведення війни, види військових операцій (наступ, оборону, марш, зустрічний бій), бойове забезпечення, тилове забезпечення, воєнну економіку та фінанси, мобілізаційні можливості, резерв, бойову готовність тощо. Військово-спеціальні тексти виконують командно-наказову функцію та функцію повідомлення (доведення до підлеглих рішення командира, бойових завдань і спеціальної інформації), організаційно-регулятивну функцію (встановлення прав і обов'язків військовослужбовців). За функціональним призначенням військово-спеціальні тексти можна віднести до законодавчого та адміністративно-канцелярського підстилів офіційно-ділового стилю.

Загалом до військово-спеціальних текстів відносимо тексти, що містять вузько-спеціальні військові терміни й поняття (відомості про специфіку стратегічного, оперативного і тактичного застосування військ (сил), різні види бойового та тилового забезпечення, графічні документи, спеціальні схеми, карти, умовні позначення тощо).

Спосіб викладення військово-спеціальних текстів відрізняється граничною ясністю, стислістю і лаконічністю висловлювань, схильністю до якомога короткого і максимально чіткого формулювання, що не допускає різних тлумачень, конкретністю інформації, що міститься в документах, динамічністю і експресивністю її передачі, однозначністю її сприйняття. Часто ці тексти представлені у вигляді графічних документів з використанням схем і карт. На лексичному рівні військово-спеціальні тексти характеризуються насиченістю спеціальною військовою та військово-спеціальною термінологією, широким використанням різного роду скорочень, умовних позначень, топонімів, антропонімів, вживанням спеціальної військової фразеології.

Серед лексичних особливостей військово-спеціальних текстів будь-якої мови можна виділити наступні: насиченість текстів спеціальними термінами та

термінологічними словосполученнями, а також наявність великої кількості військової номенклатури, спеціальних скорочень та умовних позначок, що використовуються лише у військових матеріалах (спільна риса військово-спеціальних і військово-технічних текстів). На синтаксичному рівні військово-спеціальні тексти характеризуються наступними особливостями: обмеженістю часових дієслівних форм, стислою формою висловлювання, використанням всередині одного речення численних паралельних конструкцій, виражених інфінітивними та дієприкметниковими зворотами.

Слід зазначити, що склад сучасної термінології, що широко використовується у військово-спеціальних текстах, не є стабільним. Він постійно змінюється завдяки зміні значення, поповненню новими термінами, що певною мірою пов’язане з реорганізацією видів збройних сил, їх реформуванням і переведенням на стандарти НАТО, появою нових зразків зброї та військової техніки, нових методів ведення війни тощо.

Паніна О.О. (ВІКНУ)

«ЗАЙМЕННИКОВИЙ ЗСУВ» ЯК ЗАСІБ КОНСТРУЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ АНГЛОМОВНОГО СУБ’ЄКТА ДИСКУРСУ

Прийнято вважати, що саме граматична категоризація створює каркас для розподілу всього концептуального матеріалу, який об'єктивізується різнорівневими одиницями мови. У цьому плані значний інтерес представляє граматична категорія роду. Англійський граматичний рід відноситься до синтаксичних, а не морфологічних категорій. Головним критерієм визначення роду є узгодження, що розуміється як підпорядкування анафоричних (особистих, присвійних і зворотних) займенників 3-ї особи однини їх антецеденту-іменника за ознакою статевої приналежності його референта.

Результати досліджень в галузі когнітивної лінгвістики свідчать про те, що концептуальна інформація структурована у вигляді фреймів. Фрейм визначається як когнітивна структура в феноменологічному полі людини, яка заснована на імовірнісному знанні про типові ситуації і пов'язані з цим знанням очікування з приводу властивостей і відносин реальних або гіпотетичних об'єктів. Як одиниця структурованих знань, фрейм, легко активуючись в пам'яті суб'єкта дискурсу, забезпечує інференційну базу, необхідну для розуміння того чи іншого фрагмента дискурсу.

У фокусі даного дослідження - фрейми мінімізованого стереотипізованого знання про поведінкові характеристики, типові і / або бажані для індивіда чоловічої і жіночої статі в англомовній лінгвокультурі. Для проектування когнітивних операцій по вибору займенника-анафора при функціонуванні категорії роду в дискурсі використовуються базові типи фреймів: предметний, таксономічний та компаративний.

Когнітивно-психологічна цінність фрейму в породженні і сприйнятті дискурсу полягає в тому, що він створює передбачуваний світ з

передбачуваними закономірностями. Конструюючи звичний, передбачуваний, "природний" світ, фрейм "втискує" суб'єкта дискурсу в рамки цього світу, змушуючи його / її діяти за законами, що задаються цими рамками. В результаті суб'єкт дискурсу схильний підсвідомо або усвідомлено слідувати моделі поведінки, що відповідає стереотипним очікуванням, а не суперечить їм.

Перспективу подальших досліджень може скласти аналіз конструювання гендерного вимірювання соціокультурної ідентичності суб'єкта дискурсу засобами не тільки граматичного, а й інших рівнів англійської мови.

Лісовський В.М., Рощин В.В. (ВІКНУ)

ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКТРИНИ JP 3 – 16 MULTINATIONAL OPERATIONS

Лексичним особливостям документів миротворчої діяльності притаманні дві основні тенденції. З одного боку – прагнення до якомога більш глибокого охоплення всіх аспектів питання, що розглядається та висвітлення всіх важливих моментів, з іншого – необхідність уникнення зайвих подробиць, які можуть порушити логічну ясність документу.

Лексика документів миротворчої діяльності розподіляється на три шари:

1. Загальновживана лексика, яка є лексичною основою будь-якого документу:

developpement – розвиток;
measures – заходи;
principles – принципи;
protection – захист.

2. Спеціальна лексика. У даному контексті – це виключно специфічна лексика, що є характерною лише для документів миротворчої діяльності:

scope – сфера застосування;
resolution – резолюція;
purpose – призначення;
denunciation – денонсація;
ratification – ратифікація.

3. Третій шар – наукова, технічна, військова, до якої відноситься аналізована в роботі військово-політична лексика:

conflict prevention operation - операції із запобігання виникненню конфліктів;
peacemaking operation – миротворча операція
aircraft – літальний апарат;
explosive device – вибуховий пристрій;
nuclear installation – ядерна установка, ядерний об’єкт;
theater of war – театр воєнних дій.

Відсотковий склад кожного такого шару неоднаковий. Більшість елементів складає загальновживана лексика, в той час як спеціальна представлена меншою кількістю слів. До військово-політичної лексики можна

віднести назви організацій, установ, органів, визначення процедур, посадових осіб, титулів, звань, посад, назви документів, а також так звану ситуативну лексику. Характерним є також вживання лексики і фразеології термінологічного характеру, яка позначає офіційні назви установ, посадових осіб, документів, спеціальних понять, що відносяться до сфери урядової діяльності, міжнародних відносин, юриспруденції, адміністративно-юридичної сфери.

Функціонування лексики документів миротворчої діяльності та специфічні особливості її вживання залежать від жанру, тематичного змісту документу та його комунікативних завдань. Специфічний характер лексики та фразеології, відсутність суб'єктивної точки зору та експресивності у трактуванні терміну, використання специфічної термінології, мінімальність синонімії та вживання стандартних формул становлять основні лексичні особливості таких документів.

Сорокіна А.С. (ВІКНУ)
к.пед.н., доц. Златніков В.Г. (ВІКНУ)

ЛЕКСИЧНИЙ АНАЛІЗ ОФІЦІЙНИХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

У теперішньому швидкоплинному світі спостерігаються стрімкі зміни, зумовлені політизацією та мілітаризацією суспільної думки та розвитком воєнно-політичного дискурсу. Офіційні промови, виступи, звернення та заяви, які створюються в умовах нестабільної політичної ситуації, що складається в тій чи інші державі або альянсі, спрямовані на формування переконань, настроїв, підтримки певних національних та політичних ідей населенням, а також на здійснення певного впливу на країну-агресора, конкурента та її лідерів. Крім цього особливості структури, використання термінів в ході політичного дискурсу неабияк вплинули на зацікавленість фахівців у галузі перекладознавства в цілому.

Лексичний аналіз офіційних воєнно-політичних промов США засвідчує, що задля успішного перекладу, передачі емоційного налаштування адресанта, залучення аудиторії на сторону його переконань необхідно використовувати різноманітні лексико-стилістичні засоби. Перекладач має вміти швидко та доцільно застосовувати влучні метафори, що відповідатимуть настрою виступу мовця, порівняння, неологізми, епітети, фразеологізми, терміни, евфемізми, емоційно-оціночну лексику, лексичні повтори. Під час перекладу необхідно пам'ятати про те, що завдяки якісній та повній передачі змісту налагоджуються мости між культурами та націями. Недопустимо використовувати неправильне тлумачення іноземного слова чи фрази або ж надавати неповний чи хибний опис.

Безсумнівно, попередня служба чи робота у військовій або політичній сфері, наявність знань про психологічний та емоційний клімат, дійсний стан справ у збройних силах суттєво вплине на якість, об'єм та швидкість перекладу та надасть йому неоціненну перевагу.

Адекватність перекладу також здійснюється за допомогою лексичних трансформацій, або перетворень. До переліку специфічних змін лексичних елементів мови оригіналу входять:

1. Конкретизація.
2. Генералізація.
3. Додавання слова.
4. Вилучення слова.
5. Заміна частини мови.
6. Перестановка слова.
7. Модуляція.
8. Антонімічний переклад.
9. Експлікація (описовий метод).
10. Транскрипція та транслітерація.
11. Калькування.

Підсумовуючи необхідно зазначити, що для успішного відтворення мови оригіналу необхідне врахування лексичних трансформацій, доцільність дослівного перекладу, лексико-стилістичних засобів, налаштування та настрій мовця, досвід перекладача. Усе це буде відтворювати експресивність, насиченість та забарвленість оригінального тексту і сприяти їх збереженню в українському варіанті.

Таратута О.І. (ВІКНУ)

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІДРОЗДІЛІВ СИЛ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ: СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ

Досконале володіння іноземною мовою - один з найважливіших факторів успішного виконання завдань Силами спеціальних операцій Сухопутних військ Збройних Сил США (далі - ССпО).

У ході виконання завдань ССпО, нерідко передбачається взаємодія з місцевим населенням, силами партнерів та недержавними суб'єктами, де важливе значення має саме ефективна комунікація. Володіння іноземною мовою дозволяє особовому складу ССпО збирати розвідувальну інформацію, налагоджувати взаємодію і орієнтуватися в складному культурному середовищі, що сприяє результативності проведення операції та підвищенню бойової готовності та ефективності підрозділів.

Існує низка **стратегій для розвитку та підтримки мовних навичок** у підрозділах ССпО. Серед них: навчальні програми "занурення" у мовне середовище, спеціалізовані мовні курси та платформи для навчання з використанням цифрових технологій, які дають змогу особовому складу вдосконалити свої мовні навички. Тематичні дослідження, проведені установами, що відповідають за мовну підготовку в структурі Міністерства оборони США, успішних навчальних ініціатив з мовної підготовки, впроваджені підрозділами, які здіснюють мовну підготовку в підрозділах ССпО, дають уявлення про найкращі практики та набутий досвід.

Виклики у мовній підготовці: Незважаючи на переваги мовної підготовки, підрозділи ССпО стикаються з рядом проблем у підтримуванні мовних навичок. Обмеженість ресурсів, наявність інших пріоритетних завдань і короткостроковість ротацій можуть перешкоджати проведенню заходів з мовної

підготовки. Крім того, постійними викликами для особового складу ССпО є підтримання рівня володіння мовою впродовж тривалого часу та забезпечення культурної компетентності.

Рекомендації щодо подолання труднощів: Для вирішення таких проблем підрозділи ССпО застосовують низку засобів і піходів, в тому числі використання інформаційних технологій для вивчення мови, впровадження мовної підготовки в процес підготовки до відрядження для виконання завдання та сприяння зануренню в культурне середовище. Співпраця з фахівцями з мовних питань та науковими установами також може сприяти підвищенню ефективності заходів з мовної підготовки.

Підсумовуючи, слід зазначити, що володіння мовами є однією з найбільш важливих навичок для особового складу ССпО. Підрозділи ССпО, які надають пріоритет мовній підготовці і впроваджують ефективні стратегії розвитку навичок, можуть підвищити свою бойову ефективність і успішність проведення операцій.

Уніченко М.І. (ВІКНУ)

ЛІНГВО-ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ УКЛАДАННЯ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ГЛОСАРІЮ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

В сучасних реаліях сьогодення уміння надати першу медичну допомогу на полі бою є надважливим для збереження життя та здоров'я. Країни-партнери надають фахівців-інструкторів для проведення занять на навчальних курсах з медичної підготовки, під час яких виникають певні труднощі при перекладі медичної термінології. Робота військового перекладача також ускладнюється відсутністю англо-українського глосарія військово-медичних термінів, теоретичні та практичні аспекти якого стали предметом дослідження. Метою дослідження є визначення параметрів мовознавчих та перекладознавчих аспектів військово-медичних термінів для укладання англо-українського глосарія. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати особливості укладання галузевих глосаріїв, надати визначення поняттю «термін» та розглянути його основні характеристики.

Опрацьовується алгоритм, що дозволяє упорядкувати та прискорити процес розробки термінологічних глосаріїв. Він складається з восьми етапів, які структуровано та лаконічно представлено для легкого освоєння цільовою аудиторією. Виокремлено терміни галузі медицини та способи творення медичних термінів, зокрема, афіксацію (у формі префіксального, суфіксального та префіксально-суфіксального) так і основотворення, словоскладання та синтаксичний метод (утворення термінів зі словосполучення). Проаналізовано суфіксальний та префіксальний способи утворення медичних термінів, знання яких необхідні військовому перекладачу для точного опису анатомічних структур, процесів, станів та захворювань. Під час детального розгляду дефініції терміну виявлено такі базові характеристики: точність, спеціалізованість, формальна структура та вживання у специфічних контекстах.

За підсумками дослідження планується запропонувати алгоритм створення двомовних спеціальних глосаріїв, нову дефініцію терміна та дослідити лексико-семантичні та структурні особливості медичних термінів.

Федоренко Л.О. (ВІКНУ)

ЗАСОБИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ВИВЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Досягнення базового рівня аудіювання передбачає формування елементарної комунікативної компетенції, а саме:

- уміння розуміти літературно-розмовне мовлення носія мови в ситуаціях повсякденного спілкування, пов'язане з задоволенням найпростіших потреб (наприклад, привітання, отримання інформації про способи пересування та ін.);
- визначення теми і мети бесіди, її основного змісту, за умови повільного темпу мовлення, з перефразуваннями та повтореннями;
- уміння в умовах опосередкованого сприймання повідомлення (наприклад, оголошення по радіо) розуміти основний зміст аудіотексту.

З самого початку слід привчати студентів до сприйняття мовлення у нормальному темпі у виконанні носія мови. Аудіозаписи є найпоширенішим засобом слухової наочності. Але не варто забувати про певну обмеженість, а саме про відсутність міміки, жестів та рухів.

Більш широкі можливості представляють аудіовізуальні засоби. Так відеозаписи мають значні переваги порівняно з аудіозаписами, в яких відсутність зорової наочності заважає сприйняттю іншомовного мовлення. Відеофрагменти використовуються з метою інтенсифікації навчального процесу і надають йому максимальної комунікативної спрямованості. Вони створюють додаткове мовне середовище та відтворюють мовленнєву ситуацію звуковими та зоровими засобами. На початковому етапі відеосюжет повинен бути однозначним та концентрувати увагу на конкретних предметах та ситуаціях. Отже, починати навчання аудіюванню слід з таких вправ, коли студенти не тільки чують, але й бачать того, хто говорить.

При організації аудіювання також важливо пам'ятати про його деякі особливості:

- матеріал повинен бути автентичним;
- темп мовлення повинен бути максимально наближеним до природнього для даної мови;
- кількість надлишкової інформації повинна бути незначною, а ключова інформація представлена відомою для слухачів лексикою.

Слід пам'ятати, що до кожної вправи з аудіювання має бути чітко визначене завдання для її виконання. Тексти для аудіювання підбираються тільки на вивченому матеріалі і можуть включати лише незначну кількість незнайомих слів, що суттєво не впливають на зміст почутого.

Фоміна Я.Р. (ВІКНУ)

ПРИЙОМ ДЕКОМПРЕСІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ТВОРІВ ВІЙСБКОВОЇ МЕМУАРИСТИКИ

Англійська мова є більш лаконічною та економною у висловлюванні в порівнянні з українською мовою, що обумовлюється граматичними конструкціями, сталими висловлюваннями та певними мовними засобами. Ці природні відмінності є причиною застосування перекладацьких перетворень, одним з яких є декомпресія.

Прийом декомпресії дозволяє військовому перекладачу адекватно відтворити зміст і форму вихідного повідомлення. Метою дослідження є аналіз використання декомпресії при перекладі військових мемуарів, що залишилися поза увагою дослідників. Дослідження декомпресії на прикладах військових мемуарів є корисним для визначення стратегії та тактики перекладацької діяльності.

Дослідження поєднує теоретичний аспект прийому декомпресії та теоретичне застосування у військовому мемуарі. Це буде досягнуте за допомогою таких методів дослідження: інформаційно- бібліографічного, аналізу джерела, перекладознавчого аналізу, порівняльно-зіставного аналізу речень, декомпресії та літературного аналізу військового мемуару. Тож, дана робота в подальшому може застосовуватися під час навчальних занять з теорії військового перекладу та філологічного аналізу військових текстів.

Шкіль П.В (ВІКНУ)

ТИПОВІ ПОМИЛКИ СИСТЕМ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

З початку повномасштабного вторгнення рф в Україну країни-партнери активно передають Україні різноманітні зразки озброєння та військової (далі – ОВТ), що зумовило збільшення обсягів перекладу військовими перекладачами. Великі обсяги технічної документації та обмежені часові показники змусили різноманітних фахівців ЗСУ звертатися до систем машинного перекладу (далі – СМП) задля прискорення виконання перекладу військово-технічних текстів (далі – ВТТ) (інструкцій, технічних настанов, технічних описів ОВТ тощо). Не зважаючи на високу швидкість здійснення перекладу, СМП здійснюють різноманітні помилки, тому залучення людини для процесу постредагування є необхідним. Існують різноманітні системи оцінки якості СМП, як наприклад оцінка наближеності перекладеного тексту до тексту оригіналу або оцінка шляхом визначення кількості та типології помилок.

Після здійснення аналізу перекладу ВТТ СМП було запропоновано таку класифікацію помилок: 1) термінологічні, 2) словотворчі, 3)граматичні, 4) змістовні помилки та 5) упущення.

З’ясовано, що найпоширенішими є термінологічні помилки. СМП стикаються з лексичними труднощами, а саме труднощами перекладу

абревіатур, акронімів, багатокомпонентних військово-технічних термінів через відсутність їх в базах СМП та не здатність СМП правильно визначати їх семантичних зв'язків, які призводять до перекручення змісту перекладеного тексту. Більшість СМП залишають абревіатури не перекладеними, або перекладають їх шляхом транслітерації, що впливає на розуміння перекладеного тексту.

СМП залишаються ефективним, однак не досконалим інструментом задля здійснення перекладу англомовних ВТТ, проте вимагають здійснення обов'язкового постредагування військовими перекладачами.

Лісовський В.М., Шуляк К.О. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЦИФРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Цифрова інформація присутня в більшості військово-технічних текстів. Вона переважно слугує для позначення точних даних, строків та термінів, кількісних та порядкових показників тощо. В перекладі такого роду прецизійної інформації найчастіше виникають помилки, що пояснюється постійною необхідністю перенесення даних з оригіналу тексту в робочий документ. Зосередження уваги винятково на лексичній та граматичній складовій тексту перекладу призводить до часткової втрати цифрових даних або помилок в ході роботи з ними, що є неприпустимим, адже цифрова інформація несе важливе смислове навантаження. Випущення чи помилка призведуть до повної невідповідності кінцевого результату нормам і вимогам перекладу. Незалежно від напряму перекладу, особливу увагу необхідно звертати на розділові знаки, використання яких керується відповідними мовними нормами кожної окремої країни. На основі аналізу довільних військово-технічних текстів нам вдалось виокремити певні аспекти перекладу цифрової інформації:

1. Переклад цифрової інформації з урахуванням розділових знаків на українську мову.

При перекладі цифрової інформації українською мовою, для відокремлення десяткових знаків слід використовувати «кому», а для відокремлення тисяч – пробіл.

Складнощі, які виникають в ході передачі цифр пояснюються перш за все браком уваги до такого елементу граматики як пунктуація. Однак зважаючи на важливість та серйозність військово-технічних текстів, такі помилки є вельми небажаними, тому цифрові дані необхідно так само звіряти під час перевірки тексту на помилки і затвердження остаточного варіанту перекладу повідомлення.

2. Переклад цифрової інформації з урахуванням розділових знаків на англійську мову.

При перекладі на англійську мову для відокремлення десяткових знаків слід використовувати крапку, а для відокремлення тисяч – кому.

Як вже зазначалось, в залежності від прийнятих норм кожної окремої країни, на позначення цифрових даних використовують відповідні розділові

знаки, які важливо не переплутати, адже в такому випадку число набуде зовсім іншого сенсу.

3. Переклад цифрової інформації, що є елементом формули.

Розділові знаки, що є елементами формул Excel, не підлягають жодним трансформаціям, оскільки будь-яка їх зміна здатна перешкодити роботі вищезазначених формул. У всіх інших випадках розділові знаки повинні перекладатись.

Таким чином нам вдалось проаналізувати ключові особливості, які мають бути враховані при перекладі цифрової інформації, як елементу, що присутній у кожному текстовому повідомленні. Неуважність при роботі з цифровими даними, незнання правил написання цифрової інформації здатні повністю змінити значення показників, наведених в тексті оригіналу, що безумовно призведе до спотворення повідомлення, а в подальшому до дезінформації реципієнта. З метою уникнення таких неприпустимих помилок, варто завжди пам’ятати про вимоги до пунктуації, а окрім цього зважати на мовні норми, прийняті в тій чи іншій країни.

Яковенко І.О. (ВІКНУ)

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ США

Лінгвістичний аналіз відіграє важливу роль для розуміння військово технічних текстів США, оскільки вони містять складну військово-технічну термінологію та технічну інформацію, яка є зрозумілою лише для фахівців у цієї галузі. З цією метою досліджуються такі концептуальні поняття як семантичний, синтаксичний, жанровий, дискурсивний, та контекстуальний аналізи, які допомагають провести всебічне вивчення особливостей мови англомовних військово-технічних текстів.

Семантичний аналіз полягає у ґрунтовному вивченні значень слів, термінів та понять, що містяться у тексті, його мета – з'ясувати точне тлумачення вживаних лексем та термінології. Це дозволяє розібратися в концептуальних зв'язках всередині тексту. Саме завдяки семантичному аналізу можливо зрозуміти зміст окремих фрагментів тексту на глибинному рівні. Синтаксичний аналіз передбачає дослідження граматичних структур речень, типових синтаксичних конструкцій та форм мовленнєвого зв'язку, він допомагає вивчити особливості побудови речень у тексті та встановити типові синтаксичні схеми, а також особливості послідовності речень. Жанровий аналіз спрямований на точне визначення жанрової належності конкретного тексту, його комунікативних цілей та будови. Це допомагає краще розуміти форму подачі інформації. Дискурсивний аналіз зосереджує увагу на вивченні структури тексту, послідовності його елементів та зв'язків між ними. За його допомогою можливо дослідити логіку викладу інформації в тексті та наявність внутрішніх зв'язків між окремими частинами. Контекстуальний аналіз передбачає аналіз як мовного, так і зовнішнього середовища, в якому функціонує текст. Зокрема, розглядаються ситуативний контекст, культурні традиції та історичні умови. Мета полягає в

усвідомленні повного змістовного навантаження мовних одиниць тексту шляхом дослідження їх застосування в різних обставинах.

Всі ці методи є необхідними для адекватного аналізу військово-технічних текстів.

Розглянуто основні методи лінгвістичного аналізу військово-технічних текстів та їх характеристики.

Дослідження мовних особливостей військово-технічних текстів США, сприятиме кращому розумінню їх змісту та збагатить методологію лінгвістичного аналізу у військовій галузі.

СЕКЦІЯ № 6

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК В УМОВАХ ВЕДЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Антонюк А.А. (ВІКНУ)

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРИВИМІРНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ТАКТИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МІСЦЕВОСТІ

Дослідження щодо використання тривимірних моделей для аналізу та оцінки тактичних властивостей місцевості мають важливе значення у практичних застосуваннях, що вимагають об'єктивного та детального вивчення географічних умов. За допомогою цих моделей можна ефективно аналізувати та оцінювати різноманітні тактичні властивості місцевості, що є важливим у таких галузях, як військове планування, кризове управління, міське планування та інші.

Дослідження з використання тривимірних моделей для аналізу та оцінки тактичних властивостей місцевості мають передбачати врахування таких аспектів, як точність та достовірність даних, методи створення моделей, інтеграція з іншими аналітичними інструментами та програмним забезпеченням, а також можливості використання моделей у віртуальних тренажерах та навчальних програмах.

Використання тривимірних моделей дозволяє здійснювати глибокий аналіз будь-яких особливостей місцевості. Їхня інтерактивність та можливість візуального взаємодії створюють простір для віртуальних експериментів та досліджень, які раніше були неможливі. Інтеграція тривимірних моделей з даними геопросторових аналітичних систем підвищує їх ефективність та розширює сферу їх застосування від сценаріїв військового планування до аналізу ризиків природних катастроф.

Таким чином, можна зазначити, що використання тривимірних моделей для аналізу та оцінки тактичних властивостей місцевості є дієвим і перспективним підходом, який може сприяти підвищенню ефективності вирішення різних завдань у важливих сферах.

Архипенко М.О. (ВІКНУ)

СТВОРЕННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ: МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Розглянемо методи та технології створення топографічних карт. Топографічні карти відіграють ключову роль у різних галузях, включаючи землевпорядкування, геодезію, архітектуру, екологію та військову справу.

Топографічна карта – це зображення земної поверхні, зменшене в розмірі. Вона є універсальною географічною картою. На ній в подробицях зображується місцевість. По такій карті можна прочитати потрібну інформацію про рослинність на місцевості, її рельєф, гідрографію, склад ґрунту, об’єкти господарства і культури та багато іншої інформації. Топографічні карти створюють використовуючі такі методи:

отограмметричний метод, метод геодезичних вимірювань та метод дистанційного зондування.

Фотограметричний метод – це використання аерофотозйомки для створення карт. Метод геодезичних вимірювань - це використання тригонометричних методів та GPS для визначення точних координат пунктів на мапі. Метод дистанційного зондування – це використання супутникових знімків та радарних даних для створення карт. Але не дивлячись на таку кількість методів для створення топографічних карт їх потрібно комбінувати, наприклад, спочатку використати матеріали аерофотозйомки для створення карти, а потім, за допомогою GPS приймачів, встановити координати ключових об'єктів та їх висоти.

В сучасному світі з'явилось багато нових технологій для створення, редагування та оновлення топографічних карт: використання штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу геодезичних даних та автоматизації процесу картографування, використання безпілотних літальних апаратів для збору аерофотознімків та геодезичних даних на важкодоступних територіях, а також використання геоінформаційних сиситем для інтеграції різноманітних даних та створення комплексних топографічних карт.

Розглянувши різні методи які використовуються при створені топографічних карт та сучасні технології їх аналізу ми маємо змогу зрозуміти, як їх краще використовувати та комбінувати для покращення та оптимізації процесу створення топографічних карт для цивільних та військових потреб.

Бобошко М.Р. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

У сучасному світі, де ведення бойових дій може призводити до значних змін у природному та урбанізованому середовищі, актуальність і важливість даних дистанційного зондування Землі набуває особливого значення. Дистанційне зондування дозволяє отримати детальну інформацію про стан місцевості, зміни у ландшафтах та інфраструктурі, що є критично важливим для ефективного реагування на наслідки бойових дій.

З постійним зростанням числа конфліктів по всьому світу, потреба в оперативному та точному моніторингу наслідків стає все більш актуальною. Дистанційне зондування надає можливість швидкого доступу до інформації про зони конфліктів, дозволяючи аналізувати та реагувати на зміни в режимі реального часу.

Сучасні технології дистанційного зондування дозволяють отримувати знімки високої роздільної здатності, що відкриває широкі можливості для моніторингу та аналізу наслідків бойових дій.

Проте, велика кількість даних потребує розробки ефективних методів обробки та аналізу, щоб визначити зміни та ідентифікувати потенційні загрози.

Для максимальної ефективності моніторингу наслідків бойових дій важливо інтегрувати дані з різних джерел дистанційного зондування. Використання геоінформаційних систем (ГІС) і технологій штучного інтелекту може допомогти в автоматизації процесів аналізу та ідентифікації ключових змін.

Дані дистанційного зондування активно використовуються для оцінки руйнувань інфраструктури, змін у рослинності та водних ресурсах, а також для планування відновлювальних робіт і надання гуманітарної допомоги постраждалим регіонам.

Застосування даних дистанційного зондування для моніторингу наслідків ведення бойових дій демонструє значний потенціал в оцінці постраждалих територій.

Бурлаченко Є.В. (ВІКНУ)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПОЛЬОВОГО ОНОВЛЕННЯ ВЕЛИКОМАСШТАБНИХ ПЛАНІВ МІСЦЕВОСТІ (МАСШТАБ 1:500 – 1:5000)

Використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) для польового оновлення великомасштабних планів місцевості (масштаб 1:500 – 1:5000) може бути ефективним способом здійснення зйомки та отримання актуальних геоданих.

Рекомендації щодо використання БПЛА у цій ситуації:

1. Планування маршруту та зйомки. Визначити оптимальний маршрут для БПЛА з урахуванням географічних особливостей місцевості, мети зйомки та обмежень зони польоту. Важливо попередньо скласти план зйомки, включаючи потрібну висоту польоту, кут нахилу камери та швидкість польоту.
2. Вибір відповідної техніки. Обрати БПЛА з камерою, яка забезпечить достатню роздільну здатність для потрібного масштабу карт. Для польотів

місцевості масштабу 1:500 – 1:5000 можуть використовуватися апарати з високою дозвільною здатністю камери.

3. Перевірка правових аспектів. Переконатись, що ми дотримуємось всіх вимог і правил, пов'язаних з безпілотними літальними апаратами, включаючи ліцензування, зони польоту та дозволи від місцевих владних органів.

4. Безпека польотів. Забезпечте безпеку польотів, виконуючи їх відповідно до усіх норм та правил безпілотного польоту. Враховуйте умови погоди, обмеження висоти польоту, а також уникайте зон, де можуть знаходитися люди або інші літальні апарати.

5. Обробка даних. Після проведення зйомки використовуйте спеціалізовані програми для обробки отриманих зображень та створення оновлених планів місцевості з необхідною деталізацією та масштабом.

6. Якість контролю. Після обробки даних проведіть контроль якості, переконайтеся, що отримані результати відповідають вимогам та потребам замовника.

Використання БПЛА для польового оновлення великомасштабних планів місцевості може значно збільшити швидкість та ефективність процесу та забезпечити актуальні геодані для подальшого використання. Однак важливо дотримуватися всіх вимог щодо безпеки та правових аспектів використання безпілотних літальних апаратів.

Ватульов С.Р. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОПРОСТОРОВОГО МОДЕЛЮВАННЯ В ЗЕМЛЕУСТРОЇ

У сучасному землеустрої геопросторове моделювання стає все більш важливим інструментом для аналізу, планування та прийняття рішень. Ця технологія дозволяє створювати віртуальні моделі реальних територій, що дає можливість комплексно оцінювати земельні ресурси, планувати їх раціональне використання та передбачати наслідки прийнятих рішень.

Геопросторові моделі - це математичні або статистичні моделі, які описують та прогнозують просторові взаємозв'язки та процеси. Вони можуть бути статичними або динамічними, детермінованими або стохастичними, і можуть включати різні просторові дані, такі як растрові зображення, вектори та дані атрибутів.

Геопросторове моделювання в землеустрої ґрунтується на використанні геоінформаційних систем (ГІС) та інших програмних комплексів для створення цифрових моделей місцевості, що включають дані про рельєф, ґрунти, рослинність, водні ресурси, інфраструктуру та інші фактори.

Геопросторове моделювання допомагає аналізувати складні просторові дані та виявляти закономірності, які складно розпізнати візуально. Вони використовуються для прогнозування майбутніх змін, таких як зростання населення, зміни землеволодіння або вплив стихійних лих.

Тож, геопросторове моделювання є потужним інструментом, який може суттєво підвищити ефективність робіт землеустрою. Завдяки цій технології

можна комплексно оцінити земельні ресурси, планувати їх раціональне використання та передбачати наслідки прийнятих рішень.

Веремєєва М.І. (ВІКНУ)

ЗАСТОСУВАННЯ ДРОНІВ В ГЕОІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ

Сучасні технології дозволяють використовувати дрони для збору геоданих в різних галузях. Використання дронів у геоінформаційних системах може значно полегшити процес збору та обробки інформації, але при цьому виникають певні технічні які потребують уваги.

Однією з головних проблем є необхідність розробки ефективних методів збору, обробки та аналізу великого обсягу даних, зібраних за допомогою дронів. Крім того, існують питання стосовно приватності та безпеки даних, а також необхідності регулювання використання дронів у певних областях.

Використання дронів у геоінформаційних системах перетворює спосіб, яким ми збираємо дані про земельні ресурси, створюємо фотосхеми території та здійснюємо моніторинг середовища, забезпечуючи точність, ефективність та швидкість в обробці геоданих.

Дрони, використовуючи технології високої роздільної здатності, можуть проводити зйомку з повітря, що надає можливість отримати деталізовану інформацію про територію, включаючи недоступні для звичайних методів аспекти, такі як рельєф, вегетація та забудова. Використання автоматизованих алгоритмів обробки зображень та штучного інтелекту дозволяє швидко та ефективно аналізувати отримані дані, виявляти зміни в ландшафті, визначати об'єкти та їх параметри з точністю, яка раніше була недосяжною. Застосування дронів зменшує витрати часу і коштів, порівняно з традиційними методами збору геоданих, такими як аерофотозйомка. Це робить використання геоінформаційних систем з дронами доступним для більш широкого кола досліджень та виробничих застосувань.

Приклад застосування безпілотних літальних апаратів в ГІС створення фотосхеми з точною прив'язкою координат для тренування артилеристів на полігоні, використовуючи макет ярко вираженого білого хреста на землі, ГІС контролера та БПЛА можемо створити фотосхему з точною прив'язкою координат цілей для відпрацювання тренувань.

Підведемо підсумок застосування дронів у геоінформаційних системах відкриває нові можливості для збору, аналізу та використання геоданих у різних галузях, від науки до виробництва. Вони дозволяють отримувати деталізовану інформацію про території, ефективно використовувати автоматизовані алгоритми для обробки зображень та забезпечувати значну економію часу та коштів. Однак важливо враховувати технічні, та правові аспекти використання дронів у цих системах, щоб забезпечити безпеку та конфіденційність даних. Розвиток цієї технології вимагає подальших досліджень і регулювання, але її потенціал удосконалення процесів аналізу та управління земельними ресурсами та середовищем великий.

Виноград В.О. (ВІКНУ)

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ МАСШТАБУ 1:50000 В СИСТЕМІ КООРДИНАТ WGS84

Дослідження спрямовано на удосконалення технології створення топографічних карт масштабу 1:50 000 в системі координат WGS84 шляхом використання новітніх методів збору та обробки геопросторових даних для підвищення точності, деталізації і доступності цих карт для потреб сучасного геоінформаційного аналізу та прийняття рішень у різних галузях, включаючи геодезію, картографію, геологію, екологію та міське планування.

Дане дослідження передбачає впровадження сучасних методів збору геопросторових даних, таких як аерофотозйомка, лазерне сканування, супутникове знімання та геоінформаційні системи, для створення детальних топографічних карт масштабу 1:50 000 з використанням системи координат WGS84. Основна увага зосереджена на оптимізації процесів обробки та аналізу цих даних з метою забезпечення точності та актуальності карти, а також розширення її функціональності для вирішення різноманітних завдань у сучасному геоінформаційному середовищі. Результати дослідження можуть бути корисними для спеціалістів у сферах геодезії, картографії, геології та інших галузях, де важливим є використання топографічних карт для аналізу та планування. Робота також спрямована на вивчення можливостей використання сучасних геоінформаційних технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та обробка великих обсягів даних, для автоматизації процесів створення та аналізу топографічних карт. Це допоможе підвищити ефективність роботи геодезистів, картографів та інших фахівців у цій області, а також забезпечити швидкий доступ до актуальних геопросторових даних для прийняття обґрунтованих рішень у різних галузях господарства та науки.

Результати даного дослідження можуть мати значний вплив на подальший розвиток сучасних технологій створення топографічних карт і покращення якості геопросторових даних для різних цілей.

Після проведеного аналізу з удосконалення технології створення топографічних карт масштабу 1:50 000 в системі координат WGS84 технологія включає в себе дослідження та впровадження сучасних методів збору геопросторових даних, оптимізацію процесів обробки цих даних, використання новітніх геоінформаційних технологій, таких як штучний інтелект та машинне навчання, для автоматизації процесів створення та аналізу карт.

Проведене дослідження може мати значний вплив на розвиток геодезії, картографії та інших галузей, де важливе використання актуальних та якісних геопросторових даних.

Корячко Є.І. (ВІКНУ)
Вовк А.В. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Геопросторова підтримка військ (сил) представляє собою комплекс організаційних заходів щодо створення та доведення до штабів і військ усіх видів геопросторової даних (геопросторової інформації).

Основними завданнями геопросторової підтримки ЗС України є:

завчасна підготовка території України в геопросторовому відношенні, створення і накопичення геопросторової інформації на закордонну територію;

геопросторова підтримка постійної бойової готовності ЗС України;

геопросторова підтримка військ (сил) в операціях (бойових діях);

виконання топографо-геодезичних робіт із землеустрою земель оборони.

Одним із технічних засобів виконання польових робіт є безпілотні літальні апарати (БПЛА).

Особливо активно топографічною службою вони застосовуються при оперативному виправленні топографічних карт та виконанні топографо-геодезичних робіт із землеустрою земель оборони. Основна мета використання в цих випадках саме БПЛА – можливість отримання зображень території із заданими характеристиками. Загальновідомо, що аерознімання як вид ДЗЗ – економічно і технологічно виправданий спосіб збору просторової інформації, основа для створення топографічних планів і карт, створення тривимірних моделей рельєфу і місцевості.

Застосування для виконання даних робіт безпілотної авіації є більш доцільним зважаючи на те, що пілотовані літаки обходяться набагато дорожче як в плані обслуговування, так і в плані виробництва. БПЛА не потребують систем захисту та життєзабезпечення пілотів, яка займає набагато більше часу ніж навчання операторів безпілотників. БПЛА потребують набагато менший обсяг палива завдяки своїй масі, при цьому не виключається можливість використання альтернативних видів палива.

Гашенко П.О. (ВІКНУ)

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ТОПОГРАФІЧНОЇ РОЗВІДКИ

У сучасному швидкоплинному і маневреному бою вдале використання місцевості забезпечує своєчасне і ефективне здійснення заходів по захисту особового складу і бойової техніки від новітньої високоточної зброї противника. Уміле використання місцевості значною мірою сприяє підвищенню можливостей своїх військ щодо маневру приховано та несподівано наносити удари по противнику й більш ефективно застосовувати всі види сучасного високоточного озброєння і бойової техніки. Постійне ведення розвідки

місцевості за будь-яких обставин є важливою складовою підготовки до ведення бойових дій.

Розвідка місцевості надає відомості про тактичні властивості місцевості та її окремі елементи: гідрографію, рельєф, населені пункти, дорожню мережу, ґрунтово-рослинний покрив, та має ряд переваг:

- Швидкість та ефективність: БПЛА можуть здійснювати зйомку великих територій швидко і ефективно, зменшуючи витрати часу.
- Доступність у важкодоступних місцях: БПЛА можуть легко дістатися до тяжкодоступних або небезпечних місць, таких як гірські масиви, ліси, болота, райони бойових дій тощо.
- Висока точність і роздільна здатність: Сучасні БПЛА оснащені передовими технологіями, які дозволяють отримувати зображення високої роздільної здатності і з точністю геоприв'язки, що робить їх ідеальними для топографічної розвідки.
- Можливості обробки даних: Отримані за допомогою БПЛА дані можна швидко та ефективно обробляти за допомогою спеціалізованих програмних засобів, що дозволяє отримати різноманітну інформацію, включаючи цифрові моделі рельєфу, 3D-моделі, ортофотоплани тощо.
- Мінімізація ризиків для особового складу: Використання БПЛА для топографічної розвідки дозволяє уникнути ризику для життя та здоров'я особового складу.
- Можливості моніторингу змін: За допомогою БПЛА можна ефективно відслідковувати зміни території з часом, такі як зведення нових оборонних споруд, зміни в ландшафті, розвиток будівництва тощо.
- Інтеграція з ГІС: Дані, отримані в результаті топографічної розвідки за допомогою БПЛА, легко інтегруються з геоінформаційними системами (ГІС), що дозволяє ефективно аналізувати і використовувати їх для прийняття рішень.

За досвідом бойових дій безпілотні літальні апарати надають підрозділам різноманітні можливості з ведення повітряної розвідки, спостереження і рекогносцировки, тактичної авіаційної підтримки, забезпечуючи, майже в реальному часі, виконання завдань з повітряної розвідки, спостереження, цілевказання і корегування вогню артилерії. БПЛА можуть бути використані у безпосередній близькості до своїх військ або на віддаленій відстані, на флангах або в тилу.

Готовкіна В.В (ВІКНУ)
Кольцов Р.Ю (ВІКНУ)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНИХ РЕДАКТОРІВ ПРИ СТВОРЕННІ ЕЛЕКТРОННИХ КАРТ

1. Аналіз сучасних графічних редакторів

У сучасному світі графічні редактори стали необхідним інструментом для створення електронних карт. Adobe Photoshop, CorelDraw та Production mapping відіграють ключову роль у цьому процесі. Adobe Photoshop відомий своєю широкою функціональністю та можливістю роботи з растровими

зображеннями, що робить його популярним для редагування та обробки фотографій. CorelDraw відомий своєю високою якістю векторної графіки та інструментами для дизайну. Production mapping, з іншого боку, спеціалізується на створенні картографічних продуктів та має розширені можливості для роботи з геопросторовими даними.

2. Вплив графічних редакторів на якість електронних карт

Вибір графічного редактора може суттєво вплинути на якість електронної карти. Adobe Photoshop забезпечує високу якість растрових зображень та широкі можливості для їхнього редагування, але він може бути менш ефективним для роботи з векторною графікою та геопросторовими даними порівняно з CorelDraw та Production mapping. CorelDraw, зі свого боку, має великий потенціал для створення точних та високоякісних векторних карт, а Production mapping спеціалізується на картографічних продуктах та може надати зручний інтерфейс для роботи з геоданими.

3. Оптимальні стратегії використання графічних редакторів

При розробці електронних карт важливо вибрати оптимальну стратегію використання графічних редакторів. Для виконання завдань, що вимагають переважно редагування растрових зображень, може бути найкраще використовувати Adobe Photoshop. У випадках, коли потрібно створювати складні векторні графічні елементи, CorelDraw може бути більш підходящим варіантом. Для картографічних завдань та роботи з геоданими може бути корисним використання Production mapping у поєднанні з іншими геоінформаційними системами, такими як ArcGIS.

4. Інтеграція графічних редакторів у середовище ГІС

Інтеграція графічних редакторів у середовище геоінформаційних систем може покращити ефективність процесу створення та аналізу електронних карт. Використання програмних засобів, таких як Production mapping, у поєднанні з геоінформаційними платформами, дозволяє автоматизувати деякі процеси та полегшує обмін даними між різними програмами.

5. Рекомендації щодо вибору графічного редактора

При виборі графічного редактора для роботи з електронними картами слід враховувати конкретні вимоги та завдання. Для роботи з растровими зображеннями та фотографіями може бути найкраще використовувати Adobe Photoshop. У випадках, коли потрібно створювати складні векторні графічні елементи, CorelDraw може бути оптимальним вибором. Для картографічних завдань та роботи з геоданими рекомендується розглядати використання Production mapping у поєднанні з геоінформаційними системами.

Гур'євських О.О. (ВІКНУ)
Сафронов І.О. (ВА, м. Одеса)

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ НАВІГАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПРИ ВЕДЕННІ БОЙОВИХ ДІЙ

Наразі ми маємо велику кількість конфліктів у всьому світі, які в тій чи іншій мірі використовують різноманітні технології, для досягнення максимальної точності для ураження супротивника, або тих чи інших об'єктів що знаходяться у глибокому тилу противника використовується сучасна точна зброя. Її точність не була б такою досконалою порівняно з технологіями минулого століття.

Крилаті ракети, артилерія, сухопутні та інші роди військ, усі вони у тій чи іншій мірі використовують різноманітні навігаційні системи, як цивільне життя важко уявити без цих технологій, як і військову сферу.

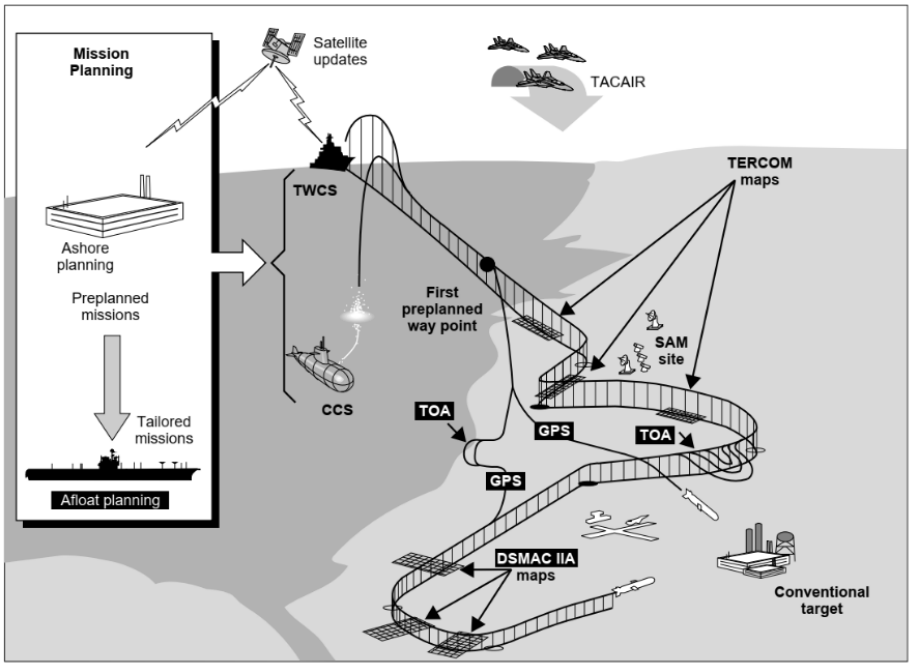

Проте, разом із розвитком цих технологій, виникають різні засоби протидії. Відповідно не має кордонів в бездоганності, відповідно до цього ці технології навігаційного забезпечення і далі розвиваються.

Також ці технології мають певний політичний фактор, ті ж самі системи GALILEO, створювалися для того щоб країни Європи не були залежними від американською системи GPS.

З урахуванням збройної агресії з боку РФ, то постачання великої кількості західною техніки, питання впровадження GPS систем до ЗСУ, є дуже важливим питанням.

Дикий А.М., Циба М.М. (ВІКНУ)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ КАРТИ ДІЛЯНКИ РІЧКИ

Карти ділянок річок є важливим інструментом для гідрологів, екологів та інженерів, які працюють з водними ресурсами. Ці карти містять детальну інформацію про рельєф, течію та інші характеристики річок, що має вирішальне значення для розуміння та управління водними ресурсами. Однак технологія створення карт ділянок річок має обмеження, які можуть вплинути на їх точність і корисність. Ми проаналізуємо поточну технологію створення карт річкових ділянок, надамо рекомендації щодо вдосконалення цієї технології та обговоримо проблеми та можливості впровадження цих рекомендацій.

Створення карт ділянок річок включає різні методи та технології, включаючи традиційні методи геодезії, дистанційне зондування та ГІС (географічна інформаційна система). Традиційні методи зйомки передбачають вимірювання поперечного перерізу та поздовжнього профілю річки за допомогою таких інструментів, як тахеометри та інструменти для нівелювання. Методи дистанційного зондування, такі як аерофотозйомка та супутникові знімки, забезпечують вид річки з висоти пташиного польоту та можуть бути використані для створення цифрових моделей висоти. Технологія ГІС використовується для інтеграції та аналізу даних з різних джерел, включаючи дані геодезії та дистанційного зондування. Хоча ці методи мають сильні сторони, вони також мають обмеження. Традиційні методи зйомки займають багато часу та праці, на них можуть впливати погодні умови та інші фактори. Методи дистанційного зондування можуть бути обмежені хмарним покривом та іншими факторами навколишнього середовища та можуть не забезпечувати рівень деталізації, необхідний для точного картографування ділянки річки. Технологія ГІС може бути обмежена якістю та точністю даних, які використовуються для створення карт.

Щоб підвищити точність і ефективність створення карт ділянок річки, можна розглянути кілька технологічних удосконалень. Наприклад, використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) або дронів може забезпечити аерофотознімки високої роздільної здатності та 3D-моделі ділянки річки, які можна використовувати для створення більш точних і детальних карт. Крім того, використання технології LiDAR (Light Detection and Ranging) може надати високоточні дані про висоту, які можна використовувати для створення більш точних карт ділянок річки. Крім того, існує потенціал для покращення якості та корисності карт річкових ділянок шляхом інтеграції даних у реальному часі з датчиків та інших джерел. Наприклад, дані датчиків рівня води та витратомірів можна використовувати для оновлення карт у режимі реального часу, надаючи більш точну та актуальну інформацію для управління водними ресурсами та прогнозування повеней.

Впровадження нових технологій для створення карт ділянок річок може бути складним через різні фактори, включаючи вартість, якість даних і технічний

досвід. Наприклад, вартість БПЛА та технології LiDAR може бути непомірно високою, що ускладнює для невеликих організацій інвестування в ці технології. Крім того, якість і точність даних, які використовуються для створення карт ділянок річки, можуть відрізнятися, що може вплинути на точність і корисність карт. Щоб подолати ці проблеми, можна реалізувати такі стратегії, як співпраця між організаціями та обмін даними та ресурсами. Крім того, можна розробити програми навчання та нарощування потенціалу для підвищення технічного досвіду та сприяння впровадженню нових технологій.

Добровіцький В.І. (ВІКНУ)

ГЕОПРОСТОРОВА ПІДТРИМКА ЗБРОЙНИХ СИЛ

Геопросторова підтримка стає критичним елементом в сучасних Збройних Силах, забезпечуючи ефективне ведення військових операцій, управління ресурсами та прийняття стратегічних рішень в умовах змінюючогося геополітичного середовища.

Збройні сили країни мають важливе завдання забезпечити безпеку та захист своїх національних інтересів. У цьому контексті геопросторова підтримка виявляється ключовим елементом, оскільки надає важливу інформацію та інструменти для управління різними аспектами військової діяльності. Деякі аспекти:

1. Моніторинг та аналіз географічного простору: Геопросторова інформація дозволяє отримувати дані про територію, де проводяться військові операції або де можуть виникнути загрози. Це включає в себе інформацію про рельєф, кліматичні умови, гідрографію, населення та інші важливі аспекти, які впливають на військову діяльність.

2. Використання сучасних технологій: Географічні інформаційні системи (ГІС), супутникові зображення, дрони та інші технології надають можливість отримувати точні дані про об'єкти на мапі, аналізувати їх і використовувати для планування військових операцій, розгортання військ та управління ресурсами.

3. Управління ресурсами та логістика: Геопросторова підтримка допомагає у вирішенні питань логістики та розгортання військ, забезпечуючи оптимальне розміщення та рух ресурсів, що є критичним для успішного проведення військових операцій.

4. Стратегічне планування та прийняття рішень: Геопросторова інформація допомагає командуванню розуміти географічні особливості регіону проведення операцій, визначати стратегічні цілі та розробляти ефективні стратегії для їх досягнення.

5. Інновації та навички персоналу: Постійний розвиток технологій вимагає від персоналу Збройних Сил постійного вдосконалення навичок у сфері геопросторової підтримки, а також уміння працювати з сучасними геопросторовими інструментами та технологіями.

Отже, геопросторова підтримка в Збройних Силах не лише допомагає у керуванні військовими операціями, а й є ключовим чинником для досягнення стратегічних цілей та забезпечення національної безпеки.

Железняков М.В. (ВІКНУ)
Левінськова Н.В. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ КАРТ ПІД ЧАС ВІДСІЧІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Електронні карти - це цифрові моделі, що візуалізують інформацію про місцевість та її об'єкти на екрані комп'ютера чи іншого пристрою. Їх можна уявити як інтерактивні та динамічні аналоги традиційних паперових карт. Основними характеристиками електронних карт є: цифрові дані, інтерактивність, динамічність, велика кількість додаткової інформації, доступність. Електронні карти допомагають покращити уявлення про місцевість завдяки актуалізації, точності, деталізації, інтерактивності, можливості відтворювати місцевість в тривимірному просторі, моделювати та прогнозувати певні події та можливості інтеграції з іншими автоматизованими системами. Такі карти, через їх зручність, використовують у багатьох сферах цивільного життя та для виконання завдань військовими, що пов’язані із захистом територіальної цілісності, недоторканості та суверенітету України.

Збройні Сили України зараз використовують електроні карти для виконання великої кількості завдань, таких як: планування, навігація, тренування, розвідка та обмін інформацією. У військах електроні карти здобули своє широке використання через цілий ряд своїх переваг перед паперовими, а саме: підвищення точності та ефективності, підвищення ситуаційної обізнаності, покращення координації дій, зменшення ризиків.

Як приклад, у війні росії проти України наші військовослужбовці активно користуються програмним забезпеченням «КРОПИВА», яке використовує електроні карти. Завдяки прив’язці програмного забезпечення «КРОПИВА» до електронних карт, воно полегшує виконання завдань, що пов’язані з навігацією, координацією дій та плануванням операцій, підвищує ситуаційну обізнаність, точність та ефективність, безпеку дружніх військ, а також зменшує ризики при виконанні певних задач.

Але не зважаючи на таку кількість переваг електронних карт, військові все одно не відмовляються від паперових. Паперові карти мають певні переваги перед електронними аналогами. Це доступність без доступу до мережі інтернет, відсутність потреби у носії електронної інформації. Крім того паперові карти зручніші при використанні у штабах, де потрібно бачити детальну тактичну обстановку на великій місцевості, та під час втрати частини карти, все одно буде можливість її використовувати, на відміну від електронної карти.

Кажукало К.В. (ВІКНУ)

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА ГЕОПРОСТОРОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Багатонаціональна програма геопросторових співробітництва (Multinational Geospatial Co-Production Program) (далі - MGCP) – це спільне зусилля багатьох країн для створення геопросторових даних і продуктів. Програма передбачає обмін ресурсами, досвідом і технологіями для створення точних і актуальних карт, зображень та іншої геопросторової інформації, яка може бути використана для різних цілей, включаючи оборону, боротьбу зі стихійними лихами, моніторинг навколишнього середовища та міське планування.

MGCP була заснована в листопаді 2003 року Національним агентством з розвідки та геопросторової інформації (NGA) США. Всі виробники даних MGCP зберігають дані в Міжнародному банку геопросторових даних (IGW) для обміну та використання геопросторової інформації. Відповідальним за створення та підтримку IGW є агентство National Geospatial-Intelligence Agency (NGA) США. NGA працює над покращенням міжнародного співробітництва та створенням векторних даних у сферах, які є особливо важливими для країн-учасниць, таких як місця конфліктів, катастроф і гуманітарних дій, природні території та інші.

Основні компоненти та функції MGCP включають:

• Спільні проекти та завдання. MGCP координує спільні проекти та завдання зі створення та покращення географічних даних, таких як топографічні карти, цифрові моделі терену, аерофотознімки та інші географічні продукти.

• Міжнародна співпраця. Програма сприяє співпраці між країнами-учасницями, сприяючи обміну досвідом та ресурсами для створення спільних географічних даних та вирішення спільних завдань.

• Стандартизація та якість даних. MGCP встановлює стандарти та вимоги до якості географічних даних для забезпечення їхньої сумісності та використання в різних системах та програмах.

• Обмін даними та сервісами. Програма створює механізми для обміну географічною інформацією між країнами-учасницями, забезпечуючи доступ до спільних даних та сервісів через встановлені канали обміну.

• Спільні навчальні заходи та вправи. MGCP організовує навчальні заходи, тренування та вправи для учасників програми з метою підвищення їхніх навичок у використанні географічних даних та продуктів.

• Підтримка глобальних операцій. MGCP може бути задіяна для підтримки глобальних операцій з безпеки та гуманітарної допомоги шляхом надання географічних даних та аналітичної підтримки.

Таким чином, Україна зараз, як і НАТО, використовує систему координат, засновану на WGS 84 (World Geodetic System 1984). Однак Україна активно співпрацює з НАТО щодо стандартизації. Тому, можливо, MGCP буде впроваджена в українській армії в майбутньому. MGCP має на меті покращити взаємодію та стандартизацію геопросторових даних у країнах-учасницях, одночасно зменшуючи дублювання зусиль і витрат.

Калюжний Б.С. (ВІКНУ)
Мудрак Х.Б (ВІКНУ)

ЗАСТОСУВАННЯ ДЗЗ У ГІРНИЧОДОБУВНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Дистанційне зондування землі (ДЗЗ) має широкий спектр застосувань у гірничодобувній промисловості, спрощує і прискорює геологічну розвідку у важкодоступних регіонах. Наприклад, Європа майже вичерпала запаси високоякісної руди, тому фахівці змушені шукати нові родовища у віддалених районах, а також відстежування змін ландшафту, пов’язаних з їхнім видобутком.

Ось деякі основні застосування:

Геологічне картографування та дослідження родовищ: ДЗЗ дозволяє проводити детальне картографування ландшафту, виявляти геологічні особливості та структури, такі як рудні жили, геологічні складові та інші корисні копалини. Це допомагає гірничим компаніям точніше визначити місця для розвідувальних робіт та розробки. Моніторинг довкілля: ДЗЗ може служити для виявлення змін у природному середовищі, таких як зміни в лісовому покриві, водних ресурсах або забрудненні, що може вплинути на гірничі операції та навколишнє середовище. Оцінка потенційних ризиків та безпеки: ДЗЗ дозволяє виявляти потенційні небезпечні об'єкти, такі як вивалки шламу, зсуви ґрунту або інші геологічні небезпеки, що можуть виникнути під час гірничих робіт. Моніторинг виробничих процесів: З використанням ДЗЗ можна відслідковувати стан гірничих об'єктів та інфраструктури, виявляти потенційні проблеми та оптимізувати виробничі процеси. Планування розвідувальних та розробних робіт: ДЗЗ допомагає вибирати оптимальні місця для проведення розвідувальних робіт та розробки родовищ, що дозволяє збільшити ефективність видобутку корисних копалин. Контроль за рекультивацією та відновленням: Після закінчення гірничих робіт, ДЗЗ може використовуватися для моніторингу процесів рекультивації та відновлення природного середовища. Загалом, застосування ДЗЗ у гірничодобувній промисловості дозволяє зменшити витрати, підвищити продуктивність та знизити негативний вплив на довкілля.

Супутникові знімки є важливою складовою проєктів з розвідки родовищ корисних копалин. Спектр їх застосування досить широкий. Вони надають геологам і польовим бригадам інформацію про наявність автомобільних і ґрунтових доріг, огорож тощо. Іншими словами, супутникові знімки є основою для створення карт ґрунтово-рослинного покриву. Це необхідно для складання карт потенційних під’їзних шляхів до розвіданих ділянок і оцінки можливих екологічних наслідків великих проєктів. Супутниковий дистанційний моніторинг спрощує і прискорює геологічну розвідку у важкодоступних регіонах. Наприклад, Європа майже вичерпала запаси високоякісної руди, тому фахівці змушені шукати нові родовища у віддалених районах. Супутникові карти також корисні для виявлення місць відслонення та вивітрювання гірських порід, а також моніторингу рослинності в розвідувальних районах. Моніторинг кар’єрів (розташованих на поверхні Землі) під час видобутку корисних копалин — ще одне можливе застосування супутникових даних. Наприклад, ми

аналізуємо радарні знімки із супутника Sentinel 1 для відстеження стійкості схилів і щомісячних змін у тих частинах ландшафту, де ведеться активний видобуток корисних копалин (тобто для визначення обсягів запасів). Метою такого моніторингу є забезпечення безпеки працівників шляхом своєчасного виявлення потенційних проблем та інформування керівництва шахти для вжиття заходів щодо запобігання нещасним випадкам. Мультиспектральні супутникові знімки використовують для рекультивації гірничих районів (відновлення земель після видобутку корисних копалин до стану, близького до первісного), оскільки вони дають змогу відстежувати стан рослинності і так званий кислотний дренаж (відтік кислих вод із залізорудних та вугільних шахт). Отримані дані високої часової та просторової роздільної здатності дають змогу відстежувати реакцію рослинності на вплив несприятливих факторів. Тому знімки є основою для більш ефективного ведення рекультивації. Супутникове дистанційне зондування та аналіз зображень також корисні з огляду на можливість ведення сільського господарства або іншої економічної діяльності на землях після видобутку корисних копалин.

Кононенко Д.Р. (ВІКНУ)

КІБЕРБЕЗПЕКА У СУПУТНИКОВІЙ НАВІГАЦІЇ

Супутникова навігація стала невід'ємною частиною сучасного життя, забезпечуючи точне визначення місцезнаходження та синхронізацію часу для безлічі пристроїв та систем. Ця технологія використовується в транспорті, логістиці, сільському господарстві, телекомунікаціях, фінансах та багатьох інших сферах. Зростаюча залежність від супутникової навігації робить її привабливою мішенню для кібератак.

Основні ризики:

- Перешкоджання сигналу: Зловмисники можуть глушити або спотворювати сигнали GPS, що може призвести до неточного визначення місцезнаходження або відмови роботи навігаційних систем.
- Втручання в дані: Кібератаки можуть призвести до фальсифікації або викрадення даних, що може мати серйозні наслідки для користувачів, які покладаються на точну інформацію про місцезнаходження.
- Кібератаки на інфраструктуру: Зловмисники можуть атакувати наземну інфраструктуру, яка використовується для підтримки супутникової навігації, що може призвести до перебоїв у роботі або відмови системи.

Можливі наслідки:

- Економічні втрати: Кібератаки на супутникову навігацію можуть призвести до значних економічних втрат, зупинки роботи та збитків для різних галузей.
- Ризики для безпеки: Кібератаки можуть мати серйозні наслідки для безпеки людей, наприклад, при порушенні роботи систем навігації в літаках, кораблях або транспортних засобах.
- Втрата довіри: Кібератаки можуть підірвати довіру до супутникової навігації, що може призвести до зменшення її використання.

Кібербезпека є однією з найважливіших проблем, з якими стикається супутникова навігація. Необхідно вживати заходів для захисту систем супутникової навігації від кібератак, щоб забезпечити їх безперебійну роботу та мінімізувати ризики для користувачів.

к.геогр.н. Коренець О.В. (ВІКНУ)
Швайко В.Г. (ВІКНУ)

ОСНОВНІ ФОРМАТИ ПОДАННЯ ВЕКТОРНИХ ДАНИХ В ГЕОІНФОРМАЦІЙНОМУ ПОРТАЛІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Для створення єдиного геоінформаційного середовища сил безпеки та оборони найбільш оптимальним шляхом є впровадження геоінформаційного порталу Збройних Сил України (далі – Геопортал), у якості програмної, інформаційно-комунікаційної платформи, призначеної для створення єдиного геоінформаційного та інформаційно-аналітичного середовища органів військового управління, військових частин та підрозділів Збройних Сил України та інших складових сектору оборони країни.

Відповідно до структури і функцій Геопорталу, надалі будуть розглянуті формати векторних даних, які здатні забезпечити просторової інформації, зручний перегляд та аналіз даних користувачами. Вони підтримується багатьма програмами для геоаналізу та геопросторової візуалізації, такими як ArcGIS, QGIS, GRASS GIS та багатьма іншими. На Геопорталі ЗСУ можуть використовуватись різноманітні формати векторних геопросторових даних, зокрема:

- формат Shapefile (.shp) є одним з найпоширеніших форматів для збереження геопросторових даних, він використовується для зберігання точкових, лінійних та полігональних об’єктів;
- формат GeoJSON (.geojson) - відкритий формат даних, що базується на JavaScript Object Notation (JSON) і використовується для представлення географічної інформації в табличному форматі;
- формат Keyhole Markup Language (KML) (.kml) розроблений для візуалізації географічної інформації у програмах Google Earth та Google Maps;
- формат Geopackage (.gpkg) - стандартний формат, який поєднує в собі можливості векторних та растрових даних, а також метаданих, що зберігаються в SQLite базі даних;
- формат Geographic Markup Language (GML) (.gml) - це стандартний XML-формат для обміну географічною інформацією, розроблений OGC, що базується на XML і призначений для представлення різноманітної географічної інформації у вигляді геометричних об’єктів, атрибутів та взаємодії між ними.

Перелік форматів, наведений вище, є оптимальним з точки зору поширеності, простоти використання, функціональності та відкритості. Всі вони, в тій чи іншій мірі можуть бути застосовані у Геопорталі Збройних Сил України.

к.геогр.н. Коренець О.В. (ВІКНУ)
к.т.н. Литвиненко О.І. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЕКТОРНИХ ГЕОПРОСТОРОВИХ БАЗ ДАНИХ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Використання векторних геопросторових баз даних збройними силами провідних країн світу є ключовим елементом підтримки сучасних військових операцій. Такі бази даних забезпечують детальну інформацію про географічні об'єкти, їх актуальний стан, інфраструктуру та інші важливі аспекти, які допомагають збройним силам ефективно планувати та виконувати різноманітні завдання. ЗС провідних країн світу використовують векторні геопросторові бази даних для планування військових операцій, розвідки та навігації. За допомогою цих баз даних військові можуть аналізувати місцевість, точно планувати та виконувати завдання, оцінювати умови місцевості та визначати потенційні загрози, визначати оптимальні маршрути для переміщення військ, встановлювати цілі для артилерії та здійснювати розвідку ворожих позицій.

У США у 2009 році організовано Армійський геопросторовий центр (AGC) для підтримки наземних операцій із розповсюдженням даних про місцевість. AGC збирає, аналізує, керує та надає геопросторові дані та продукти, підтримку, а також розробляє інноваційні рішення для вирішення найскладніших геопросторових завдань:

1) надання бійцям геопросторових знань, а також розуміння того, де і що відбувається, включаючи природні, культурні особливості та військові можливості;

2) інтеграція системи управління, технологій, політики, процесів, стандартів, даних та організацій, які зосереджені на геопросторових можливостях;

3) стандартизація, сумісність та геопросторова сертифікація для більш ніж 100 армійських систем, які створюють або споживають геопросторові дані;

4) покращення планування місій, моделювання, симуляції та навчання для армійських систем.

Одним з основних джерел геопросторових даних у провідних країнах НАТО є векторні моделі MGCP. MGCP було створено з ініціативи NGA США (Національного агентства геопросторової розвідки США). Метою програми було створення актуального, сучасного набору даних цифрового формату. База даних для широкого задоволення нових національних і міжнародних потреб, боротьби з тероризмом та інших глобальних завдань, побудована за допомогою комірок географічних координат 1 на 1 градус у масштабах 1:50 000 і 1:100 000. У результаті цього в розпорядженні країн-учасниць доступна уніфікована за змістом і вимогами до точності база даних ГІС майже на всю території світу.

Лукіянчук А.А. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОСТІЙНО ДІЮЧОЇ МЕРЕЖІ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ГЛОБАЛЬНИХ НАВІГАЦІЙНИХ СУПУТНИКОВИХ СИСТЕМ

Досвід російсько-української війни свідчить, що із досить великими просторовими показниками ведення бойових дій збільшуються й обсяги виконання основних завдань геопросторової підтримки, що у свою чергу призводить до значного перевищення потрібного часу та необхідності залучення значної кількості сил і засобів на їх реалізацію. Виконання комплексу завдань геопросторової підтримки із впровадження сервісів Української постійно діючої (перманентної) мережі (УПМ ГНСС) суттєво вплине на точність, швидкість та достовірність топогеодезичної прив'язки елементів бойових порядків військ (сил), виконання топографічних зйомок, а також для проведення наукових досліджень та впровадженні сучасних навігаційних технологій в інтересах оборони країни.

Функціонування УПМ ГНСС забезпечується в результаті скоординованої діяльності відповідних органів виконавчої влади та Національної академії наук з використанням технічних засобів спостереження за орбітальними угрупованнями навігаційних систем типу NAVSTAR GPS, ГЛОНАСС, Galileo з метою задоволення потреб національної економіки і населення держави.

УПМ ГНСС включає:

постійно діючі станції спостережень глобальних навігаційних супутникових систем, на яких безперервно проводяться комплексні супутникові, астрономо-геодезичні, гравіметричні та геофізичні спостереження;

періодично діючі станції спостережень глобальних навігаційних супутникових систем, на яких не рідше одного разу на п'ять років проводяться комплексні супутникові, астрономо-геодезичні, гравіметричні та геофізичні спостереження;

центри оброблення інформації (Центр геодезичних досліджень Науково-дослідного інституту геодезії і картографії, Головна астрономічна обсерваторія Національної академії наук та Центр контролю навігаційного поля ДКА).

Станом на сьогодні на території України працювало близько 400 (з них близько 200, що придбані за кошти держбюджету) постійно діючих станцій ГНСС, які задіяні у наданні послуг з визначення місцеположення. За допомогою УПМ ГНСС вдається розв'язати такі спільні проблеми узгодженності між мережами:

- впроваджено єдину систему координат функціонування ГНСС- мереж;
- реалізовано єдині параметри переходу до Державної геодезичної референцної системи координат УСК-2000 від систем координат ГНСС- мереж та до WGS-84;
- визначено єдиний набір координат цих станцій;
- реалізовано централізований контроль якості та стабільності їх координат.

Лукіянчук А.А. (ВІКНУ)
Федоров С.І. (ВІКНУ)

СИСТЕМА ІНТЕГРОВАНИХ ГЕОДЕЗИЧНИХ, ГЕОФІЗИЧНИХ ТА МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Гравіметричні та астрономо–геодезичні дані є основною складовою сучасного бойового забезпечення військ для знищення командно-стратегічних пунктів противника, надійного управління військами, організації взаємодії військ під час бойових дій, ефективного бойового застосування ракетних військ і артилерії, радіотехнічних комплексів та навігаційних засобів. Зважаючи на потреби Збройних Сил України в надійній інформації про геопросторове середовище для забезпечення ефективності військових операцій, система інтегрованих геодезичних, геофізичних та метеорологічних спостережень грає важливу роль в прогнозуванні та аналізі ситуацій. Вказана система має включати:

1. Геодезичні спостереження - вимірювання координат точок на земній поверхні та в просторі за допомогою геодезичних приладів та супутникових систем навігації (наприклад, GPS, ГЛОНАСС). Метою є створення цифрових моделей місцевості, топографічних карт та точних геопросторових даних для навігації військових об'єктів, рухомих та нерухомих, на різних етапах військових операцій.

2. Геофізичні спостереження - вимірювання параметрів Землі, таких як гравітація, магнітне поле, сейсмічна активність, гідрометеорологічні та геохімічні характеристики. Метою є моніторинг геологічних процесів, виявлення змін в геопросторовому середовищі, що може вказувати на потенційні загрози або можливості для військового використання.

3. Метеорологічні спостереження - вимірювання температури, вологості, атмосферного тиску, вітру, опадів та інших метеорологічних параметрів. Метою є прогнозування погодних умов, розробка планів дій у випадку погіршення погоди та підтримка прийняття стратегічних та тактичних рішень.

4. Системи передачі та обробки даних - інфраструктура для збору, передачі та обробки отриманих вимірювань. Метою є забезпечення оперативності та доступності інформації для командування та оперативного персоналу.

5. Прогностичні моделі - використовуються для розробки математичних моделей, що дозволяють прогнозувати майбутні стани системи (наприклад, погодних умов, геофізичних явищ тощо) на основі наявних даних та змін в середовищі. Метою є забезпечення достовірної інформації для прийняття стратегічних та тактичних рішень.

Ці компоненти взаємодіють між собою для забезпечення повної та достовірної інформації про геопросторове середовище, що є критичним для успішного планування та виконання військових операцій Збройних Сил України.

Маєвський Н.С. (ВІКНУ)

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ГЕОПРОСТОРОВОЇ РОЗВІДКИ

В сучасному світі, де висока точність та швидкість обміну інформацією стають визначальними факторами в усіх галузях, геопросторова розвідка займає ключове положення в забезпеченні доступу до важливих географічних даних. Це не лише дозволяє нам збирати та аналізувати інформацію про поверхню Землі, але і відкриває широкі перспективи для використання цих даних у різних галузях.

Найбільш точно геопросторову розвідку можна визначити як комплекс заходів, що призначений для підтримки прийняття управлінських рішень, який включає здобування, обробку, аналіз і надання геопросторової інформації про ознаки об’єкта або процесу (як природного, так і штучного походження) у придатному для кінцевого користувача вигляді. Основними завданнями, які вирішує геопросторова розвідка на даний час, є визначення координат об’єкта; визначення типу, кількісних і якісних характеристик об’єкта; моделювання наслідків певних ситуацій, що можуть вплинути на стан об’єкта.

Геопросторова розвідка стає все більш актуальною, оскільки нові технології та методи надають нам можливість поглибленого вивчення та використання геопросторових даних. У цьому контексті важливо розглядати інноваційні підходи, які сприятимуть подальшому розвитку геопросторової розвідки та розширять її можливості в різних галузях. Здійснення глибокого аналізу та обговорення перспективних напрямків розвитку геопросторової розвідки дозволить не лише виявити сучасні виклики, а й визначити оптимальні шляхи впровадження нових технологій та методик у практичне використання. Геоінформаційні ресурси об'єднують в собі інформаційні банки та бази геопросторових даних і метаданих, а також сервіси геопросторових даних. Для обробки геопросторової інформації використовують геоінформаційні технології, які охоплюють засоби, методи та способи оброблення та надання даних з просторовою прив'язкою для отримання інформації в необхідному форматі.

А саме тому розвиток геопросторової розвідки є критично важливим у сучасному світі. Високоточна та достовірна інформація, яку надає геопросторова розвідка, є необхідною для ефективного вирішення різноманітних завдань у сферах оборони, економіки, екології, транспорту та багатьох інших. Її важливість полягає в забезпеченні безпеки та оборони, геополітичних аналізах, підтримці економічного розвитку, екологічному моніторингу та навігації. Тому існує необхідність в постійному вдосконаленні та розвитку цієї сфери для забезпечення нашої безпеки та добробуту у майбутньому.

Малиновська О.О. (ВІКНУ)

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ 3D МОДЕЛЕЙ У ВІЙСЬКОВІЙ СПРАВІ

Тривимірні (3D) моделі стали невід'ємною частиною сучасної військової справи, забезпечуючи значні переваги у плануванні, виконанні та аналізі військових операцій. Розвиток технологій, особливо в області геоінформатики та дистанційного зондування Землі, дозволив створювати детальні тривимірні моделі місцевості, що стало важливим інструментом для підвищення ефективності та безпеки військових місій. Ці моделі використовуються у широкому спектрі завдань, від планування операцій та тренувань до рекогносцировки, інженерного проектування та симуляції бойових дій. Інтеграція 3D моделювання у військову стратегію та тактику зміцнює обороноздатність, покращує оперативну готовність та забезпечує значну перевагу на полі бою.

Основними аспектами використання тривимірних моделей є:

- 3D моделі надають детальне уявлення про місцевість, дозволяючи військовим планувати операції з урахуванням реальних умов місцевості. Це допомагає у виборі найкращих маршрутів переміщення, позиціонуванні військ та засобів, а також у визначенні потенційних загроз;

- тривимірні моделі допомагають аналітикам і розвідникам краще розуміти топографію місцевості, розміщення об'єктів і потенційні схованки ворога, що значно підвищує ефективність розвідувальних операцій;

- 3D моделювання сприяє проектуванню і розміщенню інженерних споруд, таких як укріплення, траншеї та перешкоди для максимізації їх ефективності та оборонного потенціалу.

Важливо зазначити, що 3D-моделювання – це сфера, яка динамічно розвивається, що формує нові технології та методи створення тривимірних моделей.

Мамай О.С. (ВІКНУ)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ОПЕРАТИВНО-ВИПРАВЛЕНИХ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ З ВИКОРИСТАННЯМ ДАНИХ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ

Топографічні карти є важливими інструментами для різних застосувань, включаючи міське планування, управління природними ресурсами та реагування на стихійні лиха. Традиційний метод створення топографічних карт передбачає велику кількість польових робіт, що потребує багато часу та витрат. Проте з розвитком технологій дистанційного зондування створення топографічних карт за допомогою супутникових та аерофотознімків стало доступнішим. Незважаючи на те, що ця технологія зробила революцію в галузі картографії, все ще є можливості для вдосконалення. Це аналітичне дослідження має на меті оцінити поточну технологію створення оперативно скоригованих топографічних

карт з використанням даних дистанційного зондування та дослідити шляхи підвищення її точності.

Процес створення топографічних карт з використанням даних дистанційного зондування включає кілька етапів, включаючи отримання зображення, попередню обробку та корекцію зображення. Отримання зображень – це процес отримання супутникових або аерофотознімків, які потім попередньо обробляються для видалення шуму та інших небажаних артефактів. Корекція зображення є останнім кроком у процесі, коли зображення перетворюється на стандартну систему координат і коригується на геометричні та радіометричні спотворення. Незважаючи на переваги цієї технології, існують обмеження та проблеми. Наприклад, атмосферні умови можуть вплинути на якість зображення, що призведе до помилок у створенні карти. Крім того, точність карти обмежена роздільною здатністю зображення та якістю алгоритму коригування.

На точність оперативно виправлених топографічних карт впливає кілька факторів. Одним із важливих факторів є джерело помилок у даних дистанційного зондування. Помилки можуть виникати через шум датчика, геометричні спотворення, атмосферні впливи та спотворення, спричинені рельєфом місцевості. Точність методів корекції зображення також впливає на точність карти. Сучасні методи корекції, такі як орторектифікація та атмосферна корекція, мають свої обмеження. Крім того, на точність карти можуть впливати умови місцевості, атмосферні впливи та характеристики датчиків. Наприклад, наявність хмар, серпанку або диму може вплинути на якість зображення, що призведе до помилок на карті.

Для вдосконалення технології створення оперативно виправлених топографічних карт можна дати кілька рекомендацій. По-перше, можна дослідити потенціал нових технологій, таких як машинне навчання та штучний інтелект. Ці технології можуть допомогти автоматизувати процес корекції зображень і підвищити точність карт. По-друге, можна розробити більш точні методи корекції зображення. Наприклад, використання багаточасових зображень і цифрових моделей рельєфу з високою роздільною здатністю може підвищити точність корекції зображення. Нарешті, інтеграція інших джерел даних, таких як наземні вимірювання та геодезичні дані, може підвищити точність карти. Поєднання цих джерел даних із даними дистанційного зондування може допомогти створити більш точні та надійні топографічні карти.

Підсумовуючи, технологія дистанційного зондування зробила революцію в галузі картографії, зробивши створення топографічних карт легшим і доступнішим. Проте ще є можливості для підвищення точності оперативно виправлених топографічних карт. Аналізуючи фактори, що впливають на точність карт, і досліджуючи нові технології та джерела даних, точність топографічних карт можна підвищити. Це підвищить корисність топографічних карт у різних програмах, включаючи міське планування, управління природними ресурсами та реагування на стихійні лиха.

Мартиненко Д.С. (ВІКНУ)
Левінськова Н.В. (ВІКНУ)

СТАНДАРТИ НАТО В ГЕОПРОСТОРОВІЙ ПІДТРИМЦІ ВІЙСЬК (СИЛ)

В умовах сьогодення актуальним завданням Збройних Сил України є досягнення взаємосумісності з країнами-членами НАТО. Для підвищення ефективності взаємодії військ (сил) введено ряд стандартів (STANAG), безпосередньо це торкнулось і Топографічної служби Збройних Сил України, яка проводить заходи геопросторової підтримки військ Збройних Сил України.

Стандарти НАТО – це документи, які встановлюють загальні принципи та визначають спільний алгоритм дій виконання завдань для країн-членів альянсу. У сфері геопросторової підтримки військ (сил) стандарти можна розділити на декілька категорій:

стандарти щодо управління геопросторовою інформацією: вони регулюють процеси накопичення, зберігання та обробки геопросторової інформації. Ці стандарти забезпечують досягнення ефективного керування геопросторовими даними та їх доступність для користувачів.

Стандарти щодо обміну геопросторовою інформацією: вони регулюють процеси обміну геопросторовою інформацією між складовими системи управління військами. Ці стандарти забезпечують взаємосумісність систем та організацій, що обробляють геопросторову інформацію.

Стандарти щодо використання геопросторової інформації: вони визначають алгоритми застосування геопросторової інформації для вирішення завдань підтримки військ (сил). Ці стандарти призначені для підвищення ефективності користування геопросторовою інформацією.

В ЗС України на сьогодні вже впроваджено ряд стандартів НАТО у сфері геопросторової підтримки військ. Серед них:

- 2599 спільна доктрина геопросторової підтримки;
- 2211 вихідні геодезичні дані, проекції, сітки та координати;
- 3412 аеронавігаційна інформація на аеронавігаційних картах;
- 3675 умовні знаки для топографічних, аеронавігаційних та спеціальних морських карт;
- 3689 написання назв географічних об’єктів на картах та їх характеристики;
- 3809 формат обміну даних цифрової моделі висот рельєфу (DTED);
- 7098 стиснена цифрова растрова графіка(CADRG);
- 4621 тлумачення термінів навігаційної боротьби;
- 1059 літерні позначення для географічних понять;
- 2586 профіль геопросторових метаданих НАТО.

Впровадження у Збройні Сили України стандартів НАТО з геопросторової підтримки вже підтвердило свою ефективність під час застосування підрозділів топографічної служби Збройних Сил України у відсічі збройної агресії російської федерації на території України, зокрема, підвищено ефективність виконання комплексу заходів геопросторової підтримки військ (сил), впроваджено нові алгоритми накопичення та застосування геопросторових

даних. Крім того у військах, під час виконання бойових завдань досягнуто високого рівня взаємодії та ефективності при застосуванні бойової техніки та обладнання, що виділяються країнами-партнерами.

Марценковський І.В. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ TEXTSAM (SEGMENT ANYTHING MODEL) В ARCGIS PRO ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ОБ'ЄКТІВ НА КОСМІЧНИХ ЗНІМКАХ

Сучасний світ стрімко розвивається, і разом з ним постійно розширюються можливості технологій геопросторового аналізу. Однією з найбільш актуальних завдань у цій сфері є виявлення військових об'єктів на космічних знімках, що вимагає високо ефективних та точних інструментів для своєчасного та достовірного виконання.

Модель Text SAM (Segment Anything Model) доступна у середовищі ArcGIS Pro. Дана модель є не лише потужним, але й вкрай корисним інструментом для автоматизації процесу сегментації тексту та об'єктів на зображеннях, що дозволяє значно збільшити швидкість та ефективність виявлення військових об'єктів на космічних знімках, а також підвищує точність отриманих результатів.

Перш ніж приступити до використання моделі Text SAM для виявлення військових об'єктів на космічних знімках, необхідно провести ретельну підготовку даних. Це включає завантаження космічних знімків у відповідний формат, їх попередню обробку та визначення регіонів інтересу для подальшого аналізу. Важливою частиною даного процесу є встановлення параметрів та налаштувань моделі для оптимального виявлення об'єктів на зображеннях. У реалізації моделі Text SAM у середовищі ArcGIS Pro використовуються передові методи глибокого навчання, які дозволяють отримати високу точність виявлення різноманітних об'єктів на космічних знімках. Відбір оптимальних алгоритмів та налаштування параметрів грають важливу роль у забезпеченні максимально точних результатів аналізу.

Після застосування моделі Text SAM до вибраних зображень з метою виявлення військових об’єктів та техніки виконується етап аналізу отриманих результатів. На даному етапі виконується оцінка точності виявлення військових об'єктів на космічних знімках, визначення їх розмірів, розташування та інші характеристики, які є важливими для подальшого використання таких даних під час аналізу та прийняття рішень.

Використання моделі Text SAM надає переваги, серед яких автоматизація процесу виявлення об'єктів, що зменшує час, необхідний для аналізу космічних знімків; точність та надійність отриманих результатів, які гарантують високу якість отриманих даних, що є важливим чинником при прийнятті рішень у сфері безпеки та оборони. Модель Text SAM може знайти своє застосування у різних галузях, включаючи розвідку, моніторинг переміщення військ, оцінку збитків під

час військових дій, а також контроль за дотриманням міжнародних угод про обмеження озброєння.

Таким чином, модель Text SAM є потужним інструментом для виявлення військових об'єктів на космічних знімках, що забезпечує високу точність та ефективність використання геопросторових даних під час виконання завдань за призначенням у сфері безпеки та оборони.

Менсітова В.О. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ДИНАМІЧНИХ ТРИВИМІРНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК

У наш час, завдяки постійному розвитку технологій, використання динамічних тривимірних моделей для геопросторової підтримки військ є не лише доцільним, але й критично важливим для ефективного управління військовими операціями. Ці моделі дають можливість досліджувати різні сценарії розвитку подій на полі бою, враховуючи географічні особливості, пересування військ, взаємодію з противником та інші фактори, що впливають на стратегічне планування та виконання місії.

Розробка та використання таких моделей вимагає комплексного підходу та виконання низки рекомендацій. По-перше, географічні дані повинні постійно оновлюватися, щоб надавати необхідну актуальну інформацію щодо цілей та ситуацій. По-друге, важливо навчити особовий склад користуватися програмним забезпеченням для моделювання, щоб вони могли ефективно використовувати ці інструменти під час виконання завдань за призначенням.

Крім того, важливо, щоб виконавці оперативно реагували, постійно відстежуючи та аналізуючи результати моделювання, що дозволить командирам ефективно коригувати тактику військових операцій для досягнення оптимальних результатів.

Таким чином, використання методів динамічного 3D моделювання для геопросторової підтримки військ відкриває широкі перспективи для підвищення ефективності проведення військових операцій. Враховуючи надзвичайно складний та динамічний характер сучасної війни, ці технології стають невід'ємною частиною стратегічного управління та військового планування.

Мерчанський Д.А. (ВІКНУ)
Катеринко М.І. (ВІКНУ)

ФОТОГРАМЕТРІЯ ТА ГЕОІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ (ГІС) ГРАЮТЬ ВАЖЛИВУ РОЛЬ В СУЧАСНІЙ ВІЙСЬКОВІЙ РОЗВІДЦІ, ДОПОМАГАЮЧИ АНАЛІЗУВАТИ АЕРОФОТОЗНІМКИ ТА СТВОРЮВАТИ ТРИВИМІРНІ МОДЕЛІ ДЛЯ ЗБОРУ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Фотограметрія та ГІС створюють багатий інструментарій який активно використовується військовими з метою отримання та аналізу інформації, необхідної для прийняття оперативних рішень під час планування та керування військовими операціями. Так наприклад в сучасній військовій розвідці, допомагаючи аналізувати аерофотознімки та створювати тривимірні моделі для збору розвідувальної інформації. Однак, варто зауважити, що ці технології також мають важливе значення за межами військових операцій, наприклад, у цивільних сферах, таких як геодезія, міське планування, екологія та інші.

Ключовими способами їх використання є :

Фотограметрія дозволяє військовим аналізувати аерофотознімки для отримання детальної інформації про територію, включаючи рельєф, будівлі, дороги, річки, ліси їх густоту та розміщення сил та засобів противника . Це дозволяє встановлювати можливі маршрути переміщення військ та налаштовувати логістичні маршрути .Завдяки аналізу аерофотознімків та використанню різноманітних методів обробки зображень, військові можуть виявляти об'єкти інтересу, такі як військові об'єкти, техніка, бази ворога, рухомі колони тощо. Окрім вищепоіменованих варіантів використання фотограметрія дозволяє створювати тривимірні моделі територій та об'єктів, що дозволяє військовим отримувати більш глибоке розуміння місцевості, можливостей для ведення операцій та більш ретельно підходити до планування .

Хорошим внеском було зробити повноцінні 3D моделі міст та районів, щоб в подальшому можна було б використати для швидкого та глибокого аналізу в потрібних сверах робіт чи обставинах. Сам процес зайняв би великий проміжок часу та багато фінансів, але результат виконаних робіт був би корисним та приніс би тільки позитивний внесок у майбутнє. Розвинені країни не втрачають час та вже займаються створенням 3D моделей міст та районів з кожним днем у них все більше і більше збільшиться база даних з відображенням їх території у 3D макетах.

Найсучаснішим та найбільш точним відображенням місцевості можна створити за доминою LiDAR - це пристрій який випускає промені світла з великою концентрацією точок, які в свою чергу відбиваються назад де вже формується зображення точок об‘єктів. Основний принцип дії технології здається простим: вона випромінює світлові промені та засікає, скільки часу потрібно цим променям на відображення від об'єктів та повернення назад. Цей процес враховує навіть вплив розсіюючого середовища, що дозволяє досягти абсолютної точності у визначенні відстаней до об'єктів.

Мільта Є.Ю. (ВІКНУ)

АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ КАРТ ЗМІН МІСЦЕВОСТІ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

У наш час, в результаті стрімкого розвитку компю'терних технологій, особливо в період збройних конфліктів, створення карт змін місцевості засобами сучасних геоінформаційних систем набувають актуальності та є важливою складовою під час планування і організації командирами, штабами завчасно підготовлених бойових операцій, що мають на меті знищення противника, який переважає за кількістю, та як найбільше об'єктів критичної інфраструктури, техніки, різного озброєння та особового складу. Ці карти дають можливість як досліджувати, так і аналізувати кількісні та якісні характеристики місцевості, рельєфу, де розгортаються театри бойових дій, що безумовно великою мірою впливає на стратегічні цілі сил оборони.

Головна особливість таких карт –додаткова інформація про місцевість, яка може створюватись, як правило, завчасно і вже під час підготовки або в ході бойових дій. Створення та своєчасне оновлення карт змін місцевості вимагає комплексного підходу та досконалого дотримання багатьох рекомендацій. По-перше, просторові дані мають бути актуальними на момент створення карти, з внесенням змін, які відбулися в результаті активних бойових дій або під впливом природнього фактору. По-друге, важливу роль для досягнення цілей відіграє не лише редактор, а і споживач, тому варто навчити командирів всіх ланок читати та аналізувати просторову інформацію для ефективного використання продукту.

Усвідомивши стрімкий технологічний розвиток потрібно вжити відповідних заходів щодо оперативності, якості та ефективності створення і використання карт змін місцевості, щоб і надалі продукт надавав можливість значно пришвидшувати роботу командирів та штабів у забезпеченні належної інформаційної бази на певну смугу відповідальності для планування операцій та злагоджених дій підрозділів.

Таким чином, карти змін місцевості є одним з основних джерел отримання інформації про місцевість та об'єктів на ній, особливо в урбанізованій місцевості.

Надольна М.В. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ БПЛА ДЛЯ СТВОРЕННЯ ТРИВИМІРНИХ МОДЕЛЕЙ МІСЦЕВОСТІ

Безпілотні літальні апарати (БПЛА) стають все більш поширеними в сучасних бойових діях. Їхня здатність збирати дані з високою роздільною здатністю з небезпечних або важкодоступних районів робить їх цінним інструментом для військових. Тому питання щодо створення тривимірних моделей місцевості за допомогою сучасних тенденцій використання БПЛА у військових цілях, враховуючи досвід ведення бойових дій з відбиття збройної агресії російської федерації проти України, набуває особливої актуальності.

Тривимірна (3D) модель місцевості – це цифрове представлення земної поверхні, корисна інформація якої використовується для візуалізації бойової обстановки на місцевості під час ведення військових конфліктів. Тривимірні моделі являють собою повноцінні тривимірні карти, що дають змогу обирати об'єкти на моделі з метою запиту інформації про них, редагувати їх зовнішній вигляд і характеристики, визначати координати об'єкта, виконувати операції вимірювання та розрахунку, детально оцінювати місцевість. Тобто тривимірна модель дозволяє командиру :

- візуалізувати та аналізувати місцевість, на якій проводяться чи планують проводитися бойові дії, з високим ступенем деталізації;
- змоделювати та оцінити зміни на місцевості, які відбулися внаслідок ведення бойових дій;
- виконувати різні виміри та розрахунки;
- оцінити взаємне розташування техніки, інженерних споруджень та інших учасників бойових дій, невидимих в звичайних умовах;
- забезпечити видимість додаткової інформації про учасників загальновійськового бою, що значно спрощує процес аналізу бойової обстановки.

Для створення якісної тривимірної моделі за результатами знімання з БПЛА слід обрати необхідний апарат для виконання поставлених цілей, належне програмне забезпечення для керування дроном, сформувати польотний план, оцінити якість знімків та експортувати матеріали до програмного продукту для подальшої обробки.

Таким чином 3D моделі які створенні за допомогою даних БПЛА допомагають підвищити ситуаційну обізнаність, планувати операції, приймати кращі рішення, економити час та ресурси, а також зберегти людські життя.

Нарбутович-Кащенко Д.О. (ННІ «Інститут геології»)

ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ БОЄПРИПАСІВ ЗІ ЗБІДНЕНИМ УРАНОМ НА ГЕОЛОГІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УКРАЇНІ

Передача Великою Британією Україні разом із танками Challenger 2 боєприпасів, що містять збіднений уран (ЗУ), вимагає вивчення потенційного впливу використання цих боєприпасів (потенційно це L27A1, також відомий як CHARM3) на довкілля та можливих негативних наслідків як для природи, так і для здоров'я людей. Збіднений уран застосовується у виробництві бронебійних снарядів та броні, адже його характеристики дозволяють з легкістю пробивати важко броньовані цілі, забезпечуючи перевагу на полі бою. Дані боєприпаси застосовувались при веденні бойових дій в Афганістані, Балканах, Ємені тощо. Рівень забруднення у деяких районах перевищував норму від 50 до 100 разів. У жителів районів, де використовувалися снаряди зі збідненим ураном, спостерігався підвищений рівень урану в організмі.

Екологічні і медичні наслідки застосування ЗУ в боєприпасах мають погановизначені ризики. Незважаючи на радіоактивність ЗУ при непорушності

суцільності снаряду радіоактивна небезпека для екіпажу танка є близькою до нуля. Певний ризик виникає лише при ушкодженні снаряду і фізичному контакті осердя з незахищеною шкірою. Вищі ризики можуть виникати при руйнуванні уранового пенетратора снаряду, його фрагментації, утворення часток і аерозолів. Також потенційно-можливе потрапляння дрібних часток ЗУ з пилу, при вдиханні, з їжею і водою всередину організму. При чому, основний вплив спричинятиме не іонізуюча, а токсична дія ЗУ. Залишки боєприпасів із ЗУ в грунті, поводитимуться, подібно іншим сполукам урану, вони кородуватимуться, частково фіксуючись в поглинальному ґрунтовому комплексі, а частково, при окисленні переходитимуть в розчинні форми і мігруватимуть у складі грунтових вод. Рекомендаціями щодо поводження із матеріалами з ЗУ у разі використання їх на полі бою можуть бути:

- ефективна очистка місць, де були використані снаряди зі збідненим ураном, в тому числі ґрунту, повітря та води;
- встановлення моніторингу рівнів радіоактивності на місцях, де були використані снаряди зі збідненим ураном;
- забезпечення належної інформації для населення про можливі наслідки використання снарядів зі збідненим ураном та заходи, що необхідно вжити для мінімізації ризиків;
- забезпечення належної підготовки та захисту працівників, які займаються очищенням та іншими роботами, пов'язаними з відновленням районів, де були використані снаряди зі збідненим ураном.

Нещерет Д.О. (ВІКНУ)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО ДРУКУ НА ЦИФРОВИХ ДРУКАРСЬКИХ МАШИНАХ

Цифровий друк - це процес створення зображень або тексту на цифрових друкарських машинах, який відбувається безпосередньо з цифрових файлів. В підрозділах топографічної служби Збройних сил України, цифровий друк використовується для створення картографічних матеріалів, геопросторових даних та іншої інформації, яка потрібна для виконання різних завдань і місій.

Цифровий друк в частинах Топографічної служби може бути корисним для:

Виготовлення карт та планів: цифровий друк дозволяє створювати детальні картографічні матеріали, які можуть використовуватися для різних цілей, включаючи землевпорядкування, військові операції та дослідження території.

Друк геопросторових даних: цифровий друк дозволяє створювати плакати, карти та інші матеріали з географічною інформацією, які можуть бути використані для навчання, планування та аналізу геопросторових даних.

Виготовлення матеріалів для навчання: цифровий друк може бути використаний для створення навчальних матеріалів, таких як карти, графіки та

ілюстрації, які допомагають у підготовці військових фахівців до виконання різних завдань.

Друк інструкцій та документів: цифровий друк дозволяє виготовляти інструкції, звіти та іншу документацію, яка може бути корисною для виконання різних завдань.

Цифровий друк стає все більш популярним у сучасному світі. Це пов'язано з його численними перевагами:

Швидкість: цифрові друкарські машини друкують значно швидше, ніж традиційні офсетні машини. Це робить їх ідеальним вибором для термінових замовлень.

Якість: цифрові друкарські машини друкують з високою роздільною здатністю та точністю кольорів.

Гнучкість: цифрові друкарські машини можуть друкувати на широкому спектрі носіїв, включаючи папір, картон, плівку та текстиль.

Економічність: цифрові друкарські машини більш економічно вигідні для друку невеликих за об'ємом тиражів.

Оперативний друк на цифрових друкарських машинах включає такі етапи:

Підготовка макета: макет – це цифровий файл з зображеннями та текстом, який буде друкуватися. Макет можна створити у графічних редакторах, наприклад, Adobe Photoshop або Illustrator.

Налаштування друкарської машини: оператор налаштовує параметри друкарської машини, такі як формат паперу, тип носія, тираж та якість друку.

Друк: після налаштування друкарської машини можна розпочати друк.

Кінцевий етап: брошурування, обрізання або ламінування.

Рекомендації до оперативного друку.

Для отримання якісних результатів рекомендується:

використовувати оригінальні макети з високою роздільною здатністю (300 dpi) та правильними кольорами. Перевіряти макети перед друком на наявність помилок. Використовувати якісні носії, які відповідають параметрам цифрових друкарських машин.

Піщолін Б.Ю., Уткіна М.В. (ВІКНУ)

ТЕХНОЛОГІЯ ЗБОРУ ГЕОПРОСТОРОВИХ ДАНИХ НА ЗАКОРДОННІ ТЕРИТОРІЇ ДЛЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНОГО ПОРТАЛУ ЗС УКРАЇНИ

Геопросторові дані є важливим ресурсом для розвитку сучасних геоінформаційних систем. Вони дозволяють відображати географічні об'єкти на мапах, а також використовувати їх для аналізу, планування та прийняття рішень. Однак збір геопросторових даних на закордонних територіях може бути складним викликом через різні технічні, організаційні та політичні обмеження, однак сучасний світ вимагає від армій впровадження передових технологій для забезпечення безпеки та ефективності військових операцій. Однією з ключових складових сучасної військової стратегії є геопросторова інформація, яка

дозволяє аналізувати території, визначати стратегічні об’єкти та планувати операції.

Основні геопросторові данні, які потрібні для планування та проведення операцій:

Адміністративні кордони мають два джерела походження: «офіційні» або «з відкритих джерел».

Офіційним джерелом є база даних адміністративних кордонів Географічної служби США (NGA).

З відкритих джерел потрібно використовувати найкращі дані, які можливо знайти, наприклад : база геоданих GADM або межі, надані ESRI.

Альтиметрія для закордонних територій розраховується на основі моделі рельєфу в растровому форматі.

Можна використовувати моделі рельєфу від різних постачальників. Бажано використовувати ASTER GDEM v2, SRTM v2 або v3 та TREx.

Найкращим варіантом є використання програми TREx, яку можна отримати у Відділі баз даних CEGET, де розташований виробничий центр (LPC) програми TREx в Іспанії.

Топонімічною базою для формування та видання пропоную використовуввати всесвітню базу даних Geonames Національного агентства геопросторової розвідки США (NGA).

Базу даних для кожної країни можна завантажити зі сторінки:

http://geonames.nga.mil/gns/html/namefiles.html

Векторною базою даних слід використовувати актуальні та перевірені ресурси, наприклад наступні:

openstreetmap.org — основний сайт, з якого можна експортувати обрану ділянку мапи.

Українська спільнота співавторів OpenStreetMap — openstreetmap.org.ua

diva-gis.org/gdata — меню вибору країни і типу даних

naturalearthdata.com/downloads

download.geofabrik.de

mapzen.com/data/metro-extracts/

Ці дані та ресурси дозволяють отримати актуальну та точну інформацію, яка може бути використана для створення детальних геоінформаційних карт та моделей.

Поляков А.І. (ВІКНУ)
Левінськова Н.В. (ВІКНУ)

ОНОВЛЕННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕРІАЛІВ З БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Ведення бойових дій на території України обумовило низку нових викликів пов’язаних з потребою актуальної інформації про місцевість.

Для планування оперативних заходів з ведення бойових операцій вкрай необхідна достовірна, точна й актуальна інформація про пересування сил ворога

та розташування його позицій.

Досвід країн-партнерів показав ефективність застосування безпілотних літальних апаратів як у вивченні змін місцевості так і у завданні втрат бойової техніки та особового складу противника та довів необхідність застосування безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА) та комплексів при підготовці та веденні бойових дій.

З перших днів повномасштабного вторгнення Збройні Сили України для отримання актуальної оперативної інформації почали використовувати матеріали відзняті з різних типів безпілотних літальних апаратів. На сьогоднішній день, матеріали, що відзняті з БПЛА використовують для розвідки території, ураження бойових одиниць ворога, а також в геопросторовій підтримці для отримання та аналізу матеріалів змін місцевості для актуалізації інформації з подальшою обробкою в геоінформаційних програмах та оновлення топографічних карт.

БПЛА дозволяють отримувати знімки з високою роздільною здатністю для створення точної та детальної картографічної інформацію. БПЛА програмуються для зйомки певних маршрутів або зон місцевості, що дозволяє швидко охопити великі території за короткий проміжок часу, робить їх гнучкими та зручними для використання в різних ситуаціях, наприклад на територіях, що окуповані ворогом або на замінованих територіях. Окрім цього відзняті матеріали зображення місцевості можна передавати в реальному часі, що дозволяє оператору БПЛА отримувати актуальну інформацію та аналізувати її негайно. Також витрати на отримання матеріалів з БПЛА для оновлення топографічних карт набагато менші у порівнянні з традиційними способами.

Але, разом з тим, при використанні БПЛА варто враховувати певні недоліки: можлива ймовірність збиття або пошкодження БПЛА внаслідок вогневих дій або застосування РЕБ. Це призводить до втрати цінного обладнання та втрати доступу до важливих даних знімання. А в разі несприятливих погодних умов або обмеженої видимості знижується ефективність БПЛА для зйомки місцевості через обмежену можливість ідентифікації об'єктів та труднощів з орієнтуванням.

В подальшому, матеріали отримані зі зйомки БПЛА проходять етап обробки в географічних інформаційних системах наприклад ArcGIS, ArcGIS Pro, ENVI, ERDAS та ін., що дозволяє вносити додаткові дані, створювати оновлені топографічні карти, цифрові моделі рельєфу та цифрові моделі місцевості, проводити тривимірне моделювання об'єктів місцевості, моніторинг та прогнозування певних подій.

Ведення бойових дій на території України довело важливість постійної підтримки актуальності топографічних даних, удосконалення методів збору та оновлення інформації про місцевість, адже це є запорукою успіху планування та результатів військових операцій, а також мінімізації втрат населення, своїх військ, озброєння та техніки.

Сівков С.В. (ВІКНУ)

ЗАСТОСУВАННЯ ОФСЕТНОГО СПОСОБУ РОЗМНОЖЕННЯ КАРТОГРАФІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У ПОЛЬОВИХ УМОВАХ

Одними з основних видів геопросторових даних є топографічні карти, спеціальні карти та фотодокументи про місцевість, інші види документів з інформацією про місцевість у текстовому виді. Розмноження цих картографічних документів частинами топографічної служби проводиться двома способами: за допомогою сканерно-плоттерних систем (СПС) та офсетним способом. До того, друк паперових топографічних карт для незнижуваного запасу (для ведення бойових дій) та складних за змістом й оформленням спеціальних карт проводиться офсетним способом і, як правило, в мирний час, а додрукування окремих недостатніх тиражів топографічних карт і спеціальних карт та фотодокументів для оперативного використання в ході бойових дій відбувається за сканерно-плоттерною технологією на обладнанні програмно-технічного комплексу «СКАНКАРТ». Рішення начебто правильне зважаючи на те, що зараз відбувається активне застосування інформаційних технологій, технічне переобладнання виробничої бази частин (підрозділів) топографічної служби, тощо. Але, як показує досвід геопросторової підтримки в ході війни, навіть топографічні карти в ході планового забезпечення доводяться тільки до рівня батальйонів, не кажучи вже про доведення спеціальних карт та до забезпечення військових формувань рівня роти (взводу, екіпажу).

На мою думку, не слід звужувати можливості щодо створення і подальшого доведення геопросторової інформації тільки до застосування технології СПС, необхідно застосовувати і офсетну технологію. Не зважаючи на потужне застосування цифрових технологій, армії провідних країн світу не відмовляються від офсетних технологій в польових умовах. Прикладом цього є американська новітня система аналізу даних про ресурси місцевості (SADRZ), яка складається з чотирьох модулів, з яких у двох розміщують комплект комп'ютерної техніки та ще у двох знаходиться обладнання для виготовлення фотоформ та проведення офсетного друку. Британська тактична інформаційна система TACISYS, яка призначена для створення та забезпечення військ геопросторовою інформацією, також укомплектована офсетними друкарськими машинами. Чому Україна в умовах війни відмовилась від офсету і не слідкує за реальним станом речей незрозуміло. На мою думку, занадто захопились «модними» словами під які виділяються гроші, а через це, у тому числі, гинуть люди.

Соколова С.І. (ВІКНУ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

За останні десятиліття інформаційно-комунікаційні технології стали неодмінною складовою сучасного суспільства, де вони займають ключове місце в управлінні та збереженні великих обсягів даних. Зокрема, геопросторові дані,

що містять інформацію про географічні об'єкти та їх взаємодію, є критично важливими для різних галузей, включаючи оборонну сферу.

Україна, як сучасна держава, активно використовує інформаційно-комунікаційні системи для забезпечення національної безпеки, зокрема в Збройних Силах. У цьому контексті зберігаються великі обсяги геоданих, які мають важливе значення для стратегічного планування, прийняття рішень та ведення операцій. Однак разом зі зростанням обсягів даних збільшується й загроза їх безпеці, особливо з урахуванням зміни військово-політичної ситуації та активної кібернетичної діяльності. Тому дослідження методів забезпечення безпеки збереження геопросторових даних у системі Збройних Сил України набуває важливого значення.

Геодані у військах – це інформація про географічне середовище, яка використовується для планування, розгортання та виконання військових операцій. Це можуть бути дані про топографію, геологію, клімат, гідрографію, а також розташування об'єктів і структур, таких як дороги, мости, будівлі, важливі точки тощо.

Безпека геоданих у військовому контексті є важливою, оскільки ці дані можуть бути використані для розробки військових операцій та розгортання військ. Несанкціонований доступ до геоданих або ускладнення доступу можуть серйозно нашкодити в цих діях. Таким чином, безпека геоданих є ключовим аспектом забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни.

Забезпечення безпеки геоданих у військах включає в себе широкий спектр заходів, таких як шифрування даних, механізми аутентифікації та авторизації, фізична безпека обладнання та приміщень, а також навчання персоналу з питань кібербезпеки. Важливою також є співпраця з іншими військовими і цивільними агентствами для обміну інформацією та виявлення загроз безпеці, що дозволяє забезпечити найвищий рівень захисту геоданих у військовій справі.

Пропонується виділити деякі методи, які можна використати для забезпечення безпеки військових баз геоданих.

- Двофакторна аутентифікація.
- Біометрична аутентифікація.
- Сертифікати цифрового підпису.
- Електронні ключі аутентифікації.
- Аудит доступу.

Варто підкреслити, що географічні інформаційні системи відіграють незмінно важливу роль у військовому секторі, сприяючи підвищенню ефективності та успішності військових операцій. Їх важливість відображається у здатності аналізувати географічну інформацію, спрощувати процеси прийняття військових рішень, планувати дії, спостерігати та вести розвідку в реальному часі, забезпечувати обмін інформацією та координацію, підвищувати безпеку військових об'єктів. Тому безпека геоінформаційних систем військового призначення важлива не лише для захисту конфіденційної інформації, але і для успішного використання цих систем у військах.

Соловйов В. (ВІКНУ)

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ В ПРАКТИЧНИХ І НАУКОВИХ ЦІЛЯХ

Дистанційне зондування Землі - це отримання даних про Землю з космосу, використовуючи властивості електромагнітних хвиль: випромінених, відбитих, поглинених чи розсіяних об’єктами зондування. Це процес вивчення закономірностей побудови і розвитку географічної оболонки Землі, який включає комплекс заходів і засобів для збирання інформації про об’єкт, територію або явище без безпосереднього контакту з ним. ДЗЗ може бути задіяно у різних галузях та напрямках, а саме:

Моніторинг кліматичних змін: Дистанційне зондування дозволяє вивчати температурні, атмосферні та інші кліматичні параметри на великих територіях з високою точністю та частотою спостережень.

Аграрний сектор: Застосування супутникових знімків дозволяє аграрним селянам та виробникам землі моніторити стан посівів, визначати потреби у поливі та добривах, ранньо виявляти хвороби та шкідників.

Лісове господарство: Супутникові дані допомагають в оцінці лісового покриву, виявленні дефорестації, моніторингу лісових пожеж та визначенні потенційних місць для відновлення лісів.

Геологічне дослідження: З використанням дистанційного зондування можна виявляти мінеральні родовища, досліджувати геологічні структури, вивчати геодинаміку та геологічні процеси.

Вивчення водних ресурсів: Супутникові дані дозволяють визначати рівень води у водоймах, відслідковувати забруднення води, прогнозувати повені та виявляти посухи.

Управління природними ресурсами: Дистанційне зондування надає інформацію для раціонального використання ґрунтів, водних ресурсів, лісових масивів та інших природних ресурсів.

Картографування та містобудування: Супутникові дані дозволяють створювати детальні картографічні матеріали, планувати розвиток міст та інфраструктури, моніторити зміни в міських середовищах.

Надзвичайні ситуації та допомога при катастрофах: Дистанційне зондування забезпечує швидку оцінку збитків після природних катастроф, допомагає в організації рятувальних операцій та відновленні пошкоджених об'єктів.

Наукові дослідження та освіта: Дистанційне зондування є важливим інструментом для проведення наукових досліджень у різних галузях географії, екології, кліматології та інших наук, а також для навчання та підготовки фахівців у цих областях.

Основні завдання дистанційного зондування землі:

- Моніторинг кліматичних змін: Вивчення та прогнозування кліматичних змін на Землі.

•Моніторинг природних ресурсів: Оцінка стану ґрунтів, водних ресурсів, лісів, а також виявлення забруднень та змін у природному середовищі.

•Моніторинг і управління аграрним сектором: Моніторинг посівів, прогнозування урожайності, виявлення шкідників та хвороб, оптимізація використання ресурсів.

•Моніторинг геологічних об'єктів: Виявлення мінеральних родовищ, дослідження геологічних структур та процесів.

•Моніторинг водних ресурсів: Визначення рівнів води у водоймах, виявлення посух та повеней, моніторинг забруднень води.

•Моніторинг міського середовища та інфраструктури: Картографування міст, виявлення змін у міському середовищі, планування розвитку інфраструктури.

•Моніторинг надзвичайних ситуацій: Оцінка збитків після природних катастроф, підтримка рятувальних операцій.

•Наукові дослідження: Використання даних для проведення наукових досліджень у різних галузях, таких як географія, екологія, кліматологія тощо.

•Освітні та навчальні цілі: Використання даних для навчання та підготовки фахівців у галузі землезнавства та природничих наук.

Теличко Д.О. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ БПЛА ЗА КОНТРОЛЕМ ЗЕМЕЛЬ МО

Використання безпілотних літальних апаратів (далі БПЛА) відіграє значну роль під час ведення бойових дій, в ході пошукових операцій, проектуванні та будівництві промислових об’єктів, а також багатьох інших операцій. Ця функція є складовою частиною роботи підрозділів топографічної служби у вирішенні багатоцільових завдань для забезпечення та підтримки командувань і частин ЗСУ.

Відповідний Закон про контроль за використанням та обігом земель оборонного призначення України був прийнятий 14 грудня 2000 року.

Контроль земель Міністерства оборони полягає в здійсненні контролю за використанням та управлінням земельними ділянками, які перебувають у власності чи користуванні цього військового відомства. Цей контроль може включати моніторинг дотримання встановлених правил і режимів використання земельних ресурсів.

Основні компоненти моніторингу земель МО включають:

- геодезичні та кадастрові дані що включають в себе географічні координати, межі ділянок землі, власницьку інформацію, та більш розгорнуту інформацію певно земель МО тощо;

- дозволяють отримувати об'єктивну інформацію про стан земель та їх використання;

- звіти та документація про земельні трансакції: це включає інформацію про продаж, використання будівельними фірмами, аграрними компаніями та/або інші форми використання землі;

- системи моніторингу та аналізу: це програмні засоби, що допомагають збирати, обробляти і аналізувати дані для прийняття рішень щодо управління земельними ресурсами.

ЗС України та зокрема підрозділи топографічної служби зіштовхуються з проблемами що потребують оперативного та точного вирішення. Саме тому БПЛА відіграють велику роль у їх вирішенні надаючи змогу зібрати точну інформацію в короткі терміни залучаючи значно меншу кількість особового складу.

Фещук М.М. (ВІКНУ)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ЦИФРОВОГО ДРУКУ КАРТОГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В ЧАСТИНАХ ТОПОГРАФІЧНОЇ СЛУЖБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Впровадження технологій цифрового друку картографічної продукції є необхідним елементом забезпечення військових операцій (бойових дій) актуальними та точними картографічними даними.

Цифровий друк завдяки притаманним йому перевагам забезпечує високу якість картографічного зображення, оперативність створення, можливість оновлення зображення та внесення потрібних змін, довготривалість зберігання, багаторазове використання, сучасний дизайн.

На сьогоднішній день, багато топографічних служб армій провідних країн світу використовують технологію цифрового друку для створення картографічних та інших бойових графічних документів. Ця технологія включає в себе використання як цифрових друкарських машин, так і сучасних офсетних друкарських машин оснащених автоматичними системами управління і контролю процесу друкування, спеціалізованого програмного забезпечення та високоякісних матеріалів для виробництва карт.

Особливості військового застосування даної технології топографічною службою примушують шукати шляхи її удосконалення в специфічних областях, а саме - точність та деталізація, збільшення продуктивності, стандартизація, інтеграція з геоінформаційними системами.

Рекомендаціями з удосконалення цієї технології можуть бути - впровадження сучасних методів ГІС-аналізу, подальша автоматизація виробничих процесів, підвищення кваліфікації персоналу, забезпечення кібербезпеки та налагодження партнерських зв'язків з індустрією. Ці заходи спрямовані на забезпечення високої якості та оперативності виготовлення картографічних матеріалів, необхідних для успішного виконання завдань у сучасних умовах військової діяльності.

Черкаський В.Ю. (ВІКНУ)

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СЕРВІСІВ ГЕОПРОСТОРОВИХ ДАНИХ НА ГЕОПОРТАЛІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬК

З огляду на постійно зростаючу потребу в удосконаленні геопросторового забезпечення ефективного ведення військових операцій, пропонується низка рекомендацій щодо покращення сервісів геопросторових даних геопорталу Збройних Сил України. Зокрема, важливо зосередити увагу на достовірності цих даних не лише для забезпечення точності та доступності інформації, але й для забезпечення безпеки та ефективності військових операцій. Для досягнення цієї мети пропонується використовувати передові технології та ресурси, а також можливість підвищення кваліфікації фахівців, які працюють з геопросторовими даними. Крім того, розширення співпраці з іншими організаціями та впровадження сучасних методів аналізу даних може значно підвищити якість геопросторового забезпечення військ на геопорталі Збройних Сил України.

Деякі рекомендації:

Розширення функціоналу: необхідно активно розвивати функціонал геопорталу Збройних Сил України, додавати нові можливості та інструменти для виконання різноманітних завдань геопросторового забезпечення.

Безпека даних: забезпечення захисту інформації на геопорталі Збройних Сил України від несанкціонованого доступу відіграє важливу роль у забезпеченні безпеки військових операцій. Тому пріоритет має бути наданий розробці та впровадженню механізмів кібербезпеки.

Інтеграція з іншими системами: геопортал Збройних Сил України має бути інтегрований з іншими військовими системами та платформами для забезпечення обміну даними та інформацією, що може підвищити ефективність виконання завдань.

Навчання та підтримка користувачів: важливо забезпечити навчання та підтримку користувачів геопорталу Збройних Сил України, щоб вони могли використовувати весь його потенціал у військовій службі.

Чомський А.М. (НТУУ КПІ)

ВИКОРИСТАННЯ 3D-ДРУКУ У ВИГОТОВЛЕННІ МАКЕТІВ МІСЦЕВОСТІ

При плануванні та підготовці до бойових дій для найкращого вивчення тактичних властивостей місцевості та організації взаємодії різних родів військ необхідно мати наочне об’ємне відображення місцевості. В таких випадках виготовляються макети місцевості.

Макети місцевості виготовляються на важливі райони і смуги бойових дій військ і призначаються для вивчення та оцінки місцевості, імітації майбутніх бойових дій по прориву оборони противника, висадці повітряного і морського

десанту, форсуванню водних перешкод, подоланню гірських проходів і перевалів, а також, і це головне - для організації взаємодії різних родів військ та відпрацювання ними запланованих бойових дій.

Макети місцевості являють собою зменшену модель ділянки місцевості, яка виготовляється у певному масштабі з відображенням важливих елементів місцевості, а при необхідності і з відображенням оперативно-тактичної обстановки. Виготовляють макети місцевості з підручних матеріалів (піску, цементу, гіпсу, пінопласту, поролону тощо) у спеціальному ящику або на збірно-розбірних блоках масштабів 1:50 000 і більше.

Виготовлення макетів місцевості вимагає добре фахово підготовлених виконавців, займає багато часу та великої кількості витратних матеріалів. Пропонується значно спростити виготовлення макетів, замінивши вище зазначені матеріали – пластиком. Для виконання завдання, потрібно мати відповідне обладнання (комп'ютер, 3D-принтер, комп'ютерна програма), що дозволить отримати модель місцевості в одному або декількох кольорах після друку на 3D-принтері. Процес значно зменшує затрати часу персоналу та відкриває модульність, адже є можливість з'єднувати між собою окремі блоки макетів місцевості та отримувати більший за площею плацдарм для прийняття рішень. Можливості 3D-друку дозволяють отримувати не тільки топографічну обстановку, а і моделі та знаки руху для імітування ситуації на полі бою. Крім того, для зменшення затрат по часу, є можливість використовувати пластик різних кольорів, таким чином скорочувати час виготовлення окремих площинних елементів.

При виконанні роботи пропонується використовувати наступне програмне забезпечення, як ArcGIS, ArcGis Pro, Cura, Prusa slicer та інші.

Щукін А.П. (ВІКНУ)
Левінськова Н.В. (ВІКНУ)

СТРАТЕГІЯ ПОВЕРНЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ОБОРОНИ ТА ФОНДІВ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ, ВТРАЧЕНИХ В НАСЛІДОК ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

З моменту початку бойових дій на території України, держава стикнулась з проблемою втрати землі, житлового фонду, приватних домогосподарств, об'єктів промисловості та інфраструктури на територіях, де безпосередньо ведуться бойові дії так і на окупованих територіях. Вщент зруйновані населені пункти призводять до примусової міграції населення, втрати майна, здоров'я та психологічної рівноваги вразливих верств населення, до переповнення прихильних місць та, в цілому можуть призвести до гуманітарних криз.

На окупованих територіях мирні мешканці втрачають свої домівки та майно внаслідок військових дій, примусових переселень з обжитої території або конфіскації майна окупантами. Зазнає занепаду сільськогосподарське виробництво внаслідок відсутності доступу до земель та можливості обробляти

землю та займатися сільськогосподарським виробництвом щоб забезпечити себе харчами. Це може призвести до голоду та нестачі продуктів харчування.

Окупація території завдає обмежень доступу до природних ресурсів, таких як ліси, водні джерела, мінеральні родовища та інші, що впливає на засоби проживання місцевого населення. Втрата земель та руйнування соціальної інфраструктури призводить до соціальної деградації та загострення суспільно-політичної ситуації.

Втрачені землі, фонди та майно, що належать державі також завдають вагомих збитків економіці та обороноздатності. На економіці негативно позначається і втрата земель для промислового та комерційного використання, що негативно впливає на економіку регіону та зменшує можливості для розвитку та заробітку.

Окремим, не менш важливим питанням, постає проблема втрати фондів і земель, що належать Міністерству оборони України. Вже зараз Міністерство оборони України проводить оцінку втрачених, внаслідок бойових дій земель та фондів.

Першим і важливим кроком у цьому процесі є точна фіксація всіх понесених збитків, наповнення кадастрової карти. Цей процес передбачає визначення локацій на окупованих чи пошкоджених територіях, які перебувають у власності Міністерства оборони України.

Документування масштабів та характеру шкоди, завданої як землям, так і фондовим ресурсам – наступний етап. Збір та оформлення відповідних документальних підтверджень, у тому числі офіційні документи щодо землі, такі як акти власності та договори оренди, а також документацію щодо будівель та споруд, включаючи кадастрові номери, пояснення та технічні паспорти.

Документування знищення за допомогою фотографій і відео та офіційна реєстрація збитків, відповідно до правових вимог є важливими кроками. Внесення змін до кадастрової інформації передбачає зміну статусу власності на «тимчасово зайняте» або «пошкоджене». Крім того, це передбачає документування випадків втрати або пошкодження майна. Щоб розпочати процес отримання компенсації від Російської Федерації, вкрай важливо ретельно задокументувати розмір заподіяної шкоди, включаючи оцінку землі, будівель і споруд. Згодом доцільно подати позов до міжнародних судів, щоб отримати відповідне відшкодування.

Третім етапом є відновлення ресурсів, тобто оцінка розміру завданих збитків, яка потребує ретельного обстеження земель та фондів після закінчення бойових дій або окупації.

Основними кроками у відновленні є створення плану, який передбачає визначення територій та об'єктів, які потребують відновлення, а також визначення їх пріоритетності. Крім того, вкрай важливо залучати різні джерела фінансування для підтримки зусиль з відновлення.

На етапі організації реконструювання та відбудови, не менш важливою складовою є використання цифрових технологій. Розробка цифрової платформи, на кшталт централізованого хабу для доступу до інформації, що

стосується втрачених територій і фондів, що перебувають у власності Міністерства оборони України. Відстеження прогресу проектів реставрації через використання ГІС-технологій. Створення інтерактивних карт і звітів для візуалізації даних, що стосуються втрачених і пошкоджених об'єктів.

Концепція міжнародного співробітництва передбачає співпрацю та координацію між націями заради спільної мети шляхом залучення експертної та фінансової допомоги, обміну досвідом з відновлення земель та фондів після збройних конфліктів та деокупації.

Важливо зазначити, що процес обліку та відновлення земель та фондів Міністерства оборони України на втрачених територіях буде складним і потребуватиме значних зусиль та ресурсів, потребує привернення уваги та сприянні у відшкодуванні завданих збитків. Для успішного вирішення цього завдання необхідна координація дій на рівні держави, залучення міжнародних партнерів та використання сучасних цифрових інструментів.

СЕКЦІЯ № 7
МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ І ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Бітко В.С. (ВІКНУ)

РОБОТА МЕДІА-ПЛАТФОРМ ГУР МОУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА РОСІЙСЬКУ АУДИТОРІЮ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Сучасна війна давно відрізняється від класичного уявлення про збройний конфлікт. Вона включає в себе різноманітні складові на різних рівнях: від військових операцій на суші з використанням усіх доступних засобів ураження до кібератак інформаційних і телекомунікаційних систем противника та протистояння у інформаційному просторі. Війна з поля бою переросла до війни у свідомості суспільства: протиборчі сторони мають на меті не лише фізично знищити супротивника, а й повністю поставити під сумнів легітимність політичного режиму країни та переконати народ у безперспективності та безглуздості опору.

Російсько-українська війна є яскравим прикладом такого комбінованого та інтенсивного протистояння. По-перше, нинішня війна за своїм розмахом та кількістю жертв є найбільшою континентальною війною в Європі після 1945 р. По-друге, сучасну війну кардинально вирізняє з-поміж інших воєн те, що вона є найбільшою війною віртуальної, інформаційної, медійної та глобальної доби. Дві різні політичні системи, два різних бачення світу, два умовних табори воюють між собою. Росія воює за відновлення колишньої імперії та утвердження «руського миру», Україна в свою чергу, за банальне право на існування власного народу та право мати власну державу.

Водночас, Україна своїм героїчним опором розвінчує міфи про «могутню та непереможну Росію», переважна більшість населення якої в ці міфи вірить та готова за ці примарні міфи вмирати. І тут перед Україною стоїть завдання не лише завдавати поразок на полі бою, а й змусити російське населення засумніватись в необхідності війни з нашою країною та непохитності власної армії і правлячого режиму. Це можна зробити лише завдяки асиметричним ударам, які ведуть за собою політичні та соціальні наслідки всередині Росії.

Масштабні та зухвалі операції Головного Управління Розвідки Міністерства Оборони України є основною складовою у розгалуженій системі асиметричних ударів.

Підготовка та фінансування діяльності російських опозиційних військових формувань для подальших силових акцій (Російський Добровольчий Корпус, Легіон «Свобода Росії», «Сибірський Батальон»- доказ того, що правлячий режим Путіна немає абсолютної підтримки серед населення), висадки десанту у тимчасово окупованому Криму (демонстрація присутності та нанесення ударів по живій силі та системам протиповітряної оборони), захід диверсійно-розвідувальних груп вглиб території РФ (руйнування міфу про захищеність та

недоторканність російського кордону), ураження нафтопереробних заводів (нанесення ударів по одному із «стовпів» путінського режиму), вбивства пілотів стратегічної авіації (доведення факту того, що навіть на власній території не можна почувати себе у безпеці), операції у кіберпросторі (злив особистих даних та паралізування роботи мереж), регулярні висвітлення бесід з військовополоненими та їх умов утримання і побуту (очевидний доказ цивілізованого та законного відношення до полонених комбатантів) - це все має вплив на російську аудиторію, адже ці всі дії прямо суперечать російській державній пропаганді та уявленню росіян про Україну. Україна для пересічного жителя Росії завжди асоціювалась зі слабкою, немічною та другосортною державою, не здатною не то що до довготривалого опору, а до самостійного існування.

Маючи широку мережу медіаплатформ (власний сайт; соціальні мережі; інтерв'ю, офіційні коментарі та брифінги представників Головного Управління Розвідки) ГУР МОУ успішно висвітлює для широкої аудиторії свою діяльність. У подальшому ця діяльність буде масштабована та матиме більш руйнівну силу у стратегічному плані.

Братина З.О. (ВІКНУ)

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВЗАЄМОДІЙ УКРАЇНА-НАТО

12 липня 2023 року на Вільнюському саміті НАТО започатковано Раду Україна – НАТО, яка прийшла на заміну формату Комісії, що опікувалася розвитком відносин між Києвом та Брюсселем у період 1997-2023 рр. Основним завданням Комісії стало забезпечення належного виконання положень «Хартії про особливе партнерство між Україною і НАТО», оцінка і аналіз стану та розвитку відносин між Україною і НАТО, нагляд за плануванням спільних заходів, вироблення пропозицій щодо дій, які б дозволили вдосконалити співробітництво сторін. З 2008 року під егідою Комісії розробляється Річна національна програма (РНП), мета якої – сприяти зусиллям України у проведені реформ, результатом яких би стала відповідність України стандартам НАТО. Своєю чергою формат Ради Україна – НАТО підвищує суб'єктність української сторони, засвідчує поглиблення співпраці та зміцнення політичних зв'язків з державами-членами Альянсу, а також підтверджує вихід України на новий рівень інтеграції з НАТО. З боку Альянсу окремо наголошується на тому, що новий формат Ради передбачає, що на її засіданнях Україна матиме статус рівної серед держав-членів Організації Північноатлантичного договору. Важливо наголосити, що попередній формат Комісії визначав Україну як країну-партнера. Особливістю нового формату є право України на ініціативу – скликати засідання Ради для проведення кризових консультацій. Раніше Україна брала участь у засіданнях Комісії виключно якщо надійде відповідне запрошення від НАТО. Новостворена Рада Україна – НАТО позиціонується Брюсселем як один з елементів пакету допомоги, що наближає Україну до основної цілі – членства в

НАТО. На саміті у Вільнюсі, на тлі повномасштабної агресії Російської Федерації проти України, країнами «Великої сімки» (G7) прийнято політичне рішення щодо багаторічної програми допомоги Києву. Серед основних пріоритетів – «сприяння Збройним Силам України у досягненні ними цілковитої оперативної сумісності зі збройними силами держав–членів Альянсу разом із підтвердженням Альянсом того, що Україна стане членом НАТО, коли держави-члени погодяться і будуть виконані умови». Показово, що засідання Ради скликаються не тільки на рівні держав і урядів, міністрів закордонних справ і оборони та послів, але й у військовому форматі – на рівні начальників оборонних штабів (NATO, 2023a). Загалом Рада Україна – НАТО має потенціал стати традиційним бюрократичним інструментом у сфері стратегічних комунікацій як Альянсу, так і України, формуючи по змозі відносно якісну взаємодію між Брюсселем та Києвом.

Варто зазначити, що у тексті Комюніке Вільнюського саміту НАТО питання розвитку стратегічних комунікацій порушується кілька разів в контексті ядерного стримування, захисту свободи і безпеки членів Альянсу, наростаючих гібридних загроз та «загарбницької війни Росії проти України». Зокрема, у пункті 46 Комюніке міститься запевнення щодо прагнень оборонного блоку забезпечити кращу інтеграцію і єдність дій та підвищити спільні спроможності членів Альянсу у конфліктах будь-якої інтенсивності, які можуть виникнути у перспективі. Тому ядерному стримуванню і вдосконаленню стратегічних комунікацій відводиться «унікальна й відокремлена роль» у мінімізації стратегічних ризиків. В НАТО запевняють, що готові і здатні «стримувати агресію і управляти ризиками ескалації у разі кризи, що має ядерний вимір». Прослідковується чіткий сигнал попередження Російській Федерації, яка через агресію проти України визнана Альянсом «найбільш значною і прямою загрозою безпеці держав–членів Альянсу та миру і стабільності на євроатлантичному просторі» (NATO, 2023b).

НАТО у пункту 59 Комюніке визнає зміни у середовищі безпеки у Європі та світі, які вимагають більш адаптивної та комбінованої відповіді. Для цього слід використовувати військові і невійськові інструменти, що застосовуються для вирішення завдань як в мирний час, так і у період загострень, криз та конфліктів. НАТО зберігає за собою роль платформи, яка має забезпечувати послідовне застосування таких інструментів країнами-учасницями Вашингтонського договору. І тут оборонний блок також покладається на розвиток «дієвої, чіткої і переконливої стратегічної комунікації» задля збереження єдності та стійкості організації.

Бритвич О.О. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ ЦИВІЛЬНИХ ТА ВІЙСЬКОВИХ ЖУРНАЛІСТІВ: ДОСВІД ТА ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Особливості роботи цивільних журналістів в зоні бойових дій.

- Визначення та узагальнення керівних документів (вимог, інструкцій, рекомендацій, наказів, розпоряджень, постанов), які регулюють роботу журналістів цивільних медіа та фрілансерів під час військового стану в Україні, під час перебування на території військових об'єктів та у зоні ведення бойових дій.

- Ризики та виклики цивільних журналістів, етичні аспекти їхньої роботи та проблеми безпеки під час перебування на режимних об'єктах та у зоні ведення бойових дій.

- Розгляд досвіду роботи цивільних журналістів у зоні ведення бойових дій з початку повномасштабного вторгнення російських агресорів на територію України на конкретних прикладах: позитивні та негативні ситуативні приклади роботи цивільних журналістів, що призвели до певних відповідно позитивних та негативних наслідків.

Особливості роботи військових журналістів в зоні бойових дій.

- Визначення та узагальнення керівних документів (вимог, інструкцій, рекомендацій, наказів, розпоряджень, постанов), які регулюють роботу військових журналістів під час військового стану в Україні та у зоні ведення бойових дій.

- Ведення інформаційної роботи військовими журналістами в умовах ведення бойових дій, створення позитивного іміджу підрозділів Збройних Сил України.

- Взаємодія військових журналістів із Збройними Силами інших держав та іншими військовими суміжними підрозділами.

- Аналіз досвіду роботи військових журналістів у зоні бойових дій на конкретних прикладах: позитивні та негативні ситуативні приклади роботи військових журналістів, що призвели до певних відповідно позитивних та негативних наслідків.

Практичні рекомендації для цивільних та військових журналістів.

- Підготовка до виїзду в зону бойових дій: що брати з собою, документи, що мають посвідчувати особу та дозволяти роботу у зоні ведення бойових дій.

- Тактика та стратегії безпеки для журналістів.

- Взаємодія з цивільним місцевим населенням та військовими.

Голяш Р.Д. (ВІКНУ)

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОБОТУ ВІЙСЬКОВИХ ЖУРНАЛІСТІВ

Актуальність впливу штучного інтелекту на військову журналістику. Інформаційне середовище сучасного світу постійно змінюється, а штучний інтелект відіграє ключову роль у цих змінах. Особливо важливою стає його роль у військовій журналістиці, де швидкість, точність та об'єктивність інформації можуть мати критичне значення для прийняття стратегічних рішень та формування громадської думки.

Автоматизація процесів військової журналістики через штучний інтелект. Розвиток AI-технологій дозволяє автоматизувати багато аспектів військової журналістики, включаючи збір інформації на полі бою, аналіз великих обсягів даних для виявлення тенденцій та прогнозування подій. Це забезпечує оперативність та об'єктивність інформаційного забезпечення.

Етичні та безпекові аспекти застосування штучного інтелекту в військовій журналістиці. Розвиток штучного інтелекту породжує нові етичні та безпекові питання, зокрема, стосовно конфіденційності даних, можливості маніпуляції інформацією та військової пропаганди. Важливо забезпечити етичне використання цих технологій та захист від потенційних загроз.

Мета роботи щодо впливу штучного інтелекту на військову журналістику. Глибоке розуміння впливу штучного інтелекту на військову журналістику дозволить ефективніше використовувати ці технології для забезпечення об'єктивного та оперативного медійного покриття військових подій.

к.соц. ком., доц. Гридчина В.В. (ВІКНУ)

КОГНІТИВНА ВІЙНА: ПОГЛЯД НАТО

Розвиток технологій веде до зміни війни. Зброя – це не тільки те, що знищує живу силу супротивника, а й засіб зміни його переконань і поведінки. Сучасна концепція НАТО ведення бойових дій (NWCC) зазначає, що бойові дії будуть вестися серед усього в «багатовимірному (фізичному, віртуальному та когнітивному)» середовищі.

Об’єднане командування з питань трансформації, розташоване в Норфолку (США), відповідальне за підготовку та розвиток майбутнього потенціалу Альянсу, провело низку досліджень під назвою «Когнітивна війна». Дослідження були присвячені можливостям мілітаризації технологій, які згруповані під абревіатурою NBIC (нанотехнології, біотехнології, інформаційні технології та когнітивні науки).

«Когнітивна війна – це найсучасніша форма маніпуляції, що дозволяє впливати на поведінку окремої людини або групи людей з метою отримання тактичної або стратегічної переваги. Мозок людини стає основним театром воєнних дій. Мета полягає в тому, щоб впливати не лише на те, що думають особи, на яких спрямовані дії, а й на те, як вони мислять, і, зрештою, як вони

чинять. Когнітивна війна обов'язково пов'язана з іншими формами та сферами такими як кібервійна та інформаційна війна».

«Діяльність сучасної війни не обов'язково має кінетичний компонент або безпосередньо відчутні результати, такі як захоплення територій чи ресурсів – як у випадку з іншими гібридними загрозами, наші супротивники ведуть когнітивну війну протягом усього конфлікту та прагнуть залишатися в «сірій зоні» нижче порогу збройного конфлікту». Стає важко визначити зацікавлені сторони через збільшення глобальних взаємозв'язків, залучення всього суспільства та присутність передових технологій.

Когнітивна війна зосереджена на атаці людської раціональності. Зосередження на невійськових цілях ускладнює здатність визначати когнітивні атаки. На першій науковій зустрічі НАТО з обговорення питання когнітивної війни, яка пройшла 21 червня 2021 р. в Бордо, говорилося, що уже «ведеться розробка технологій, які можуть виявляти, ідентифікувати, відстежувати, запобігати та захищати солдат від когнітивних атак і кампаній, готуючи їх до когнітивної війни».

Одним проявом для дослідження сучасної когнітивної війни для НАТО є російсько-українська війна. Використання Кремлем соціальних медіа та проросійських медіа для поширення власних інформаційних операцій, спрямованих на більшість міжнародної спільноти, з метою звинувачення України в підготовці вторгнення на території інших держав.

Іншим проявом став Китай, який розглядає когнітивну війну «як використання громадської думки, психологічних операцій та юридичного впливу для досягнення перемоги». Бойова психологія має значний вплив на здатність бійця діяти, в Китаї тестується інтелектуальна система психологічного моніторингу (смарт-сенсорні браслети) В США розробляються індивідуальні системи контролю біометричних показників стресу і втоми, які визначаються за допомогою електрофізіологічних датчиків та біомаркерів.

Сучасна війна ведеться не лише на полі бою, а й на полі впливу на розум супротивника, при чому вплив може бути, як з інформаційного боку, так і з біофізіологічного.

Гудзь А.В. (ВІКНУ)

ОРГАНІЗЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ НА РІВНІ ОКРЕМОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ (ПІДРОЗДІЛУ)

Медіакомунікаційна діяльність на рівні окремого військової частини (підрозділу) є важливою складовою у ході висвітлення діяльності підрозідлу та в контексті ведення інформаційної війни.

Запити журналістів, у тому числі іноземних, на інформацію здійснюється у ході відправлення офіційного листа/звернення на представника служби зв'язків з громадськістю до органів військового управління.

Важливим аспектом є розумінням, що офіційний дозвіл на виконання журналістом редакційних завдань здійснюється за дозволу та резолюції

старшого начальника (зокрема, Командувача окремого роду військ (сил), що реалізується через офіцера СЗГ вищого рівня та офіційно передається офіцеру СЗГ військової частини).

Однією з вимог організації діяльності медіа є погодження матеріалу до моменту оприлюднення. Процесами є погодження з представниками СЗГ та командирами підрозділів. Офіцер СЗГ має повноваження просити про видалення частини відео/ заблюрення елементів фото/ видалення частини тексту. На цьому етапі важливим є витримати вимоги керівних документів.

Якщо у районі виконання завдань особа без акредитації здійснює інформаційно-медійну діяльність (волонтер / водій / гість), необхідними мірами заходів мають стати:

- уточнити щодо акредитації;
- уточнити мету зйомки;
- відсторонити від перебування у районі виконання підрозділами завдань, якщо немає підстав на зйомку;
- вимог продемонструвати, що було відзнято / сфотографовано;
- переконатись, що така особа виїхала і не відзняла контент.

Важливо також перевіряти файли не лише в галереї, а й у «недавно видалених» елементах, а також доречно звернутися до посадових осіб, відповідальних за отриманні акредитації, повідомити про такий кейс, що може стати причиною відмови в акредитації.

заслужений журналіст України Клубань О.М. (ВІКНУ)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КОГНІТИВНОЇ ДЕОКУПАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Розглядаючи майбутній процес когнітивної деокупації територій України, які ворог сьогодні, порушуючи всі норми міжнародного права, включив до складу РФ, слід зважити на особливості, які притаманні тому чи іншому регіону з ментальністю його населення, загострюючи увагу на психологічному аспекті, який в даному випадку відіграє ключову роль.

Наприклад, що відрізняє кримчан від мешканців інших тимчасово окупованих територій і що поєднує. Критикуючи центральну і місцеву владу, яка по суті залишилася українською на момент анексії кримського півострова московитами, місцеві громадяни всі проблеми списували на минуле. Бо та влада була кримінальна, корумпована, але не страшна. Тому на неї можна вішати всіх собак і не боятися жахливих наслідків. Але при всіх своїх недоліках і вадах вона була демократичною в демократичній країні. А російська влада страшна! І це всі відчули одразу. Тому й намагалися проявляти публічну лояльність до путіна, щоби отримати таку собі неформальну індульгенцію на існування в рамках цього нелюдського режиму. Це сформована психологія поведінки частини українського населення на окупованих територіях. Сюди в Крим перенесли з російського материка психологію страху, з чим традиційно живе росія століттями. Спілкуючись з одним із моїх знайомих, що залишився в окупованому

Криму, почув цікаву фразу, яка є обнадійливою: «у мене щодня виникає таке враження, що живу в рідному місті, але в чужій країні». І поки така думка існує у свідомості великої кількості кримчан, ми маємо надію на повернення цих людей.

Якщо говорити про проблеми когнітивної деокупації населення тимчасово окупованих територій України, що нас чекає після закінчення війни, то в Криму все це безболісно зникне відразу після деокупації фізичної. Йдеться виключно про громадян України, а не росіян, що прийшли на півострів разом з окупантами. Їх чекає інший шлях…

Просто людям зараз так зручно і спокійно. Вони продовжують жити в своїй бульбашці. Подібне спостерігається й в деяких інших регіонах, де сьогодні тимчасово панують московити.

Різні регіони, різна ментальність населення, неоднозначна реакція із своїми особливостями і відтінками в сприйнятті того, що відбувається. Яскравим прикладом настроїв громадян України на окупованих теренах може бути лише однин приклад із освітньої сфери в Мелітополі. Так, на питання місцевої адміністрації, яка намагається «гратися в демократію», щодо вибору мови навчання дітей в школах, батьки віддали перевагу українській, а не російській. Це красномовна відповідь тим, хто на москві стверджує, що на Запорожжі мешкають «русскіє люді». І подібних прикладів можна привести багато.

Дещо інше сприйняття життя в окупації у тих, хто був короткий термін під москалем в Київській, Чернігівській, Сумській, Харківській, Миколаївській та Херсонській областях, хто пережив жахіття відвертого геноциду і проявів російського фашизму, який навіть не йде в порівняння з нацистською окупацією під час Другої світової війни.

«Постійні постріли й вибухи, вимушене життя в підвалах, репресії, примусове обмеження прав і свобод, моральне і фізичне знущання, коли навіть померлих не дозволяли поховати, публічні розстріли та викрадання людей, депортація та згвалтування – реалії життя в окупації. Ці яскраві ознаки «русского міра» найбільше вплинули на психічний стан і здоров'я людей, особливо похилого віку і дітей. Тому серед цього контингенту майже не має прихильників так званого «русского міра». Навіть найменші симпатії, які у багатьох проявлялися до «старшого брата», вивітрилися з мозку громадян України, котрі навіть в короткий термін відчули на собі прояви «братської» любові кацапів. І поява в містечках та селах українського прапору на броні бойової техніки ЗСУ сприймалася як щось своє, рідне і рятівне. І ніякі потуги кремлівських медіа і засилля газети «красная звєзда» на всіх окупованих теренах українських регіонів не змогли переконати місцеве населення в тому, хто свій, а хто чужий». Це деякі висновки, зроблені військовими спеціальних підрозділами ЗСУ, які активно працюють з населенням, що пережили кацапську навалу.

заслужений журналіст України Клубань О.М. (ВІКНУ)

СТВОРЕННЯ МЕДІЙНОЇ РЕАЛЬНОСТІ КРЕМЛІВСЬКОЮ ПРОПАГАНДОЮ З МЕТОЮ КОГНІТИВНОЇ ОКУПАЦІЇ КРИМУ

Когнітивна окупація України кремлем вступила в свою активну фазу ще в 1991 році з моменту створення незалежної держави Україна. Мета зрозуміла: утримання населення в дискурсі геополітики московії і створення на руїнах союзу нової форми імперії, поступової її реінкарнації за будь-яких умов. Цим і пояснюється реконструкція, а де й формування публічних полів необхідних для даного процесу, в контент яких були би з головою занурені мешканці тієї чи іншої території. Імперські амбіції нових лідерів московії, які певний час маскувалися під ліберальними гаслами і шатами, ніяк не влаштовували наміри та зусилля українців щодо необхідності деокупації їх мозку, яка відбувалася століттями.

Особлива увага завжди приділялась територіям, які по своїй ментальності, психологічній сутності залишалися близькими до РФ. Наполегливо і послідовно відбувався процес створення медійного середовища, в яке занурювалося все населення. При цьому використовувався різноманітний інструментарій пропагандистського типу. Стрімко і досить креативно відбувалися легалізація та просування кремлівських наративів, які би впливали на формування мислення і відповідали уяві представників вже існуючого так званого «русского міра». Поєднання наративів з цільовою аудиторією та методикою їх просування створювали таку собі гримучу суміш ново-імперського коктейлю, який запаморочував століттями окупований мозок пересічного українця.

Найбільш показовим в цьому сенсі є кримське питання, яке ніколи не випадало з повістки дня кремлівських довгожителів. Навіть у складі України, яка із відсталої післявоєнної руїни Другої Світової, спричиненої у тому числі й депортацією корінного населення півострова, титанічними зусиллями українців перетворила цю землю в квітучий сад і всесоюзну оздоровницю, «великоросійська» тяглість залишалась домінуючою в політиці, культурі і ментальності регіону.

Досліджуючи тривалий і заздалегідь підготовлений процес когнітивної окупації українського Криму слід звернутися до чинників які можуть дати відповідь на те, чому з такою легкістю путінська росія анексувала частину суверенної української території під назвою Автономна Республіка Крим. Вже в самій назві цього регіонального формування у складі Української держави була закладена вибухівка сповільненої дії. Власне це і був один з механізмів тієї самої когнітивної окупації, задіяний агентами впливу московії ще на зорі української незалежності в 90-х роках минулого століття щодо відчуження цієї території шляхом формування у свідомості її населення поглядів, вподобань і настроїв так необхідних кремлю. Розглядаючи ситуацію, що склалася на півострові в момент його анексії, особливо слід зважити на активність агресора в публічному просторі, включаючи різноманітні інструменти впливу на його формування і наповнення відповідним контентом.

Крим — це унікальний в багатьох аспектах регіон України. Його унікальність зумовлена як геополітичним значенням, так і наявністю особливих прав і повноважень автономної республіки та етнонаціональним, культурним і релігійним розмаїттям. Ситуація в інформаційному просторі АР Крим в повній мірі відображала процеси в суспільстві. В той же час поведінка певних суб'єктів в інформаційному просторі автономії була чинником формування в суспільстві відповідних настроїв, у т.ч. негативного характеру.

«Інформаційний простір Криму є виразно фрагментованим за мовною ознакою. Абсолютна більшість кримських ЗМІ є російськомовними. Сегмент України у кримському медіапросторі є мінімальним. Українською мовою у Криму видаються, фактично, лише дві газети –»Кримська світлиця» і «Флот України». Практично всі ЗМІ Криму знаходяться під впливом місцевої влади або політичних структур і виконують роль інструменту прямого або прихованого маніпулювання громадською думкою в боротьбі політичних сил за владу та ресурси регіону. Кримські ЗМІ часто виступають каталізатором міжнаціональної напруженості через публікації, в яких панує «мова ворожнечі», пропагується ксенофобія, підбурюються антитатарські та антиукраїнські настрої». (Із доповіді керівника регіонального медіацентру МО України в м. Сімферополь в Департамент преси та інформації МО України, 2012 р.)

«Кримський медіа-простір зазнає потужного зовнішнього, переважно російського, впливу, який здійснюється як безпосередньо через російські, так і через місцеві російськомовні ЗМІ. (В тому числі й службу інформації та суспільних зв'язків Чорноморського флоту РФ). Вплив України на кримський інформаційний простір є мінімальним. Така фрагментованість інформаційного простору Криму не лише закріплює поділ кримського суспільства на соціокультурні спільноти, але й зумовлює його поглиблення через нагнітання напруженості. Вищезазначене підтверджує необхідність створення Кримського медіа центру, діяльність якого сприятиме об'єктивному та оперативному інформуванню громадськості про стан справ у військових частинах, дислокованих в Криму, формуванню позитивної громадської думки стосовно діяльності військ. Створення та функціонування медіа-центру дозволить всебічно інформувати суспільство про життєдіяльність військових частин та установ Збройних Сил України з позицій формування позитивної громадської думки стосовно вітчизняних Збройних Сил, неупередженого ставлення до професії військовослужбовця і процесів, що відбуваються в армійському середовищі». (Із обґрунтування, наданого до Департаменту преси та інформації МО України щодо створення та функціонування регіонального медіа-центру МО України в Криму).

Проведення інформаційних операцій проти України фіксувалися перманентно на протязі багатьох років. Особливої активності вони набули перед повзучою окупацією українського півострова з метою дезінформації населення, дискредитації місцевої влади, правового сектору та місцевого самоуправління, а також створення режиму страху, деморалізації населення та й самих управлінських структур регіону. В арсеналі проведення акцій психологічного

впливу здійснювався тиск на керівників установ на закладів загальноосвітнього сектору у Сімферополі та інших містах автономії.

На превеликий жаль в морально-психологічному забезпеченні підрозділів ЗСУ на теренах Криму весь час помітно відчувалося зосередження на тому, щоби «остерігатися кримських татар». Розганялися наративи кремля щодо підступності кримських татар, котрі готові в будь-який час «взбунтуватися проти влади під своїми націоналістичними гаслами». При цьому постійно нав'язувалася думка про те, що «росіяни наші брати», яка знаходила розуміння особливо у місцевих громадян, які служили в ЗСУ на теренах Криму і були мешканцями півострова. Таким чином вселялась недовіра у військових ЗСУ до кримсько-татарської громади, що виявилося абсолютною брехнею, що й підтвердили подальші події, пов'язані з анексією півострова московитами. Адже татарське населення активно підтримувало українських військових, заблокованих в пунктах постійної дислокації. Інструментом легалізації та просування цього наративу були: певна частина офіцерів, які пізніше стали зрадниками; переважна більшість ЗМІ, контрольованих кремлем та російськими громадами; агенти впливу в різних сферах суспільства та державних інституцій; більшість російськомовного населення; телевізійні канали та соціальні мережі; священники РПЦ, легендовані під УПЦ московського патріархату; криміналітет, орієнтований на кремль і тісно пов'язаний з ФСБ рф та російськими олігархами.

Свою роль відіграли і призначення на керівні посади, як в органах військового управління так і силових структурах, кротів ФСБ та ГРУ РФ, відвертих зрадників, котрі пристосувалися до ситуації в момент створення української держави в 1991 році, ментальність і переконання яких залишилися на грунті радянської ідеології та великодержавності, а також різних співчуваючих серед посадових осіб та особового складу силовиків. Яскравий приклад тому – зрада спецпідрозділів МВС та СБУ, частини командування ВМС України та окремих підрозділів, типу 36 бригади берегової оборони та окремого батальйону морської піхоти.

Проведення російськими телеканалами, які постійно панували в інформаційному просторі Криму, дезінформації населення півострову та потужного впливу на формування суспільних настроїв на користь росії, по суті оформило фактично когнітивну окупацію більшості громадян, які ментально були готові її сприймати. При цьому паралельно, з метою підсилення цього впливу, створювалася медійна реальність щодо підсилення кримськотатарського фактору, який посіяв страх і ненависть у російських громад півострова.

Кондакова В.О. (ВІКНУ)

ВІЙСЬКОВІ КОНЦЕПТИ В ДИСКУРСІ БЛОГОСФЕРИ

Блогосфера сьогодні є неодмінною частиною інформаційного простору, яка сприяє демократизації інформації, розвитку публічного дискурсу та формуванню громадської думки. Вона виступає як платформа для різноманітних точок зору, спеціалізованих дискусій та спільнотних інтеракцій. Блогосфера забезпечує

рівний доступ до створення та розповсюдження інформації, змінюючи традиційні медійні ієрархії та дозволяючи індивідуальним авторам мати голос у глобальному інформаційному просторі. Однією з ключових особливостей блогосфери є її здатність задовольняти потреби специфічних аудиторій через підняття гострих суспільно-політичних питань.

Демократизація військового дискурсу. Розгляд блогосфери, як інструменту демократизації доступу до обговорення військових питань. Блогосфера сприяє формуванню спільнот на основі спільних інтересів, де читачі мають можливість безпосередньо взаємодіяти з авторами, поглиблюючи залученість та збільшуючи вплив контенту. Аналіз випадків, коли блогосфера впливала на формування громадської думки та прийняття політичних рішень, підкреслює її роль як важливого фактору в демократичному суспільстві. Також вона стикається з викликами, такими як дезінформація, відсутність редакційної перевірки та питання авторських прав, які потребують уваги та розв'язання.

Варто зазначити, що період розглядання військових концептів в дискурсі блогосфери, відбувається в умовах повномас штабного вторгнення та збройного конфлікту з російською федерацію, що переносить все проговорене в контекст гібридної війни. Гібридна війна включає поєднання традиційних військових дій з невійськовими методами впливу, такими як кібератаки, пропаганда, економічний тиск та використання нерегулярних збройних формувань. Цей концепт наголошує на важливості ведення війни в усіх сферах: військовій, політичній, економічній так і інформаційній. Некоректне або емоційно заряджене представлення військових загроз може сприяти поширенню страху та паніки серед населення. Такий вплив особливо небезпечний у часи кризи або конфлікту, коли збереження спокою та раціонального мислення є критично важливими. Псевдо Експерти, які висловлюються з питань військових концептів у дискурсі блогосфери, можуть мати значний деструктивний вплив на соціальну думку. Особливо, коли лідери думок виступають з догматичними та необґрунтованими заявами, це може підривати довіру аудиторії до справжніх експертів і наукових досліджень. У результаті, суспільство може стати менш сприйнятливим до кваліфікованих аналізів та рекомендацій. Блогери, що часто використовують поляризаційні заяви, що можуть сприяти розколу в суспільстві. Вони можуть акцентувати на емоційних аргументах, викликаючи протистояння між різними соціальними групами або політичними поглядами.

Публічна думка, сформована під впливом псевдоекспертних думок, може вплинути на прийняття політичних рішень. Це особливо небезпечно, коли такі рішення стосуються національної безпеки, оборонної політики та міжнародних відносин.

Король В.Г. (ВІКНУ)

КОГНІТИВНА ДЕОКУПАЦІЯ ЯК ВИКЛИК ДЕРЖАВНОГО РІВНЯ

Сучасна розбудова державності України в умовах військового стану та прискореної трансформації в напрямках євроатлантичної інтеграції й докорінних

змін в ЄС зіштовхується з масштабними ментальними й організаційно-виконавчими геостратегічними та цивілізаційними викликами.

До таких викликів відносяться вибухове розширення ЄС та НАТО, вимоги оновлення інституцій ООН, ОБСЄ, ПАРЄ тощо. Все це потребує сучасних адекватних способів фіксації, розуміння та усвідомлення проблематики, що має отримати невідкладні (за історичними мірками) рішення в прийнятні терміни.

Ці процеси безпосередньо пов'язані з викликом набуття знань, навиків та технологій поліпшення пізнавального (когнітивного) процесу на рівні особи, групи, інституцій, суспільства та світу.

Маємо усвідомити масштаб задіяних концепцій та стратегій для формування процесу фіксації специфічної проблематики й окреслення системи когнітивних викликів, що стосуються поняття «когнітивна окупація» та «когнітивна деокупація».

Важливо враховувати, що в історичних умовах відновлення Україною державності процес когнітивної окупації з боку колишньої метрополії не зупинявся. Цей специфічний вид окупації, ймовірно, стосується всіх громадян України, оскільки має потужний ефект інерційної історико-культурної тяглості щодо кожної долі громадян, громад, вікових груп, чинних інституцій.

Маємо, вочевидь, враховувати особливості сьогоднішньої палітри та відповідної виконавської стилістики, яка проявляється через характер прийнятих управлінсько-проектних рішень щодо поліпшення процесів когнітивного розвитку індивіду, групи людей, суспільства.

Слід враховувати, що процес когнітивної деокупації сам по собі є викликом державного рівня. Це пояснюється специфікою ментально-когнітивного процесу, коли така окупація часто відбувається тривалий час латентними методами і на початку не фіксується особою / громадою. Прикладом є інформаційно-медійний вплив РФ на українське суспільство, зокрема східні та південні області протягом десятиліть.

Деокупація (рух до ментально-когнітивної норми) проводиться, зазвичай, у стислі (обмежені) терміни і тому сприймається агресивно (пояснюється тим, що людину примусово виводять із зони когнітивного комфорту).

Відтак маємо обов'язково фіксувати проблеми та класифікувати їх в проекції викликів на етапах дослідження, що може набути ознак і характеристик новаційної моделі для розрізнених наявних моделей ефективних реалізацій когнітивної деокупації на різних територіях соціумних середовищ життя.

Досліджені, усвідомлені та сформульовані в процесі роботи аргументи можуть стати доказовими та новаційними в контексті сучасної державності України та системи нагальних викликів, якщо будуть підтверджені польовими даними систематичних спостережень.

к.і.н., доц. Любовець Г.В. (ВІКНУ)

ВИКЛИК КОГНІТИВНОЇ ОКУПАЦІЇ

Виклик когнітивної окупації полягає, по суті, у систематичній та скоординованій спробі чужинців (зовнішніх сил) здійснити маніпуляції, контроль та вплив на свідомість, уявлення та думки індивідів або груп населення країни через, зокрема, розповсюдження дезінформації, пропаганди, маніпуляційні технології або використання інших засобів, з метою досягнення своїх геостратегічних, політичних, економічних або релігійно-ідеологічних цілей.

Цей виклик завжди загрожує свободі думки, інформаційній незалежності та соціальній стабільності, спонукає до формування неправдивих переконань або злочинних дій, що суперечать інтересам і цінностям суспільства. Крім того, когнітивна окупація може підірвати довіру до державних інституцій, зруйнувати демократичні процеси та національну безпеку країни.

Комунікаційно-контентний публічний виклик – це постійно діючий критерій ефективності когнітивно-ментальних процесів трансформаційного розвитку публічної теми / проблеми / сфери. Зазвичай, публічним викликом є невидима загалу на початкових етапах представлення масштабна проблема. Тобто, виклик – це масштабна загроза, яка не має прямого (конкретизованого) адресата, але має найбільший масштаб ураження, оскільки є найбільш вагомим для генеративно-ініціативної агресії.

Реалізується такий виклик засобами потоково-версійного та ситуативно-спонтанного комунікаційно-контентного продукування. Щоб усвідомити, як практично побачити та зафіксувати публічний виклик потрібно вести спостереження за новою поточною проблематикою, яка має, на думку дослідника, особливий контектстний акцент для уваги, сприйняття, розуміння та усвідомлення. Такий акцент в процесі дослідження, зазвичай, стає новаційним. Дослідник має зробити проекцію потенційної небезпеки визначеного виклику за умови вдалого, з боку ворога, масштабування, адресного розвитку та версійної реалізації. Далі формується концепт нейтралізації такого публічного виклику.

Таким чином, публічний виклик є вагомим критерієм когнітивно-ментальних процесів, оскільки він формує особливу якість узагальнення оперативної інформації, данних та функціональних рішень. Важливо підкреслити, що фіксація викликів в процесі накопичення матеріалів, зазвичай, невидима загалу і такий підхід дозволяє своєчасно вжити необхідних заходів для нейтралізації потенційної загрози.

Когнітивна окупація за рівнем результатів (переформатування свідомості відповідно до потреб окупанта) є викликом глобального рівня. Вона є процесом підтвердженого систематичного контролю над інформацією, маніпуляцією нею, перекручення фактів, впливу на думки та переконання людей з метою досягнення політичних, економічних або інших цілей. Це може включати дезінформацію, пропаганду, маніпуляцію соціальними мережами та інші методи впливу чи домінування. Так досягається ментально-контентне занурення

населення окупованих територій країни-жертви, і такий же підхід застосовується й до населення неокупованих територій, які представляють інтерес для загарбника.

Лякішева С.В. (ВІКНУ)

СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ ЖІНОК-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВИЦЬ ЯК ГЕРОЇНЬ СУЧАСНОСТІ

В умовах повномасштабної війни в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості жінок-військовослужбовиць. Це не є чимось унікальним. Жінки в арміях країн світу становлять більший відсоток, ніж в українській. Для порівняння: 10 % у Великій Британії, 15 % у Франції, 13 % у Швеції, 16 % у США, 15,3 % у Канаді, і 27 % в Південній Африці. В Україні до повномасштабного вторгнення їхня кількість складала 15-25%. На березень 2024 року відбулося зниження відсотку на фоні мобілізації більшої кількості чоловіків з лютого 2024 року. Кількісно ж показник жінок на січень 2024 року становить 45 587 військовослужбовиць (5,3%), з яких 13 487 мають статус учасника бойових дій, понад 4 000 перебувають в районах проведення бойових дій. Загальна кількість жінок, які працюють і служать у ЗСУ, станом на 2024 рік становить понад 62 тисячі (7,3%).

За званнями військовослужбовиці розподілені таким чином:

- офіцери – 7 709 (6,6% від загальної кількості);
- сержантський склад – 11 732 (6,6%);
- солдати – 22 704 (4,4%);
- курсанти – 1 334 (18,1%) (вступати до військових навчальних закладів дівчатам дозволили законодавчо з 2019 року).
- 18 583 жінок є цивільним персоналом, що складає 48,2% від усього складу.

На керівних посадах у ЗСУ перебувають 5 160 жінок, а статус учасника бойових дій отримали 13 487 військовослужбовиць. Наразі в районі бойових дій знаходяться понад 5 тисяч жінок.

За словами заступниці міністра оборони Наталії Калмикової, нині на полі бою в Україні є найбільша кількість жінок в новітній світовій історії. «Вони проявляють себе не лише як гарні військові фінансистки чи лікарки, але й як сміливі військовослужбовиці, що віддано захищають свою Батьківщину», - наголосила Калмикова.

Варто зауважити, що в Україні, на відміну від низки держав, служба жінок в армії не є обов'язковою. Вони мають право вступати до військових навчальних закладів та підписувати контракт зі Збройними Силами України. Користуючись цими правами українки добровільно беруть участь безпосередньо у бойових діях, зокрема і на передовій. За словами Командувача Об'єднаних Сил ЗС України генерал-лейтенанта Сергія Наєва: «З початку повномасштабного вторгнення в Україну російських окупаційних військ, до лав Збройних Сил України, за власним бажанням було призвано понад 11 тис. жінок.

На теперішній час в Сухопутних військах проходить службу понад 16 тис. військовослужбовців жінок, в Повітряних Силах – понад 7 тис., в Військово-Морських Силах – близько 2 тис., в Десантно-штурмових військах – близько 1 тис., в Силах територіальної оборони – понад 3 тис. військовослужбовців жінок. Решта – в інших складових сил оборони».

Досліджуючи історії жінок-військовослужбовиць з відкритих джерел, можна зробити висновок, що основною причиною, яка спонукає жінок брати до рук зброю, це захист своєї домівки, сім'ї, держави. Серед дівчат-курсантів військових навчальних закладів більшість мають приклад для наслідування в особі батька або брата, який має професію військового або ж брав чи бере участь у бойових діях з 2014 року. Вони вмотивовані та готові до будь-яких навантажень і випробувань.

У 2016 році був прийнятий Наказ Міністерства оборони України №292 від 03.03.16 «Про затвердження змін до тимчасових переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу та військовослужбовців-жінок і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців», що значно розширив перелік професій та посад для жінок у ЗСУ.

Сьогодні жінка на фронті це не лише медик та повар, а й водій, гранатометник, далекомірник, командир бойової машини піхоти, командир відділення, командир гранатомета, командир міномета, кулеметник, мінометник, навідник, навідник-оператор, номер обслуги, помічник гранатометника, радіотелефоніст, розвідник, стрілець-снайпер, снайпер тощо.

Щодо віку жінок-військовослужбовиць, то з відкритих даних можна говорити лише про нижню вікову межу, яка становить 18-19 років. Стосовно верхньої вікової межі дані відсутні. Згідно законодавства України такою граничною межею є 60 років, але точних даних в інфопросторі немає.

Україна на шляху до стандартів НАТО адаптує умови для проходження служби жінками. Зокрема, прийнятий стандарт жіночої військової форми, а також йде робота над створенням анатомічно адаптованого для жінок бронежилету. Окрім цього додаткових спеціальних умов для проходження жінками військової служби не передбачається.

Таким чином, на фоні значного збільшення кількості жінок-військовослужбовиць, спричиненого воєнними діями в Україні з 2014 року на Сході та повномасштабним вторгненням у 2022 році, можна говорити про унікальний досвід нашої держави у інтеграції жінок до лав армії та надання їм законодавчих гендерно рівних прав та можливостей.

Зі збільшенням чисельності жінок у складі Збройних Сил України у проектах зокрема військових медіа появляються нехарактерні для минулих років сюжети про справжніх героїнь, чиї імена вже закарбовані в історії сучасної України.

Образ жінки-воїна, висвітлений у телевізійних сюжетах, публікаціях у пресі та у книжках є сьогодні вельми актуальним. Жінка – берегиня, жінка – матір, яка у час війни взяла до рук зброю - надихає чоловіків, спонукає до

глибинного осмислення війни як руйнівного фактору в суспільстві та є потужною візитівкою як символ незламності українського народу. Це викликає захоплення громадянського суспільства всього цивілізованого людства.

Москалець Д.В. (ВІКНУ)

ПОШИРЕННЯ МЕМЕТИЧНОЇ ЗБРОЇ

Інформаційна агресія є однією з найважливіших складових підготовки, розв'язання та ведення гібридної війни. У сучасному світі активно використовується інформаційно-психологічна зброя, до якої також відноситься меметична зброя.

Як вказує Т. Захарченко, мем – це складова меметичної зброї в смисловій війні. Це певний інформаційний вірус, який змінює сприйняття дійсності, здатний до самовідтворення та розповсюдження, а також спонукає до дій. До прикладів мемів можна віднести відео, мелодії, картинки, жарти, ідеї, популярні фрази, образи, символи, пісні, гасла, дії, які несуть певну культурну інформацію і поширюються від однієї людини до іншої. У більшості випадків меми оформлені у виді жарту.

Меми можуть поширюватися горизонтально – між представниками покоління, або вертикально – від покоління до покоління. Великий спектр можливостей використання графічних елементів завдяки безлічі інструментів в Інтернеті, а також їхня різноманітність в комунікативних ситуаціях сприяли утворенню великої кількості інтернет-мемів.

Здебільшого меми мають розважальний характер та не вимагають спеціального осмислення. Вони викликають лише бажання поділитися ними з іншими людьми, тому вдалі меми і посилання на них починають з високою швидкістю розсилатися знайомим. У свою чергу, це робить із них найпотужніший засіб комунікації і дії. Найчастіше їх поширюють через соціальні мережі: Facebook, YouTube, Twitter, Instagram, TikTok, Telegram та інші. Також вони можуть зустрітися і у офлайн-просторі, наприклад, як повсякденні жарти, символи, наклейки та інші об’єкти, що несуть у собі повідомлення.

Існує багато прикладів, коли меми порушують соціально-політичні, психологічні, етичні, культурні, філософські проблеми суспільства. Вони є найкращим інструментом для проникнення на вороже інформаційне поле. Це певні інформаційні носії, що доносять в прихованому вигляді завуальовані ідеї та меседжі.

Меми теж беруть участь в боротьбі, але у них вона відбувається за опанування розуму споживача та його увагою. Їх не тільки зберігають та транслюють культурну інформацію, а також їх можна використовувати як носіїв емоцій та спосіб демонстрації реакції на певні події.

Отже, можуть виступати потужним інструментом у смисловій війні. Вони спрямовані на швидке розповсюдження та створення відповідної реакції людей. Це робить їх ідеальними засобами для поширення наративів.

Парій О.О. (ВІКНУ)

ПРОБЛЕМАТИКА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ІНОЗЕМНИХ МЕДІА (2022-2023 РР.)

Російсько-українська війна, що розпочалася 24 лютого 2022 року, стала однією з найважливіших геополітичних подій 21 століття. Вона суттєво вплинула на міжнародні відносини, світову економіку та безпекову ситуацію в Європі. У цій війні важливу роль відіграють іноземні медіа, які формують громадську думку про конфлікт та впливають на його сприйняття у світі.

Військова агресія росії проти України сколихнула весь світ, зруйнувавши стабільність та мир. Щоденні руйнування, загибель людей, ракетний терор та інші жахливі події на фронті загрожують не лише Україні, а й усьому цивілізованому світу. Тому війна в Україні стала головною темою для якісних ЗМІ у всьому світі, й особливо в США, які є провідним партнером України та надають активну допомогу у боротьбі з ворогом.

Інформаційне агентство "Associated Press" з перших днів повномасштабного вторгнення інформує світ про перебіг цієї кривавої війни. Щодня на сайті агентства публікується багато різноманітних матеріалів про війну в Україні, які розміщені під рубрикою "Російсько-українська війна".

Важливо аналізувати, як ЗМІ висвітлюють війну в Україні, адже вони відображають суспільні настрої, формують та впливають на громадську думку.

Незважаючи на важливість об'єктивного інформування світової спільноти про події російсько-української війни, іноземні ЗМІ у 2022-2023 роках стикалися з численними викликами, серед яких: недостатня обізнаність з передумовами конфлікту, упереджене ставлення, вплив російської пропаганди та дезінформації, обмежений доступ журналістів до зони бойових дій, загрози їхній безпеці, що часто призводило до неналежного висвітлення подій.

Ця теза окреслює основну проблематику та виклики, з якими стикалися зарубіжні медіа під час висвітлення російської агресії проти України. Вона підкреслює важливість об'єктивного інформування, але водночас вказує на низку перешкод, що ускладнювали належне виконання цієї функції.

Водночас варто відзначити й позитивні приклади професійної роботи медіа, зокрема українських та провідних західних видань, які докладали зусиль для неупередженого висвітлення конфлікту, залучали компетентних експертів, активно використовували можливості соціальних мереж для оперативного інформування аудиторії та викриття російської дезінформації. Незважаючи на складнощі, роль незалежної журналістики у доступі до правдивої інформації в умовах інформаційної війни є неоціненною для формування об'єктивної картини подій та консолідації міжнародної підтримки України.

Ця частина тези висвітлює також позитивні аспекти роботи ЗМІ під час висвітлення російсько-української війни. Вона підкреслює зусилля професійних медіа, насамперед українських та провідних західних, щодо незалежного та неупередженого інформування. Робота цих видань протиставляється викликам, з якими стикалися інші іноземні ЗМІ. Теза наголошує на важливості незалежної

журналістики для доступу громадськості до правдивих фактів в умовах інформаційного протистояння та пропаганди. Це допоможе закцентувати увагу на ролі медіа у формуванні світової думки та міжнародній підтримці України.

Підсумовуючи, варто наголосити, що належне висвітлення подій російсько-української війни іноземними ЗМІ стикалося з низкою викликів, як-от: обмежений доступ журналістів до зони бойових дій, вплив російської дезінформації та брак контексту. Проте приклад професійної роботи провідних медіа демонструє, що дотримання стандартів журналістської етики та критичний підхід дозволяють подолати ці перешкоди та забезпечити об'єктивне інформування світової спільноти. Від цього залежить адекватне сприйняття міжнародною аудиторією масштабів російської агресії та підтримка України у протистоянні.

Прус А.С. (ВІКНУ)

ВІЙСЬКОВИЙ РЕЧНИК - ЯК ГОЛОС ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Від початку повномасштабного вторгнення військові речники стали надійним джерелом достовірної інформації про хід бойових дій, втрати ворога, перемоги ЗСУ та інші важливі події. Це дало українцям чітке розуміння ситуації на фронті, дій влади та спростування ворожої пропаганди.

Військові речники у контексті комунікаційних стратегій являються офіційними представниками для підтримки ефективної військової комунікації та сприяння зв'язку з громадськістю. Вони виступають «посередницьким каналом» між військовими структурами та громадськістю, пояснюючи військові події та терміни простими словами та надаючи доступну для цивільних інформацію. Це допомагає забезпечити прозорість та розуміння військових дій серед громадськості та збільшити довіру до Збройних Сил.

Довіра до військових речників відігравала критичну роль у забезпеченні ефективної комунікації від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Військові речники є авторитетним джерелом інформації для аудиторії, оскільки являються прямими військовими ретрансляторами подій. Це забезпечує чіткість, однозначність та правильне розуміння інформаційного простору та стратегій, а також сприяє уникненню або запобіганню впливу дезінформації та ворожої пропаганди на суспільство.

Сучасні виклики вимагають не лише швидкої подачі інформації та оперативності від речників, а й повної експертності у військовій сфері. Так, майже від початку повномасштабного вторгнення в Україну, колишній речник Повітряних Сил України, Юрій Ігнат, окрім інформування населення про повітряний простір України, активно давав коментарі та інтерв'ю як військовий експерт. Це в свою чергу забезпечувало суспільству повну обізнаність про перебіг повітряних загроз.

Підсумовуючи, варто зазначити, що забезпечення правильного розуміння інформації покладено саме на речників ЗСУ. У контексті кризових комунікацій військові речники відіграють ключову роль у сповіщенні та орієнтуванні

суспільства, надаючи актуальну та важливу інформацію про ситуацію, зокрема певні рекомендації.

У цілому, роль військових речників полягає в забезпеченні відкритості, прозорості та розуміння військових питань у суспільстві, що є важливим для підтримки демократичних цінностей, національної безпеки та стабільності.

Резнік С.Л. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНА ІЗОЛЯЦІЯ ЯК ЧИННИК, ЩО ПОСИЛЮЄ ВПЛИВ ПРОПАГАНДИ РФ НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Інформаційна ізоляція завжди тісно пов'язана з інформаційним домінуванням. Обмеження комунікації мешканців дозволяє забезпечити єдину інтерпретацію подій, що відбуваються, і спричиняє масове «зомбування» людей.

Перше, що зробить російський окупаційний режим захопивши нові території – заблокує доступ до альтернативного телебачення, радіо та засобів масової інформації, а також заборонить або введе цензуру в Інтернеті, щоб загнати їх мешканців у свою інформаційну бульбашку.

В Центрі протидії дезінформації пояснюють, як працює інформаційна блокада на новоокупованих територіях України:

– відключення українського мобільного зв’язку зі звинуваченням у цьому України;

– видача російських SIM-карт;

– підключення до російського інтернету;

–транслювання російських новин усіма можливими каналами комунікації.

Видання The New York Times опублікувало дослідження в якому представники інтернет-провайдерів з окупованих регіонів розповідають, як відбувалось захоплення кіберпростору після того, як росіяни захопили портове місто Херсон на півдні України. Влада росії перенаправила мобільні та інтернет-дані з Херсона через російські мережі. Вони заблокували доступ до Facebook, Instagram і Twitter, а також до українських новинних сайтів та інших джерел інформації. Згодом відключили український стільниковий зв’язок, змусивши херсонців користуватися російськими мобільними операторами.

На графічних зображеннях видно, що 29 травня Херсон ще був підключеним до української глобальної мережі інтернет, але згодом з’єднання перервалось та російська влада перенаправила трафік Херсону через підконтрольну Росії мережу в окупованому з 2014 року Криму. Пізніше до мережі добавили ще більше трафіку через Москву, щоб посилити свій контроль над окупованими регіонами. Жорсткий спосіб інформаційного контролю свідомості людей, який окупанти здійснюють шляхом переривання інформаційних зв'язків, дає можливість поширювати свої наративи про те, що «росія прийшла назавжди», «українська влада покинула Вас, а росія тепер допомагає», «українська влада більше ніколи не повернеться».

Мета таких дій полягає у вчиненні систематичного впливу на політичну свідомість місцевих мешканців через поширення інформації, спрямованої на

виправдання своїх злочинних дій. Журналіст Associated Press Мстислав Чернов у своїй статті про Маріуполь під час вторгнення рф розповідає[3], що єдине радіо, яке можна було спіймати - російське, а пропаганда у етері була настільки сильною, що деякі люди, вірили в неї, незважаючи на свідчення, які бачили на власні очі.

доктор філософії Рудик А.О. (КНУ імені Тараса Шевченка)

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ З ПИТАНЬ ТРОФЕЙНОГО ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ

Одним із результатів повномасштабної агресії Російської Федерації проти України є здобуття Силами безпеки й оборони України значної кількості ворожого озброєння та військової техніки. Відповідно до норми 49 Звичаєвого міжнародного гуманітарного права таке захоплене майно називається воєнними трофеями (war booty). Причому варто чітко зауважити, що використовується прикметник «воєнний» (war), а не «військовий» (military).

Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затверджена наказом Міністерства оборони України від 23.03.2017 року №164, визначає, що військовими трофеями є захоплене у противника озброєння, військова техніка та інше військове майно.

Закономірно, що здобуття різної номенклатури озброєння та військової техніки Російської Федерації має важливе практичне та наукове значення для України. Перш за все, в умовах обмеженості та явної диспропорції воєнні трофеї використовуються Силами безпеки й оборони України для подальшого відбиття збройної агресії Російської Федерації. По-друге, вкрай важливими є наукові дослідження отриманого майна. Це потрібно як і для розуміння спроможностей та можливостей ворожого воєнно-промислового комплексу, так і для пошуку вразливостей здобутих зразків озброєння та військової техніки. Отримана інформація дозволяє вдосконалити наявні та розробляти нові засоби протидії зброї Російської Федерації. Наприклад, підібрати найбільш ефективний зенітно-ракетний комплекс для знищення стратегічної авіаційної крилатої ракети Х-101, встановити більш стійкі до ворожих пристроїв радіоелектронної боротьби патч-антени на безпілотні літальні апарати тощо.

Однак не менш важливою є третя сторона роботи з трофейним озброєнням та військовою технікою – стратегічні комунікації. Це зумовлюється інтересом української та світової громадськості до теми ворожої зброї. Водночас, публічна активність Центру досліджень трофейного та перспективного озброєння та військової техніки довела, що ворожа пропаганда вкрай чутлива до розвінчування міфів про «самодостатність» російського воєнно-промислового комплексу і «непереможність» його продуктів. Власне це, а також проведення наукових досліджень і практичне використання воєнних трофеїв зумовлює низку особливостей здійснення стратегічних комунікацій з питань трофейного озброєння та військової техніки. Серед них:

- відсутність у первинних публічних заходах безапеляційних суджень;

- основна комунікаційна активність має здійснюватися виключно після завершення відповідних наукових досліджень і отримання валідних даних;
- абсолютне дотримання режиму секретності та безпеки проведення операцій;
- дозоване розголошення даних щодо компаній-виробників та держав походження іноземних компонентів воєнних трофеїв;
- чіткість оприлюднених висновків, неможливість їх багатосторонньої інтерпретації, уникнення навіть найменших маніпуляцій;
- обов'язкове наочне використання речових доказів (зразків трофейного озброєння та військової техніки);
- періодичне повторення раніше озвученої інформації та її коригування залежно від нових даних, результатів досліджень і реакції ворожої пропаганди.

Наведені особливості здійснення стратегічних комунікацій з питань трофейного озброєння та військової техніки не є вичерпними. Де-факто під кожен вид воєнного трофея потрібно ретельно планувати інформаційну кампанію. Наприклад, цілком очевидно, що тема крилатих та балістичних ракет або навіть хімічної зброї буде сприйматися українською та світовою громадськістю більш жвавіше, ніж комплекси бойового екіпірування військовослужбовця Збройних Сил Російської Федерації. Однак здійснення стратегічних комунікацій з питань трофейного озброєння та військової техніки вимагає виваженості та відповідальності, оскільки досить часто публічні заходи у цій сфері мають міжнародне значення і спричиняють впливові наслідки.

Самойленко К.О. (ВІКНУ)

АСПЕКТИ ПРОБЛЕМАТИКИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Активізація бойових дій породжує багато практично значущих питань як щодо здійснення державного захисту, так і щодо забезпечення прав громадян, свободи військовослужбовців, організації військової служби. Повномасштабна військова агресія показує, що гендерна категоричність може бути лише ситуативною та умовною. Умови, які були в мирні чи напівмирні часи до 2014 року та з 2014 року до 24 лютого 2022 року, зараз неможливі, а гендерна нерівність в Україні, через закриті кордони та мобілізацію представників чоловічої статі - просто безпрецедентна.

Гендерні питання є частиною нинішнього рівня сучасних дискусій. Проте, сучасні виклики та загрози, які постають перед українським суспільством, додають особливої гостроти сприйняттю питань гендерної рівності, гендерних стереотипів, лідерства та військових аспектів цієї наукової теми.

Коли ми говоримо про гендер, ми часто маємо на увазі очікування суспільства від чоловіків і жінок щодо того, які соціальні ролі вони повинні виконувати. Гендер – це не лише біологічні відмінності між чоловіком і жінкою. Гендерна теорія припускає зміну соціальної реальності, яка відповідає потребам сучасності та спрямована на забезпечення гендерної рівності. Гендерна рівність

означає рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його досягнення, що дає можливість особам обох статей рівноправно брати участь у всіх сферах життя суспільства. На думку експертів, виправити гендерні стереотипи в суспільстві складніше, ніж расові чи етнічні забобони.

Принцип гендерної рівності закріплено в Конституції України. Ст. 3 Конституції закріплює рівноправність чоловіків і жінок у всіх сферах життя. Крім цієї норми, гендерна рівність пов'язана зі ст.ст. 21, 24, 51 Конституції України. Зокрема, ч. 3 ст. 24 Конституції України безпосередньо присвячена подоланню дискримінації жінок в Україні та підкреслює, що рівність прав жінок та чоловіків забезпечується наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичний та культурній діяльності, у здобутті освіти та професійний підготовці, у праці та винагороді за неї.

Питання впровадження гендерної рівності в Збройних Силах України сьогодні є надзвичайно актуальним. Це цілеспрямована, системна, багатогалузева управлінська діяльність Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України щодо вдосконалення моделі взаємовідносин у сучасній українській армії. Слід зазначити, що державна політика щодо досягнення гендерної рівності реалізується відповідно до міжнародних зобов'язань та національ- ного законодавства, зокрема Конституції України. Таким чином, у ст. 24 Конституції України зазначено, що кожен громадянин суспільства як чоловік, чоловік і жінка має всі соціально-економічні, політичні та особисті права і свободи.

За останні десять років війни, яка триває в Україні з 2014 року, ситуація щодо участі жінок у громадсько-політичному житті суттєво змінилася.

Сьогодні жінки більше беруть участь у суспільних процесах, особливо в політиці та в секторах безпеки та оборони. Підтримка ідей гендерної рівності стає дедалі помітнішою і на рівні громадської думки. На жаль, війна в Україні триває. Кількість жінок, які долучаються до активних бойових завдань, різноманітних форм волонтерської діяльності та підтримки армії безпосередньо на фронті, постійно зростає, що свідчить про незаперечні лідерські якості жінки. У різноманітних активістсько-наукових дискусіях стає зрозуміло, що існуючі дослідження гендеру та війни не дають відповідей у контексті українських реалій. Говорячи про військову ситуацію в Україні, не можна оминути питання створення української нації. Ця війна, яка триває, є боротьбою України за незалежність, яка тісно пов'язана з національним творенням. Навіть українські жінки-біженки не хочуть виглядати типовими безпорадними жертвами. Вони виступають як ті, хто хоче свободи вибору бути послами України у світі.

В Україні жінки розбудовують свою незалежність, беруть активну участь у суспільно-політичних заходах, займаються волонтерством та захищають Україну, особливо на бойових позиціях. Жінки відповідально ставляться до своїх завдань і разом із чоловіками намагаються максимально наблизити перемогу України. За цих обставин Україна вже розглядається світовою спільнотою як унікальна держава, де на практиці під час бойових дій однаково поєднуються

здібності, навички та прагнення чоловіків і жінок для досягнення миру та переконання гендерної рівності.

Підсумовуючи, варто наголосити на тому, що жінки відіграють значну роль у сучасній українській армії. Спостерігається стійка тенденція до значного збільшення кількості жінок, суттєво розширюється географія посад, які обіймають жінки-військовослужбовці. Проте для забезпечення гендерної рівності у Збройних силах України законодавцю необхідно вдосконалити механізм урахування соціальної гендерної специфіки під час військової служби. Крім того, слід закріпити розуміння гендерної рівності в армії – не як механічного ототожнення чоловіків і жінок, а як врахування специфіки можливостей тієї чи іншої соціальної статі брати участь на певних посадах в ефективній діяльності виконання службових обов'язків, з найбільш позитивним результатом.

Свиридов А.О. (ВІКНУ)

ВИЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ НАПРЯМКІВ У ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНІЙ СПРЯМОВАНОСТІ ІНФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВИМИ МЕДІА ПРО ХІД БОЙОВИХ ДІЙ

Актуальність визначення окремих напрямків у проблемно-тематичній спрямованості інформування військовими медіа про хід бойових дій не викликає сумніву, оскільки новини з полю бою є найважливішими в країні на сьогодні. За висновками у дослідженні Турбіля М. Ю., медіа мають використовувати всі можливі способи для формування навичок позитивного мислення, а особливо для протидії фейковій інформації під час розглядання проблемно-тематичної спрямованості військовими медіа.

Метою дослідження є систематизувати тематичні напрямки контенту ЗМІ щодо висвітлення ходу бойових дій. Для цього є необхідним виконання низки завдань, а саме: проаналізувати сучасні наукові дослідження з даної теми та статистичні дані Інституту масової інформації.

На сьогодні проблема є недостатньо дослідженою, оскільки виникла нещодавно, проте у науковому середовищі військової журналістики відбувається зростання інтересу у таких науковців, як Верес М.А., Гридчина В. В., Мельник Г. В., Турбіль М. Ю. та інших. Дослідження будується саме на результатах роботи вищезазначених науковців, а також на статистичних даних Інституту масової інформації (далі ІМІ), медійної громадської організації, яка відстоює права журналістів, аналізує медіасферу та висвітлює пов'язані з медіа події, а також протидіє пропаганді та дезінформації.

За даними представника ІМІ Захара Колісніченка, новини про війну становлять приблизно третину публікацій у новинарних стрічках ЗМІ. Системний аналіз даних дозволив визначити та систематизувати окремі напрямки у проблемно-тематичній спрямованості інформування військовими медіа про хід бойових дій. Найбільше медіа писали про такі проблемно-тематичній спрямованості, як:

- хід бойових дій

- соціальні наслідки війни
- робота волонтерів та активістів
- жертви серед цивільних та військових
- міжнародна підтримка
- обстріли й руйнування та ліквідацію їх наслідків
- успіхи Збройних сил України
- офіційні повідомлення територіальних центрів комплектування
- звіти генерального штабу
- новини, що стосуються внутрішньо переміщених осіб
- кримінальні новини, пов'язані з війною (виявлення інтернет-колаборантів та корупції).

Найголовніша задача військових ЗМІ - уважно ставитися до проблемно-тематичній спрямованості інформування, оскільки недоліки в регулюванні роботи ЗМІ в Україні завдають шкоди співпраці з іноземними ЗМІ у питаннях, що стосуються подій на фронті. Крім того, за словами Мельник Г. В., ці недоліки ускладнюють розповсюдження інформації щодо потреб у західному озброєнні та підходу міжнародної спільноти до дій противника.

Систематизація проблемно-тематичних напрямків контенту ЗМІ щодо висвітлення ходу бойових дій має значущість та цікавість для комунікацій, оскільки дає змогу прослідити роботу ЗМІ з практичного боку, та розвинути наукове дослідження в плані деталізації проблемно-тематичної спрямованості інформування військовими медіа про хід бойових дій у теорії.

Суботін Р.А. (ВІКНУ)

СУЧАСНІ НАРАТИВИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ, АЛГОРИТМИ ВТІЛЕННЯ ТА ВПЛИВ НА ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ

Аналіз сучасних наративів та технологій російської пропаганди, спеціальних інформаційних операцій (СІО) та інформаційні психологічні спеціальні операції (ІПСО). Ретельне вивчення та аналіз наративів та технологій, що поширювались та поширюються російською пропагандою, стає важливим елементом у боротьбі за інформаційну перевагу в умовах російсько-Української війни. Розуміння їхнього змісту, цілей та методів допоможе розробити ефективні стратегічну відповідь та створення контрдій.

Російська пропаганда використовує велику кількість інструментів та методів для досягнення своїх цілей. Вона активно використовує соціальні мережі, телебачення, радіо та інші медіа для поширення спотвореної чи навіть вигаданої інформації про події та особистості. Пропагандистські матеріали часто мають емоційно навантажений характер, спрямований на формування певного світогляду у споживачів інформації. російська пропаганда є сильною зброєю яка може набувати різних: форм, жанрів, комбінацій та часового простору.

З'являються також більш сучасні та інноваційні «інструменти впливу», із застосуванням вже штучного інтелекту (ШІ). Ця технологія дає нові неймовірні

можливості для створення та реалізації більш ефективної російської пропаганди, СІО та ІПСО.

Приклади використання ШІ:

Фейкові відео (Діпфейк) — створення реалістичних відео з аудіо з зображенням реальних людей, що може бути використане для поширення дезінформації, та фейкових новин.

Фейкові зображення — створення фальшивих зображень та відео, які можуть використовуватися для маніпулювання громадською думкою або компрометації.

Голосові асистенти — створення голосових асистенті , які поширюють пропагандистський контент або впливають на користувачів шляхом персоналізованих рекомендацій та порад.

Кіберзагрози та автоматизовані боти — використання штучного інтелекту може підвищити можливості для проведення кібератак на критичну інфраструктуру, масштабних атак на інформаційні системи, створення та управління масштабними мережами автоматизованих ботів для поширення спаму, пропаганди, створення коментарів та реакцій до дописів.

Персоналізований контент та цензура — ШІ може адаптувати пропагандистський контент до індивідуальних інтересів та приховувати «небажану» інформацію дивлячись з поглядів користувачів.

В цьому контексті використання ШІ стає ще одним багатофункціональним та ефективним інструментом для пропаганди, СІО ТА ІПСО та стає ще однією загрозою для інформаційної безпеки та громадської думки. Спритність алгоритмів втілення та використання штучного інтелекту дає можливість швидко адаптуватися до змінних умов і навіть персоналізувати пропагандистський контент для конкретної аудиторії.

У зв'язку з цим важливо розробити та впровадити стратегії протидії цим загрозам, включаючи поліпшення алгоритмів виявлення та фільтрації дезінформації, підвищення грамотності та критичного мислення серед користувачів, а також розвиток міжнародного співробітництва для обміну досвідом та ресурсами у боротьбі з цими загрозами.

СЕКЦІЯ № 8
ІНФОРМЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БОРОТЬБА У ВОЄННІЙ СФЕРІ

Алфьоров О.В. (ВІКНУ)

ЧУТКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ

Чутки як явище народилися ще на світанку людської цивілізації і супроводжують людство протягом майже всієї його історії. Вони були одним із основних засобів поширення інформації. З часом чутки активно використовуються в боротьбі за владу, під час війн тощо.

Чутки – це важливе і особливе джерело отримання знань про те, що відбувається у суспільстві. Через масову свідомість чутки впливають на громадську думку, політичні настрої, ставлення до керівництва країни, державний устрій, засоби масової інформації тощо. На тлі чуток може породжуватися паніка, вони сприяють політичній дестабілізації суспільства.

Чутки – специфічний спосіб інтерпретації інформації, зумовлений дефіцитом поінформованості, невизначеністю ситуації, поширенням настроїв тривоги та страху у суспільстві, якому притаманні деформованість, узагальненість, актуальність змісту; простота, доступність, емоційність, неофіційність форми подачі; самопоширення, актуалізація у процесі поширення в усній формі через канали міжособистісної комунікації.

Феномен чутки має низку характерних рис та особливостей, які, вирізняють її з інших інформаційно-психологічних явищ та жанрів повідомлень. По-перше, вона має порівняно високий ступінь узагальненості (адже вона повинна вийти за межі окремого випадку), що відрізняє чутку від плітки або ж її напівофіційного варіанту – доносу, дезінформації. По-друге, вона зберігає прив’язку до часу і середовища свого виникнення, чим протистоїть байці або повір’ю. По-третє, чутка пов’язана зі свіжою новиною, а часто – лише з майбутнім, і цим протилежна легенді, анекдоту тощо. По-четверте, чутка є свідомо неофіційною, а тому протистоїть офіційній інформації.

Фактори, що виступають каталізаторами появи чуток:

1. Недостатня кількість інформації з питань, які зачіпають інтереси людей.
2. Брак автентичності між інформацією з офіційних джерел і каналів масової комунікації.
3. Кризова, проблемна, конфліктна, динамічна ситуація, що стимулює невизначеність.
4. Тривала затримка в ухваленні рішень, яка трапляється у зв’язку з важливістю питання.
5. Цілеспрямоване «зливання» інформації.
6. Спроби відволікання уваги громадськості на обговорення другорядних питань.
7. Необхідність ретрансляції правдивої інформації через канал чутки у зв’язку з неможливістю її оприлюднення через офіційні канали.

8. Природна схильність людини до обговорення (фактично до публічного осмислення) актуальних питань, доступна інформація про які не дозволяє на даний момент зробити чітких висновків.

9. Намагання людини вгамувати свою тривогу або страх у складній ситуації шляхом колективного обговорення, висунення власних гіпотез, пояснень, які у другому колі обговорень стають, власне, чутками.

10. Некритичність сприйняття інформації, що базується на а) безпосередній, адресній, усній передачі інформації; б) факторі «це ж знайомі казали...»; в) підсвідомому поділі на «Нас» (тих, хто обговорює) і «Їх» (тих, хто є об'єктом обговорення).

11. Стереотипність мислення та ін.

Отже, чутка – це надзвичайно ефективний інструмент психологічного впливу, потужна зброя політичного маніпулятора, здатна в силу своєї специфіки суттєво вплинути на громадську думку, відкоригувати усталені оцінки та настановлення. Глибинна суть цього феномену суспільної комунікації полягає у подачі та інтерпретації народом або для народу актуальної інформації, яка у конкретних умовах є дефіцитною, сенсаційною, неоднозначною, незрозумілою, загрозливою або обнадійливою. Саме це і дозволяє чутці поряд з такими комунікаційними факторами як **стереотипи, міфи, ритуали** виконувати функцію провокування запуску механізму психічного автоматизму, що лежить в основі будь-якої маніпулятивної дії.

к.т.н. Бабіч О.М. (ВІКНУ)
Матюхіна Ю.М. (ДПСУ)

ЗАСОБИ «М'ЯКОЇ СИЛИ» ЯК ІНСТРУМЕНТ РОСІЙСЬКОГО ВПЛИВУ ДЛЯ ОКУПАЦІЇ КРИМУ ТА ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ

Одним з ефективних видів поширення впливу у міжнародному середовищі є засоби «м'якої сили». «М'яка сила» – це техніка впливу на населення зарубіжних країн за допомогою культури, переконань, нематеріальних ресурсів та політичних ідеалів, без використання більш традиційних елементів силового, у тому числі воєнного, тиску. Простежується взаємозв'язок між рівнем економічного та політичного розвитку країни, її впливовістю у світі, та використанням нею інструментів МС.

Такі засоби активно почали використовуватись російським урядом на підготовчому етапі, який передував окупації українських територій. Найбільш інтенсивно «м'яку силу» почали використовувати в росії з середини 2012 р. як потенційний напрям своєї зовнішньої політики.

Серед основних особливостей застосування росією інструментів МС на пострадянському просторі можна назвати чітке дотримання курсу на консолідацію російськомовного населення. З метою використовувати його як своєрідну «п'яту колону» для провадження власних інтересів у регіонах зосередження цього населення. Що і стало однією з головних передумов, що

дозволило росіянам у 2014 році здійснити окупацію АР Крим та реалізувати ідеї «русской весны».

Аналіз дій рф при підготовці до вторгнення в Україну та окупації українських територій свідчить, що набір засобів "м'якої сили" у "російській версії" включає:

проурядові організації з міжнародного співробітництва у широкому спектрі галузей суспільного життя;

громадські організації, що діють в цільовій країні, спрямовані на консолідацію громадян за національною або іншою ознакою, з метою їх подальшого використання з політичною метою;

політичні партії з цінностями та програмою дій, продиктованими з рф;

використання в цих утвореннях підконтрольних осіб, часто з кримінальним минулим, які є більш "зговірливими" у проведенні проросійських дій на території країни, про що свідчить приклад Криму та України в цілому;

залучення релігійних діячів – представників різних конфесій – для втілення промосковських заходів впливу та забезпечення їх підтримки;

Історичні приклади дії усіх вищевказаних чинників свідчать, що застосування «м'якої сили» рф, як правило, призводить до жорстких наслідків. Які спричиняють довготривалі негативні події як в Україні, так і інших державах регіону.

Балацький Є.І. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ «М'ЯКОЇ» СИЛИ РОСІЄЮ ПРОТИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД З 1991 ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Робота спрямована на комплексне дослідження особливостей, механізмів та наслідків застосування Росією концепції "м'якої сили" у відносинах з Україною протягом періоду з 1991 по 2022 роки. Агресія Росії проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 року, розглядається як логічне продовження тривалої гібридної війни, що провадилася Росією з моменту здобуття Україною незалежності. Проте у перші роки незалежності України Росія переважно використовувала методи "м'якої сили", спрямовані на поступове підпорядкування України своїм геополітичним інтересам.

Розуміння механізмів та наслідків застосування Росією концепції "м'якої сили" проти України має важливе значення для розробки ефективної політики протидії та захисту національних інтересів України. У зв'язку з цим, робота передбачає комплексний аналіз стратегій і тактик реалізації Росією концепції "м'якої сили" у відносинах з Україною, виявлення ключових викликів та загроз національній безпеці України, зумовлених цими діями, а також розробку пропозицій щодо підвищення ефективності протидії України російським стратегіям "м'якої сили". Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення державної політики України у сферах національної безпеки, інформаційної та гуманітарної політики, зовнішньої політики та міжнародного співробітництва.

Біньковська Я.П. (ВІКНУ)

ДОСВІД ФРАНЦІЇ У СТВОРЕННІ СИСТЕМИ КІБЕРБЕЗПЕКИ

У сучасному світі злочинці та хакерські групи активно здійснюють кібератаки, що, у свою чергу, призводять до викрадення персональних даних, порушення конфіденційності, фінансових збитків та навіть загрози національній безпеці. Враховуючи те, що кіберзагрози не мають кордонів, вивчення особливостей сучасних підходів до кібербезпеки у Франції є надзвичайно важливим для розуміння та впровадження міжнародних стандартів у цій галузі. Французьке законодавство має комплексний характер і оснований на захисті персональних даних, заходах щодо забезпечення безпеки інформаційних систем та боротьбі з кіберзлочинністю. Головні положення законодавства включають створення національного агентства кібербезпеки Франції, розробку національної стратегії кібербезпеки та запровадження заходів щодо захисту критичної інфраструктури від кібератак.

Франція стикається з обмеженою кількістю кваліфікованих фахівців інформаційної безпеки. Однак, країна продовжує впроваджувати необхідні заходи щодо розвитку взаємодії державного і приватного партнерства у кібербезпеці, використання передових технологій у боротьбі з кібератаками, а також активно готує відповідних спеціалістів. До того ж, Франція зацікавлена у фінансуванні цієї галузі задля створення вітчизняних систем захисту цифрових технологій.

Франція активно обмінюється досвідом щодо протидії кіберзагрозам. Країна зробила великий внесок у розвиток міжнародних норм і стандартів кібербезпеки. На двосторонньому рівні Франція підписала низку угод про співпрацю в інформаційному просторі з багатьма країнами-партнерами, такими як США, Німеччина, Велика Британія, Канада та інші. Ці документи стосуються обміну розвідувальною інформацією, спільних навчань фахівців, проведення спільних операцій з виявлення та припинення кібервійни.

Співпраця між Україною та Францією у сфері кібербезпеки стала одним із пріоритетних напрямків двостороннього співробітництва між двома країнами. Після початку повномасштабної російської агресії проти України у 2022 році, країна-партнер виступила на підтримку зміцнення кібероборони української держави. Французькі фахівці регулярно проводять навчання та тренінги для українських спеціалістів із кібербезпеки. Крім того, здійснюється спільна розробка нових рішень та інструментів для виявлення і нейтралізації кібератак.

Отже, посилення кіберзагроз на глобальному рівні є серйозною проблемою. Французький підхід до створення системи кібербезпеки є хорошим прикладом для інших країн. Хоча Франція має багато недоліків у цій галузі, але вона демонструє, що міжнародна співпраця, використання новітніх технологій, адаптація до різних умов середовища допоможуть ефективніше протидіяти кібератакам та розвивати вітчизняні цифрові технології.

Булгаков Д.Г. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИМІР КОНФЛІКТУ МІЖ КНДР ТА ЯПОНІЄЮ

Інформаційний вимір конфлікту – це використання інформації та комунікацій для досягнення цілей конфлікту. Це може включати поширення пропаганди, дезінформації та інших форм інформаційної війни. Інформаційна війна - це форма конфлікту, в якій використовуються інформаційні та комунікаційні технології для досягнення політичних, економічних або військових цілей. Вона може включати поширення пропаганди, дезінформації та інших форм дезінформації для підриву противника та дискредитації його цілей. Інформаційна війна є новим явищем в сучасному світі та є одним з головних викликів для національної та міжнародної безпеки.

Окремі засоби інформаційної війни здавна застосовували у конфліктах воєнних. Однак одночасне застосування новітніх засобів боротьби (кібертехнологій, соціальних мереж, агресивної пропаганди та іншого) приносить принципово нову якість щодо усталеного розуміння війни і характеризує інформаційну війну як унікальне явище 21 ст.

Сучасний світ переповнений прикладами інформаційних воєн, де країни використовують пропаганду, дезінформацію та маніпуляції для досягнення своїх політичних та геополітичних цілей.

Російська пропаганда в Україні - це один з найвідоміших прикладів. Росія активно використовує різноманітні засоби масової інформації для дискредитації України, та виправдовування своїх дій зокрема розповсюдженням фейкових новин, маніпулюванням фактами та створенням негативного іміджу країни на міжнародній арені.

У конфлікті в Сирії обидві сторони, включаючи Росію, Іран і США, активно використовують пропаганду та дезінформацію для формування свого образу на міжнародній арені та залучення союзників до своєї сторони.

В Ізраїлі та Палестині обидві сторони конфлікту ведуть інформаційну війну, використовуючи пропаганду та дезінформацію для виправдання своїх дій та демонізації противника.

Індія та Пакистан використовують пропаганду та дезінформацію для підриву довіри між собою та формування підтримки своїх політичних позицій як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

У відносинах між Китаєм та Тайванем, Китай активно використовує пропаганду та дезінформацію для підриву суверенітету Тайваню та впливу на міжнародну спільноту.

Між КНДР та Японією також відбувається інформаційна війна, де обидві країни використовують пропаганду, дезінформацію та маніпуляції для демонізації населення противника та виправдання своїх дій.

Дослідження воїн в Афганістані і Іраку демонструють, якими надто дорогими можуть бути повноцінні війни в аспекті людських, економічних, а також соціально-політичних втрат незалежно від різниці у спроможності сторін конфлікту або супротивників. Завдяки швидкому технічному прогресу і розвитку

асиметричних засобів ведення війни, повноцінні війни можуть бути нерезультативними навіть проти держав, які мають дещо менше ресурсів і забезпечення. Тому досягнення перемоги може бути надзвичайно нелегкою справою. Із зростанням вартості війни і появою нових інструментів в розпорядженні держав, бажання вести повноцінні війни може зменшуватись. Проте це не проголошує зникнення конфліктів, а лише змінює динаміку війни. Саме на цьому тлі держави дедалі частіше вдаються до інформаційної війни аніж до збройного конфлікту у прагненні до своїх цілей безпеки з мінімальними втратами.

Таким чином, загальне середовище безпеки радикально змінюється попри те, що природа конфліктів залишається незмінною. Інформаційна війна робить динаміку конфлікту незрозумілою не лише тому, що вона пропонує великий і широкий набір інструментів для підриву супротивника, а й тому, що вона дає можливість шкодити його безпеці на двох фронтах водночас. Це також стосується загальної мети інформаційної війни. На фронті сил і засобів слабкі місця держави, що стала мішенню, в політичній, військовій, соціальній, інформаційній сферах експлуатуються настільки, наскільки вони фізично і функціонально ослаблені. інформаційнавійна досить ефективна, адже дозволяє досягати результатів, не використовуючи великі військові формування або масштабні операції, однак при неправильному веденні інформаційної війни можуть викликати більше непередбачуваних наслідків та призводити до подальшої дестабілізації регіонів.

Вакуленко К.М. (ВІКНУ)

РОЛЬ МАНІПУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ РФ НА НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Російська Федерація протягом багатьох років активно застосовує різноманітні маніпулятивні технології в рамках інформаційного впливу на населення України. Ці технології спрямовані на формування потрібних Росії громадських настроїв, поширення дезінформації та пропаганди, а також підрив довіри громадян до офіційних українських джерел інформації. Розуміння механізмів застосування маніпулятивних технологій Росією є важливим для розробки ефективних заходів протидії інформаційній агресії.

Маніпулятивні технології - це способи і методи прихованого психологічного впливу на свідомість людини з метою примусити її діяти всупереч власним інтересам. Вони ґрунтуються на використанні особливостей людської психіки, вразливих місць та схильностей людей до певних когнітивних викривлень.

Основними маніпулятивними технологіями, які використовує Росія в інформаційному впливі на Україну, є:

1) Дезінформація та фейкові новини - поширення неправдивої або спотвореної інформації, що видається за достовірну.

2) Пропаганда - цілеспрямоване поширення ідей, концепцій та наративів, які просувають інтереси Росії.

3) Емоційні маніпуляції - спекулювання на емоціях людей, таких як страх, ненависть, гордість, з метою викликати певну реакцію.

4) Створення "альтернативної реальності" - конструювання паралельної картини світу, відмінної від об'єктивної дійсності.

5) Тролінг та мережеві атаки - організована координована діяльність "тролів" у соціальних мережах для дестабілізації ситуації.

6) Замовчування або приховування інформації - свідоме приховування певних фактів або їх представлення у вигідному для Росії контексті.

Отже, маніпулятивні технології відіграють ключову роль в інформаційному впливі Росії на населення України. Їх застосування має на меті досягнення політичних, економічних та геостратегічних цілей Кремля шляхом підриву довіри громадян до офіційних джерел, посилення соціальної напруженості та формування проросійських настроїв. Ефективна протидія таким технологіям є важливою складовою забезпечення інформаційної безпеки та суверенітету України.

Гаузер Р.А. (ВІКНУ)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ НА СЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах виникнення міжнародної безпекової кризи на тлі російсько-української війни, важливим аспектом ведення політичної гри виступає інформаційна політика держави. Від неї залежить майже все: від того як сприймають країну її партнери та вороги і до можливості ведення боротьби не застосовуючи конвенційні сили та засоби.

Одним із ключових політичних гравців в сучасних умовах є Китай. Він активно просуває свою пропаганду та дезінформацію, використовуючи всі можливі інформаційні засоби – соціальні мережі, ЗМІ, телебачення тощо. В умовах стрімкого економічного та технологічного розвитку, Китай активно використовує сучасне програмне забезпечення, ботоферми з метою впливу на світову свідомість, а також для ведення розвідки та шпигунства.

Інформаційна політика КНР базується на основах давньокитайської філософії – конфуціанство та «Мистецтво війни» Сунь-цзи. Тепер ці стародавні постулати використовуються в поєднанні з комуністичною ідеологією, яка спочатку забороняла ці філософські течії, але зі зміною керівництва після Мао Цзедуна вони ожили новими кольорами. Тому дуже важливо розуміти витоки китайської інформаційної політики для кращого аналізу та протидії фейкам, наративам Китаю.

Ефективність інформаційних технологій досягається через вміле поєднання зовнішньополітичними діями країни. Також активне поширення та нав’язування власних поглядів та ідей як за допомогою власної діаспори в інших країнах, так і через віртуальний світ, де в рази простіше поширювати дезінформацію серед

інтернет користувачів. Китай активно використовує такі соціальні мережі як Facebook, Instagram та Twitter (X) для розповсюдження фейків та вигідної уряду інформації.

Отже, існує необхідність дослідження інформаційної політики КНР, яка ставить під загрозу сектор міжнародної безпеки, використовуючи інформацію як засіб боротьби із Заходом та нав'язування власних ідей.

Горбенко А.В. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ РОСІЄЮ КІБЕРПРОСТОРУ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА УКРАЇНУ

Російська Федерація активно використовує кіберпростір як інструмент для здійснення інформаційної агресії проти України. З початку російської збройної агресії в 2014 році ця діяльність лише зросла, а в 2022 році з Повномасштабним вторгненням набула неймовірних масштабів. Ключовим фактором став стрімкий розвиток технологій, особливо штучного інтелекту.

По-перше, Росія широко застосовує свій потужний пропагандистський апарат для поширення дезінформації та фейкових новин у кіберпросторі. Ці наративи спрямовані на підрив довіри українців до власної держави, розпалювання внутрішніх протиріч і сіяння зневіри. Основними каналами поширення є проросійські ЗМІ, боти та тролі в соціальних мережах.

По-друге, Росія веде активні кібероперації проти української інфраструктури та державних установ. Фіксувалися численні спроби зламувати урядові сайти, витоку конфіденційних даних і навіть відключення енергосистем за допомогою шкідливого програмного забезпечення. Мета - дестабілізація ситуації в Україні та завдання економічних збитків.

Крім того, Росія вдається до операцій щодо збору цифрової розвідувальної інформації та стеження за українськими громадянами в інтернеті, часто шляхом злому особистих акаунтів та пристроїв. Таким чином вона намагається виявляти потенційних противників свого режиму.

Російські хакери також беруть участь у кампаніях з поширення шкідливого програмного забезпечення, зокрема для вимагання грошового викупу. Атаки на українські компанії та організації дозволяють Росії отримувати економічну вигоду та послаблювати ІТ-сферу України.

В цілому, кібернетичний простір є основним полем здійснення інформаційних та психологічних операцій Росії проти України. Захист кіберпростору є пріоритетом для убезпечення держави від цієї гібридної агресії.

Горбонос А.Р. (ВІКНУ)

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНА – ПОЛЬЩА: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Тема міжнародного воєнно-політичного партнерства для України стала особливо актуальною після агресії Російської Федерації. Починаючи з 2014 року

Україна розуміє що потребує тісної підтримки країн-партнерів, саме тому значно посилила заходи з розвитку міжнародної співпраці з союзниками. Особливе значення вона має у відносинах з Республікою Польща.

Глобальні виклики, що стоять перед сучасними міжнародними відносинами між Польщею та Україною, безсумнівно, мають величезний вплив на динаміку та розвиток цих двох країн. За останні десятиліття світ зазнав безлічі змін у політичному, економічному та соціокультурному вимірах, і Польща та Україна не є виключенням. Одним з ключових викликів, з якими стикаються обидві держави, є відносини з Росією. Агресивна політика РФ на пострадянському просторі, повномасштабне вторгнення на територію України, є серйозним випробуванням для стабільності та безпеки в регіоні східної Європи. Такі дії східного сусіда спонукають до пошуку ефективних механізмів міжнародного співробітництва для стримування агресивних дій Росії. Крім того, економічна взаємодія між Польщею та Україною є важливою складовою спільного розвитку для обох країн. Обидві країни зацікавлені у підтримці економічної стабільності та забезпеченні високого рівня життя для своїх громадян. Розширення торгових відносин, інвестиційна активність та співпраця в галузі науки та техніки можуть стати каталізаторами для спільного успіху обох країн.

Після початку російсько-української війни стабільність партнерських відносин між країнами дещо похитнулася, а РФ, в свою чергу, не залишається осторонь даних подій. Останнім часом на офіційному рівні почали підніматися питання трагічного минулого - Волинська трагедія під час Другої світової війни, залишила глибокі рани у взаєминах українського та польського народів. Росія цинічно спекулює на цих історичних суперечностях, намагається посіяти недовіру між Києвом та Варшавою.

Економічні протиріччя, «зернова блокада» у квітні 2023 року, а також перекриття трьох пунктів пропуску на кордоні з Україною польськими далекобійниками та фермерами, були неочікуваними та дуже неприємними ситуаціями для взаємовідносин обох країн. Доведено, що організаторами даних акцій виступали проросійські профспілки та активісти. Кремль активно використовує дезінформацію, фейки, провокації для того, щоб підірвати українсько-польську єдність та зменшити підтримку західних партнерів України на фоні російсько-української війни.

Незважаючи на всі суперечки, які відбуваються зараз, Республіка Польща продовжує підтримувати Україну у боротьбі з російським агресором та у вступі до ЄС та НАТО.

Загорівська В.В. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ (ЗА ДОСВІДОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ З 2014 РОКУ)

З кожним днем все більше і більше досліджується вплив на суспільство за допомогою використання можливостей соціальних мереж. В умовах ведення гібридної війни це питання набуває надзвичайної актуальності. Щодня мільйони українців переглядають агітаційні та пропагандистські матеріали створені для введення населення в оману з метою маніпуляції.

Досвід російсько-української війни з 2014 року є гарним прикладом актуальності досліджень на цю тему. Цей конфлікт супроводжується яскраво вираженою інформаційною війною, у якій основними важелями впливу на суспільство є пропаганда, дезінформація та маніпулятивна інформація. З глобальної точки зору, це питання цікавить міжнародну спільноту через його загальну важливість у контексті цифрової епохи.

Поляризація суспільства під час війни, посилення інформаційних маніпуляцій та дезінформації, вплив на політичні рішення, адаптація медіа-організацій до нового медіа-середовища та кібербезпека є одними з основних наслідків можливостей використання соціалльних мереж.

Проведення наукових досліджень та аналіз медіа простору за період російсько-української війни з 2014-го року по теперішній час надасть можливість для проведення ефективніших інформаційно-психологічних операцій, а також змогу протистояти ворожій пропаганді .

к.військ.н., доц. Зайцев Д.В. (ВІКНУ)

ОКУПАЦІЯ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ. ЯК ЦЕ БУЛО. ОСНОВНІ ДАТИ

20 лютого 2014 року колона бронетехніки 810-ої бригади російської морської піхоти вирушила із Севастополя нібито посилювати охорону військових частин Чорноморського флоту рф до основних місць Криму.

23 лютого в Севастополі на мітингу проросійських сил обрали «народного мера», тоді ж стали формувати так звані «загони самооборони». Місто фактично перейшло під російський контроль. Російські «козаки» та інші «добровольці» активно допомагали сепаратистам і координували їхню діяльність у низці міст Криму. Велику роль у поширенні проросійської пропаганди відіграли ЗМІ.

24 лютого бронетехніка збройних сил росії повністю перекрили в'їзди до Севастополя. Того ж дня ескадра Чорноморського флоту РФ завантажила в Новоросійську так званих «зелених чоловічків» без розпізнавальних знаків та техніку й вирушила до Севастополя.

25 лютого 2014 року в Сімферополі відбулися провокативні акції проросійських сил – пікетування будівлі Верховної ради АР Крим із головною вимогою: ухвалення рішення референдуму щодо незалежності Криму.

26 лютого 2014 року біля Верховної ради АР Крим організований мітинг проукраїнських сил (від 5 до 10 тисяч учасників), передусім, Меджлісу кримськотатарського народу. Це був спротив українських громадян Криму російській окупації на підтримку територіальної цілісності України. Учасники мітингу не дали провести позачергове засідання Верховної ради Криму з метою зміни статусу АР Крим.

Представники проросійських організацій та російські агенти вдавалися до провокацій та застосування фізичного насильства. Правоохоронні органи не вжили належних заходів щодо забезпечення громадського порядку. 26 лютого загинули двоє громадян України від травм, які вони, найімовірніше, отримали під час зіткнень на площі. За медичною допомогою на той час звернулися 30 осіб. Вже після окупації Криму та його незаконної анексії російські правоохоронні органи провели вкрай упередженні розслідування правопорушень 26 лютого і сфабрикували справи щодо кримськотатарських активістів.

У ніч із 26 на 27 лютого «зелені чоловічки» взяли під контроль будівлі Верховної ради АР Крим та Ради міністрів Криму.

28 лютого Верховна Рада Криму під «охороною» російських військовослужбовців, проголосувала за проведення референдуму щодо статусу Криму.

Загалом під час окупації Криму (20 лютого – 25 березня) було задіяно велику кількість військових суден різних типів, зокрема, 9 великих десантних кораблів. В окупації Криму було задіяно понад 10 тисяч російських військовослужбовців. Також брали досить активу участь «козаки», «добровольці» та російські агенти.

16 березня під контролем російських військ відбувся так званий референдум про статус Криму. Псевдореферендум бойкотували численні представники кримсько-татарського народу, а також проукраїнськи налаштовані жителі Криму. Це також було формою протесту.

18 березня 2014 року був підписаний договір щодо приєднання Криму до РФ – здійснено незаконну анексію.

17 квітня 2014 року під час «прямої лінії» президент рф цинічно визнав, що «за спиною сил самооборони Криму» стояли російські військовослужбовці для того, щоб «забезпечити безпеку громадян та сприятливі умови для їхнього волевиявлення».

Боротьба за деокупацію півострова і відновлення історичної справедливості триває й досі як на міжнародному рівні, так і на фронтах російсько-української війни.

Зорін О. (ВІКНУ)

РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГОІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ НОВИХ СТРАТЕГІЙ ВПЛИВУ ЧЕРЕЗ ІНФОРМАЦІЮ

Сучасний світ стає свідком стрімкого зростання впливу інформаційного впливу, який використовується для досягнення різноманітних політичних, економічних та соціальних цілей. Технології штучного інтелекту (ШІ)

відкривають нові можливості для розширення та вдосконалення методів інформаційного впливу, роблячи їх більш адресними, ефективними та складними для виявлення.

ШІ використовується для створення та поширення пропагандистських матеріалів, ґрунтуючись на психологічних профілях та поведінкових паттернах людей. Алгоритми ШІ аналізують великі масиви даних, визначаючи теми та меседжі, які резонують з різними аудиторіями. Це дозволяє створювати більш персоналізований контент, що має більший вплив.

ШІ також використовується для генерування фейкових новин, deepfake-відео та інших форм дезінформації, які вводять людей в оману. Алгоритми ШІ генерують текст, невідмінний від написаного людиною, а також створюють реалістичні синтетичні зображення та відео. Це може використовуватися для поширення фейкових новин, дискредитації людей/організацій, або розпалювання ворожнечі та розколу в суспільстві.

ШІ використовується для виявлення та видалення контенту, який вважається небажаним або небезпечним. Алгоритми ШІ сканують великі масиви даних, шукаючи контент, що відповідає певним критеріям (наприклад, слова/фрази, певні автори/групи). Це може використовуватися для цензури політичної опозиції, придушення свободи слова або контролю інформації, доступної людям.

ШІ використовується для проведення кібератак, спрямованих на крадіжку даних або порушення роботи інформаційних систем. Алгоритми ШІ виявляють вразливості в системах безпеки, автоматизують проведення атак, або створюють більш складні та шкідливі програми-шкідники. Це може призвести до крадіжки особистих даних, фінансових втрат, або навіть до порушення роботи критичної інфраструктури.

Важливо усвідомлювати етичні та правові аспекти використання ШІ в інформаційних війнах. ШІ може використовуватися для маніпулювання людьми та їх думками, що може мати негативні наслідки для демократії та суспільства в цілому. Необхідно чітко визначити відповідальність за шкоду, завдану інформаційним впливом, який ґрунтується на ШІ.

Для нейтралізації негативного впливу штучного інтелекту (ШІ) на інформаційну безпеку важливо підвищувати обізнаність людей про ризики та виклики, пов'язані з використанням ШІ в інформаційних війнах, розвивати критичне мислення, щоб люди могли критично оцінювати інформацію, яку вони отримують, налагоджувати міжнародне співробітництво для розробки та впровадження норм та правил, які регулюють використання ШІ в інформаційних війнах, підтримувати незалежні ЗМІ та фактчекерів, а також інвестувати в дослідження та розробки технологій протидії ШІ.

Підсумовуючи все можна стверджувати , що технології штучного інтелекту (ШІ) неабияк впливають на еволюцію методів інформаційного впливу. Їх використання відкриває безліч нових можливостей для розвитку та удосконалення цих методів, зробивши їх більш адресними, ефективними та

складними для виявлення. Проте, нарізаються певні ризики та небезпеки, пов'язані із зростанням негативного впливу ШІ в сфері інформаційного впливу.

Майбутнє інформаційного впливу в значній мірі залежить від того, яким чином людство буде використовувати технології ШІ. Відповідальне та етичне використання може стати потужним інструментом у боротьбі з дезінформацією та пропагандою. Проте, необхідно прикласти зусилля для мінімізації негативного впливу ШІ та захисту інформаційного простору від недобросовісного використання. Роль штучного інтелекту в інформаційному впливі надалі буде зростати. Алгоритми ШІ стають все більш складними та потужними, що дозволяє створювати ще більш реалістичну дезінформацію та ефективніші методи пропаганди. Тому насамперед важливо розробляти стратегії та інструменти для ефективного контролю та реагування на негативний вплив ШІ у сфері інформаційного впливу.

Камінський А.В. (ВІКНУ)

ФЕНОМЕН ВІДМІННОСТІ ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СЕПАРАТИЗМУ

У дослідженні феномену сепаратизму в Європі вкрай необхідним є детальний розгляд та аналіз наступних важливих елементів вищезазначеної проблеми.

Перш за все, це історичний аспект. Сепаратистські рухи у Європі мають давнє коріння, пов’язане з історичними змінами, конфліктами та формуванням національних ідентичностей. Вивчення історичних факторів допоможе зрозуміти основні причини та прагнення сучасних сепаратистських рухів. Не менш важливими є особистісні та культурні аспекти. Важливу роль у формуванні почуття приналежності до певної групи відіграють культурні відмінності, мова, традиції, історична спадщина. Ці фактори можуть сприяти виникненню сепаратистських тенденцій у різних спільнотах. Необхідний також детальний аналіз політичних аспектів. На активізацію сепаратистських рухів, з-поміж іншого, впливають політичні інститути, ступінь регіональної автономії, рівень демократії та розподіл влади. Ефективні політичні інститути та розуміння місцевих потреб можуть зменшити напругу. Наступний важливий аспект – соціально-економічний. На масштаби діяльності сепаратистських рухів впливають економічний розвиток, рівень безробіття, доступ до ресурсів, можливість брати участь у процесах прийняття рішень. Забезпечення соціально-економічної стабільності є одним із ключових елементів боротьби з сепаратизмом. Також потрібно враховувати і міжнародні аспекти. Міжнародна спільнота та її підхід до сепаратистських рухів є важливим. Втручання та підтримка з боку інших країн можуть посилити або послабити сепаратистські тенденції. Нарешті, не варто обділяти дослідницькою увагою і спортивний аспект. Майданчиком для проявів національних особливостей можуть стати міжнародні спортивні змагання, такі як Олімпіади, чемпіонати світу, міжнародні змагання з футболу, баскетболу та інших видів спорту.

Ретельне вивчення та аналіз вищезазначених факторів сприятиме найглибшому розумінню явища сепаратизму в Європі та розробці якомога більш ефективних стратегій контролю та подолання цього явища.

Кісіленко Д.О. (ВІКНУ)

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ У СУЧАСНИХ КОНФЛІКТАХ: АНАЛІЗ МЕТОДІВ ТА ПРИКЛАДИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОПЕРАЦІЙ

Майкл Роуз, автор книги "Соціальна інженерія: мистецтво і наука маніпулювання людьми", описує цю сферу як вплив на людей психологічними методами з метою спонукати їх до певних дій. Роуз вважає соціальну інженерію мистецтвом, що потребує розуміння людської психології та поведінки. Він зазначає, що соціальні інженери використовують різні техніки, щоб завоювати довіру та співпрацю своїх жертв. Роуз також підкреслює важливість профілактичної роботи з населенням, щоб воно усвідомлювало цінність інформації, якою володіє, та загрози, що несе соціальна інженерія.

Вплив на громадську думку за допомогою психологічних та інформаційних методів - соціальна інженерія - став ключовим інструментом у сфері кібербезпеки, геополітики та інформаційних операцій. Сучасні конфлікти також включають боротьбу за інформаційну перевагу, де соціальна інженерія використовується для впливу на громадську думку та масову свідомість. Розуміння методів та прикладів застосування соціальної інженерії у сучасних конфліктах є важливим фактором для забезпечення національної та міжнародної безпеки, а також світової стабільності.

Ковбасюк В.О. (ВІКНУ)

МОВНИЙ ФАКТОР ЯК ЕЛЕМЕНТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ЦІЛЬОВІ АУДИТОРІЇ

Мова – це не просто засіб спілкування, а й потужний інструмент впливу на думки, почуття та поведінку людей. Її можна використовувати для інформування, переконання, мотивування та маніпулювання людьми. Аналізуючи мовний стиль, лексику та синтаксис у рекламних повідомленнях, виявляється, що вони можуть впливати на емоційний стан та сприйняття споживачів. Культурні конотації, мовні стереотипи та емоційне забарвлення слів можуть визначати сприйняття рекламного повідомлення і впливати на його ефективність. Використання різних мовних стратегій у рекламі впливає на увагу, інтригу та реакцію споживачів. Особливу роль в цьому відіграють мовні прийоми, що створюють ефект бажаної реакції, напруження та цікавості у споживачів. Також мова має величезний вплив на формування національної ідентичності та є важливим фактором в утриманні культурної спадщини та традиції націй. Мова є не лише засобом спілкування, але й символом національної самосвідомості, вона об'єднує людей навколо спільної історії,

культури та цінностей. Мовний фактор відіграє важливу роль у конфліктах та війнах. Національні конфлікти часто виникають через спроби однієї групи народу нав'язати свою мову або пригнобити інші мовні групи. Поданий елемент психологічного впливу може бути використаний для мобілізації мас та підтримки військових операцій. Пропагандистські повідомлення, розповсюджені через мовні засоби, можуть маніпулювати думкою суспільства, формуючи уявлення про ворога та легітимізуючи воєнні дії. Крім того, мова може виступати як засіб врегулювання конфліктів. Примирення може сприяти розвитку багатомовності, яка заохочує використання різних мов для спілкування та вивчення мов інших народів для підтримки культурного розмаїття та взаєморозуміння. Отже, мова є не лише засобом спілкування, але й ключовим елементом національної ідентичності та психологічного впливу на суспільство. Її значення виявляється у всіх аспектах життя, від культурної спадщини до військових конфліктів, і вона продовжує залишатися однією з найважливіших складових гармонії та стабільності у сучасному світі.

Кострицяя О.О. (ВІКНУ)

ІСТОРИЧНІ ПОГЛЯДИ НА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ

Протягом історії застосування інформаційних технологій (ІТ) у військових конфліктах зазнало надзвичайної еволюції, формуючи природу війни та її результати. З 19 століття до сучасності використання інформаційних технологій відігравало ключову роль у стратегії, комунікації, зборі розвідданих і військових операціях у цілому. У 19 столітті поява телеграфу спричинила революцію у організації зв'язку під час війни. Телеграфні лінії були прокладені через поля битв, що забезпечувало швидку передачу повідомлень між командирами та військами. Це підвищило ефективність організації веення бойових дій під час таких конфліктів, як громадянська війна в США та франко-прусська війна. На початку 20-го століття з’явився радіозв’язок, який став ще однією віхою у розвитку військових технологій. Радіо дозволяло спілкуватися в реальному часі на великих відстанях, зменшуючи залежність від фізичної інфраструктури, як-от телеграфні дроти. Воно відіграло вирішальну роль як у Першій, так і в Другій світових війнах, дозволяючи командирам керувати операціями, передавати накази та збирати розвідувальну інформацію з більшою ефективністю. У середині 20-го століття розвинулися комп’ютери, які значно вплинули на проведення військових операцій. Спочатку комп’ютери використовувалися в сфері шифрування кодів і балістичних розрахунків, однак із появою цифрових обчислень їх застосування розширилося й охопило аналіз даних та моделювання. Епоха холодної війни стала наочним прикладом гострої конкуренції між наддержавами за розробку складної ІТ-інфраструктури для військових цілей, що призвело до народження таких рішень та концепцій, як системи захисту зв’язку, застосування комп’ютерних розрахунків в моделюванні конфліктів, та, з рештою, об’єднаних систем управління військами. Наприкінці 20-го та на

початку 21-го століть спостерігалося швидке поширення ІТ у військових конфліктах, що було спричинене прогресом у комп'ютерних мережах, супутникових технологіях та безпілотних літальних апаратах (БПЛА). Ці технології дозволили покращити розвідувальні спроможності, впровадження систем високоточної зброї і можливості віддаленого ведення війни. Війна в Перській затоці 1990-1991 років продемонструвала ефективність ведення війни за допомогою ІТ, коли коаліційні сили використовували передові комунікаційні мережі та високоточні боєприпаси, щоб швидко перемогти іракські сили.

Таким чином, історична еволюція інформаційних технологій глибоко вплинула на військові конфлікти, формуючи поведінку та результати війни. Від телеграфу до Інтернету, кожен технологічний прогрес надав нові можливості та загрози на полі бою. У сучасну епоху конфлікти, демонструють дедалі більшу центральну роль ІТ у сучасній війні, підкреслюючи важливість адаптивності, інновацій та кібербезпеки для протистояння загрозам, що виникають у взаємопов'язаному світі.

к.т.н. Кубявка М.Б. (ВІКНУ)
Пирогов К.О. (ВІКНУ)

СЕМІОТИЧНІ ПАРТИЗАНИ В КРИМУ У 2014-2023 РОКАХ

Семіотичні партизани – це група людей (або одна особа), що вступають у боротьбу проти окупаційної влади через зміну інформаційного ландшафту. Вони використовують «слабкі» методи опору, такі як графіті, листівки, та інші форми візуальної та текстової комунікації, щоб висловити свою незгоду та вплинути на думку громадськості. На окупованій території, зокрема в Криму з 2014 року, окупаційна влада намагається контролювати інформаційний потік, змінюючи або приховуючи факти та події, що стосуються ситуації на місцях. У цьому контексті семіотичні партизани відіграють важливу роль у протистоянні цензурі та маніпуляціям. Графіті на стінах, вуличні малюнки, листівки розкладені в місті або інші форми вуличної агітації стають засобом вираження незгоди та протесту. Ці форми комунікації можуть передавати повідомлення про порушення прав людини, політичні репресії, чи викривати інформаційні маніпуляції окупаційної влади. Окрім цього, семіотичні партизани можуть використовувати інтернет та соціальні мережі як майданчик для розповсюдження альтернативної інформації та організації опозиційних заходів. Хоча ці методи можуть здаватися «слабкими» у порівнянні зі збройним протистоянням, вони мають потужну силу впливу на громадську думку та дозволяють зберегти живими дух супротиву та надії на зміни.

Графіті і стікери цікавлять нас в цьому дослідженні не в сенсі своєї краси і художнього наповнення, а як спосіб висловлювання. Стікер, надпис на банкноті, видозмінена іграшка – це спосіб говорити з тими, хто підтримує Україну та проти російської окупації Криму. Це – протест одинаків. Він не може спинити бомби та каральні методи окупаційної влади, але може – в теорії – показати, що таких одинаків не так вже й мало. Саме тому люди виставляють в публічному просторі знаки свого інакомислення. І тому можна назвати авторів стріт-арта –

семіотичними (тобто «знаковими») партизанами.

Підсумовуючи, слід сказати, що партизанський рух в окупованому Криму важко недооцінити. Він – доказ того, що Крим – це Україна, скільки б окупанти не стверджували, що Крим – це російська територія. Саме семіотичні партизани борються з одностороннім домінуванням російської пропаганди в інформаційному ландшафті Криму, говорячи про те, що є й інші думки та люди, які підтримують Україну, не одні у своїй боротьбі. Після деокупації відкриється багато нової інформації про цей рух, людей, причетних до нього. І це стане новою сторінкою у сучасній історії Криму.

Кухарчук Б.В. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ІРАНО-ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ У КІБЕРПРОСТОРІ

Протистояння Ірану та Ізраїлю є одним із найвпливовіших у регіоні Близького Сходу. Іран є головною країною у антиізраїльській коаліції, а тому веде відкриту політику проти Ізраїлю та допомагає терористичним організаціям у власних інтересах. Відповідно, Ізраїль активно протистоїть Ірану та його союзникам, виборюючи для себе право на життя.

Окрім традиційних форм протиборства, Іран та Ізраїль активно ведуть протистояння в кіберпросторі, використовуючи його як арену для реалізації своїх стратегічних інтересів. Іран та Ізраїль мають ефективну нормативно-правову базу, яка визначає їхні цілі та дії в кіберпросторі. Більшість іранських документів знаходяться під грифом «таємно», але ті, що є у вільному доступі, дозволяють зрозуміти, що попри внутрішньополітичний характер документи, які стосуються національних інтересів Ірану в кіберпросторі, є також основою для проведення кібероперацій проти інших країн, зокрема Ізраїлю.

У той же час, законодавча база Ізраїлю щодо кібербезпеки є однією із найефективніших в світі і часто сприймаються як зразкові. На відміну від іранського законодавства, Ізраїль створив більш комплексний та системний підхід до діяльності в кіберпросторі. Ізраїльське законодавство чітко визначає цілі Ізраїлю в кіберпросторі: безпека держави та громадян, боротьба з «ворогами Ізраїлю», розвиток технологій.

Відповідно, Іран та Ізраїль мають власну систему організацій та підрозділів, які задіяні у здійсненні політичних планів кожної держави. Серед ключових підрозділів Іран має Вищу раду кіберпростору, а також кіберпідрозділи в Корпусі вартових ісламської революції (КВІР), «Басідж», Міністерстві розвідки та інформації, а також ряд хакерських груп та терористичних організацій, які або спонсоруються урядом, або добровільно діють в інтересах Ірану. Ці організації займаються як оборонними, так і наступальними операціями для підтримки національних інтересів уряду.

Ізраїль має власні підрозділи, що працюють у кіберпросторі: Національна служба кібербезпеки, «Моссад», «Шабак», поліція та кіберпідрозділи Армії оборони Ізраїлю («ЦАХАЛ»). Як і в Ірані, ізраїльські організації та спецслужби

також займаються кібероперaціями оборонного та наступального характеру. Також Ізраїль активно залучає приватні компанії для посилення свого потенціалу в кіберпросторі.

Як висновок, ірано-ізраїльське протистояння у кіберпросторі є особливою стороною конфлікту між цими країнами, що має вплив на весь регіон Близького Сходу. Обидві країни мають ефективну нормативно-правову базу та організації, які залучаються до проведення кібероперацій та підтримки кібербезпеки Ірану та Ізраїлю. Досвід протистояння Ірану та Ізраїлю в кіберпросторі є прикладом для багатьох країн, зокрема для України, адже демонструє ефективність проведення кібероперацій та розвитку власного потенціалу в кіберпросторі.

Літвінов Д.С. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ТУРЕЧЧИНИ ТА ЇЇ РОЛЬ У КОНФЛІКТАХ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ ТА ПІВДЕННОМУ КАВКАЗІ

Турецька Республіка, як одна з передових країн у світі, встановила демократичний лад та принципи світської держави. Основними цінностями турецького суспільства є верховенство права, демократія та рівність. З метою забезпечення національної безпеки та розвитку, уряд Туреччини вживає різноманітних заходів, включаючи розвиток електронної галузі та інформаційних технологій. Туреччина займає важливе геополітичне положення, будучи мостом між Європою і Азією, що дозволяє їй впливати на події у Близькому Сході та брати участь у різних міжнародних ініціативах.

Забезпечення інформаційної стратегії є критично важливою проблемою на світовому рівні. Роль Туреччини у конфліктах на Близькому Сході є складною та багатогранною, і вона стикається зі значними внутрішніми та зовнішніми викликами. Економічні та геополітичні інтереси Туреччини роблять її ключовим гравцем у регіоні. Інтереси Туреччини в розвитку та стабілізації Близького Сходу, особливо щодо контролю над енергетичними ресурсами та геополітичним впливом у регіоні, мають вагому роль у її відносинах з іншими країнами.

Туреччина також стикається з політичними викликами, пов'язаними зі стосунками між різними політичними силами та публічною думкою щодо її зовнішньої політики на Близькому Сході. Рішення в таких питаннях мають великий вплив на стабільність та безпеку внутрішньої та зовнішньої сфер Туреччини. Роль Туреччини у конфліктах на Близькому Сході створює значні виклики і суперечки, оскільки її дії впливають на регіональну стабільність, міжнародну спільноту і внутрішню ситуацію в самій Туреччині.

Луговицький І.О. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА БОРОТЬБИ ІНТЕРЕСІВ КНР З КРАЇНАМИ АТР В ПІВДЕННОКИТАЙСЬКОМУ МОРІ

Протиборство в басейні Південнокитайського моря щороку набуває все більш комплексних та небезпечних рис. Регіон вже став одним з джерел світової нестабільності та наразі перебуває в стані перманентної напруги через дії однієї з центральних фігур сучасної світової політики – Китайської Народної Республіки, чия гібридна агресія шириться не тільки на учасників сімдесятирічного протиборства, а й має тенденцію потенційного розширення далі у напрямку Тихого океану на країни-союзники США. Тайвань, В'єтнам, Філіппіни, Бруней, Малайзія та Індонезія хоча і виступають авангардом стримування амбіцій Піднебесної в її намаганнях розхитати кон'юнктуру регіону та становлять значну перешкоду у становленні останньої як гегемона, за сукупності різних об'єктивних та суб'єктивних чинників ці держави не можуть самостійно приборкати ці агресивні інтенції, які постійно змінюють свій характер та форми.

«Доктрина трьох воєн» Китаю, яку він застосовує в контексті ведення боротьби за власні інтереси в басейні моря, має всі підстави називатися зброєю масового ураження нового покоління, яка вражає за допомогою розгорнутого інструментарію сил та засобів когнітивного впливу на свідомість своєї аудиторії, противника та нейтральних країн, включаючи склад Збройних сил, вищого керівництва і т.д. Країни Південнокитайського моря піддаються атакам з визначених видів протиборств: медійного (за перевагу китайської думки в інформаційному просторі), юридичного (за перевагу китайської інтерпретації норм права) та психологічного (за перевагу Китаю в когнітивному вимірі противника). До виконання цих завдань залучені не тільки військовослужбовці Збройних сил Китаю (далі - НВАК), а й його досвідчені політики, дипломати, юристи, аналітики, працівники сфери медіа та навіть пересічні громадяни Піднебесної, що дозволяє їй здійснювати всебічний вплив через сферу політики, права, новин у спектрі від соцмереж до офіційних візитів. Інформаційна війна продовжується вестися Китаєм, який в свою чергу вдається до застосування ще більш складних та прихованих спеціальних інформаційних операцій в одному ряду з техніками рефлексивного управління та китайських стратагем. Також до цього переліку входять розробка та залучення технічних можливостей обчислювальних машин, різнопланової інформаційної зброї та аналітичних здібностей персоналу, які допомагають в здійсненні ПсО оперативно-стратегічного масштабу.

Власне трансформація поглядів китайського вищого військово-політичного керівництва на ведення інформаційної та психологічної війни в XXI ст. вже відображає певні результати на обстановці в регіоні Південнокитайського моря. В їхню основу лягли поєднання засобів кінетичного впливу НВАК на морі та спірних островах з інструментами інформаційного впливу на континенті. В рамках концепції «Трьох воєн»така стратегія надає Китаю безпрецедентні

можливості для здійснення маневру. Фізичний простір тут виступає як допоміжне поле, після дій на якому відбувається викривлення інформації, що дозволяє КНР всіляко інтерпретувати власні політичні ходи та рішення на міжнародній арені. Враховуючи той факт, що китайські претензії поширюються на увесь регіон, триває боротьба за вплив та ресурси, а амбіції зростають на фоні збільшення військової присутності з обох сторін, інструментар війни продовжують поповнювати нові зразки як конвенційного, так і когнітивного озброєння, яке виправдовує КНР та демонізує його противників. Таким чином, мілітаризація архіпелагу Спратлі та Парасельських островів і військові навчання поблизу них є суто оборонними заходами, а систематичні порушення меж ВЕЗ іноземних держав китайськими кораблями не є незаконними тому, що їхні морські зони, згідно «лінії дев'ятьох пунктирів», є водами Китаю. КНР прагнуло і завжди прагне вирішення спірних питань мирними засобами, а колективні зустрічі з усіма учасниками протиборства, на їхню думку, тільки ускладнить процес мирного врегулювання: Китай не є частиною конфлікту, а має невирішені питання з окремими державами.

Створюючи такі антонімічні вхідні умови, Піднебесна продовжує загрожувати сусіднім країнам своєю волюнтаристською поведінкою та створює для самої себе сприятливі умови для інформаційних casusbelli, що можуть ввести регіон в хаос, наслідки якого матимуть вплив на увесь цивілізований світ.

Мейко І.О. (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ СИЛОВИХ ВІДОМСТВ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННІ РОЗВІДКИ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

Розслідування, що проводяться британською поліцією та військовими з використанням відкритих джерел, мають багато спільного. Це, зокрема, пов'язано з тим, що вони обидві підпорядковуються Закону про регулювання слідчих повноважень (2000). Однак між цими двома організаціями є кілька помітних відмінностей.

Перша помітна відмінність полягає в роботі з ланцюжком доказів між двома органами. Британській поліції часто доводиться визначати пріоритети та інтегрувати ланцюжок зберігання будь-яких розвідувальних даних, які можуть призвести до кримінального переслідування або бути показані в суді. Тому поліція, як правило, застосовує більш структурований і детальний підхід до збору доказів, наприклад, за системою JAPAN (абревіатура від Justified, Authorized, Proportional, Auditable, Necessary; обґрунтований, уповноважений, пропорційний, підконтрольний, необхідний), що забезпечує обробку розвідданих або їх паралельну передачу в безпечному, перевіреному і корисному форматі. Як зазначалося, військові можуть отримати певну користь від подібної системи, яка може захистити цілісність даних від критики з боку громадськості, а також призвести до кращого управління ефективністю роботи дослідників і аналітиків.

Існують помітні відмінності між використанням стороннього програмного забезпечення і розробниками. Міністерство оборони Великої Британії надає перевагу використанню розроблених на замовлення програмних інструментів і власних технічних рішень, часто вимагаючи від підрядників, які працюють на об'єктах і співпрацюють з ними, пройти додаткову перевірку. Крім того, правоохоронні органи традиційно використовують різноманітні комерційні та приватні рішення, деякі з яких спеціально розроблені для OSINT, однак вони не розробляються з таким же ступенем індивідуальності та внутрішніх потреб.

Також різняться й організаційні підходи до «Dark Web». Як зазначалося, в даний час МО має більш обережний підхід до роботи в «Dark Web». Як зазначалося вище, британські правоохоронні органи стикаються з тиском і необхідністю працювати в цій сфері, зокрема, через специфічні проблеми поліції, такі як сексуальна експлуатація дітей в Інтернеті. Однак, цілком ймовірно, що в найближчому майбутньому військові включать «Dark Web» як частину свого домену з відкритим кодом. Тому для МО може бути корисно обговорити об'єднання найкращих практик і стандартів, які були створені сучасними підходами до роботи поліції. Крім того, між військовими та поліцейськими структурами існують розбіжності з питань контррозвідки. Міністерство оборони надає дещо суворіші інструкції, особливо щодо оперативної безпеки, тому воно також пропонує закритим групам контррозвідки надавати пряму інформацію сім'ям військовослужбовців, коли вони обмежені або не можуть особисто користуватися контррозвідувальною інформацією. Збройні сили ж зустрічають на власному шляху більш серйозні проблеми збереження розвідувальних даних від воюючих держав, а також захисту свого особового складу і сімей від більш серйозних загроз. Як зазначалося, такі проблеми включають дезінформаційні кампанії, які використовуються на міжнародному рівні для підриву діяльності і переміщення особового складу і сімей. Загалом, очевидно, що існує більше збігів, ніж відмінностей. Відмінності, які можна помітити, визначаються або взаємозв'язком із судовою системою та прокуратурою, або серйозністю ризиків, з якими вони працюють. Зокрема, передбачувані наступні кроки для майбутніх досліджень можуть включати: по-перше, визначення ступеня оперативних і тактичних відмінностей між двома організаціями, а по-друге, створення дорожньої карти для відображення потенційних сумісних передових практик, які можуть призвести до більшої оперативної сумісності (особливо при розгляді питань боротьби з тероризмом), організаційної ефективності (в першу чергу, для військового аудиту і збору доказів), підвищення спроможності (наприклад, кращі військові практики боротьби з «Dark Web») і більшої обізнаності в питаннях боротьби з тероризмом (в першу чергу, в питаннях охорони громадського порядку), а також для безпеки.

Мілянюк Є.В. (ВІКНУ)

РОСІЙСЬКІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В ДЕСТРУКТИВНОМУ ВПЛИВІ НА КРАЇНИ ЄВРОПИ

Російські громадські організації (ГО) відіграють важливу роль в інформаційних операціях РФ проти України та країн ЄС. Вони використовуються для поширення пропаганди, дезінформації та маніпуляцій громадською думкою.

Російські ГО використовують широкий спектр методів для поширення пропаганди, дезінформації та маніпуляцій громадською думкою. До них відносяться:

- Створення фейкових новин і публікацій в соціальних мережах. Російські ГО часто створюють фейкові новини та публікації в соціальних мережах, які поширюються під виглядом правдивої інформації. Ця інформація може бути спрямована на дискредитацію України, її керівництва та союзників, а також на розкол українського суспільства.
- Організація пікетів і мітингів на підтримку Росії. Російські ГО також організовують пікети та мітинги на підтримку Росії в країнах ЄС. Ці заходи спрямовані на створення враження, що в цих країнах є значна підтримка політики Росії.
- Проведення пропагандистських кампаній. Російські ГО також проводять пропагандистські кампанії, спрямовані на поширення російської пропаганди в Україні та країнах ЄС. Ці кампанії можуть включати в себе поширення пропагандистських матеріалів через ЗМІ, соціальні мережі та інші канали.

Приклади використання російських ГО в інформаційних операціях:

- Одним з прикладів використання російських ГО в інформаційних операціях є діяльність "Комітету солдатських матерів Росії". Ця організація, яка спочатку була створена для захисту прав військовослужбовців, була використана російським урядом для поширення дезінформації про війну в Україні. Наприклад, "Комітет солдатських матерів Росії" поширював неправдиві заяви про те, що в Україні не ведеться війна, а російські війська знаходяться в Україні лише для захисту мирних жителів.
- Іншим прикладом є діяльність "Антимайдану". Ця організація, яка була створена для протидії революції в Україні в 2014 році, була використана російським урядом для поширення пропаганди проти України та Заходу. "Антимайдан" організовував пікети та мітинги на підтримку Росії в Україні та країнах ЄС.

Висновок: Російські ГО є важливим інструментом в інформаційних операціях РФ проти України та країн ЄС. Вони використовуються для поширення пропаганди, дезінформації та маніпуляцій громадською думкою. Ці операції спрямовані на дискредитацію України, її керівництва та союзників, а також на розкол українського суспільства та дестабілізацію ситуації в країнах ЄС.

Мостова А.-О.Є. (ВІКНУ)

ВПЛИВ ПРОПАГАНДИ МІЖНАРОДНИХ ТЕРОРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА СВІТОВУ ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ

На сьогодні існує чимало терористичних організацій, які несуть певну загрозу міжнародному миру та безпеці. Їхньою безпосередньою метою є цілеспрямоване застосування насильства, залякування населення та органів влади або вчинення посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей з метою досягнення злочинних цілей.

Вплив пропаганди міжнародних терористичних організацій на світову громадську думку є складним і багатогранним питанням. Такі організації використовують різноманітні медіа та комунікаційні стратегії для поширення своїх ідеологій, вербування членів і впливу на світове сприйняття. Якраз пропаганда яскраво в цьому допомагає терористам. Досягнення своїх цілей вони здобувають за допомогою залякування, демонстрації насильницьких дій, дезінформації думок, наративів ідеологічної симпатії. Пропаганда часто спрямована на те, щоб вселити страх і невпевненість у населення світу.

Громадська думка, сформована терористичною пропагандою, може чинити тиск на уряди, змушуючи їх прийняти більш агресивну або оборонну зовнішню політику, що потенційно може призвести до військового втручання, заборони на поїздки та зміни дипломатичних відносин. Пропаганда, яка використовує існуючу суспільну напругу, може поглибити розбіжності, підживлюючи ксенофобію, расизм і дискримінацію. Це може підірвати соціальну згуртованість і посилити внутрішні заворушення.

Тероризм є дуже небезпечним явищем для світового миру та безпеки, якому не можна дозволити розповсюджуватися. Пропаганда міжнародних терористичних організацій суттєво впливає на світову громадську думку, впливаючи на сприйняття безпеки, згуртованість суспільства та політичні рішення. Протидія цьому впливу вимагає багатогранного підходу, включаючи освіту, залучення громади та міжнародну співпрацю, щоб сприяти більш поінформованому та стійкому світовому населенню.

Нестеренко Ю.О. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАХОДИ РФ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ ВИБОРУ УКРАЇНИ (2004-2024 рр)

Протягом періоду від 2004 до 2024 року Російська Федерація систематично та стратегічно використовувала широкий спектр інформаційних заходів для протидії вибору України на шляху наближення до Європейського Союзу та Євроатлантичного простору. Ця інформаційна стратегія виявилася важливою складовою геополітичного підходу РФ до контролю над регіональним впливом та збереження свого впливу в рамках пострадянського простору. Інструменти інформаційного впливу, що використовувалися, охоплювали масові ЗМІ, соціальні мережі, політичні та дипломатичні канали, кібератаки, а також

пропагандистські та дезінформаційні кампанії. Ці заходи спрямовувалися на маніпулювання громадською думкою, формування образу України в міжнародному співтоваристві, а також дестабілізацію внутрішньої ситуації в країні. Аналіз цього періоду дозволяє краще зрозуміти глибину та розмаїття інформаційної війни РФ проти України, а також її вплив на геополітичну ситуацію у регіоні та світі. Ця інформаційна кампанія, спрямована на протидію євроатлантичному вибору України, стала складною та багатоплановою. Вона включала в себе не лише пропагандистські дії та маніпуляції засобами масової інформації, але й цілеспрямовану політичну, економічну та військову діяльність. Російська Федерація використовувала різноманітні методи, включаючи дискредитацію українських лідерів, сприяння політичним кризам, підтримку сепаратистських рухів на сході України та інформаційну агресію на міжнародному рівні. Результатом цих заходів було намагання дискредитувати європейську інтеграцію України та зберегти свій вплив у регіоні, що породжувало низку викликів для міжнародної безпеки та стабільності.

Ця комплексна інформаційна стратегія РФ, спрямована на дестабілізацію та утримання України у сфері свого впливу, супроводжувалася високим рівнем координації між різними секторами російського уряду, включаючи високопосадових посадових осіб, силові структури, медіа-конгломерати та інформаційні агентства. Це спричинило глибокі наслідки для українського суспільства, політичного ландшафту та міжнародних відносин. Однак, незважаючи на це, Україна зуміла виявити стійкість та волю до проведення реформ, щоб зміцнити свою демократію та незалежність, незважаючи на опір та інформаційну агресію з боку РФ. Такий довгостроковий вплив інформаційних заходів РФ на Україну відображається не лише на внутрішній політиці країни, але й на міжнародному рівні, викликаючи напруження відносин між Росією та західними країнами, а також підриваючи безпеку та стабільність у регіоні. Ця теза дає можливість здійснити глибокий аналіз впливу інформаційної політики РФ на процеси в Україні та на міжнародні відносини загалом, а також висвітлити важливість реагування міжнародного співтовариства на такі дії.

Пенчук Є.І. (ВІКНУ)

АГРЕСІЯ РФ ПРОТИВ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ США (2014-2022)

З початку окупації Криму та агресії на Донбасі у 2014 році Російська Федерація веде активну інформаційну війну проти України в інформаційному просторі США. Ця війна має на меті дестабілізацію української держави, дискредитацію її влади та Збройних сил, а також розпалювання ворожнечі та недовіри до України в американському суспільстві.

Інформаційна війна РФ проти України мала значний вплив на американське суспільство. Згідно з дослідженнями Pew Research Center, у 2014 році 32% американців вважали, що Росія має право на контроль над Кримом. До 2022 року ця цифра зросла до 42%.

Російська пропаганда також призвела до поляризації американського суспільства щодо питань України. З одного боку, є ті, хто вірить кремлівській пропаганді і звинувачує Україну в розв'язанні війни на Донбасі. З іншого боку, є ті, хто підтримує Україну і засуджує агресію Росії.

Російська пропаганда використовує широкий спектр методів для досягнення своїх цілей, серед яких:

1) Дезінформація: поширення фейкових новин, маніпулювання фактами, створення штучних "інформаційних шумів".

2) Пропаганда: просування кремлівської точки зору на події в Україні, викривлення історичних фактів, використання мови ворожнечі.

3) Кібератаки: злами сайтів, поширення шкідливого програмного забезпечення, DDoS-атаки.

4) Вплив на громадську думку: використання ботів та тролів у соціальних мережах, організація "протестів" та акцій на підтримку Росії.

Отже, Інформаційна війна РФ проти України в інформаційному просторі США є серйозною загрозою для української державності, її іміджу на світовій арені та американської демократії. Вжиття комплексних та скоординованих заходів з протидії цій війні є ключовим завданням для України та її союзників.

Приймачук О.В. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ НА ФОНІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Інформаційна безпека є дуже важливою під час військових дій, адже неправильно подана чи помилкова інформація може змусити населення панікувати, впливати на перебіг подій, прискорювати внутрішню міграцію населення, погіршувати імідж вищого військово-політичного керівництва, розпалювати недовіру до політиків, їхніх заяв і звернень, що може негативно позначитись на веденні бойових дій, крім того, може завдати непоправної шкоди для очікуваного результату військового конфлікту. Таким чином, боротьба з поширенням шкідливої інформації під час війни має істотне значення для перебігу воєнного конфлікту.

Інформаційна безпека є ключовим питанням в умовах війни між Росією та Україною. Україна активно протидіє російським інформаційним атакам, спрямованим на дискредитацію української влади та сіяння паніки серед населення, докладає значних зусиль для спростування російських фейків, перевірки інформації та зміцнення своїх стратегічних комунікаційних можливостей для ефективного донесення правдивої інформації. Оскільки Україна зазнає постійних кібератак з боку Росії, спрямованих на підрив критичної інфраструктури, значні інвестиції спрямовуються на розвиток кіберзахисту та можливостей реагування на кіберінциденти, впровадження заходів кібергігієни та підвищення стійкості українських організацій до кіберзагроз.

Засоби масової інформації, такі як друковані видання, телебачення, онлайн-ресурси та соціальні мережі, відіграють вирішальну роль у сучасному суспільстві. Вони забезпечують платформу для обміну інформацією та формування громадської думки. ЗМІ не лише транслюють новини та події, а й певним чином впливають на те, як суспільство сприймає та оцінює ці явища. Медіа-фахівці повинні дотримуватися професійних стандартів журналістики, чітко розділяючи факти, аналітику та власну думку. Коли ці межі розмиваються, споживачі можуть отримувати матеріали, спрямовані на пропаганду чи маніпуляцію. У сучасному світі спостерігається тенденція до активного використання ЗМІ для маніпулювання суспільною свідомістю. Багато людей не усвідомлюють справжню природу та механізми таких маніпулятивних практик.

Отже, цим підкреслюється важливість вивчення ролі ЗМІ у формуванні громадської думки та їх потенційного негативного впливу на інформаційну безпеку. Ефективна інформаційна діяльність може суттєво поліпшити зусилля держави щодо мирного вирішення кризових ситуацій. І навпаки, ігнорування інформаційних чинників, а часто й навмисно змінена інформація здатна спровокувати найрадикальніші настрої, спалахи ворожості та призвести до катастрофічних наслідків.

Присташ А.С. (ВІКНУ)

СТРАТЕГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ НАТО 2022 – МІСЦЕ УКРАЇНИ

Безпека України, збереження її суверенітету та цілісності має вагоме значення як для європейської системи безпеки так і для НАТО загалом. Із самого початку російської агресії Альянс підтримує невід'ємне право України на самооборону, а також її право обирати власні механізми безпеки.

Не об'єктивне ставлення до агресора й намагання НАТО після холодної війни нейтралізувати росію, шляхом встановлення діалогу, створивши умови співпраці та забезпечивши цим самим офіційні підстави для двосторонньої співпраці через Основоположний акт НАТО – росія від 1997 р., а також надаючи їй унікальний формат партнерства в рамках Постійної спільної ради НАТО – росія (навідміну від інших партнерів за формулою "n+1"), призвело до становлення росії як найбільшої загрози демократичному устрою, встановлення сфер впливу у певних країнах Європи, підриву вже заснованого балансу сил у світі та міжнародного порядку, а також до тиску та погроз застосування ядерної зброї.

Більше того, «реагування через обурення» після нападу на Грузію 2008 р., Україну 2014 р., підштовхували росію на вимоги від НАТО «повернути годинник назад до 1997 р.», припинити розширення Альянсу тощо, й надавали росії ще більше впевненості у безкарності, а не «повертали» її до конструктивного співробітництва з Альянсом.

2022 рік став переломним моментом у системі міжнародної безпеки –рік широкомасштабного вторгнення росії на територію України змусив Альянс переглянути ключові загрози колективній безпеці НАТО та сформувати нові позиції Альянсу.

Стратегічна концепція НАТО 2022 – політичний документ НАТО найвищого рівня – прийнята та затверджена Північноатлантичним Альянсом під час саміту в Мадриді, «в критичний для безпеки і міжнародного миру і стабільності час, коли війна повернулась на європейський континент» [5; п.1].

У згаданій стратегії Альянс декларує повернення до своїх першочергових завдань як військово-політичного блоку – стримування та оборони; запобігання та управління кризами; безпеки через співпрацю (кооперативної безпеки). На відміну від попередньої концепції 2010 р. (де увагу приділено моніторингу, оцінкам і запобіганню загрозам превентивними невійськовими засобами), сьогоднішні завдання націлено на чітке реагування Альянсу на стратегічні загрози й виклики [1]. Водночас, важливим кроком союзників стало визнання війни РФ проти України причиною «найбільшої з часів Другої світової війни безпекової кризи в Європі». Її мілітаризація, зокрема в регіонах Балтійського, Чорного та Середземного морів, «разом з військовою інтеграцією з Білоруссю» становлять виклик безпеці та інтересам Альянсу. Такі тези кардинально відрізняються від сприйняття союзниками росії десятирічної давнини, де москву характеризували як «конструктивного партнера».

Для України, у свою чергу, є чіткий сигнал важливості її державності як невід'ємного елементу євроатлантичного простору, де чітко демонструється готовність країн-партнерів підтримувати у відновленні її суверенності та поверненні окупованих територій. Одним з елементів такої підтримки стало ухвалення під час саміту рішення надавати комплексні пакети допомоги Україні та запевнення в довгостроковій підтримці, у тому числі, в повоєнному відновленні. Крім цього, мова йде й про зміцнення передових оборонних кордонів Альянсу – східного флангу НАТО, де сьогодні відбувається посилення бойових груп союзників, трансформація Сил реагування НАТО та процес їх підготовки до реального застосування.

Звичайно, у 2024 році ми можемо проаналізувати як слабкі так і сильні сторони Стратегічної концепції НАТО (до прикладу – відсутність конкретних інструментів у реалізації поставлених цілей). Та попри різноманітність фахових оцінок щодо згаданого документу, Стратегія 2022 року виконує свою основну мету – ясно визначає проти чого НАТО бореться та показує як має виглядати євроатлантична архітектура безпеки та оборони після війни росії в Україні. [6; п.2]. А через прояву певної нестабільності демократії всередині Альянсу, яка останнім часом має місце в країнах-членах з боку внутрішніх політичних сил, яким допомагають і підбурюють авторитарні держави, можна говорити й про певні майбутні реорганізаційні заходи в Альянсі.

Репік М.Ю. (ВІКНУ)

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ГІБРИДНОГО ВПЛИВУ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЄ РФ НА ТЕРИТОРІЇ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА

Російська федерація застосовує всеосяжну стратегію гібридного впливу на Республіку Молдова, спрямовану на підрив її державного суверенітету та незалежності, а також на утримання Молдови у своїй сфері впливу. Ця стратегія є багатовимірною та охоплює широкий спектр інструментів та методів.

На політичному рівні росія активно втручається у внутрішні справи Молдови, надаючи фінансову та організаційну підтримку провладним і проросійським політичним силам. Проросійські партії в Молдові грають важливу роль у політичному ландшафті країни. Їхні погляди та політичні дії спрямовані на зміцнення впливу росії в Молдові та сприяння розширенню їхніх інтересів. Вони впроваджують політику проти вступу в ЄС та унеможливлення здобуття незалежності від росії. Використовуючи свої підконтрольні ЗМІ та соціальні мережі, рф веде широкомасштабну дезінформаційну та пропагандистську кампанію, спрямовану на формування політичної нестабільності, поляризації суспільства та просування проросійських порядків денних. Такі дії мають на меті підрив демократичних інститутів Молдови та схилити її політику у бік рф.

В економічній сфері рф використовує енергетичну залежність Молдови, зокрема, її залежність від постачання російського природного газу, яка останнім часом дедалі послаблюється. Крім того, росія прагне зміцнити торговельну залежність Молдови, особливо в експорті молдовської продукції.

У сфері інформації та кібербезпеки рф вдається до кібератак на критичну інфраструктуру та державні установи Молдови, а також активно поширює дезінформацію та пропаганду через соціальні мережі проти поточного уряду держави. Одночасно росія намагається зміцнити свій контроль над медійним простором Молдови шляхом придбання та підпорядкування собі ключових ЗМІ, однак Республіка Молдова розпочала протидію даній діяльності. Таким чином рф прагне формувати сприйняття реальності у молдовському суспільстві відповідно до своїх інтересів.

У військово-безпековій сфері росія підтримує сепаратистські настрої на території Придністров'ї, розміщує там свої війська та створює гібридні загрози, зокрема, через використання приватних військових компаній. Ці дії дестабілізують ситуацію в регіоні та підривають територіальну цілісність Республіки Молдова, також несуть пряму загрозу для України.

В гуманітарній сфері одним з важелів впливу на Молдову, використаних рф є надання російських громадянства. На 2000-ий рік росія видала більше 60 тис. паспортів рф для придністровського населення і дана кількість зростає з кожним роком зростає. Ще на початку 21-го століття майже всі інститути освіти, культури і права були підігнані під російські стандарти. Російська мова навіть стала основною мовою у політичних діячів на території Придністров’я. Дані агресивні дії обумовлюють великий вплив на населення так званої

«Придністровської Молдавської Республіки» та взагалі всієї Молдови. Паралельно росія намагається посилити свій вплив на релігійну сферу Молдови через російську православну церкву.

Дані важелі росії мають меньше впливу чим до повномасштабного вторгнення рф на території України, тобто до 2022 року, однак рф не полишає своїх спроб продовжити впливати на зовнішню та внутрішню політику Республіки Молдова.

Слесаренко Д.А (ВІКНУ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Починаючи з перших днів незалежності російська федерація запускала різного роду механізми інформаційного впливу на українське населення, метою яких було підготувати населення до майбутніх загарбницьких дій проти нашої держави. Як приклад наведемо конфлікт на острові Тузла де росія здійснила умовну оцінку результатів своєї роботи, а також перевірила реакцію міжнародної спільноти на свої загарбницькі наміри.

Основними засобами інформаційно-психологічного впливу російської федерації проти України є поширення дезінформації під прикриттям новин або коментарів. Метою є створення негативного суспільного настрою та зниження підтримки української державності серед населення країни так і на міжнародному рівні. За допомогою поширення свого інформаційного впливу та пропаганди рф намагається знищити єдність нації та порушити внутрішню стабільність в державі а тож дискредитувати Збройні Сили України в очах українського суспільства.

Методами та засобами для здійснення інформаційно-психологічного впливу на населення України є використання соціальних мереж, веб-сайтів та телебачення, на яких російська федерація впроваджує свій вплив використовуючи різні методи такі як: поширення фейків, маніпуляція інформацією, створення штучної обстановки обурення та недовіри до влади, зловживання фактами, змішування правдивої та фальшивої інформації, а також психологічний тиск на цільову аудиторію. Також за допомогою інформаційної зброї вражаються цивільні об’єкти, гинуть цивільні особи, ці дії заохочуються з боку ворога

Отже, дослідження даної теми є через те що російська федерація є ворогом який проводить активну роботу у проведенні інформаційно-психологічного впливу проти України. Її мета - зганьбити та дискредитувати українську владу, засіяти сумніви щодо довіри до влади як в середині країни так і в очах країн-партнерів. Російська політика розробляє та впроваджує стратегії психологічного впливу, що мають на меті поділ всередині українського суспільства, повна дискредитація дій влади та знецінення успіхів Збройних Сил України перед населенням України та на міжнародній арені.

Степанишин Р.Д. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНІ КАМПАНІЇ КИТАЮ В ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ ЯК МОДЕЛЬ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ДОМІНУВАННЯ

У сучасному глобально взаємопов'язаному середовищі поява вдосконалених мовних моделей штучного інтелекту породжує як очікування їх потенційних переваг, так і побоювання щодо їх можливого неправильного використання.

Це занепокоєння посилюється при розгляді стратегічних амбіцій Китайської Народної Республіки (КНР) в Індійсько-Тихоокеанському регіоні. КНР прагне утвердити своє домінування, прагнучи встановити гегемоністську систему, яка відповідає пріоритетам Комуністичної партії Китаю (КПК). Стратегія КНР передбачає, що офіційний Пекін намагатиметься послабити існуючі в регіоні воєнно-політичні альянси, розширить власну мережу держав-клієнтів, відновить і очолить регіональні багатосторонні інститути, а також поглибить інтеграцію регіону в очолюваний Китаєм економічний, політичний і технологічний порядок.

Саме в цьому ширшому стратегічному контексті потенційне зловживання моделями штучного інтелекту стає особливо тривожним, особливо через те, що країни Заходу, насамперед США, намагаються зберегти свої можливості інформаційного впливу після закінчення холодної війни. Зараз країни демократичного спрямування стикаються зі зростаючою загрозою дезінформаційних кампаній на основі штучного інтелекту, які можуть посилити створення правдоподібних персонажів і створювати нескінченний персоналізуючий контент у різноманітних середовищах.

Президент компанії «Microsoft Corporation» Бред Сміт, підкреслюючи серйозність ситуації зазначав, що найближчим часом США стикнеться із серйозною загрозою іноземних кібератак зі сторони Росії, Китаю, Ірану, яка може паралізувати нормальну діяльність країни.

Ця заява в черговий раз підкреслює нові загрози в цифровому ландшафті та необхідність пильності, особливо враховуючи дії КНР в Індо-Тихоокеанському регіоні та той факт, що такі країни як Китай і Росія, інвестують значні кошти в інформаційні операції та стратегічні комунікації.

В цілому, беручи як приклад інформаційні кампанії КНР в Індо-Тихоокеанському регіоні необхідно зазначити, що сучасне інформаційне середовище вимагає постійної уваги для раннього виявлення та нейтралізації дезінформаційних акцій та операцій. Своєчасне попередження може значно пом'якшити негативні наслідки таких операцій та має вирішальне значення для боротьби з ними.

Зусилля протидії дезінформації мають бути багатонаціональними. Співпраця з країнами-партнерами має вирішальне значення не лише для підвищення ефективності таких дій, але й для створення «спільного фронту»

проти деструктивної діяльності в інформаційній сфері. Оскільки ландшафт інформаційної війни розвивається разом з технологіями та глобальною геополітикою, майбутня інформаційна стратегія України повинна бути динамічною та проактивною, поєднуючи пильність, швидке реагування та багатонаціональне співробітництво для ефективної протидії загрозам.

PhD in Political Science Yuliia Turchenko,
(Taras Shevchenko National University of Kyiv)

SHARING DISINFORMATION COMPARED ACROSS COUNTRIES

Introduction. The problem of disinformation is on the rise all over the world. In this paper, we examine the factors that may explain citizens' decisions to stop spreading disinformation. We use uniformly collected primary survey data and regression analysis to do so.

Our findings show that resilience factors are country-specific and highly dependent on the political and information environment. While in some countries extreme ideology weakens resilience, in others low education may have such an effect.

Cross-country resilience factors include high levels of use of social media, the use of alternative media, and support for populist parties. In order to improve social resilience in different countries, we discuss what kind of tailored measures are needed to combat online disinformation..

Keywords: cross-cultural comparison, geopolitics, disinformation, war, information.

Determining the explanatory power of factors that lead citizens to disregard, ignore or actively spread disinformation is the specific research interest of this study.

The resilience to online disinformation can be reduced by social polarisation and populist communication. Research on the first factor has shown that disinformation is most effective when it is consistent with an individual's prior beliefs, e.g,

when confirmation bias is activated.

In the political sphere, where party supporters often have strong attitudes, the effect of opinion-congruent disinformation is most relevant. If strong attitudes are accompanied by high levels of emotionality in political communication, this may further facilitate the deliberate dissemination of disinformation.

In addition, studies have often linked disinformation to populist communication because populists use communication styles that can be misleading. In their communication, populists combine a distrust of democratic institutions and elites and their claim to speak for and represent the people with the use of social media, which allows them to engage directly with 'the people'. This approach was evident during the coronavirus pandemic. For example, the WHO and national governments were attacked. By omitting certain details, populists also try to convince the audience of their message. The line between true and false information is blurred, suggesting to the audience that there are 'alternative' truths.

Moreover, populist leaders often insist that they are the arbiters of truth. Only they can be trusted.

can be trusted. Followers of populist politicians or parties

are often exposed to this style of communication and are more likely to internalise it. In light of this, we hypothesise that supporters of populist parties will be less resilient and therefore more susceptible to the spread of disinformation.

Фішер А.Р. (ВІКНУ)

ЗАХОДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ ПІД ЧАС НАГІРНО-КАРАБАХСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Під час Другої Нагірно-Карабахської війни між Вірменією та Азербайджаном у 2020 році обидві сторони активно використовували різноманітні засоби інформаційного впливу для розповсюдження своїх наративів, дискредитації супротивника та здобуття підтримки міжнародної спільноти.

У Вірменії активно поширювали відео та фотоматеріалів, що демонструють наслідки азербайджанських обстрілів цивільних об'єктів, зруйновані будинки, поранених мирних жителів. Метою було викликати співчуття та засудження дій Азербайджану. Активна присутність у соціальних мережах для координації діяльності вірменської діаспори, поширення інформації про події на фронті та закликів до підтримки Вірменії. Звинувачення Азербайджану у вчиненні воєнних злочинів проти цивільного населення, етнічних чистках та порушенні прав людини. Це мало на меті дискредитувати Азербайджан на міжнародній арені.

Натомість Азербайджан оприлюднював відео з полоненими вірменськими військовими, захопленого озброєння та військової техніки. Це мало продемонструвати перевагу Азербайджану та послабити моральний дух супротивника. Використання сучасних технологій, таких як дрони та системи штучного інтелекту, для збору розвідувальної інформації та поширення відповідного візуального контенту. Просування наративу про звільнення окупованих територій та відновлення територіальної цілісності Азербайджану. Це мало легітимізувати військові дії та заручитися підтримкою міжнародної спільноти. Активна інформаційна кампанія в іноземних ЗМІ, спрямована на висвітлення позиції Азербайджану та нівелювання вірменської пропаганди.

Таким чином, обидві сторони намагалися здобути інформаційну перевагу, сформувати сприятливий міжнародний імідж та заручитися підтримкою світової спільноти у цьому затяжному конфлікті. Можна стверджувати, що інформаційна складова відігравала вирішальну роль у цьому конфлікті. Поширення відповідних наративів у медіапросторі, залучення провідних світових лідерів думок, використання сучасних технологій для збору та оприлюднення компрометуючих матеріалів - усі ці заходи мали на меті вплинути на світову громадську думку та здобути політичну, економічну та військову підтримку союзників. Перемога Азербайджану в цій війні багато в чому пояснюється

їхньою більш ефективною інформаційною кампанією, здатністю оперативно реагувати на виклики та розвінчувати вірменську пропаганду. Вірменія, зі свого боку, наштовхнулася на складнощі у просуванні власних наративів та консолідації підтримки на міжнародному рівні.

Шевчук В. О. (ВІКНУ)

ВПЛИВ КИТАЮ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ФОНІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Інформаційний простір - це всеохоплююче поняття, що визначає сукупність усієї наявної інформації, здобутої різноманітними методами та за допомогою різних ресурсів. Це величезне сховище знань, даних та повідомлень, до якого входять друковані видання, цифрові носії, мережеві ресурси, тощо. Інформаційний простір є життєво важливим середовищем для функціонування сучасного інформаційного суспільства.

Водночас, контроль над інформаційним простором дозволяє використовувати наявну інформацію у власних цілях для впливу на окремих осіб, групи людей чи навіть маси населення. Цей метод інформаційно-психологічного впливу є надзвичайно ефективним, адже практично всі сфери життя нерозривно пов'язані із пошуком, обробкою, аналізом та усвідомленням інформації. Це дає можливість суб'єктам впливу маніпулювати свідомістю цільових аудиторій у бажаному для себе напрямку.

В умовах триваючої російсько-української війни контроль над інформаційним простором став одним з вирішальних фронтів зіткнення. Обидві сторони конфлікту активно застосовують інформаційно-психологічні операції з метою просування власних наративів та дискредитації опонента, що є особливо ефективним завдяки відсутності обмежень у поширенні інформації нині.

Характерним прикладом важливості інформаційного простору є Китай. З одного боку, ця країна жорстко захищає свій внутрішній інформаційний простір від зовнішнього впливу. Проте водночас Китай активно веде інформаційно-психологічну боротьбу в інших державах світу, зокрема в Україні, з метою пропагування власної позиції та налаштування місцевої громадської думки на свою користь. Це безпосередньо позначається на плануванні державної політики Китаю як на зовнішньому, так і внутрішньому фронтах.

Позиція Китаю щодо російсько-української війни була і залишається неоднозначною. Спочатку керівництво країни декларувало нейтралітет, проте згодом стало очевидним, що Китай уникає прямої підтримки України та не визнає РФ стороною-агресором у конфлікті. Така амбівалентна риторика має на меті не дратувати жодну із сторін задля власних вигод.

Проте чітко спрогнозувати подальші кроки Пекіна у цьому питанні доволі складно через швидкоплинність змін на світовій арені та у ході війни. Залежно від розвитку ситуації, Китай може зайняти більш виразну позицію, яка буде відповідати його національним інтересам в інформаційному просторі.

Шендрик М.М. (ВІКНУ)

РОЛЬ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН У ПРОТИСТОЯННІ УКРАЇНИ РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

Польща надає великий обсяг допомоги та підтримки Україні у протистоянні російській агресії та на шляху європейської інтеграції. Вона є одним з лідерів серед країн ЄС у наданні допомоги Україні. Така позиція Польщі є життєво необхідною, оскільки їй також загрожує агресивна політика Росії. Забезпечення безпеки держави визначено як один з головних пріоритетів польської зовнішньої політики. Війна, яку розв'язала Росія проти України, розглядається Польщею як опосередкована війна – це також їхня боротьба, хоча в ній не гинуть польські солдати. Вони усвідомлюють, що результат цієї війни визначить і їхню долю, тому вони підтримують Україну всіма можливими способами, за винятком прямої участі.

Польсько-український союз, озброєний Сполученими Штатами, зможе зупинити Росію, взяти на себе частину тягаря забезпечення європейської стабільності, створити ємний ринок для американської оборонної промисловості та газу, виснажити сили Росії настільки, що вона стане незначним партнером для Китаю і не зможе підтримувати антиамериканські режими в Латинській Америці та на Близькому Сході. Це дуже багато, враховуючи, що нічого так не об'єднує різні країни, як спільність стратегічних інтересів.

На міжнародній арені Польща відстоює необхідність посилення міжнародною спільнотою тиску на Росію для негайного припинення війни проти України та відновлення територіальної цілісності нашої держави у міжнародно визнаних кордонах. У зв'язку з цим офіційна Варшава надзвичайно активно використовує наявний багатосторонній інструментарій впливу на міжнародній арені на підтримку України.

СЕКЦІЯ № 9
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВОЄННОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ

Арабська Т.В. (ВІКНУ)

РОЛЬ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ФАКТОРУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Професійна етика військовослужбовців є сукупністю моральних та етичних норм, які регулюють поведінку військовослужбовців у різних сферах їх діяльності, в тому числі в умовах бойових дій. Вона є важливим фактором забезпечення національної безпеки України, оскільки визначає поведінку військовослужбовців, які є носіями державної влади та несуть відповідальність за її захист.

Військова освіта завжди була одним із найважливіших факторів формування професійної етики військовослужбовців. Вона забезпечує їх необхідними знаннями, навичками та вміннями, необхідними для успішного виконання військового обов'язку, а також сприяє формуванню у них високих моральних та етичних якостей.

Розвиток військової освіти у сфері формування професійної етики військовослужбовців є важливим завданням для забезпечення національної безпеки України. Це може допомогти військовослужбовцям стати справжніми професіоналами, які готові до виконання своїх обов'язків з честю та гідністю всупереч обставинам, які можуть трапитися на їхньому шляху.

Балабушка Є.О. (ВІКНУ)
Авраменко М.В. (НУОУ)

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВИКЛИКІВ

Глобалізація в сучасному світі є однією з ключових характеристик міжнародних відносин. Вона впливає на політичний, економічний, соціокультурний та технологічний ландшафт, створюючи нові виклики та можливості для держав та міжнародних акторів. Аналіз впливу глобалізації на міжнародні відносини вимагає ретельного вивчення тенденцій та визначення ключових викликів, що виникають у цьому контексті.

Глобалізація є процесом взаємодії та інтеграції між країнами та регіонами світу у сферах економіки, політики, культури та технологій. Одним із важливих аспектів глобалізації є її вплив на міжнародні відносини, що відбивається на різноманітних аспектах міждержавних взаємин. Перш за все, глобалізаційні процеси змінюють характер економічних відносин між державами. Інтеграція ринків та зростання міжнародної торгівлі сприяють зближенню економік та створенню глобальних ціннісних ланцюжків. Однак разом із зростанням

економічного співробітництва з'являються нові виклики, такі як конкуренція за ресурси, нерівномірність у розподілі багатства та вплив корпоративних інтересів на прийняття політичних рішень. Подальший аспект впливу глобалізації на міжнародні відносини стосується політичної сфери. Зростання міжнародного обміну інформацією та комунікаційних технологій змінює динаміку політичних процесів та роль національних держав у світовій політиці. Міжнародні організації стають все важливішими у вирішенні глобальних проблем, таких як кліматичні зміни, тероризм та міграція. Глобалізація впливає на соціокультурні відносини між націями та культурами. Зростання міграції та культурного обміну сприяє створенню космополітичного світу, де різноманітні культурні та релігійні традиції зустрічаються та взаємодіють. Однак це також може призвести до конфліктів та напруженості між різними культурними групами та суспільствами.

У світі глобалізації міжнародні відносини перебувають у стані постійної трансформації. Цей процес вносить як позитивні, так і негативні зміни у характер взаємин між державами та міжнародними акторами. Для ефективного управління глобальними викликами та збереження національної безпеки України важливо розуміти тенденції глобалізації та їх вплив на міжнародні відносини.

Бас І.В. (ВІКНУ)

МЕХАНІЗМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ПОЛОНЕНИХ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ СУЧАСНОСТІ

В умовах сьогодення надзвичайно важливо постає питання про обмін полонених умовах збройних конфліктів. Від початку збройного конфлікту 2014 року на сході України перемовини щодо обміну військовополоненими проводилися власне між командирами, Службою безпеки України або волонтерськими групами, які мали надійні контакти на непідконтрольних територіях.

Після початку повномасштабного вторгнення рф 24 лютого 2022 року реалізацією обміну займається Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими. Як відомо, правила Конвенції про поводження з військовополоненими 1949 р. зобов'язана виконувати держава, що утримує військовополоненого. Нагадувати саме російській федерації про вимоги IV Женевської конвенції позбавлене сенсу, адже з 2014 р. до сьогодення фіксуються випадки використання рф насильницьких, негуманних методів поводження з полоненими. Кожного дня кількість подібних інцидентів збільшується. За законами війни вже давно прийнято, що сторони збройного конфлікту можуть на власний розсуд звільнити військовополонених, поки конфлікт ще триває. Як правило, такий метод встановлюється за допомогою одного з двох механізмів. Військовополонені можуть бути умовно-достроково звільнені за урочистою обіцянкою, зобов'язуючись більше не брати до рук зброю під час цього конкретного конфлікту. Крім того, сторони конфлікту можуть укласти спеціальну двосторонню угоду про обмін полоненими, або як

одноразовий випадок, або як загальну угоду, призначену для повторного застосування під час цього конфлікту. В умовах сьогодення була застосована формула ’’100 на 100’’, де між 100 полоненими обох країн здійснили обмін. російська сторона під силою певних аргументів, тисків не тільки з українського боку, а й з боку інших людей, які допомагають Україні, ухвалює рішення когось повертати. Важливо зазначити, що Україна намагається створити дієвий інструментарій, який дасть можливість повертати сотні полонених та десятки тисяч дітей. Наразі фізично нереально створити велику кількість засідань Радбезу ООН, але Україна не припинить шукати інші механізми обміну, адже існують інші методи впливу на російську сторону.

Таким чином, вирішення проблеми повернення полонених потребує комплексного підходу: належної правової оцінки, реакції з боку керівництва України, правозахисних організацій, зовнішньо-політичного тиску на державу агресора. Сам процес обміну є дуже клопітким, надзвичайно ризикованим, вимагає ряд обговорених рішень з боку відповідних кадрів військового контингенту.

Бондаренко А.А. (ВІКНУ)

ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ У ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Російсько-українська війна 2022 року стала однією з наймасштабніших гуманітарних криз в Європі з часів Другої світової війни. Мільйони людей змушені були покинути свої домівки, тисячі загинули або отримали поранення, а інфраструктура країни зазнала значних руйнувань. В цих умовах гуманітарна політика стала одним із ключових пріоритетів забезпечення національної безпеки України

Надання життєво необхідної допомоги:їжа, вода, ліки, одяг, доступ до чистої води, санітарії та медичної допомоги. Ця допомога досягає навіть найвіддаленіших та найнебезпечніших куточків завдяки злагодженій роботі з волонтерами та міжнародними організаціями. Захист прав людини: жодна людина не повинна бути беззахисною! Тому фіксуються порушення прав людини, збираються докази для розслідування та притягнення винних до відповідальності, а постраждалі отримують юридичну та психологічну підтримку. Підтримку вимушених переселенців:евакуація з небезпечних зон, надання житла, допомога у працевлаштуванні, навчанні та отриманні соціальних послуг – все це дає їм шанс на нове життя. Відновлення зруйнованого: дороги, мости, електромережі, водопостачання, житло, школи, лікарні, дитячі садки – інфраструктура, що є основою життя, буде відновлена. Психологічну підтримку: адже війна завдає глибоких травм. Тому постраждалі отримують психологічну допомогу, їм допомагають створити групи підтримки, а також надають знання та інструменти для подолання травми.

Гуманітарна політика є одним із ключових пріоритетів забезпечення національної безпеки України в умовах російсько-української війни. Вона

допомагає зменшити страждання людей, сприяє стабільності та безпеці, а також демонструє міжнародній спільноті гуманітарні цінності України.

Давидченко Л.В. (ВІКНУ)

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Міжнародне співробітництво є одним з ключових факторів у забезпеченні національної безпеки для будь-якої країни, включаючи Україну. У сучасному світі, де виклики та загрози стають все більш глобальними, важливо мати ефективні механізми співпраці та взаємодії між країнами для забезпечення стабільності та безпеки. У цьому контексті міжнародне співробітництво виступає як механізм функціоналізації системи забезпечення національної безпеки України.

Міжнародне співробітництво може бути розглянуте з різних перспектив, включаючи політичні, економічні, військові та гуманітарні аспекти. На політичному рівні, співробітництво між країнами може включати обмін інформацією про загрози, підтримку у врегулюванні конфліктів, підписання міжнародних угод та договорів про безпеку та спільні політичні декларації. У сфері економіки, міжнародне співробітництво може включати торгові угоди, економічну допомогу та інвестиції, спільні проекти та програми розвитку. Економічне співробітництво може зміцнювати економічну стабільність країн-учасниць та сприяти їхньому розвитку. У військовій сфері, співробітництво може включати обмін військовою інформацією, спільні військові навчання та вправи, а також взаємну підтримку у разі загрози безпеці. Спільна оборонна політика та військові альянси можуть забезпечити колективну безпеку та відповідь на загрози з боку зовнішніх ворогів. У гуманітарній сфері, міжнародне співробітництво може включати обмін культурними та освітніми програмами, гуманітарну допомогу у разі природних катастроф чи гуманітарних криз, а також спільні програми з розвитку громадянського суспільства та прав людини.

Міжнародне співробітництво виступає як важливий механізм функціоналізації системи забезпечення національної безпеки України. Шляхом підтримки спільних інтересів та взаємодії між країнами, Україна може забезпечити ефективну систему безпеки, яка відповідає сучасним викликам та загрозам. Однак для досягнення успіху у цьому напрямку важливо активно співпрацювати з іншими країнами, розвивати довіру та взаєморозуміння на міжнародному рівні та використовувати механізми дипломатичної, економічної та військової співпраці для забезпечення стабільності та безпеки.

Євсєєв І.Г. (НДЦ ГП ЗС України)
Халіманенко К.В. (НДЦ ГП ЗС України)
Халіманенко С.М. (ВІКНУ)

ПРОБЛЕМА КОНСТРУЮВАННЯ «ОБРАЗУ ПЕРЕМОГИ» ПІД ЧАС ГІБРИДНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ (20.02.2014–24.02.2022)

Дії російської федерації на території України з 20 лютого 2014 року мали ознаки гібридної війни – замаскованої, а насправді цілком реальної зовнішньої гібридної агресії. Вона розпочалась із анексії Кримського півострова, де російські військові без знаків розрізнення (так звані «зелені чоловічки») захоплювали державні установи та об'єкти Збройних Сил України. Формування та координація дій незаконних збройних формувань на сході та півдні нашої держави також здійснювались за підтримки росії.

Ключовим у суспільній свідомості українців щодо російської гібридної агресії у період з 20 лютого 2014 року по 24 лютого 2022 року було поняття не збройного конфлікту, а неконвенційної (гібридної) війни, що велась агресором у політичній, воєнній, економічній, інформаційній та інших сферах. Дослідження проблематики конструювання «образу Перемоги» під час гібридної агресії рф проти України у зазначений історичний період і наскільки цей український образ був досяжним є досить актуальним для нашої держави, яка нині протистоїть широкомасштабному російському вторгненню.

Річ у тім, що тривалий час політичне керівництво України не наважувалося на законодавчому рівні визнавати відкриту зовнішню агресію з боку росії. Це дало змогу країні-агресорці продовжити домінувати в інформаційному просторі, офіційно не визнавати себе учасником війни, але при цьому всіляко підтримувати своїх терористів і найманців та розповсюджувати деструктивний наратив про «громадянський конфлікт» на сході України. Тобто її роль як нападника й агресора була знівельована.

Відсутність саме тоді у нашій державі чітких механізмів протидії розв'язаній росією війні неконвенційного типу, справляло значний вплив на процеси конструювання образу завершення гібридної агресії рф. Цей образ упродовж восьми років трансформувався залежно від офіційно заявлених владою України цілей, які вона мала намір досягти у цій війні.

Отже, розглядаючи проблематику конструювання «образу Перемоги» під час гібридної агресії рф у вищезазначений історичний період, слід виходити з того, що росія була країною-агресором, а Україна – об'єктом агресії. Тому на той час, на думку авторів, кінцевою метою України мала би бути перемога над самим агресором, військово-політичне керівництво якого офіційно заперечувало причетність своєї країни до бойових дій на території нашої держави, позиціонуючи себе при цьому в ролі миротворця.

Жук О.К. (ВІКНУ)

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасний світ динамічно змінюється під впливом міграційних процесів, які набувають все більшого значення. Україна, розташована на перехресті міграційних маршрутів, протягом останніх років стала одним із ключових центрів міграції в Європі. Зростання міграційних потоків робить міграційну політику одним із найважливіших факторів, що впливають на національну безпеку країни.

Актуальність міграційної політики для України зумовлена низкою факторів, серед яких географічне розташування, соціально-економічні, демографічні та геополітичні фактори, а також глобалізація. Міграційна політика України ґрунтується на Конституції України, Законі України "Про міграцію" та інших нормативно-правових актах. Вона спрямована на регулювання міграційних потоків, захист прав та свобод мігрантів, сприяння їх інтеграції в суспільство, запобігання нелегальній міграції та протидію торгівлі людьми. Основними інструментами реалізації міграційної політики є візова політика, квотування на в'їзд, контроль за перебуванням мігрантів на території України, програми сприяння їх інтеграції та боротьба з нелегальною міграцією. Незважаючи на зусилля, міграційна політика України стикається з низкою проблем та викликів, серед яких недостатнє фінансування, корупція, недосконаліть законодавства, недостатня інтеграція мігрантів та зростання ксенофобії. Для вдосконалення міграційної політики України необхідні комплексні заходи, спрямовані на збільшення фінансування, боротьбу з корупцією, вдосконалення законодавства, сприяння інтеграції мігрантів та протидію ксенофобії. Це дозволить поліпшити умови роботи органів влади, що відповідають за міграційну політику, а також розробити та реалізувати нові програми та заходи в цій сфері, створити прозору та ефективну систему реалізації міграційної політики. Шляхом вдосконалення законодавства усунути недоліки в законодавстві та привести його у відповідність до міжнародних стандартів.

Міграційна політика є важливою складовою національної безпеки України. Ефективна міграційна політика може допомогти Україні використовувати міграцію як ресурс для розвитку та зміцнення національної безпеки. Для цього необхідні комплексні заходи, спрямовані на її вдосконалення, врахування сучасних міграційних трендів та викликів. Це дозволить не лише вирішити проблеми, пов'язані з міграцією, але й отримати від неї значні переваги.

Журило С.К. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ЗАСІБ ЕСКАЛАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ВОЄННОГО ПРОТИСТОЯННЯ

Пропаганда та дезінформація спрямовані на поширення фейкових новин, маніпулювання фактами та створення неправдивих інформаційних приводів для введення людей в оману, дискредитації супротивника та посіву розбрату у суспільстві. Психологічний тиск включає залякування, погрози, кібератаки та дестабілізацію соціальної атмосфери для деморалізації населення, виклику страху й паніки, а також підриву довіри до влади та інституцій.

Хакерські атаки передбачають проникнення в комп'ютерні системи, викрадення даних та виведення з ладу критичної інфраструктури для заподіяння шкоди економіці та інфраструктурі супротивника й отримання доступу до конфіденційної інформації. Використання соціальних мереж дозволяє поширювати ворожнечу та розпалювати конфлікт, створювати ботів та фейкові акаунти, а також маніпулювати громадською думкою.

Державні ЗМІ поширюють офіційну позицію та пропаганду, дискредитуючи супротивника. Соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram, TikTok) та месенджери (Telegram, Viber, WhatsApp) використовуються для поширення інформації, створення фейкових новин, координації дій та організації протестів. Блоги та форуми поширюють альтернативні погляди, тоді як боти та фейкові акаунти розповсюджують спам, пропаганду та маніпулюють громадською думкою.

Вплив інформаційної війни призводить до підриву довіри до влади та інституцій, дестабілізації суспільства, розколу, посилення соціальної напруги та деморалізації населення. Вона підтримує антиукраїнські сили та сепаратистів, а також легітимізує російську агресію проти України.

Зеленський Д.Д. (ВІКНУ)

ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИЙ КОНФЛІКТ ЯК ЗАГРОЗА РЕГІОНАЛЬНІЙ І МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ

На початку жовтня Близький Схід став ще однією гарячою точкою на світовій мапі. Напад ХАМАСу на Ізраїль 7 жовтня 2023 року – найбільша та наймасштабніша операція, яку коли-небудь це угруповання розпочинало з Гази. Не менш несподіваними були необізнаність та неготовність Ізраїлю до такого нападу. Однак Ізраїль оговтався швидко й дав потужну відповідь, атакуючи нападників. Але згодом ціллю атак, окрім ХАМАСу, все частіше ставало мирне населення Сектора Гази.

Сектор Гази, який є однією з територій з найбільшою щільністю населення у світі, останніми місяцями перетворився на пекло. Територія Гази (завдовжки 41 км і завширшки 10 км) розміщена між Ізраїлем, Єгиптом і Середземним морем, фактично її контролює Ізраїль, зокрема повітряний простір та берегову лінію. А з іншого боку кордон тримає під контролем Єгипет.

У Секторі Гази до нинішнього загострення проживало 2,3 млн людей. Тепер населення Гази перебуває в облозі, і майже всі переміщені жителі Гази борються за виживання, не маючи найнеобхіднішого.

Ізраїль у перші дні року оголосив про часткове виведення своїх військ із Сектора Гази, але не як крок до миру, а для перегрупування військ.

Тому в умовах сьогодення, ми спостерігаємо, що на тлі російсько-української війни продовжують розвиватись та набирати обертів й інші конфлікти, до яких дотична росія.

Ізраїльсько-палестинський конфлікт є предметом досліджень та аналізу багатьма дослідниками та експертами з різних країн та академічних установ і не менш важливими ніж інші конфлікти до яких дотична росія для цілісного розуміння сил, засобів та тактики ведення бойових дій.

Крицкалюк Н.І. (ВІКНУ)

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Інституціоналізація громадянського суспільства в умовах російсько-української війни є надзвичайно важливим завданням, що вимагає негайних дій та стратегічного планування. Україна переживає складний період у своїй історії, і побудова сильного громадянського суспільства може стати ключовим фактором у виграші цієї війни.

Громадянське суспільство включає в себе широкий спектр громадських ініціатив, організацій та груп, що працюють на благо суспільства. В умовах війни ця роль стає ще більш актуальною, оскільки громадянське суспільство може виступати як засіб контролю над діяльністю влади, а також як механізм підтримки армії та допомоги пораненим і постраждалим

Одним з ключових напрямків інституціоналізації громадянського суспільства є підтримка громадських організацій, які працюють у сфері захисту прав людини, гуманітарної допомоги та медіа. Ці організації відіграють ключову роль у забезпеченні прав і свобод громадян, а також у підтримці під час конфлікту..

Додатково, важливою складовою інституціоналізації громадянського суспільства є зміцнення ролі місцевих громад та їхньої участі у вирішенні соціально-економічних проблем. Це може бути досягнуто шляхом розвитку місцевих громадських ініціатив, підтримки самоврядування та розвитку громадських об'єднань.

Ще одним важливим аспектом інституціоналізації громадянського суспільства є забезпечення прозорості та відкритості у діяльності владних структур. Україна потребує ефективних механізмів контролю за владою та забезпечення відповідальності за корупцію та недієвість. Громадянське суспільство може виступати як сторож влади, нагадуючи про необхідність додержання закону та принципів демократії.

Крім того, інституціоналізація громадянського суспільства передбачає створення умов для активної участі громадян у політичному процесі. Це може бути досягнуто через підтримку громадських об'єднань, навчання громадян з питань громадянської позиції та забезпечення доступу до інформації.

Необхідно також звернути увагу на зміцнення ролі освіти у формуванні громадянської свідомості. Інституціоналізація громадянського суспільства потребує розвитку освітніх програм, спрямованих на формування активної громадянської позиції, толерантності та взаєморозуміння.

У цілому, інституціоналізація громадянського суспільства в умовах війни є складним, але надзвичайно важливим процесом. Це вимагає спільних зусиль влади, громадських організацій та громадян для забезпечення мирного та стабільного майбутнього країни.

Кукулінський Д.О. (ВІКНУ)

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Історична пам’ять є одним з найважливіших факторів формування національної ідентичності та патріотичного виховання. Вона дає людям розуміння того, хто вони є, звідки вони родом і що їх об’єднує з іншими людьми. Історична пам’ять також може допомогти людям відчути гордість за свою країну та її історію, а також мотивувати їх до її захисту та розвитку. Існує багато методів, які можна використовувати для просування історичної пам’яті. Це включає вивчення історії, відвідування пам’яток, участь у традиціях, розповіді про сімейні історії та вивчення мистецтва та літератури. Історична пам’ять може мати позитивний вплив на суспільство. Вона може допомогти людям відчути зв’язок один з одним та з минулими поколіннями, що може призвести до більшої соціальної згуртованості. Історична пам’ять також може допомогти людям вчитися на помилках минулого та будувати мирне та толерантне суспільство.

У сучасному світі, де глобалізація та міграція стають все більш поширеними, питання національної ідентичності та збереження культурної спадщини набуває особливої актуальності. Історична пам’ять відіграє у цьому процесі ключову роль, слугуючи фундаментом для формування національної самосвідомості, патріотизму та єдності народу.

Історична пам’ять є невід’ємною частиною життя будь-якої нації. Вона слугує фундаментом для формування національної ідентичності, патріотизму, єдності та збереження культурної спадщини. У сучасному світі, де глобалізація та міграція стають все більш поширеними, питання збереження історичної пам’яті набуває особливої актуальності. Тому важливо берегти та плекати цю пам’ять, передавати її наступним поколінням, адже саме вона робить нас сильними та згуртованими.

Важливо пам’ятати уроки історії та використовувати їх для побудови кращого майбутнього. Це можна зробити, якщо послуговуватися історичною пам’яттю та навчати громадян демократії, яка приведе до свободи, рівності та справедливості.

Параніч О.П.(ВІКНУ)
Халіманенко С.М. (ВІКНУ)

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ – ІДЕОЛОГІЧНА ВІЙНА ПУТІНСЬКОГО «РУССКОГО МІРА» ПРОТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНЦІВ

Путінський режим росії у війні проти України на різних її етапах проголошує різні цілі – тут і «демілітаризація», і «денацифікація», і «зупинка геноциду на Донбасі», і «нейтральність» України, а нещодавно міністр закордонних справ московії заявив і про створення демілітаризованої «санітарної зони» в Україні. Проте основною метою – хоч офіційно і не декларованою – все ж є повернення України до геополітичного простору московії, знищення національної ідентичності українців. Концепція путінського «русского міра» полягає в використанні православної віри, слов'янського коріння, російської мови, якоїсь «особливої духовності» для утримання України. Суть її полягає в несприйнятті України як самостійної держави, а українців – як окремої нація.

Ще під час окупації України в часи козацтва московія вкрала нашу минувшину. Концепція «русского міра» веде історію свого походження від Київської Русі, а історію Московського патріархату – від нашого хрещення у 988 році. Сам факт існування незалежної України завжди буде загрозою для московії, а отже – агресія щодо нашої країни була цілком передбачувана.

Цю війну передбачили американські розвідники ще на початку 2000-х років. Американська приватна розвідувально-аналітична організація «Stratfor» у своїх прогнозах на найближчі 100 років писала про те, що в 2013-2014 роках москва нападе на Україну. Аналітики передбачили, що це відбуватиметься шляхом ведення гібридної війни – тобто це буде неоголошена війна. Вони спрогнозували, що агресія реалізовуватиметься через так званих добровольців, зокрема на підставі захисту російськомовної меншини.

Перебіг цієї війни передбачив і Степан Бандера. Зокрема, у своїй праці «Питання атомної війни і визвольна революція» він говорить про те, що після того, як Україна здобуде незалежність, росія неодмінно нападе, однак зробить це непрямо. Ворог проводитиме ступеневу агресію – крок за кроком. Буде використовувати добровольців і партизанів.

Військовому вторгненню росії передувала тривала ідеологічна війна. Перед війною путінський режим зачистив будь-яке культурне життя українців Росії. Єдина церква Київського Патріархату була захоплена в Підмосков'ї, єдине визнане Росією об'єднання українців росії, було заборонене на території московії. Бібліотека української літератури в москві, яка була відновлена силами української громади москви в 1989 році, була ліквідована у 2017 році. Сьогодні немає жодного культурного представництва українців на території московії.

Анексувати Кримський півострів і завоювати частину Донбасу росія зуміла лише після того, коли там цілковито запанувала російська мова, коли всі преференції отримала виключно російська церква, коли інформаційний простір поглинула кремлівська пропаганда. Москвія фінансувала численні проросійські сили та козачі бойові організації, спецслужби й армія були наповнені російською агентурою, а економіка цілком і повністю зав'язана на російський олігархат. Тамтешнє населення опинилося в полоні ідеології «русского міра».

Московсько-українська війна триває в нинішній фазі з 24 серпня 1991 року. З першого дня нашої незалежності росія воювала проти України – дипломатично, економічно, енергетично, фінансово й ідейно-світоглядно. Війна путінської росії проти України - це екзистенційна війна двох ідеологій – ідеології путінського «русского міра» проти ідеології європейського вибору українців. Тому до цієї війни московія готувалась довго і ретельно. Мета росії в 2014 році і її мета сьогодні одна і та ж – знищити незалежність України, знищення національної української ідентичності.

Для протидії ідеології «русского міра» Україні необхідно розробити свою концепцію – ідеологічну концепцію обороноздатного суспільства.

Головна ідея цієї концепції полягає у тому, що війну проти московії має вести вся нація разом з українською армією. Все населення країни повинно пройти загальновійськовий вишкіл. Хлопці і дівчата призовного віку мають пройти загальновійськову бойову підготовку, набути навичок і знань про те, як надавати меддопомогу, про цивільну оборону. Необхідно відновлення військових і військово-медичних кафедр при всіх вишах. За швейцарським зразком, на основі цього масового вишколу, повинна будуватися територіальна оборона..

Але починати потрібно з військово-патріотичного виховання. Необхідно, аби діти входили у військово-патріотичні організації, а старші класи здійснювали польові виїзди, набували навичок дій у бойових умовах. Кожен українець у 18 років повинен пройти базовий загальновійськовий вишкіл, аби потім стати частиною територіальної оборони. За таких умов українці перетворилися б в мирну, але готовою до захисту територіальної цілісності націю. За десять років війни з путінською росією майже нічого з цього не зроблено.

На сьогодні ми маємо певну частку населення, яка воює – це люди з безцінним бойовим досвідом, який вони набули у війні з московією, і іншу частина населення – ухилянтів, це люди, які отримали повістку та не з'явилися за викликом до територіального центру комплектування. Широка мобілізаційна база досі не створена, стратегія ефективної територіальної оборони не підготовлена.

Для того, аби реалізувати ідеологію європейського вибору українців необхідно запровадити ефективну систему територіальної оборони, засновану на ідеології обов'язку кожного громадянина захищати територіальну цілісність України, європейський вибір українців. Потрібно повернути владу українцям в Україні. Без політичної волі керівництва держави реалізувати ці кроки неможливо. Сьогодні важливо говорити не так про те, що робить і що планує путінська росія, чи як на це реагують на Заході і в США, а потрібно натомість обговорювати те, що зобов'язані зробити ми – українці. Сьогодні ніхто у світі, окрім українців, не зможе зупинити і перемогти московію.

Панченко В.І. (ВІКНУ)

МІЖНАРОДНА ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА УКРАЇНІ ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК БОРОТЬБИ З РАШИЗМОМ

Міжнародна військова допомога Україні є не лише гуманітарною та моральною необхідністю, але й стратегічно важливою інвестицією в безпеку та демократію в Європі та світі.

Ця допомога та підтримка відіграє важливу роль у російсько-українській війні. Ця допомога дає можливість відбивати атаки ворога та тримати фронтові

кордони. Ворог має великі людські ресурси та збройні ресурси, тому допомога, яку надають країни світу має важливу роль у цій війні, починаючи з 2014 року і закінчуючи сьогоденням.

Допомога Україні не лише сприяє захисту її територіальної цілісності, але й виступає як протидія поширенню рашизму та авторитарних режимів в Європі та світі.

Підтримка надається в різних видах: летальна та нелетальна зброя, навчання українських військових з інструкторами країн НАТО та інших країн світу.

Збереження боєздатності своєї армії, що є ключовим фактором у протистоянні тривалій війні, ось що дає міжнародна військова допомога Україні.

Міжнародна військова допомога Україні слугує чітким сигналом про єдність світової спільноти в засудженні російської агресії та підтримці українців.

Також відбуваються такі зміни, як проведення оборонних реформ та нарощування військового потенціалу, що робить Україну більш стійкою до потенційних загроз у майбутньому.

Збройна підтримка України сучасним озброєнням, боєприпасами та військовою технікою відіграла ключову роль у стримуванні російського наступу та звільненні значних територій.

Петлюк Д.О. (ВІКНУ)

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНОМУ НАСИЛЛЮ

Політичне насильство є серйозною загрозою для демократії та стабільності в Україні. Воно може мати руйнівні наслідки для суспільства, призводячи до втрати життів, травм, шкоди майну та підриву довіри до інституцій. Інформаційна політика може відігравати важливу роль у протидії цьому явищу, сприяючи поширенню правдивої та неупередженої інформації, підвищуючи обізнаність про небезпеку насильства та мобілізуючи громадян на дії. Основні напрямки інформаційної політики: Боротьба з дезінформацією та пропагандою: Неправдива та маніпулятивна інформація може використовуватися для розпалювання ненависті, підбурювання до насильства та підриву довіри до влади. Важливо, щоб українська влада та громадянське суспільство співпрацювали у виявленні та спростуванні дезінформації, а також у просуванні достовірних джерел інформації. Підвищення обізнаності про небезпеку політичного насильства: Важливо, щоб українці розуміли серйозність політичного насильства та його негативні наслідки для суспільства. Інформаційні кампанії можуть допомогти донести цю інформацію до широкої аудиторії та мотивувати людей виступати проти насильства. Мобілізація громадян на дії: Інформаційна політика може використовуватися для мобілізації громадян на дії проти політичного насильства. Це може включати участь у мирних протестах, підтримку правозахисних організацій та тиск на владу з метою вжиття заходів для запобігання насильству та покарання винних. Підтримка свободи слова та доступу до інформації: Свобода слова та доступ до

інформації є важливими передумовами для демократії та запобігання політичному насильству. Важливо, щоб українська влада захищала ці права та забезпечувала доступ до різноманітних джерел інформації.

Інформаційна політика може бути потужним інструментом протидії політичному насильству в Україні. Завдяки боротьбі з дезінформацією, підвищенню обізнаності, мобілізації громадян та підтримці свободи слова, українська влада та громадянське суспільство можуть створити більш мирне та демократичне суспільство.

Халіманенко К.В. (НДЦ ГП ЗС України)
Євсєєв І.Г. (НДЦ ГП ЗС України)

ФОРМУВАННЯ НОВОГО МІЛІТАРНОГО ДУХУ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА У ВИДАВНИЧИХ ПРОЄКТАХ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНИХ ПРОБЛЕМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

З початком широкомасштабного російського вторгнення на територію нашої держави особливої актуальності набули наукові дослідження, які присвячені перебігу російсько-української війни та направлені на формуванню нового мілітарного духу Українського війська. За результатами цих досліджень у Науково-дослідному центрі гуманітарних проблем Збройних Сил України (далі – Центр) з лютого 2022 року було опрацьовано низку друкованих видань із зазначеної проблематики, які згодом були впроваджені в освітню діяльність ВВНЗ та ВНП ВНЗ ЗВО України, систему внутрішньо-комунікаційної роботи органів військового управління і військових частин Збройних Сил України й отримали позитивні відгуки з військ (сил).

Серед цих видань слід виділити «Український військово-історичний календар», який є щорічним виданням. Він містить інформацію про події військової історії України, видатних українських військових діячів різних часів, які відіграли значну роль у воєнній історії України, а також сучасників, які непохитно боронять незалежність і територіальну цілісність нашої держави.

В іншому виданні – збірнику інформаційно-аналітичних матеріалів «Переможні битви Українського війська над росіянами (московитами)» висвітлено наймасштабніші та найважливіші перемоги на всіх етапах історії. Основна мета цієї праці – спростувати міф про «непереможність» російської армії, нагадати про славетні переможні традиції Українського війська, сприяти поширенню впевненості в Перемозі над російськими загарбниками. Цій же тематиці присвячений також збірник історичних нарисів «Ганебні поразки росії у війнах», що містить приклади найяскравіших перемог інших держав над нашим ворогом.

У 2023 році науковцями Центру було опрацьовано «Альбом почесних найменувань військових частин Збройних Сил України», в якому досліджено традиції військових формувань України різних часів, що на сучасному історичному етапі трансформуються та успішно розвиваються. У цьому виданні, крім історичної описової частини, що включає інформацію про видатних державних, громадських діячів і воєначальників, географічні об’єкти, імена та назви яких носять військові

частини Збройних Сил України, їх бойовий шлях, заслуги, гасла, відображено офіційну військову символіку.

Отже, вищенаведені видання Центру спрямовані на відродження та утвердження військових традицій і звитяг Українського народу, поширення військово-історичних знань, пропагування мужності та героїзму захисників і захисниць України різних часів та сприятимуть формуванню нового мілітарного духу сучасного Українського війська і наближенню переможного миру в Україні. Безперечно, в цьому складному процесі важлива роль належить новим видавничим проєктам, що створюють науковці під час російсько-української війни.

Для нотаток

Наукове видання

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів «Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка»

За загальною редакцією
бригадного генерала Анатолія Шевченка

Тексти тез представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст, добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей

Збір, узгодження, первинна обробка, технічне редагування – Бадрук О.О.
Комп'ютерна верстка, оригінал-макет та обкладинка – Халіманенко С.М.

Підписано до друку 18.04.24. Формат 60x84/16.

03189, Київ, вул. Юлії Здановської, 81
т. 521-32-89